ताराखोला गाउँपालिकाको आबधिक विकास योजना

(Periodic Development Plan of Tarakhola Rural Municipality)

(२०७६/०७७ – २०८०/०८१)

ताराखोला गाउँपालिका

अर्गल, बाग्लुङ

गण्डकी प्रदेश, नेपाल

ताराखोला गाउँपालिकाको आबधिक विकास योजना

(२०७५/०७६ – २०७९/०८०)

Periodic Development Plan of Tarakhola Rural Municipality (2019/020 – 2024/025)

सर्वाधिकार © : ताराखोला गाउँपालिकाको कार्यालय, बाग्लुङ, गण्डकी प्रदेश, नेपाल ।

Working Team:

Prof. Dr. Krishna K.C.	Development Planner/Team Leader
Prof. Dr. Lekhnath Bhattarai	Economist/Financial Analyst
Mrs. Shanta Kumari Khatri	Sociologist/community development expert/GESI Expert
Mr. Shekhar Nath Adhikari	Migration Expert
Mr. Naresh Paudel	Natural Resource Expert
Dr. Anup Gurung	Civil/Environmental Engineer
Mr. Khagendra Raj Poudel	GIS Expert
Mr. Daya Sagar Subedi	Computer Operator

Report Prepared by:

GEO NET CONNECTION (P.) LTD.
Pokhara Metropolitan City -6, Kaski, Nepal
Phone: 9856023003 / 9846111045
Email: geonet2067@gmail.com

Source of Information:

For Attribute Database:	Tarakhola Rural Municipality Profile – July, 2018 Report of Central Bureau of Statistics, 2011
For Spatial Database:	Topographical Map- 1998, LRMP Map- 1978, Landsat Image- 2010 and Field Visit 2018 Google Earth Engine.

ताराखोला गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय,

अर्गल, बागलुङ

गण्डकी प्रदेश, नेपाल ।

नेपालमा पुरानो राज्य संरचनाको विघटन भई नयाँ संरचनाको ढाँचामा प्रवेश गरेको छ । संघीय संरचनाअनुसार नै स्थानीय तहको निर्वाचन सम्पन्न गरी सवै स्थानीय तहमा जन निर्वाचित जन प्रतिनिधिहरुले नेतृत्व गरिरहेका छन् । नेपालमा नयाँ संविधान वमोजिमको संघीय ढाँचाको राज्य संरचना कार्यन्वयन गर्ने पहिलो चरणमा हामीलाई जनताले निर्वाचित गरेर पठाएका छन् । संविधानको मर्मअनुसार नेपाली जनताको दीगो शान्ति र सामाजिक न्याय सहितको समृद्धीमा पुग्ने तीव्र चाहानाअनुसार यो व्यवस्थाको जग वसाल्ने ऐतिहाँसिक अवसर अहिलेका हामी जनप्रतिनिधिहरुले प्राप्त गरेका छौं । यसै सन्दर्भमा संघीय व्यवस्थाको महत्वपुर्ण आधारको रुपमा रहेको स्थानीय सरकारले पनि स्वभाविक रुपमा माथि उल्लिखित संविधानले निर्देश गरेअनुसारको नीतिसंग समायोजन हुने गरी आफ्नो दीगो विकासका लक्ष्य हाँसिल गर्न आफ्नो योजनावद्ध आवधिक र दीर्घकालिन योजना तर्जुमा गर्न वान्छनीय भएको छ ।

ताराखोला गाउँपालिकाको पहिलो निर्वाचित ऐतिहाँसिक गाउँसभाले ताराखोला गाउँपालिकाको एकीकृत आवधिक गुरुयोजना बनाउने निर्णय सहित वजेट विनियोजन गरेको थियो । गाउँपालिकाको प्रोफाइलको आधारमा विभिन्न चरणमा जनस्तरवाट र बिज्ञहरुवाट सुझावहरु संकलन गरी आगामी ५ वर्षको आवधिक योजनाका साथै मध्यकालीन र दीर्घकालीन योजना सहितको ताराखोला गाउँपालिकाको एकीकृत आवधिक गुरुयोजना निर्माण गरिएको छ ।

जैविक विविधताले भरिपूर्ण प्रचुर प्राकृतिक सम्पदा र साँस्कृतिक विशेषताहरु भएको ताराखोला गाउँपालिकामा जनताको सामाजिक न्याय सहितको समृद्धिको तीव्र चाहनाअनुसार योजनावद्ध विकास गर्ने यो प्रतिवेदन एउटा मार्गदर्शक मार्गचित्र हुनेछ । हाम्रो स्रोत र साधनहरुलाई सवै आधारभुत तहमा रहेका जनताहरुको पहुँच र लाभ पुग्ने गरी उपयोग र विस्तार होस । आर्थिक, सामाजिक र वातावरणीय पक्षको नकारात्मक प्रभाव न्युन हुने गरी दीगो विकासको सिद्धान्तअनुसार योजनाहरु तय गर्नको निम्ती यो दस्तावेज तयार गरेका छौं । यो गुरुयोजना तयार गर्नको लागि प्रत्यक्ष, अप्रत्यक्ष रुपमा योगदान गर्नु हुने सम्पूर्ण हाम्रा शुभचिन्तक विज्ञ विद्धानहरु, आम जनसमुदाय, यसमा आ-आफ्नो भूमिकामा रहेर योगदान दिनु भएका जियोनेट प्रा.लि. र यसका टोली प्रमुख प्रा.डा. कृष्ण के.सी. लगायत टिमका सम्पूर्ण सदस्यहरु, गाउँपालिकाका उपप्रमुख दिलकुमारी पुनज्यु, सम्पूर्ण वडा अध्यक्षज्यूहरु, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत रामप्रसाद शर्मा लगायत सम्पूर्ण कर्मचारी वर्ग, गाउँपालिकाका सम्पूर्ण जनप्रतिनिधिहरु लगायत सम्पूर्णमा हार्दिक कृतज्ञता प्रकट गर्दछु ।

प्रकाश घर्तीमगर
अध्यक्ष
ताराखोला गाउँपालिका, अर्गल
बाग्लुङ

तारा‍खोला गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय,

अर्गल, बागलुङ

गण्डकी प्रदेश, नेपाल ।

स्थानिय सरकार संचालन ऐन २०७४ ले प्रदान गरेको अधिकारको क्षेत्र भित्र रही स्थानीय तहले प्रभावकारी सेवा प्रवाहको लागि योजनावद्ध विकास गर्नुपर्ने मान्यताको आधारमा यस ताराखोला गाउँपालिकाले "कृषि, वन, खनिज र उद्यमशिलताका लागि सबल पूर्वाधारः समृद्ध, समन्यायिक ताराखोला विकासको मूल आधार" भन्ने दीर्घकालीन सोंचका साथ गाउँपालिका आवधिक योजना तर्जुमा गर्नुपर्ने आवश्यकता खड्केको हुदां गाउँपालिकाले यो प्रथम पञ्चवर्षिय आवधिक योजना गरेको हो ।

यस प्रथम पञ्चवर्षिय आवधिक योजनाले ताराखोला गाउँपालिकाको समग्र विकासमा ठोस योगदान पुऱ्याउन सक्नेछ भन्ने अपेक्षा लिईएको छ । यस ताराखोला गाउँपालिकामा रहनु भएका सबै जनप्रतिनिधि, राजनैतिक दल, नागरिक समाज, पत्रकारजगत्, सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाहरुले यस आवधिक योजनाका लक्ष्यहरुलाई सफल पार्न हरेक वर्ष योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र समीक्षा गर्दा विगतमा भए गरेका प्रसंशनिय कार्यको आत्मबोध गर्ने, अपनत्व ग्रहण गर्ने र समेटेर सँगसँगै लैजाने कार्यमा सहयोग गर्न सवैमा विनम्रता पुर्वक अनुरोध गर्न चाहन्छु । आवधिक योजनामा भएका योजनाहरुको कार्यान्वयनका पक्षमा गुणस्तरीय सुशासन र हाम्रो मर्यादालाई आत्मसाथ गर्दै योजनाको सफलताको लागि सकारात्मक र नकारात्मक पक्षको समीक्षा गर्दै गाउँपालिकाले तोकेको लक्ष्य अनुसार कार्यान्वयन पक्ष सफल र सक्षम वनाउनको लागि हामी सवै दृढ संकल्पका साथ अगाडी वढेमा विकासको प्रतिफल सवैले पाउने कुरामा दुईमत छैन साथै आवधिक योजना निर्माण कार्यमा सहयोग गर्ने सम्पूर्ण जनता, गाउँ सभाका सदस्य, गाउँपालिकाका प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत लगाएत सम्पुर्ण कर्मचारी, परामर्श दाता जियो नेट कनेक्सनका सम्पुर्ण टिम लाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

दिल कुमारी पुन
उपाध्यक्ष
ताराखोला गाउँपालिका

तारा‍खोला गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय,

अर्गल, बागलुङ

गण्डकी प्रदेश, नेपाल ।

ताराखोला गाउँपालिका, बाग्लुङ जिल्लाको उत्तरी भागमा अवस्थित रहेको गाउँपालिका हो । गाउँपालिकाको सभाबाट बजेट, योजना, नीति तथा कार्यक्रम पारित गरी गाउँपालिकाको अल्पकालिन, मध्यकालिन र दीर्घकालिन योजना छनौट गरी एकिकृत आबधिक योजना (२०७५।७६ देखि २०८०।८१) निर्माण गर्ने कार्यक्रमअनुसार यो दस्तावेज तयार भएको छ । यस गाउँपालिकाको विकास र सम्बृद्धिका लागि पहिचान गरीएका प्राथमिकताहरु, किटान भएका कार्यक्रमहरु तथा योजनाहरु विनियोजन भएको बजेटको प्रभावकारीता स्थानीय स्तरमा त्यतीबेला मात्र देखिन जान्छ जति बेला यी सबै कार्यक्रमहरुमा प्रत्यक्ष लाभान्वित सरोकारवाला जनताको स्वःस्फूर्त रुपमा अधिकतम् जनसहभागिता, साझेदारी प्राप्त हुने गरी प्रभावकारी हुन जानेछन् ।

यो आबधिक योजनाका तर्जुमाका क्रममा गाउँपालिकालाई अत्यन्त खुला हृदयका साथ सौहार्दपूर्ण सहयोग गर्नुहुने आदरणीय अध्यक्ष, उपाध्यक्ष ज्यू, सम्पूर्ण निर्वाचित जनप्रतिनिधिज्यूहरु, लक्ष्य, योजना र नीति कार्यक्रमप्रति ऐक्यबद्धता प्रर्दशन गर्नुहुने सबै राजनीतिक दलका नेतृत्ववर्गहरु, विषयगत दक्षता ज्ञान सहित रायसुझाव, सल्लाह प्रदान गर्नुहुने विषयगत कार्यालयका प्रमुख एवं राष्ट्रसेवकहरु आबधिक योजनामा तर्जुमा खट्ने सबै वडाका सचिव र कर्मचारी साथीहरु प्रति धन्यवाद दिन चाहन्छु । साथै यस आबधिक योजनाको छलफल कार्यक्रममा उपस्थित भई गहन राय सुझाव सल्लाह दिनुहुने विभिन्न क्षेत्रबाट प्रतिनिधित्व गर्नुभएका विज्ञ व्यक्तित्वहरु र योजना तयार पार्ने सेवाप्रदायक जियोनेट प्रा.लि. संस्थाका संयोजक डा. कृष्ण के.सी. लगायत टिमका सम्पूर्ण सदस्यहरु लाई विशेष आभार प्रकट गर्न चाहन्छु ।

रामप्रसाद शर्मा
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अध्ययन समूहको तर्फबाट

ताराखोला गाउँपालिकाको आबधिक योजना तयार गरी ताराखोला गाउँपालिकाको कार्यालयमा प्रस्तुत गरिएको छ । प्रस्तुत आवधिक योजनाले ताराखोला गाउँपालिकाको सर्वाङ्गिण विकासका निमित्त सबै पक्ष समेटेर आबधिक योजना प्रतिवेदनका रुपमा प्रस्तुत गरेको छ । विश्वब्यापी रुपमा सोच्ने, स्थानीय रुपमा काम गर्ने (Think Globally, Act Locally) भन्ने मान्यता अनुरुप नै ताराखोला गाउँपालिकासँग सम्बद्ध सबै प्रकारका सम्पदाहरुको उचित संरक्षण र विकास गर्ने हेतुले प्रेरित भएर यो प्रतिवेदन तयार गरिएको छ । स्थानीय विकासमा स्थानीय परम्परागत सीप, ज्ञान र प्रविधिको मौलिकपनको जगमा टेकेर परिमार्जन गर्दै आधुनिक विकासको थालनी गर्ने अभिप्राय यस आवधिक योजना प्रतिवेदनको रहेको छ । विकास मानसिक प्रक्रिया हो । जनजनको मनमनमा विकास उमार्न सक्नु पदर्छ । विकास भारी हालेर, गुण्टा बनाएर, हवाइजहाज, रेल, मोटर, घोडा, गधा, खच्चडमा लादेर वा भरीयालाई बोकाएर आउने होइन । त्यसरी आयात गरेको विकास दीगो हुँदैन । त्यसले स्थानीय जनताको मन छुँदैन । फलतः जनता पनि परिचालित हुँदैनन् र त्यस्तो विकास कुनै हालतमा दीगो पनि हुँदैन । त्यस्ता विकास प्रयास दीगो नभएको र बीचमै हराएको उदाहरणहरु बग्रेल्ती छन् । त्यसैले स्थानीय स्तरमा रहेको परम्परागत सीप, ज्ञान र प्रविधि जो शताब्दीयौंदेखि यस स्थान विशेषको भूगोलमा अनुकुलन भएको छ, त्यसलाई नै परिमार्जन गर्दै आधुनिकीकरणको बाटो समाएर स्थानीय विकास गतिविधि प्रबर्धन गर्नुपर्दछ । बाहिरबाट हुने सहयोग र लगानीको प्रवेश स्थानीय विकासका हितमा निष्कपट रुपमा उपलब्ध हुनु पर्दछ जसले आम जनताको जीवनस्तर उकास्न भरसलाग्दो र भरपर्दो भुमिका खेल्न सकोस । त्यस्तो विकास अभियानमा मात्र स्थानीय जनता सक्रिय हुन सक्दछन् जसले सहभागिताको प्रष्टसँग सुनिश्चितता देखाउँदछ र स्थानीय स्रोत र साधनको उचित संरक्षण, परिणाममुखी परिचालन र विनाशमुक्त विकास हुन सक्दछ । त्यस्तो परिणाममुखी विकासका परिणामहरुको वितरण पनि समन्यायिक हुँदा मात्र विकास दीगो हुन्छ र सम्बृद्धिलाई भरपर्दो टेवा दिन्छ ।

हामीलाई विश्वास छ, ताराखोलाबासी आम जनता र जनताद्धारा निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरुको वर्तमान नेतृत्व अत्यन्त सचेत, जागरुक र गतिशील छ । उहाँहरुकै सक्रिय सहभागितामा यो आबधिक योजना माथिबाट तल (Top-Down) होइन कि तलदेखि माथि (Bottom-up) को नमूनामा तयार गरिएको छ । त्यसैले यसको स्वामित्व ग्रहण गर्न वहाँहरुलाई कुनै शंका रहने छैन । किनभने अध्ययनको सबै चरणमा सामुहिक रुपमा वहाँहरुले नै स्वतस्फूर्त रुपमा छलफल समेत गरी सर्वसम्मत ताली बजाएर पारीत भई यो आवधिक योजना प्रतिवेदन तयार भएको हो । यसका निमित्त आबधिक योजनाले "**कृषि, वन, खनिज र उद्यमशिलताका लागि सबल पूर्वाधारः समृद्ध, समन्यायिक ताराखोला विकासको मूल आधार**" भन्ने दीर्घकालिन सोँच तय गरेको छ । फलतः यस आबधिक योजनाले निर्दिष्ट गरेका योजनाहरु कार्यान्वयनको अन्तसम्ममा ताराखोला गापाको स्वरुप अत्यन्त सकारात्मक रुपमा रुपान्तर हुनेछ जो, जो कोहीका निमित्त उदाहरणीय र अनुकरणीय बन्न सकोस, अध्ययन समूहको सतत् शुभकामना यही छ ।

ताराखोला गाउँपालिकाको यो आवधिक योजना तयार गर्ने क्रममा हामीलाई यो अवसर प्रदान गरेर र सक्रिय रुपमा सबै सूचना लगायत यावत सुझाव विभिन्न तहमा उपलब्ध गराएर सहयोग गर्ने ताराखोला गाउँपालिकाका प्रमुख तथा निर्देशक समितिका संयोजक श्री प्रकाश घर्तीमगर, विषयगत उपसमितका संयोजक तथा सदस्यहरु, कार्यपालिका, गाउँसभा प्रति धन्यवाद व्यक्त गर्दछौं । साथै यो प्रतिवेदन तयार गर्दा महत्वपूर्ण सुझाव प्रदान गर्ने स्थानीय स्रोत व्यक्तिहरु सम्पूर्णमा धन्यवाद व्यक्त गर्दछौं । साथै ताराखोलाबासी आम जनता जो जसले यो प्रतिवेदन तयारीको शिलशिलामा आआफ्नो क्षेत्रबाट जे जस्तो सल्लाह सुझाव दिएर सहयोग गर्नुभयो, उहाँहरु सबैमा हामी धन्यवाद व्यक्त गर्दछौं । अन्तमा, गाउँपालिकाका उपप्रमुख श्री दिलकुमारी घर्ती ज्यु सहित प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत श्री रामप्रसाद शर्मा लगायत समस्त कर्मचारी, विद्यालयका शिक्षक प्रतिनिधिहरु, राजनैतिक दलका प्रतिनिधिहरु लगायत सबै संघसंस्था, आमा समूह, युवा क्लब आदिका प्रतिनिधिहरुमा धन्यवाद टक्र्याउदछौं ।

प्रा.डा. कृष्ण के.सी.
संयोजक
ताराखोला गाउँपालिका आबधिक योजना अध्ययन समूह

विषय सूची

परिच्छेद – १ : आवधिक योजनाको परिचय र बिधि
१.१ पृष्ठभूमी १
१.२ आवधिक योजनाको अवधारणा १
१.३ आवधिक योजनाका आधारहरु २
१.४ नेपाल सरकार तथा गण्डकी प्रदेश आबधिक योजनासंगको अर्न्तसम्बन्ध ३
१.५ आवधिक योजना तर्जुमाका उद्देश्यहरु ३
१.६ आवधिक योजनाका क्षेत्र तथा सीमाहरु ४
१.७ आबधिक योजना निर्माण विधि र प्रकृया ५
१.८ प्रारम्भिक मस्यौदा योजना लेखन, प्रस्तुति र छलफल १२
१.९ आवधिक योजनाको अन्तिम प्रतिवेदन प्रस्तुति १२
१.१० प्रतिवेदनको संगठन १२

परिच्छेद –२: ताराखोला गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण १३
२.१ गाउंपालिकाको परिचय १३
२.२ ऐतिहासिक चिनारी तथा नामकरण १३
२.३ भौगोलिक स्थिती १५
२.३ प्राकृतिक स्रोत तथा सम्पदा १८
२.४ भू-उपयोग तथा मानव बसोबास २०
२.५ सामाजिक तथा सांस्कृतिक अवस्था २२
२.६ आर्थिक अवस्था र क्रियाकलाप २६
२.७ खानेपानी तथा सरसफाईको अवस्था २९
२.८ इन्धन, उर्जाको श्रोत र प्रयोगको अवस्था ३१
२.९ हाइड्रोपावर र लघुजलविद्युतको अवस्था ३१
२.१० वातावरण तथा प्राकृतिक प्रकोपको अवस्था ३२
२.११ खानीहरुको अवस्था ३३
२.१२ यातायात सुविधाको अवस्था ३३
२.१३ सूचना तथा संचारको पहुंच ३४
२.१४ पार्क तथा मनोरञ्जन स्थलहरु ३४
२.१५ महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण ३४
२.१६ सशस्त्र द्वन्द्व/जनयुद्धको प्रभाव ३५
२.१७ पर्यटनको अवस्था ३५

परिच्छेद –३: ताराखोला गाउंपालिकाको योजनाको समष्टिगत खाका ४९
३.१ पृष्ठभुमि ४९
३.२ अबसर र चुनौतीहरु ४९
३.३ गाउँपालिकाको आबधिक योजनाको दीर्घकालिन खाका ५०

परिच्छेद -४: ताराखोला गाउंपालिकाको समष्टिगत आर्थिक अवस्था र निति ६७
४.१ . पृष्ठभूमि ६७
४.२. सार्वजनिक वित्त ६७
४.३ सार्वजनिक, निजि र सहकारी साझेदारी ७२
४.४ वैदेशिक लगानी ७२
४.५ आन्तरिक श्रोत (राजश्व) अभिबृद्धिका कार्यक्रमहरु ७२
४.६ सार्वजनिक खर्चमा वित्तिय अनुशासनका कार्यक्रमहरु ७२
४.७ आर्थिक बृद्धिदर ७३
४.८ लगानीको आवश्यकता र स्रोत ७३

परिच्छेद - ५: ताराखोला गाउंपालिकाको आर्थिक क्षेत्र ८१
५.१.कृषि तथा पशुपालन ८१
५.२ प्रकृतिक श्रोत व्यवस्थापन ८६
५.३ सहकारी, पर्यटन उद्योग, वाणिज्य र आपूर्ती ८९

परिच्छेद – ६: सामाजिक क्षेत्र ९२
६.१ जनसंख्या व्यवस्थापन ९२
६.२ शिक्षा ९४
६.३ स्वास्थ्य, पोषण, खानेपानी तथा सरसफाई ९७
६.४ लक्षित समुह विकास र संरक्षण १०१

परिच्छेद – ७: भौतिक पूर्वधार क्षेत्र १०४
७.१ उर्जा १०४
७.२ यातायात पूर्वाधार १०६
७.३ सुचना तथा संचार प्रविधि पूर्वाधार १०८
७.४ भवन निर्माण, आवास तथा बस्ती विकास ११०

अध्याय – ८: संस्थागत विकास र शुसासन ११३
८.१ शान्ति सुरक्षा ११३
८.२ सन्तुलित बिकास ११४
८.३ मानव अधिकार र सामाजिक न्याय ११६
८.४ प्रशासनिक सुशासन र सेवा प्रवाह ११९
८.५ वित्तीय सुशासन १२१
८.६ भ्रष्टाचार निवारण १२३

अध्याय – ९: अन्तर सम्वन्धित विषय १२५
९.१ तथ्यांक प्रणाली, अनुसन्धान तथा विकास १२५
९.२ गरिबी निवारण १२७

९.३ जनशक्ति विकास, उद्यमशिलता र रोजगारी १२९
९.४ सामाजिक सुधार तथा रुपान्तरण १३२
९.५ समानता र समावेशिता १३३
९.६ वातावरण संरक्षण, जलवायू परिवर्तन र विपद् बयवस्थापन १३५

परिच्छेद – १०: योजना कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकन १३९
१०.२ अनुगमन तथा मूल्यांकन १४२
१०.२.१ योजना कार्यान्वयन कार्ययोजना १४२
१०.२.२ योजना कार्यान्वयन बिधि १४३
१०.२.३ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन पद्धति १४३

तालिका सूची

तालिका २.१ : धरातलीय विभाजन १६

तालिका २.२ : भिरालोपनाको प्रकार १८

तालिका २.३ : पाखाको मोहोडाको प्रकार १८

तालिका २.४ : ताराखोला गाँउपालिकाको भू-उपयोगको स्थिति २०

तालिका २.५ : ताराखोला गाँउपालिकाको जनसांख्यिक विवरण २२

तालिका २.६ : वडागत रुपमा अपाङ्गताको जनसंख्या विवरण २३

तालिका २.७: साक्षरताको अवस्था २४

तालिका २.८ : ताराखोला गापामा स्वास्थ्य चौकीको विवरण २५

तालिका २.९ : वडागत रुपमा सञ्चालित व्यापार/पसलको विवरण २७

तालिका २.१० : वडागत रुपमा सञ्चालित उद्योगहरुको विवरण २८

तालिका २.११ : वडागत रुपमा विभिन्न स्रोतको खानेपानी प्रयोग गर्ने घरपरिवार संख्या ३०

तालिका २.१२ : वडागत रुपमा शौचालयको अवस्था ३०

तालिका २.१३ : खानापकाउने इन्धनको श्रोत ३१

तालिका २.१४ : बत्ती बाल्न विभिन्न स्रोतको इन्धन प्रयोग गर्ने घरपरिवार संख्या ३१

तालिका २.१५: ताराखोला गापाका मुख्य सडकहरु ३४

तालिका २.१६: ताराखोला गापाका पर्यटकीय पदमार्गहरु ३९

तालिका ४.१: गाउँपालिकाको सार्वजनिक खर्चको विवरण (आ.व. २०७४।७५–२०७५।७६) ६८

तालिका ४.२: गाउपालिकाको राजश्व तथा आयस्रोतको विवरण (आ.व. २०७४।७५–२०७५।७६) ६९

तालिका ४.३: योजना अबधिको लागि प्रक्षेपित खर्च तथा लगानीको विवरण (रकम रु. लाखमा) ७५

तालिका ४.४: खर्च र लगानीका स्रोतहरुको प्रक्षेपण (रकम रु. लाखमा) ७७

नक्सा सूची

नक्सा १: ताराखोला गाउंपालिकाको अबस्थिती नक्सा १५

नक्सा २: वस्तीको वितरण ४०

नक्सा ३: वस्तीको वितरण ४०

नक्सा ४: वस्तीको वितरण ४१

नक्सा ५: जमिनको भिरालोपन ४१

नक्सा ६: जमिनको मोहडा ४२

नक्सा ८: वनजंगल ४३

नक्सा ९: खनिजको वितरण ४३

नक्सा १०: भूउपयोग ४४

नक्सा ११: वडागत जनघनत्व ४४

नक्सा १२: ऐतिहाँसिक तथा धार्मिक क्षेत्र ४५

नक्सा १३: विद्यालयहरुको अबस्थिती ४५

नक्सा १४: सेवाक्षेत्रहरुको अबस्थिती ४६

नक्सा १५: साना जलबिद्युत केन्द्रहरु ४६

नक्सा १६: सडक, सडक पुल तथा झोलुङ्गे पुलको वितरण ४७

नक्सा १७: पर्यटकीय क्षेत्रहरु ४७

नक्सा १८: एकिकृत सेवा प्रदायक संस्था तथा पर्यटन क्षेत्रहरु ४८

नक्सा १९: पर्यटन पथ ४८

संक्षिप्त शब्दावली

अ.हे.व.	असिस्टेन्ट हेल्थ वर्कर
आ.व.	आर्थिक वर्ष
कि.मी .	किलो मीटर
गापा	गाउँपालिका
गाविस	गाउँ विकास समिति
नपा	नगरपालिका
नि.मा.वि.	निम्न माध्यमिक विद्यालय
मा.वि.	माध्यमिक विद्यालय
मी.	मीटर
मे.वा.	मेघावाट
प्रा.वि.	प्राथमिक विद्यालय
रु.	रुपैया
ल्या.अ.	ल्याव असिस्टेन्ट
व.कि.मी	वर्ग किलो मीटर
सि.अ.हे.व.	सिनियर असिस्टेन्ट हेल्थ वर्कर
से.	सेल्सियस
हे.अ.	हेल्थ असिस्टेन्ट
ACAP	Annapurna Conservation Area Project
CAMC	Conservation Area Management Comittee
CTEVT	Council for Technical Education and Vocational Training
DEM	Digital Elevation Model
DPR	Detail Project Report
GIS	Geographical Information System
GPS	Global Positioning System
ICT	Information and Communications Technology
IT	Information Technology
NTFPs	Non Timber Forest Products
QGIS	Quantum Geographical Information System
RM	Rural Municipality
RS	Remote Sensing
SWOT	Strength Weakness Opportunity and Threats
TM	Transverse Mercator
TOR	Terms of Reference
UTM	Universal Transverse Mercator
WGS	World Geodetic System

परिच्छेद – १

आवधिक योजनाको परिचय र बिधि
(Introduction and Methods of Periodic Plan)

१.१ पृष्ठभूमी (Background)

बाग्लुङ जिल्लाका विभिन्न गाउंपालिकाहरुमध्ये ताराखोला गाउँपालिका उत्तरी सीमानामा अवस्थित विकासका दृष्टिले तुलनात्मक रुपमा पछाडि परेको गाउँपालिका हो । नेपालको संविधान २०७२ र स्थानीय शासन ऐन २०७४ ले निर्देशित गरेको अधिकारको परिधिभित्र रहेर आफ्नो गाँउठाँउको विकास र सम्वृद्धिको खाका आफै कोर्ने र निर्धारित खाका र योजना अनुसार समयबद्ध कार्यान्वयन गर्न, ताराखोलावासी जनताको दीगो तथा उच्च जीवनस्तर हासिल गर्न स्थानीय सरकारको दायित्वलाई व्यवस्थित गर्ने उद्देश्यले प्रस्तुत आवधिक योजना तयार गरिएको हो । नेपालका अन्य ग्रामीण क्षेत्रहरु जस्तै ताराखोला गाउँपालिका क्षेत्रमा विकासका भौतिक पूर्वाधारहरुको कमी, परम्परागत उत्पादन पद्धती, न्यून उत्पादन र उत्पादकत्व, कृषि तथा गैर कृषि आर्थिक क्रियाकलापहरुमा पछौटेपना, निरपेक्ष गरिवी, सामाजिक पूर्वाधार (शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, सरसफाई) को अभावका कारण आर्थिक, सामाजिक तथा मानवीय विकासका क्षेत्रहरुमा व्याप्त पछौटेपनालाई अन्त गर्न आवश्यक छ । जनताको प्रत्यक्ष सहभागिता र निगरानीमा सहभागितामूलक, समावेशी, समन्यायिक द्रुत आर्थिक तथा सामाजिक विकासको अल्पकालीन, मध्यकालीन दीर्घकालीन दृष्टिकोण राख्दै विकासका उद्धेश्यहरु, रणनीतिक कार्यक्रमहरु र आयोजनाहरुको छनौट गर्ने, कार्यान्वयनको कार्ययोजना र अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको सुस्पष्ट ढाँचा र कार्यविधि प्रस्तुत गर्नु यस आवधिक योजनाको कार्यभार रहेको छ । यस योजनाले विकास निर्माण र सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई स्थानीय जनताको निकट पहुँचमा राखी उनीहरुको सम्बृद्धिको रेखा आफै कोर्ने सहभागितामूलक रणनीति अवलम्वन गरेको छ । कार्यान्वयन र मूल्यांकनमा समेत स्थानीय जनताको प्रत्यक्ष संलग्नता, दीगो विकासका लक्ष्य, संघीय, प्रादेशिक सरकारका नीति तथा कार्यक्रम, गैरसरकारी संघ संस्थाहरु तथा निजी क्षेत्रको क्रियाकलाप समेतलाई साझेदार कृयाकलापका रुपमा ग्रहण गरी गाउँपालिकालाई समन्वयात्मक भूमिका र विकासको केन्द्र (Focal point) का रुपमा सुदृढ गर्ने अवधारणा राखेको छ ।

१.२ आवधिक योजनाको अवधारणा (Concept of Periodic Plan)

विकास योजना पूर्वनिर्धारित आर्थिक/सामाजिक उद्देश्य र लक्ष्यहरु प्राप्त गर्न निर्धारित अधिकार प्राप्त निकायले आधिकारिक तथ्यहरुको व्यापक सर्वेक्षणका आधारमा व्यवस्थित रुपमा तयार गर्ने बैधानिक दस्तावेज (Document) हो । यसलाई कार्यक्रम वा क्रियाकलापहरुको प्रक्षेपित लक्ष्यहरु प्राप्त गर्ने प्रभावकारी कार्यन्वयनको मार्गदर्शन पनि भन्न सकिन्छ । आवधिक योजनालाई दीर्घकालीन योजनाको कार्यान्वयनको अल्पकालीन र मध्यमकालीन समयवद्ध खाका, विद्यमान श्रोतको उपयुक्त वाँडफाँड र क्रियाकलापहरुको कार्यान्वयनको चरणवद्ध कार्यक्रम भन्न सकिन्छ । स्थानीय निकायको आवधिक योजना भनेको जनताका विकासका चाहना र आकांक्षाहरुको सर्वेक्षणका आधारमा जनताकै प्रत्यक्ष सहभागिता र संग्लनतामा बनाइने तलबाट उठेको (Bottom up) ढाँचा, श्रोत साधनहरुको समयवद्ध र क्षेत्रगत बाँडफाँडका आधारमा पूर्व निर्धारित उद्देश्य र लक्ष्यहरुको प्राप्तिका लागि बनाइएका सुस्पष्ट, विशिष्ट कार्यक्रम र कार्ययोजनाहरुको खाका र रणनीतिको रुपमा बुझ्न सकिन्छ । यस्तो योजना प्रकृयामा सम्वद्ध

जनता र समुदायको अर्थपूर्ण सहभागिता र साझेदारी, स्थानीय श्रोतहरु र संभावनाहरुको उपयोगबाट स्थानीय आवश्यकताहरुको परिपूर्ति तथा स्थानीय जनताको विकास निर्माणमा प्रत्यक्ष निगरानी, अनुगमन र मूल्यांकनको स्थानीय ढाँचा र जिम्मेवारीको वाँडफाँड महत्वपूर्ण हुन्छ ।

केन्द्रिकृत योजना निर्माणको माथिबाट लादिएको (Top-down) प्रकृयाभन्दा तलबाटै उठेका (Bottom-up) योजना निर्माण, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकनको वैकल्पिक प्रकृया अन्तराष्ट्रिय तथा राष्ट्रिय/प्रादेशिक योजना र विकासका अनुभवहरुले सिद्ध गरेको जनमुखी प्रकृया हो । यसमा दिगो विकासका आधारभूत मान्यताहरु समेटिनुका साथै आर्थिक, सामाजिक, भौतिक, वातावरणीय र संस्थागत योजनाहरुको उपयुक्त सन्तुलन स्थापित गर्ने प्रयत्न हुन्छ । यस्तो योजनामा योजनाको प्रारम्भदेखि आवश्यकता पहिचान, दीर्घकालीन सोच, ध्येय र उद्देश्य तय गर्ने, योजना, कार्यक्रम र परियोजनाहरुको छनौट र प्राथमिकता निर्धारण, कार्यक्रम र आयोजनाको कार्यान्वयनका साथै स्थानीय मूल्य मान्यता र संस्कृतिको संरक्षण, श्रोत र साधनहरुको व्यवस्थापन, कार्यान्वयन प्रकृयाको अनुगमन र मूल्याकंनमा स्थानीय जनताको सक्रिय सहभागिताको महत्वपूर्ण भूमिका हुने भएकाले यस्ता योजनाहरुमा आम जनसमुदायको अपनत्व र स्वामित्व स्थापित भै योजनावद्ध कार्यक्रमहरुको अधिकतम प्रतिफल प्राप्ति हुने र त्यसबाट समयमै आयोजना तथा कार्यक्रमहरु सम्पन्न हुने कुराको सुनिश्चितता हुन्छ । यस्ता योजनाले आयोजना र कार्यक्रमहरुबाट प्राप्त हुने अपेक्षित प्रतिफलको वितरण समन्यायिक र दीगो समेत हुने विश्वास गरिनछ ।

१.३ **आवधिक योजनाका आधारहरु** (Basis of Periodic Plan)

यो आवधिक योजना तयारीका बैधानिक आधाररुमा यस प्रकार रहेका छन् :

क) स्थानीय तहको संवैधानिक हैसियत (संबिधानको अनुसूचि ८ मा उल्लेखित अधिकारलाई प्रयोग गर्ने

ख) स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को परिच्छेद ६, दफा २४ को व्यवस्थाअनुसार स्थानीय तहलाई निक्षेपित अधिकारहरुको कार्यान्वयन

ग) ताराखोला गाउँ कार्यपालिकाको निर्णय अनुसार कार्यनिर्देशन (TOR)

घ) सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ को नियम ७२ बमोजिम प्रकृया पूरा गरी जियो नेट कनेक्सन प्रा.लि. पोखरालाई नियमानुसार परामर्शदाता नियुक्त गरी योजना निर्माण गर्ने जिम्मेवारी सुम्पेको

ङ) स्थलगत सर्वेक्षण, अन्तरक्रिया र विभिन्न विषयगत समितिहरुसँग व्यापक छलफल गरी परामर्शदाता संस्थाले तयार गरी गाउँपालिकाको निर्देशक समिती (Steering Committee) बाट अनुमोदन र गाउँपालिकाबाट स्वीकृत तथा अनुमोदन

यो आवधिक योजना तयार गर्दा देहायवमोजिमका नीतिहरुलाई अबलम्बन गरिएको छ :

- गाउँपालिकाले निर्दिष्ट गरेको कार्य निर्देशिका (Terms of Referance) मा आधारित ।
- गाउँपालिका क्षेत्रको आर्थिक, सामाजिक, भौतिक तथा प्राकृतिक स्रोतको विद्यंमान अवस्थामा आधारित ।
- जनताको आवश्यकता र आकांक्षाको संकलन र छलफलमा आधारित ।
- गाउँपालिकाको विगतको वित्तीय अवस्था र भविष्यको प्रक्षेपणमा आधारित ।
- स्थानीय स्रोत, सामाग्री र जनशक्तिको अधिकतम प्रयोग गर्ने सोँच ।

- ❖ गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोंच, लक्ष्य र रणनीतिहरुमा आधारित ।
- ❖ दीगो विकास लक्ष्यहरुसँगको तादम्यता ।
- ❖ संघ र प्रदेशका योजना तथा कार्यक्रमहरुसँग तादात्म्यता ।
- ❖ विकास योजनाहरुको क्षेत्रगत बाँडफाँड र सन्तुलन ।
- ❖ समयवद्ध कार्यान्वयनको ढाँचा र लगानीको योजना ।
- ❖ योजना र कार्यक्रम कार्यान्वयनको अनुगमन तथा मूल्यांकनको सुस्पष्ट प्रणाली ।

१.४ नेपाल सरकार तथा गण्डकी प्रदेश आबधिक योजनासंगको अर्न्तसम्बन्ध (Relationship with Nepal Government and Gandaki Province Periodic Plan)

राज्यको पूर्नसंरचना पश्चात संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकारले विकासका आवधिक योजनाहरु अलग अलग रुपमा वनाउने हुँदा तिनीहरु विचको सम्बन्ध र तादात्म्यता हुनुपर्ने आवश्यकतालाई यो आवधिक योजनामा पनि मध्यनजर राख्नुपर्ने हुन्छ । खासगरी केन्द्रीय, प्रादेशिक र स्थानीय योजना र कार्यक्रमहरु परस्पर बाझिने, दोहोरिने संभावना र त्यसबाट कार्यान्वयनमा पैदा हुने जटिलतालाई योजना वनाउँदा विशेष हेक्का (ख्याल) राखिएको छ । नेपाल सरकारको चालु आबधिक योजना र गण्डकी प्रदेश सरकारले तयारी गर्दै गरेको आबधिक योजनाका लक्ष्य, प्राथमिकता र कार्यक्रमहरुसँग यस योजनाको तादम्यता राख्ने प्रयत्न गरिएको छ । केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको सूचिलाई समेत मध्यनजर गरी तिनीहरुबाट निक्षेपित हुने अनुदान र राजश्व वाँडफाँडलाई यस आवधिक योजनाको वित्तीय योजना र क्षेत्रगत लगानी कार्यक्रम तय गर्दा विशेष ध्यान पुऱ्याइएको छ । साथै नेपालले अन्तराष्ट्रिय र राष्ट्रिय स्तरमा गरेका प्रतिवद्धता, राष्ट्रिय र प्रादेशिक विकास नीति र कार्यक्रमहरुसंग यो आवधिक योजनालाई आवद्ध गरिएको छ ।

१.५ आवधिक योजना तर्जुमाका उद्देश्यहरु (Objectives of Periodic Plan Formulation)

यस आवधिक योजना तर्जुमाको मुख्य उद्देश्य ताराखोला गाउँपालिकाको विकासको दीर्घकालीन सोंच बमोजिम क्षेत्रगत विकासको समग्र योजना र कार्यक्रमहरु तय गरी ताराखोलावासी जनताको सम्वृद्धिलाई सुनिश्चित गर्नु हो । यसका विशिष्ट उद्देश्यहरु देहायवमोजिम रहेका छन् :

- ताराखोला गाउँपालिकाका विद्यमान पूर्वाधारहरुको अधिकतम उपयोग गर्दै योजनावद्ध तवरले आर्थिक सामाजिक पूर्वाधारको दीगो विकास योजना तर्जुमा गर्ने ।
- पछौटे, विपन्न र सामाजिक हिसावले वञ्चितिमा परेका क्षेत्र, वर्ग र लिङ्गका स्थानीय जनताको शिक्षा, स्वास्थ्य, खेलकुद एंव मनोरञ्जनको आवश्यकतालाई परिपूर्ति गर्ने योजना तर्जुमा गर्ने ।
- गाउँपालिका र यसका विभिन्न क्षेत्रभित्र उद्योग, व्यापार, कृषि, पशुपालन, पर्यटन, ऊर्जा र रोजगारी प्रर्वद्धन कार्यक्रमहरु मार्फत आर्थिक गतिविधिमा विस्तार र विकास गर्ने आर्थिक विकास योजना तर्जुमा गर्ने ।
- आवधिक योजनाका विभिन्न कार्यक्रमहरुको संचालनका लागि आवश्यक पर्ने वित्तीय श्रोत परिचालन र त्यसको क्षेत्रगत लगानी योजना प्रस्तुत गर्ने ।
- गाउँपालिकाको साँगठनिक स्वरुप, संस्थागत व्यवस्थापन, जनशक्ति व्यवस्थापन र असल शासनका कार्यक्रमहरु समेटिएको संस्थागत योजना प्रस्तुत गर्ने ।

- ताराखोला गाउँपालिका क्षेत्रको पर्यावरणीय सन्तुलन, वातावरण संरक्षण र व्यवस्थापन तथा संभावित विपद् व्यवस्थापनको योजना तर्जुमा गर्ने ।
- गाउँपालिकाको आवधिक योजना कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कनको कार्ययोजना निर्माण गर्ने ।

१.६ आवधिक योजनाका क्षेत्र तथा सीमाहरु (Scope and Limitation of Periodic Plan)

१.६.१ योजनाका क्षेत्रहरु (Scope of Periodic Plan)

गाउँपालिकाले निर्दिष्ट गरेको कार्य निर्देशन र परामर्शदातासँग भएको सम्झौताको परिधिभित्र रही यो आवधिक योजना तयार गरिएकोले तद्नुरुप यस योजनामा निम्न लिखित क्षेत्रका योजनाहरु समेटिएका छन् :

- **ताराखोला गाउँपालिकाको दीर्घकालीन योजनाको प्रारुप :** यस भित्र विकासको दीर्घकालीन सोंच, ध्येय, लक्ष्य, उद्देश्यहरु र विकासका प्राथमिकताहरु साथै ताराखोला गाउँपालिका क्षेत्रका सवलता, दुर्वलता, संभावना र चुनौतीहरु समेत प्रस्तुत गरिएको छ ।
- **भौतिक विकास योजना :** स्थानीय यातायात पुर्वाधार, सिंचाई वा नदी नियन्त्रण, जलविद्युत र वैकल्पिक ऊर्जा , खानेपानी, वसोवास तथा भवन निर्माण, सामाजिक पूर्वाधारहरु, पर्यटन, कृषि तथा औद्योगिक पूर्वाधारहरु समेटिएको भौतिक विकास योजना प्रस्तुत गरिएको छ ।
- **आर्थिक विकास योजना :** यस योजना अर्न्तगत कृषि, पशुपालन, वागवानी, वनमा आधारित आर्थिक क्रियाकलाप, खनिज सम्पदा, भूमि व्यवस्था, खाद्य सुरक्षा, उद्योग, बाणिज्य, आपुर्ति र पर्यटनमा आधारित आर्थिक कृयाकलाप, घरेलु तथा साना उद्यम विकासका कार्यक्रमहरु समेटिएका छन् ।
- **सामाजिक विकास योजना :** यस योजना अन्तर्गत वसाइसराई व्यवस्थापन, शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी र सरसफाई, जनताको सामाजिक सम्पत्तिमा पहुँच, सामुदायिक स्रोत विकास, लैंगिक, जातिगत, वालविकास, वृद्ध, असहाय, दलित, अपाङ्गहरुको सामाजिक हैसियत र सहभागिता सुनिश्चित गर्ने सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरु, युवा तथा खेलकुद विकासका कार्यक्रमहरु समेटिएका छन् ।
- **वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन योजना :** यस अन्तर्गत सरसफाई, ठोस फोहोर व्यवस्थापन, प्राकृतिक वातावरणको संरक्षण, सास्कृतिक वातावरणको संरक्षण, नदी नियन्त्रण, भूस्खलन नियन्त्रण, वन संरक्षण र उपयोग, उच्च हिमाली क्षेत्रको संरक्षण र विकास प्रवर्द्धन, पर्यावरणीय (जलवायु) अनुकुलन कार्यक्रमहरु समेटिएका छन् । जोखिमयुक्त स्थानहरुको पहिचान गरी भूकम्प, आगलागि, वाढी, पहिरो, सुख्खा खडेरी र महामारी जस्ता विपद्हरुको पूर्वतयारी, सूचना प्रणालीको विकास, विपद् पश्चात् उद्धार र पुर्नस्थापनाका कार्यक्रमहरु समावेश गरिएका छन् ।
- **वित्तीय व्यवस्थापन योजना :** यस योजना अन्तर्गत गाउँपालिकाको आय-व्ययको विश्लेषणका आधारमा आगामी योजना अवधिको लागि आय र व्ययको प्रक्षेपण गरिनुका साथै गाउँपालिकाको वजेटको क्षेत्रगत वाँडफाँड, आन्तरिक राजश्व वृद्धिका योजना, निजी र सहकारीको योगदान, अन्तर सरकारी वित्तीय वाँडफाँड र हस्तान्तरण, खर्चको वाँडफाँड र व्यवस्थापनको योजना समेटिएको छ ।
- **शुसाशन र संस्थागत विकास योजना :** यस अन्तर्गत गाउँपालिकामा शान्ती र सुरक्षा, न्याय प्रणाली, वित्तिय अनुशासन, सेवा प्रवाहको सहजता, स्वच्छ र प्रभावकारी सेवा, असल शासन प्रवर्द्धन, लेखा र अभिलेखहरुको प्रभावकारी व्यवस्थापन, स्थानीय स्रोत तथा साधनको प्रभावकारी उपयोग, अन्य

संस्थाहरुसँगको साझेदारी र सञ्जाल (Networking), कर्मचारी र जनशक्ति व्यवस्थापन, अभिप्रेरणा र सुदृढिकरण, विकास प्रशासनको ढाँचा र कार्यविधिको विकास, जस्ता कार्यक्रमहरु समेटिएका छन् ।

- **अर्न्तसम्बन्धित विषयहरुको योजनाः** यस अन्तर्गत माथि उल्लेखित योजनाहरुसँग अर्न्तसम्बन्धित विषयहरु– तथ्यांक प्रणाली, गरिबी निवारण, श्रम तथा रोजगारी, जनशक्ति उद्यमशिलता विकास, अनुसन्धान र विकास, समता र समावेशीकरण, सामाजिक सुधार, सामाजिक सांस्कृतिक विविधता, सामुदायिक साझेदारी र गैरसरकारी संस्थाहरुसँगको सहकार्य जस्ता विषयहरु समेटिएका छन् ।

- **योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन योजना :** यस अन्तर्गत विभिन्न क्षेत्रगत योजनाहरुको वर्गीकरण गरी गाउँपालिका, वडा, प्रदेश र संघीय कार्यक्रमहरुसंग तादात्म्यता र जिम्वेवारी बाँडफाँड गरी कार्यक्रम कार्यान्वयनको ढाँचा प्रस्तुत गरिएको छ भने विकास निर्माण र गाउँपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवाहरुको अनुगमन र मूल्यांकनको योजना प्रस्तुत गरिएको छ ।

१.६.२ **आवधिक योजनाका सीमा** (Limitation of the Periodic Plan)

यो आवधिक योजना तयार गर्दा निम्नलिखित सीमाहरुलाई मध्यनजर राखिएको छ :

- पुर्नगठित गाउँपालिका पूर्वका स्थानीय तहको एकिकृत तथ्यांकको अभावमा लामो समयको प्रबृत्तिगत विश्लेषण गर्न नसकिएको ।
- वडा भेलामा सहभागीहरुको विचार प्रतिनिधिमुलक रुपमा आवधिक योजनामा समावेश भएको ।
- स्रोत साधान र समयको सीमितताको कारणले वडाबासीहरुका सम्पूर्ण अपेक्षा र आकांक्षाहरु योजनामा समेट्न नसकिएको ।
- यो आवधिक योजना ताराखोला गाउँपालिकाको प्रथम आवधिक योजना भएकोले कतिपय द्धितीय स्रोतबाट प्राप्त हुनु पर्ने तथ्यांकहरु पर्याप्त रुपमा उपलब्ध हुन नसकेको ।
- गाउँपालिकाका विभिन्न कार्यक्रमहरु दीर्घकालीन प्रकृतिका र विस्तृत परियोजना प्रतिवेदनको आवश्यकता पर्ने खालका भएकाले परियोजनागत विस्तृत लगानी योजना गर्न तत्काल सम्भव नभएको ।

१.७ **आबधिक योजना निर्माण विधि र प्रकृया** (Methodology and Process)

१.७.१ **योजना निर्माण विधि**

१.७.१.१ **पूर्व अध्ययनहरुको पुनरावलोकन** (Literature Review)

पूर्व अध्ययनहरुको कममा आवधिक योजनासँग सम्वन्धित ताराखोला गाउँपालिकाको बस्तुगत विवरण, आ.ब. २०७४/०७५ र २०७५/०७६ को वार्षिक बजेट नीति तथा कार्यक्रम, बागलुङ जिल्ला वस्तुगत विवरण २०७४, गण्डकी प्रदेशको स्थितीपत्र, २०७५, राष्ट्रिय योजना आयोगले तयार पारेको स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७५, प्रदेश नीति तथा योजना आयोगले तयार गरेको स्थानीय तहमा आबधिक विकास योजना तर्जुमा प्रक्रिया स्थानीय तहका पदाधिकारीलाइ प्रशिक्षण प्रयोजनको लागि तयार गरिएको संक्षिप्त निर्देशिका २०७५ र सम्बन्धित अध्ययन प्रतिवेदन, जानकारी तथ्यांक तथा नक्साहरुको अध्ययन गरिएको छ । यसका अतिरिक्त ताराखोला गाउँपालिकामा हाल आवद्ध साविक गाँउ विकास समितिका सूचनाहरु सुक्ष्म रुपमा अध्ययन गरिएको छ । यो योजना निर्माणको क्रममा योजना

निर्माण, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कनसम्बन्धी राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय अनुभवमा आधारित प्रकाशित प्रतिवेदन, जर्नल, लेखहरु र सन्दर्भ पुस्तकहरुको समेत सिंहावलोकन गरिएको छ ।

१.७.१.२ **तथ्याङ्क एवं सूचना संकलन** (Data Collection)

प्रतिवेदन तयारीका क्रममा द्वितीय श्रोतवाट प्राप्त आधिकारिक सूचनाहरुलाई समावेश गरिएको छ । ताराखोला गाउँपालिकाको बस्तुगत विवरण २०७४ लाई आधार तथ्यांक (Baseline data) को रुपमा लिइएको छ । यस अतिरिक्त अन्य द्वितीय श्रोतहरु जस्तै बागलुङ जिल्ला वस्तुगत विवरण २०७४ र अन्य गाउँपालिका तथा नगरपालिकाका पूर्व आवधिक योजनाको अध्ययन समेत गरिएको छ ।

यसका अलावा सडक, खानेपानी, विद्युत, जलसम्पदा, जंगल, जमिन, आदिसँग सम्वन्धित सूचनाहरु गाउँपालिकाका विभिन्न स्थानहरुमा वडास्तरीय भेला गरी गुणात्मक तथा मात्रात्मक सूचना समेत संकलन गरिएको छ । साथै मुख्य सूचनादाता (Key informants) वाट प्राप्त सूचनाहरु, अभिमत र सुझावहरुलाई समेत प्रतिवेदन तयार गर्दा समावेश गरिएको छ ।

क) निर्देशक समिति तथा विषयगत समितिहरुसंग छलफल

आवधिक योजना तर्जुमा गर्ने सिलसिलामा गाउँपालिकाका प्रमुखको संयोजकत्वमा गाउँपालिकाका कार्यकारी अधिकृत तथा पदाधिकारीहरु, राजनैतिक दलका प्रतिनिधिहरु, गाउँपालिकाको विकाससँग सम्बन्धित कार्यालयका प्रमुखहरु, गैर-सरकारी तथा अन्य संघ-संस्थाका प्रतिनिधिहरु, स्थानीय बुद्धिजीवी, दलित, पिछडिएका वर्ग, अपांग तथा महिला प्रतिनिधिहरु रहेको निर्देशक समितिसँग छलफल गरिएको छ । गाउँपालिकामा विद्यमान विभिन्न विषयगत समितिहरु जस्तै : आर्थिक विकास समिति, सामाजिक विकास समिति, पूर्वाधार विकास समिति, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समिति, संस्थागत विकास तथा वित्तीय व्यवस्थापन विकास समितिसँग गाउँपालिकामा गरिनुपर्ने विविध विषयगत योजना तथा कार्यक्रम र सो क्षेत्रमा कसरी विकासको खाका तयार गर्न सकिन्छ भन्ने विषयमा समेत विस्तृत छलफल गरिएको थियो । प्रत्येक विषयगत समितिहरुसँग छलफल गरी छलफलको निचोडलाई आवधिक योजनामा समावेश गरिएको छ ।

ख) श्रोत व्यक्तिहरुसंगको छलफल

गाउँपालिकाको आवधिक योजना तयार गर्ने सिलसिलामा यस गाउँपालिकासँग सम्वन्धित विभिन्न व्यक्तिहरुलाई श्रोत व्यक्तिहरुको रुपमा अर्न्तवार्ता लिइ सूचना संकलन गर्ने काम गरिएको थियो । आवधिक योजना तर्जुमाको सिलसलामा यस गाउँपालिकाका विभिन्न क्षेत्रहरु रोजगारी, व्यवसाय, राजनीति र अध्यापन तथा प्रध्यापनमा संलग्न व्यक्तिहरुसँग छलफल गरिएको थियो । यसको साथै नेपाल सरकारको उच्च तहदेखि जिल्ला तथा गाउँपालिका स्तरमा कर्मचारीहरु र राजनितिक व्यक्तित्वहरुसँग समेत छलफल गरी, उनीहरुको राय समेत संकलन गरिएको छ । यसरी स्रोत व्यक्तित्वहरुबाट प्राप्त सुझाव, अभिमत र सोँचहरुले यो योजना निर्माणमा उल्लेख्य योगदान पुर्‍याएको छ ।

ग) वडास्तरीय बृहत भेला तथा अपेक्षा संकलन

गाउँपालिका आवधिक योजना तर्जुमा गर्नको लागि निर्देशक समिति तथा विषयगत समिति गठन पश्चात् प्रत्येक वडामा वडा अध्यक्ष, निर्वाचित वडा समिति सहितको वडा भेलामा छलफलका लागि परामर्शदाताबाट तयार पारिएका चेक लिष्ट पठाइएको थियो । यसबाट वडागत समस्या

पहिचान गर्ने, वडास्तरका कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुको प्राथमिकीकरण गर्ने तथा समस्या न्यूनीकरणको लागि सुझावहरु संकलन गरिएको थियो ।

यसरी नै गाउँपालिकाको क्षेत्रगत आधारमा २०७५ फाल्गुण १२ देखि सबै वडाका क्षेत्रगत प्रतिनिधिहरुको प्रतिनिधित्व हुने गरी छलफल तथा अन्तर्क्रियाबाट आवधिक योजनाका दीर्घकालीन सोंच, ध्येय, लक्ष्य, उद्देश्य तथा कार्ययोजना निर्धारणमा राय संकलन गरिवडाका अपेक्षा पहिचान समेत गरिएको थियो । त्यसैगरी परामर्शदाताका प्राविधिक समूहहरुबाट विभिन्न समूह विभाजन गरी ती समूहमा सहजीकरण गरी चेक लिष्टबाट आएका आवश्यकता तथा कार्यक्रमहरुको पुनः छलफल र विश्लेषण गरी प्राथमिकताका आधारमा आगामी ५ वर्षको योजनाको मार्गचित्र तयार गरीयो । यस मार्गचित्रलाई परामर्शदाताका विज्ञ टोलीबाट सोही क्षेत्रका स्थानीय बुद्धिजिबि, राजनीतिक दलका प्रतिनिधि तथा विषयविज्ञहरुसँगको छलफलबाट कार्ययोजना प्रतिवेदनमाथि टिप्पणी सहित सुझाव समेत संकलन गरिएको थियो ।

घ) स्थलगत सर्वेक्षण तथा प्रमाणीकरण

परामर्शदाताको स्थलगत अध्ययन टोलीले गाउँपालिकाको प्रत्येक वडा र टोल भ्रमण गरी स्थलगत सर्वेक्षण तथा अवलोकनको माध्यमबाट तथ्याङ्क तथा जानकारी संकलन गरेको छ । सबै वडाहरुमा वडा भेला गरी संकलित तथ्यांकहरु वडामा गठित सम्पर्क समितिसँगको छलफलबाट पुनः अध्यावधिक गरिएको छ । नापी विभाग र फिनिडाबाट तयार गरिएको स्थलरुप नक्सालाई आधार नक्साको रुपमा लिई स्क्यान (Scan) गरी ArcGIS Software बाट हालसम्मको स्थलगत सर्वेक्षण तथा अवलोकन पश्चात् स्रोत नक्साहरु तयार गरिएको छ । यस सन्दर्भमा मुख्य रुपमा गाउँपालिकामा रहेका भौतिक पूर्वाधारहरु जस्तै : सडक, संचार, विद्युत, खानेपानी आदिका सम्वन्धमा सर्वेक्षण, अवलोकन तथा स्थलगत जाँच गरिनक्शामा समेत परिमार्जन गर्ने कार्य गरिएको छ ।

वडा भेला मार्फत वडागत आवश्यकता तथा समस्याको पहिचान गरी प्रत्येक वडामा गठित वडा सम्पर्क समिति मार्फत प्राथमिकीकरण गरिएको छ । यही प्राथमिकता क्रमका आधारमा वडागत योजना तर्जुमा गरिएको छ भने रणनैतिक योजनाको लागि विषयगत समिति, विज्ञ तथा निर्देशक समितिमा विस्तृत छलफल गरिएको छ ।

१.७.१.३ **तथ्याङ्क विश्लेषण** (Data Analysis)

गाउँपालिकाको रणनैतिक योजना, कार्यक्रम तथा अल्पकालीन र दीर्घकालीन आयोजनाहरु छनौट गर्नको लागि तथ्यांक विश्लेषणको महत्वपूर्ण स्थान हुन्छ । आयोजना छनौंटका लागि समष्टिगत विकासको चुनौति र सम्भावनाहरुको सन्दर्भमा प्राप्त तथ्यांक र सूचनाहरुलाई विस्तृत रुपमा विश्लेषण गरिएको छ । स्थलगत अध्ययन भ्रमण, वडा भेला, सामुहिक छलफल, अर्न्तक्रिया र विज्ञ व्यक्तिको रायसुझावका साथै द्वितीय स्तरका तथ्यांकहरुको आधारमा तल उल्लेख गरीए बमोजिम तथ्यांक विश्लेषण गरिएको छ ।

क) भौगोलिक अवस्थाको वर्णन र विश्लेषणः

गाउँपालिकाको भौगोलिक अबस्थाको विश्लेषण गर्ने क्रममा यसको भू-भौतिक अवस्था, क्षेत्र, अबस्थिति, भू-स्वरुप, नदीनाला, वातावरणीय अवस्था आदिको विश्लेषण गरिएको छ । यसैगरी भौगोलिक अवस्थाको परिणाम स्वरुप उत्पन्न सम्भावना र चुनौतिहरुलाई पनि विश्लेषण

गरिएको छ । साथै विश्लेषण गर्ने क्रममा भौगोलिक अवस्थितिले विकासमा पारेको चुनौति, वास्तविकता समेतलाई कसरी योजनागत हिसाबमा समेट्न सकिन्छ, कुन कुन क्षेत्रगत योजनालाई प्राथमिकता दिंदै विकास आयोजनाहरु सञ्चालन गरिनुपर्दछ भन्ने कुरालाई ख्याल गरिएको छ । यसले गर्दा क्षेत्रगत विशिष्टताका आयोजनाहरु तथा रणनैतिक दीर्घकालीन आयोजनाहरुको छनौटमा समेत मद्दत पुगेको छ ।

ख) सामाजिक तथा सांस्कृतिक अवस्थाको विश्लेषणः जनसंख्याको वनावट, जनसंख्या बृद्धि, भाषा, धर्म सँस्कृति, रीतिरिवाज, परम्परा, बसाँइसराइ, जनसंख्याको प्रक्षेपण आदि सामाजिक तथा साँस्कृतिक अवस्थाको विश्लेषण गरिएको छ । यी तथ्यांकले भविष्यमा गाउँपालिकाका कार्य कस्तो किसिमको रुपमा विकास गराउने भन्ने कुराको मूल्याङ्कन र प्रक्षेपण गर्न मद्दत पुग्ने छ । त्यसैगरी अध्ययन क्षेत्रको सामाजिक अवस्था थाह पाउनका लागि शिक्षा, स्वास्थ्य, सुरक्षा, वातावरणीय अवस्था आदिको विश्लेषण गरिएको छ । यसैगरी भविष्यको लागि विकास निर्माणमा प्राथमिकता दिनुपर्ने क्षेत्र, सामाजिक रुपमा समावेसीकरणको सिद्धान्त अवलम्बन गनुपर्ने पक्षहरु, शिक्षा, स्वास्थ्य, सामाजिक पूर्वाधारमा गर्नुपर्ने लगानी जस्ता बिषयमा समेत यसले महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउने छ ।

ग) आर्थिक अवस्थाको विश्लेषण

आवधिक योजना तर्जुमाको क्रममा गाउँपालिकाको विद्यमान आर्थिक अवस्था र भविष्यको आर्थिक अवस्थाको प्रबृत्तिलाई समेत विश्लेषण गर्नु पर्दछ । यस्तो विश्लेषणले भविष्यमा कस्तो र कुन रुपमा विकास गर्ने, मुख्य आर्थिक गतिविधि के हुने ? यस्ता आर्थिक गतिविधिबाट गाउँपालिकाको विकासको लागि कस्तो फाइदा पुग्ने ? भन्ने सन्दर्भमा जानकारी लिन सकिन्छ । बस्तीलाई भविश्यमा कति क्षेत्रमा विस्तार गर्न सकिने, कुन क्षेत्रमा विस्तार गर्न सकिने, छरिएर रहेको कुन कुन बस्तीलाई कहाँ एकिकृत गर्ने साथै कस्तो प्रकारको आर्थिक क्रियाकलापमा ध्यान केन्द्रित गर्न सकिन्छ भन्ने कुरा जानकारीको लागि गाउँपालिकाले खेलेको भूमिका, आर्थिक आम्दानीका श्रोतहरु, बसाँइसराइँको प्रभाव आदि कुराहरुमा समेत ध्यान दिइएको छ । यसका साथै गाउँपालिकाको विगत दुई वर्षको आयव्यय विवरणको आधारमा ५ वर्षको आम्दानी प्रक्षेपण समेत गरी सो आधारमा आगामी ५ वर्षको गाउँपालिकाको व्ययको योजना तयार गरिने हुँदा गाउँपालिकाको आयोजना छनौट तथा योजना तर्जुमामा समेत सहयोग पुगेको छ ।

घ) भौतिक र वातावरणीय अवस्थाको विश्लेषण

भौतिक विकासका पूर्वाधारमध्ये सडक तथा ढल, यातायात, सञ्चार, नदी नियन्त्रण, पिउनेपानीको उपलब्धता, विद्युत आदिको अवस्थाको अध्ययन तथा विश्लेषण गरिएको छ । गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रको व्यवस्थित विकास गर्न आवश्यक पर्ने भौतिक पूर्वाधारहरुको विकासमा जोड दिनु पर्दछ । यस क्रममा दीगो विकास र विस्तारको लागि वातावरणीय पक्षको पनि अध्ययन गरिएको छ । विद्यमान वातावरणीय अवस्थालाई विशेष ध्यान दिई वातावरणीय व्यवस्थापनमा खास गरी भू-क्षय, नदीखोला नियन्त्रण तथा प्रदूषण, जलवायु परिवर्तन, फोहरमैला

व्यवस्थापन आदिको अध्ययन तथा त्यसको समाधानका लागि विभिन्न विषयहरु समावेश गरिएको छ ।

१.७.२ योजना तर्जुमाको प्रकृया (Plan Formulation Process)

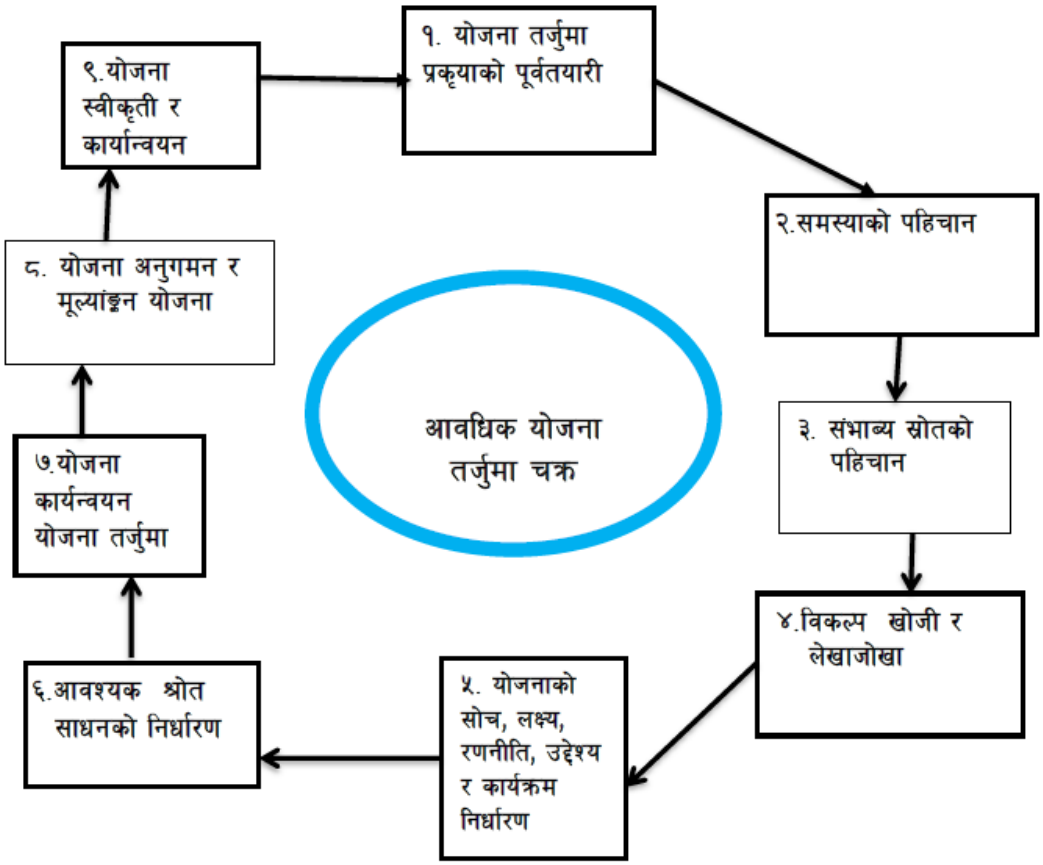

चित्र १.१ आबधिक योजना निर्माण प्रकृयाको प्रवाह

क) ताराखोलाको अग्रणी क्षेत्र पहिचान र विश्लेषण

प्रत्येक गाउँ वा शहरका भविष्यमा हुने विकासका दृष्टिले आ-आफ्नै विशेष सम्भावनाहरु हुन्छन् र यिनै सम्भावनाहरुले बस्तीहरुको विकासको खाका कोर्ने गरेको हुन्छ । यही विशेष सम्भावनालाई अग्रणी क्षेत्र भनिन्छ, जुन उक्त क्षेत्रको विकासका लागि महत्वपूर्ण हुन्छ साथै बस्तीको विकास र विस्तारलाई निर्देशित गर्दछ । आवधिक योजना तयारीको सन्दर्भमा बस्तीको सम्भावित विस्तार र विकासको विश्लेषणमा अग्रणी क्षेत्रले ठूलो भूमिका खेल्दछ । ताराखोला गाउँपालिकाको मुख्य अग्रणी क्षेत्रहरुमा: कृषि, पूर्वाधार, जलस्रोत, सामाजिक विकास, पर्यटन, उद्योग, वातावरण तथा आर्थिक क्रियाकलाप रहेका छन् । तसर्थ यसै दृष्टिकोणमा गाउँपालिकाको अग्रणी क्षेत्र पहिचान गरिएको छ र सोही आधारमा योजनाहरु समेत तयार पारिएको छ ।

ख) अपेक्षा पहिचान

विकास योजना तर्जुमा र विकास निर्माणको क्रममा समस्याहरुलाई पहिचान गर्दै क्रमबद्ध रुपमा विश्लेषण गरिएको छ । ताराखोला गाउँपालिकाको समस्या पहिचान गर्दा स्थलगत अध्ययनमा बस्तीहरुमा देखिएका मुख्य समस्याहरु अबलोकन तथा मूख्य सूचनादाताहरुको छलफलबाट जानकारी प्राप्त गरिएको छ । छलफल तथा अर्न्तक्रियाको क्रममा गाउँपालिकाका प्रतिनिधिहरु, विज्ञ समूहहरु लगायत अन्य निकायका प्रतिनिधिहरु तथा स्थानीय तहका विभिन्न पेशा, वर्ग र समूहहरुसँग आबद्ध विद्धान, समाजसेवी, शिक्षक, सामाजिक कार्यकर्ता, महिला, सम्बन्धित क्षेत्रका सर्वसाधारणहरुसँग बैठक आयोजना गरी मुख्य समस्याहरु पहिचान गरिएको छ । यस्तो सहभागितामुलक छलफलमा धेरै भन्दा धेरै मानिसको सहभागिता गराउने प्रयास गरिएको छ । जसले गर्दा वास्तविक आवश्यकता पहिचान सहित योजना तर्जुमा गर्न सहयोग पुगेको थियो । यस्तो छलफलबाट एकातिर सम्बन्धित क्षेत्रको प्रमुख समस्या पहिचान गर्न मद्दत पुग्यो भने अर्कोतिर गाउँपालिकाका सम्भावना समेत पहिल्याउन सहयोग पुगेको छ । अपेक्षा पहिचान गर्दा वडागत तहमा देखिएका मुख्य समस्याहरु समेत पहिचान गरिएको छ । यसले वडागत आयोजना तथा रणनैतिक योजना तर्जुमामा महत्वपूर्ण सहयोग पुगी गाउँपालिकाको ५ वर्षे आवधिक योजना तर्जुमा गर्दा प्राथमिकीकरण गर्न तथा अग्रणी क्षेत्र सहितको कार्ययोजना बनाउन समेत विशेष सहयोग पुगेको छ ।

ग) रणनीतिक योजना तयारी

रणनीतिक योजनाहरुले गाउँपालिकाको दीर्घकालीन समस्या समाधान गर्न मद्दत पुऱ्याउँछ भने यसैका आधारमा गाउँपालिकालाई भविष्यमा कुन दिशातर्फ विस्तार र विकास गर्न सकिन्छ भन्ने कुराको निर्धारण गर्दछ । तसर्थ रणनैतिक योजनाले गाउँपालिकाको अग्रणी स्रोतहरुको आधारमा योजना तर्जुमा गर्न सहयोग पुऱ्याउँदछ भने भू-उपयोग नीतिलाई कार्यान्वयन गरी भविश्यको विकासलाई मार्ग निर्देश गर्न सहयोग गर्दछ । दीर्घकालीन रुपमा गाउँपालिकाको विकासको लागि दीर्घकालीन रणनीतिक योजनाको आवश्यकता पर्दछ जसले गाउँपालिकाको समस्या समाधान तथा विद्यमान मुख्य सम्भावनालाई सम्बोधन गर्न सक्दछ । त्यसैले यस अन्तर्गत गाउँपालिकाको दीर्घकालीन विकासको लागि स्थानीय, प्रादेशिक तथा राष्ट्रिय महत्व भएका रणनीतिक योजनाहरु प्रस्ताव गरिएको छ र सोही अनुसारको विकास योजना सञ्चालन गरिने कार्ययोजनाहरु प्रस्ताव गरिएको छ । गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोच निर्धारण गरी सोही अनुसार क्षेत्रगत योजना तर्जुमा गरी मुख्य आयोजनाहरुलाई तर्कबद्ध प्रणाली (Logical Framework Analysis) मा समेत राखिएको छ । यस्ता योजना र कार्यक्रमहरुलाई स्थानीय तहका प्रमुख लगानीकर्ताहरु, छिमेकी नगरपालिका र गाउँपालिकासँग सम्बन्धित वाणिज्य संघसंस्थाहरु, सम्बन्धित सरकारी र गैरसरकारी संघसंस्थाहरु र स्थानीय राजनैतिक दलहरुसँग छलफल गरी अन्तिम निर्णयमा पुगिएको छ भने उनीहरुको भूमिका र योगदानमा समेत जोड दिइएको छ । यी रणनीतिक योजनाहरुले विद्यमान समस्याहरुलाई सम्बोधन गर्नुका साथै भविश्यमा अग्रणी क्षेत्रहरुलाई ग्रहण गर्दै निरन्तर रुपमा विकास दीगो भै अघि बढाउन मद्दत गर्ने छ र गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोचले निर्धारण गरेको लक्ष्य हाँसिल गर्न समेत मद्दत पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

घ) नक्सांकन तथा विश्लेषण

यस कार्यमा नक्सा तयारी र अद्यावधिकलाई विशेष प्राथमिकता दिई नक्साङ्कनको कार्य सम्पन्न गरिएको छ । गाउँपालिकाको भौतिक पूर्वाधारहरु जस्तै सडक, ढल, खानेपानी, विद्युत, संचार लगायत पूर्वाधारहरु नक्साङ्कनद्धारा प्रस्तुत गरिएको छ भने सामाजिक पूर्वाधारहरु जस्तै शिक्षा,

स्वास्थ्य, खेलकुद, धार्मिक मठमन्दिर लगायतलाई नक्सांकन गरिएको छ । साथै भौगोलिक तथा प्राकृतिक श्रोतहरुको पहिचानको नक्सांकन र वर्तमान भू-उपयोगको स्थिति नक्सांकन सहितको विश्लेषण गरिएको छ । नक्सांकन कार्य गर्दा सर्भे विभागको टोपोसिट, Landsat Image 2015 का तस्बीरहरु, Google Earth Pro का तस्बिरका तथ्यांकलाई GIS Software प्रयोग गरी निम्नानुसारका नक्सा तयार गरिएको छ :

- अवस्थिति तथा राजनैतिक विभाजन
- भौगोलिक स्वरुप
- नदीप्रवाह तथा जलाधार
- समोच्च रेखाको नक्शा
- जमिनको ढाल तथा पाखाको मोहोडा
- हावापानी तथा बनस्पति
- वर्तमान भू-उपयोग
- बस्ति बितरण तथा जनघनत्व
- सेवा प्रवाह
- बिद्यालय
- पुलपुलेसा, जलबिद्युत तथा खनिज
- पर्यटकीय तथा ऐतिहासिक क्षेत्र
- पदमार्ग

ङ) विषयगत विकास योजनाहरुको तर्जुमा

विकास योजना भनेको अर्थतन्त्रको सबै विषयगत वा क्षेत्रगत योजनाहरुको समग्रता हो । यस अन्तर्गत भौतिक विकास, आर्थिक विकास, सामाजिक विकास, वातावरण संरक्षण र व्यवस्थापन, विपद् तथा प्रकोप व्यवस्थापन, संस्थागत विकास र वित्तीय विकास योजनाहरु समेटिएका हुन्छन् । गाउँपालिकाको यस आवधिक योजनामा उपरोक्त सबै क्षेत्रगत योजनाहरुलाई वस्तुगत रुपमा विश्लेषण गरी ५ वर्षकालागि विभिन्न लक्ष्यहरु राखी कार्यक्रमहरु प्रस्ताव गरिएको छ । सबै योजनाहरुको कार्यक्रमका उपलब्धीका सूचकहरु, आधारहरु र मान्यताहरु समेटेर तर्कवद्ध ढाँचामा सबै विषयगत योजनाहरु निर्धारण गरिएको छ ।

च) योजना कार्यान्वयन रणनीति

योजना तर्जुमा जति महत्वपूर्ण छ त्यत्तिकै कार्यान्वय रणनीति पनि महत्वपूर्ण मानिन्छ । प्रायगरी योजनाहरु बनाइन्छन् तर सही रुपमा कार्यान्वयन हुन नसकेको परिप्रेक्ष्यमा कार्यान्वयन र अनुगमन पक्ष बलियो बनाउनु जरुरी हुन्छ । गाउँपालिकाको आवधिक योजना कार्यान्वयनका लागि सम्बन्धित सरोकारवाला निकायहरुलाई सजग गराउँदै सम्बद्ध निकायहरुलाई सक्रिय बनाउनु पर्दछ । यसका लागि सबै सरोकारवाला निकायसँग अन्तर्क्रिया गरी कार्यान्वयनमा संलग्न गराउन जोड दिनु पर्दछ भने आयोजनाको लगानीका लागि बहुपक्षीय छलफल गरी बहुक्षेत्रगत लगानी योजनालाई समेत यस योजनामा समावेश गरिएको छ । यस्ता बहुक्षेत्रगत लगानी कार्ययोजनाले कुन निकायले कुन वर्ष कति लगानी गर्ने भन्ने कुराको समेत जानकारी दिन्छ भने सम्बद्ध निकायलाई बढी उत्तरदायी बनाउन मद्दत गर्दछ ।

१.८ प्रारम्भिक मस्यौदा योजना लेखन, प्रस्तुति र छलफल (Preliminary Report Writing, Presentaion and Discussion)

गाउँपालिका कार्यालयमा मिति २०७५/११/१२ र १३ गते अर्गलमा बसेको गाउँपालिकाको आवधिक योजनो वडा नं. ४ को तारा र वडा नं. ५ को करिमेलामा वडागत छलफल तथा अन्तर्क्रियाबाट आएका सुझावहरुलाइ समेत संकलन गरिएको थियो । प्राप्त राय तथा सुझावहरुलाई मस्यौदा प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ । उपयुक्त प्रस्तुतीकरणमा प्राप्त सुझावहरुलाई समावेश गरी योजनाको मस्यौदा प्रतिवेदन तयार गरिएको थियो ।

१.९ आवधिक योजनाको अन्तिम प्रतिवेदन प्रस्तुति (Presentation of Final Periodic Plan Report)

मस्यौदा प्रतिवेदनमाथि विभिन्न अर्न्तक्रिया तथा छलफलवाट प्राप्तसुझावहरुलाई पुन आवधिक योजनामा समावेश गरी ताराखोला गाउँपालिकाको ५ वर्षे आवधिक विकास योजना (२०७६/०७७ देखि २०८०/०८१) अन्तिम प्रतिवेदन २०७६/३/३१ गते गाउँपालिकाको कार्यालय अर्गलमा बसेको गाँउसभामा प्रस्तुत गरी अनुमोदनका लागि सभामा पेश गरिएकोमा सभाले सर्वसम्मत अनुमोदन गरी पारित गरेको थियो ।

१.१० प्रतिवेदनको संगठन (Organization of the Report)

यस आवधिक योजनाको प्रतिवेदनलाई १० परिच्छेदमा विभाजन गरिएको छ । प्रथम परिच्छेदमा आवधिक योजनाको परिचय र विधिलाई समावेश गरिएको छ । द्धितीय परिच्छेदमा गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण, तेस्रो परिच्छेदमा योजनाको समष्टिगत खाका, चौथोमा समष्टिगत आर्थिक नीति, पाँचौ परिच्छेदमा आर्थिक क्षेत्र समावेश गरिएको छ । त्यसैगरी परिच्छेद छैठौमा सामाजिक क्षेत्र, सातौमा पूर्वाधार क्षेत्र, आठौमा संस्थागत विकास र सुशासन, नवौंमा अन्तरसम्बन्धित विषय समावेश भएका छन भने अन्तिम परिच्छेदमा योजना कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कनसमावेश गरिएको छ ।. यसका साथै अनुसूचिहरुमा वडास्तरीय आयोजना तथा कार्यक्रम र श्रोत नक्सांकन समावेश गरिएका छन् ।

परिच्छेद –२

ताराखोला गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण
(Profile of Tarakhola Rural Municipality)

२.१ गाउंपालिकाको परिचय (Introducation ot Rural Municipality)

नेपालको संविधान २०७२ को कार्यान्वयन मार्फत सिंहदरवारको अधिकारलाई नगरपालिका तथा गाउँपालिकाका वडातहसम्म पुऱ्याउने कार्यसमेत सम्पन्न भइसकेको छ । नयाँ संरचना अनुसार नेपाललाई संघ, सात प्रदेश, ७७ जिल्ला समन्वय समिति र ७५३ स्थानीय तह (महानगरपालिका ६, उपमहानगरपालिका ११, नगरपालिका २७६ र गाउँपालिका ४६०) मा पुर्नसरचित गरिएको छ । नेपालभित्रको नेपाल भनेर चिनिने जिल्ला बागलुङ हो । यसका आफ्नै मौलिक पहिचानहरु रहेका छन् । अरुको हेराइमा नेपाल जस्तो देखिन्छ, बागलुङ सायद त्यो भन्दा अब्बल छ भन्ने अनुभूति सबैले गरेको पाइन्छ । यस प्रकारको अनुभूति दिलाउने बागलुङ कूल १ हजार ७ सय ८४ वर्ग कि.मी. क्षेत्रफलमा फैलिएको छ (जिशिका,२०७२) ।

बागलुङ जिल्ला गण्डकी प्रदेशमा पर्ने पहाडी क्षेत्र हो । यसका आफ्नै मौलिक विशेषताहरु छन् । प्राकृतिक सौन्दर्य, भौगोलिक विविधता, जातीय र साँस्कृतिक अनेकता यसका मौलिक पहिचान हुन् । भौगोलिक रुपमा विकट र शिक्षामा पछाडि भए पनि यो जिल्ला प्राकृतिक साधन र स्रोतले सम्पन्न छ । नेपालभित्रको सानो नेपाल, झोलुङ्गे पुल, लघु जलविद्युत, ढोरपाटन शिकार आरक्ष, कालिका भगवती मन्दिर, निर्माणाधीन पञ्चकोट धाम, घुम्टेको लेक, राडी पाखी, बुट्टेनली, गलकोट दरवार, स्लेट ढुङ्गा, हनुमाननाच आदि यो जिल्लाका मौलिक पहिचान हुन् । मध्य पहाडी लोकमार्ग र कालीगण्डकी कोरिडोरको अधिकांश भाग यसै क्षेत्रमा पर्ने हुनाले पनि यसका प्रचुर सम्भावनाहरु छन् । धवलागिरि अञ्चलका चार जिल्लाहरु मध्येको एउटा जिल्ला बागलुङ हो । यो जिल्ला पनि नेपाल सरकारको २०७३ फाल्गुण २७ गते शुक्रबार राजपत्रमा प्रकाशित सूचना बमोजिम नयाँ संरचनामा परिणत भएको छ । नयाँ संरचनाअनुसार जि.वि.स. को सट्टामा जिल्ला समन्वय समिति रहने गरी चारवटा नगरपालिका र ६ वटा गाउँपालिकामा रहने नयाँ व्यवस्था भएको छ (सिलवाल, २०७४) । यिनै छ वटा गाउँपालिका मध्येको एउटा ताराखोला गाउँपालिका पनि हो । बागलुङ जिल्लाको उत्तरी भागमा म्याग्दी जिल्लासँग सिमाना अवस्थित यो गाउँपालिकाको कुल जनसंख्या घरधुरी सर्वेक्षण २०७४ अनुसार १४३६९ रहेको छ, जसको क्षेत्रफल १२९.५२ वर्ग कि.मी छ । जुन बागलुङ जिल्लाको ७.२६ प्रतिशत हुन आउँछ । यो गाउँपालिका साविकका अमरभूमी, अर्गल, हिल र तारा गाविसहरु मिलि ५ वटा वडाको रुपमा रहेको छ । जस अन्तरगत वडा नं. १ साविकको अमरभूमी गाविस, वडा नं. २ साविकको अर्गल गाविस, वडा नं. ३ साविकको हिल गाविस, वडा नं. ४ साविकको तारा गाविस (वडा ३,४,५ र ९) र वडा नं. ५ साविकको तारा गाविस (वडा १,२,६,७ र ८) रहेका छन् ।

२.२ ऐतिहासिक चिनारी तथा नामकरण (Historical Introducation and Naming)

ताराखोला गाउँपालिकाको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि गलकोट राज्यसँग जोडिएको छ । यसको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि पर्वत राज्यसँग समेत जोडिएको छ । तत्कालिन पर्वत राज्य मध्यकालमा साविक धवलागिरि अञ्चलमा पर्दथ्यो । यस राज्यको अस्तित्व वि.सं. १४९३ देखि १८४३ सम्म रहेको र यसको सिमाना वर्तमान पर्वत, बागलुङ, म्याग्दी र मुस्ताङ जिल्लाको दक्षिणी भागसम्म फैलिएको बुझिन्छ (थापा, २०६६: ५) । यही पर्वत राज्यबाट टुक्रिएर गलकोट राज्यको स्थापना भएको थियो । इतिहासकारहरुले

दिएको जानकारी अनुसार प्राचीन समयको गलकोट भन्नाले पूर्वमा बिहुँको काठेखोला, पश्चिममा पाण्डवखानीको काभ्रेखोला, उत्तरमा म्याग्दी रुमको देउराली र दक्षिणमा गुल्मी मुसिकोटको निबुवा खोलासम्मको भूभागलाई जनाउँथ्यो । प्राचीन समयमा राजा जितारी मल्ल (वि.स. १६३१) देखि जगतबम मल्लको समय (वि.सं.१८४४) सम्म यो भूभाग एउटा चौबीसे राज्यहरु मध्येको एक शक्तिशाली राज्यको रुपमा परिचित थियो भने त्यसपछि राजा भरतबम मल्लको समयसम्म पनि यो एउटा रजौटाअन्तर्गतको स्वतन्त्र राज्य थियो ।

राजनीतिक परिवर्तनसँगै प्रशासनिक र भौगोलिक सिमानामा पनि हेरफेर हुँदै आयो । वि.सं. २०१९ सालतिर जिल्ला प्रशासन कार्यालय गलकोटबाट बहिर्गमन भयो । २०४६ सालको बहुदलीय प्रजातन्त्रको आगमनसँगै गलकोट क्षेत्र पनि तीनवटा क्षेत्रमा विभाजन हुनपुग्यो । यही विभाजनमा तत्कालीन अमरभूमी, अर्गल, हिल र तारा गाविस बागलुङ जिल्लाको क्षेत्र नं. १ अन्तर्गत पर्दथे । यो अवैज्ञानिक र अव्यवहारिक क्षेत्र विभाजनले समग्र गलकोट क्षेत्र नै विकासका दृष्टिले पछाडि परेको महसुस त्यहाँका जनताले गरेका थिए । यही असन्तुष्टीका बीच दसबर्से माओवादी द्वन्द्वको प्रभाव समग्र गलकोटमा नै पऱ्यो । द्वन्द्वको सबैभन्दा बढी प्रभाव यिनै ताराखोला क्षेत्रका साविकका चारवटा गाविसमा पर्न गयो । यही द्वन्द्व र जनचाहना अनुसार एकात्मक राज्य व्यवस्था नै परिवर्तन भइ संघीय राज्य व्यवस्थाको बहाली भयो । यही व्यवस्था अनुरुप ताराखोला क्षेत्रका तत्कालिन चारवटा निकाय वा गाविस मिलाएर एउटा स्थानीय तह वा ताराखोला गाउँपालिका निर्माण गरिएको हो ।

गाउँपालिकाको नामकरण ताराखोला गरिनुका केही कारणहरु छन् । गलकोट भन्नाले त्यस क्षेत्रका समग्र १४ वटा साविक गाविसहरुलाई जनाए जस्तै ताराखोला भन्नाले पनि त्यहाँका समग्र चारवटै साविक गाविसहरुलाई बुझिन्छ । भौगोलिक रुपमा पनि साविकको तारा गाविस आफैमा ठूलो गाविस हो । यही गाविसको नामलाई विस्तार गरी वर्तमान ताराखोला गाउँपालिकाको नामकरण गरिएको हो । सामाजिक रुपमा पनि सबै जाति र समुदायका मानिसहरु यो गाउँपालिका सबै वडाहरुमा बसोबास गर्दै आए पनि विशेष गरी साविकको तारा गाविसमा तरामी मगरहरुको बाहुल्यता रहेको पाइन्छ । यी तरामी मगरहरुको पहिलो आगमन डोल्पाको ताराभोट भन्ने स्थानबाट भएको हुनाले उनीहरुलाई तरामी मगर भनियो र उनीहरु बसोबास गर्ने स्थानलाई तारा भनियो भन्ने भनाइ त्यहाँका स्थानीय बूढापाकाहरुको छ । तसर्थ, यिनै मगरहरु दरम खोला (गाइघाटभन्दा माथिको जलाधार क्षेत्र) का किनारहरुमा बसोबास गर्दै आएको हुनाले यो क्षेत्रलाई ताराखोला भनिएको हो । त्यसैगरी प्राकृतिक रुपमा पनि ताराखोला सिपको माथिल्लो भागमा पर्ने डुडेलेकको धुरीबाट तारा, हिल, अर्गल र अमरभूमीका सबै भागलाई समेट्दै बग्ने खोला हो । यही खोलालाई स्थानअनुसार ठूलो खोला, ताराखोला, गाइघाट, दरमखोला आदि नामले पनि चिनिन्छ । स्थानअनुसार नाम फरक भए पनि यो खोलाले त्यहाँका सबै वडाहरुलाई एउटै सूत्रमा बाँधेको हुनाले यही खोलाको नामबाट यो गाउँपालिककाको नाम ताराखोला रहन गएको हो भन्ने तर्क त्यहाँका स्थानीय जानकारहरुको रहेको छ (बिर्बलाल घर्तीमगर, अम्मर घर्तीमगर, २०७४) ।

ताराखोलासँग जोडिएका गाउँ वा ठाउँहरु अमरभूमी, अर्गल र हिल हुन् । अमरभूमी अर्गल गाविसबाट टुक्रिएर निर्माण भएको नयाँ गाविसको नाम हो । अमरभूमीको अर्थ कहिल्यै नमर्ने ठाउँ भन्ने हुन्छ । यसको पुरानो नाम माझखर्क वा बीचको गाउँ भन्ने अर्थ हो । त्यसैगरी अर्गलको अर्थ पनि पाल्पाको अर्गलीबाट केही मगरहरु आई बसोबास गरेको हुनाले यसको नाम अर्गल रहन गएको हो भन्ने बूढापाकाहरुको भनाइ छ । अर्को पुरानो हिल गाउँ पनि खुट्टाको पैतला जस्तो देखिने वा पहाडको बीचमा रहेका कारण हिल भनिएको हुनुपर्छ भन्ने अनुमान गरिएको छ । यिनै हिल, तारा, अर्गल र अमरभूमीको संयुक्त नाम नै वर्तमान ताराखोला गाउँपालिका हो (स्रोतः गाउँपालिका प्रोफाइल, २०७४) ।

२.३ भौगोलिक स्थिती (Geographical Condition)

२.३.१ अबस्थिती (Location)

नेपालको गण्डकी प्रदेश अन्तर्गत बागलुङ जिल्लाको उत्तर मध्य भागमा अवस्थित ताराखोला गाउँपालिका प्रदेश राजधानी पोखरा केन्द्रदेखि करिब १३६ कि.मी. र जिल्ला सदरमुकाम देखि करिब ६३.४ कि.मि. दुरिमा अबस्थित छ । समुद्र सतह देखि करिव १३३३ मी.(हिस्लाङ) देखि ३५३३ मी. (डुडेलेक) सम्मको उचाइको भू-भागमा अवस्थित यस गाँउपालिकाको उत्तर दक्षिण अधिकतम चौडाई ११.०६ कि.मी. र अधिकतम पूर्व-पश्चिम लम्वाई १४.६० कि.मी. रहेको छ । यसको निरपेक्ष अवस्थिति २८° १४' ३९" उत्तरी अक्षांश देखि २८° २२' १८" उत्तरी अक्षांससम्म र ८३° १८' ०७" पूर्वी देशान्तर देखि ८३° ' ०१" पूर्वी देशान्तरसम्म फैलिएको छ । १२९.५२ वर्ग कि.मि. क्षेत्रफल ओगटेको यस ताराखोला गाँउपालिकाले जिल्लाको झण्डै ७.२६ प्रतिशत भू-भाग ओगटेको छ । यस गाँउपालिकाको पूर्वमा बागलुङ जिल्लाको काठेखोला गाउँपालिका, पश्चिममा बागलुङ जिल्लाको गलकोट नगरपालिका, बढीगाढ गाउँपालिका, ढोरपाटन नगरपालिका, उत्तरमा म्याग्दी जिल्लाको मालिका र मंगला गाउँपालिका र दक्षिणमा बागलुङ जिल्लाको गलकोट नगरपालिका रहेका छन् । पूर्व, पश्चिम, उत्तर दक्षिणमा पर्वत श्रृंखलाल सिमानाको काम गरेका छन् । (नक्सा १ र २)

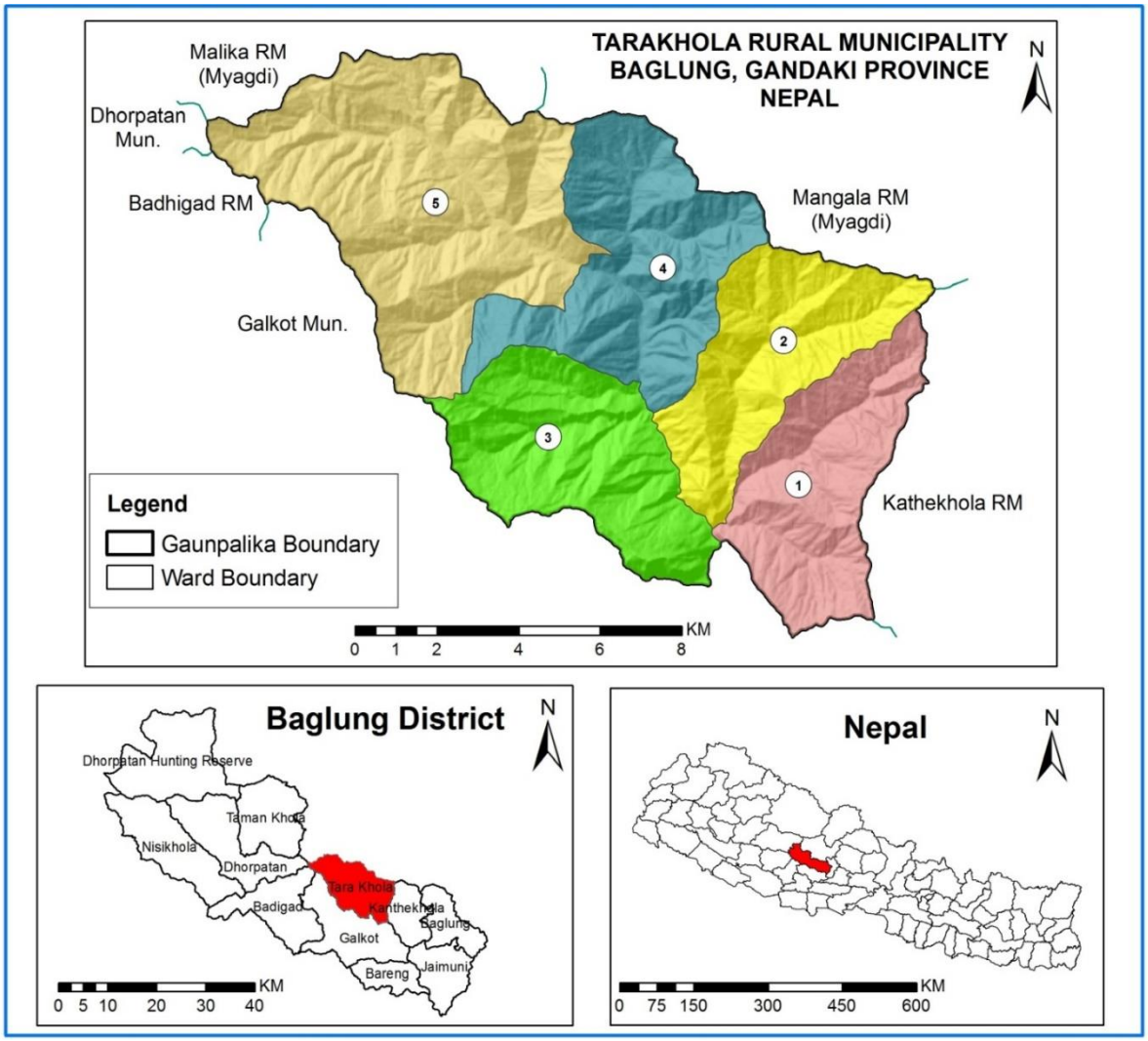

नक्सा १: ताराखोला गाउंपालिकाको अबस्थिती नक्सा

२.३.२ भू-बनोट (Landform)

मध्य पहाडी पर्वत श्रृंखलाको काखमा अबस्थित यस ताराखोला गाउँपालिकामा मूख्यगरी नदी बेंसी क्षेत्र, होचा डांडा क्षेत्र, उच्च डांडा क्षेत्र र लेक क्षेत्र रहेका छन् । भू-वनोटको दृष्टिमा ताराखोला गाँउपालिका नेपालकै विशिष्ट विशेषता बोकेको गाँउपालिका हो जुन मुख्य ताराखोला/दराम खोला र यसका शाखा प्रशाखा खोलाहरुको जलाधार क्षेत्रमा रहेको छ । उचाईका आधारमा यहाँको धरातलिय स्वरुपलाई निम्न अनुसार बर्गिकरण गर्न सकिन्छ । (तालिका २.१, नक्सा ३)

तालिका २.१ : धरातलीय विभाजन

क्र.सं.	धरातलीय विभाजन	उचाई (मीटरमा)	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी)	प्रतिशत
१	नदी बेंसी क्षेत्र	१८०० भन्दा कम	९.७५	७.५३
२	होचा डांडा क्षेत्र	१८०० देखि २४००	६३.०८	४८.७०
३	उच्च डांडा क्षेत्र	२४०० देखि ३०००	५०.४२	३८.९३
४	लेक क्षेत्र	३००० देखि माथि	६.२७	४.८४
जम्मा			१२९.५२	१००

श्रोतः क्षेत्रफल DEM Data (SRTM Satelllite)बाट निकालिएको ।

(क) नदी वेंसी क्षेत्र (Bensi Area)

यस गाउँपालिकाको भू-आकृतिक स्वरुपमा नदी वेँसी क्षेत्र महत्वपूर्ण भू-भाग हुन् । समुन्द्र सतहदेखि करिव १३३३ मी. हिस्लान देखि १८०० मी. सम्मको उचाईका भूभाग यस अन्तर्गत पर्दछन्, जसले ९.७५ बर्ग कि.मी. (७.५३ %) क्षेत्रफल ओगटेको छ । यहाँ बहने ताराखोला/दराम खोला र अन्य खोलाले क्षयीकृत गरेर ल्याएका पदार्थहरु निक्षेप गरी साथै पहिरोबाट थामिएर रहेका भागहरुबाट वेंसी तथा टारीको निर्माण गरेका छन् । यस क्षेत्र अन्तर्गत ताराखोला गाउँ, साँगुबोट, दलानेचौर, हिलगाउँको तल्लो भाग, साँधी, बगर, दोबाटा, निम्सा, बर्लापुर, काँकाफोर, करले, किङ्खेको तल्लो भाग, पोग्राङ, घुस्मेली, हिस्लान, लालका, आदि बस्ती तथा आवादीका क्षेत्रहरु रहेका छन् । यो भू-भाग यस वडाकै कृषिको लागि ज्यादै महत्वपूर्ण छ । यहाँ मुख्यतः मकै, कोदो गहुँ र धान खेतीका साथै आलु, अलैंची, भाँगो लगायत तरकारी खेती पनि गरिन्छ । यस भू-भागका केही स्थानहरुमा जंगल सहितका भिर पहरा पनि रहेको छ ।

(ख) होचा डांडा क्षेत्र (Low Hill Area)

यस गाउँपालिकाको भू-आकृतिक स्वरुपमा होचा डाँडा क्षेत्र सबैभन्दा महत्वपूर्ण भौगोलिक स्वरुपको रुपमा रहेको छ । गाउँपालिकाको सबै भन्दा धेरै अर्थात कूल क्षेत्रफलको ६३.०८ बर्ग कि.मी. (४८.७०%) ओगटेको यस क्षेत्रले गाउँपालिकाका पखेरा, रामबाद्री, इदी, अवादी, निरेस्ती, बारखोला गाउँ, रानु, फिल्मेरी, सिंमुची, आरुखोला गाउँ, आसमुखी, नेपाने, लावाङ, दोगाडी, पैयाँबोट, असौजे, छेडी, रातमाटा, माथिल्ला हिलगाउँ, रानीवास, करमीला, बराहखोला गाउँ, दोवारी, फेदी, सिप, माथिल्लो रातमाटा, धस्मार, बुन्टि, बेलासपुर, दोराहा, तमकास, पोटिट, मझुवा, भुकखोलागाउँ, तल्लो हिले, माझखर्क, भाटा, मानु, मुलावारी, नौले, चर्मादी, सिउरे, जलजला, माटेपानी, भुस्कात, अर्सल, मेहेले, सिरुबारी, गोरुजुरे, लुंकारे, अर्गल, ढाँड, छाम्री, सिले, वाबा, हल्पु, सिम्दार, खाल्डाँडा, गिनुवा, डाँडाखर्क, अस्तुरी, हिले आदि मुख्य बस्तीहरु तथा पाखो खेती गरिएको भूमि, धेरै वनजंगल तथा दक्षिण पूर्व गाउँपालिकाको सिमानामा रहेका डाँडा क्षेत्र समेटेको छ, जुन १८०० मी. देखि २४०० मी. सम्मको उचाईमा अवस्थित छन् गाउँपालिकाको धेरै बस्ति रहेको यो क्षेत्रमा कृषि भूमि पनि रहेको छ जहाँ मकै, गहुँ, कोदो, आलु, अलैंची, तरकारी तथा सामान्य रुपमा फलफूलको खेति गरिन्छ ।

(ग) उच्च डाँडा क्षेत्र (High Hill Area)

यस क्षेत्रको भू-बनोट अर्न्तगत उच्च पर्वतीय क्षेत्र पनि प्रमुख भू-स्वरुप हो । समुन्द्र सतहदेखि २४०० मी. देखि ३००० मी. सम्मको उचाईमा यो क्षेत्र रहेको छ, जसले यस वडाको करिव ५०.४२ बर्ग कि.मी. (३८.९३%) क्षेत्रफल ओगटेको छ । यस अर्न्तगतका बस्तिहरुमा मुख्यगरि हिमदेरको माथिल्लो भाग सिर्खु, माथिल्लो हिले, मट्टि बिसौना, उत्तरपानी आदि हुन् । अन्य भू-भागमा पूर्वी, उत्तरी तथा दक्षिण पश्चिमी सिमानाका भागमा अवस्थित डाँडा क्षेत्रहरु घोडा बाँधे, काली लेक, देउराली, शिवधुरी, तिनचुले, रुमफेदी र केही बिच भागमा रहेका डाँडाक्षेत्रहरु सिलेमाथकि डाँडा, धौरी डाँडा आदि रहेका छन् जुन पर्यटकीय तथा ऐतिहासिक ठाउँहरुको रुपमा विकास गर्न सकिने संभावना छ । यो भू-भागका अधिकांश क्षेत्र वनजंगल तथा भिरपाखाले ढाकेको छ ।

(घ) लेक क्षेत्र (Lek Area)

यस गाउँपालिकाको उत्तर पश्चिमी भागमा रहेको लेक क्षेत्र समुन्द्र सतहदेखि ३००० मी. देखि ३५३३ मी. सम्मको उचाइमा अबस्थित छ जसले गाउँपालिकाको कूल क्षेत्रफलको ६.२७ वर्ग कि.मी. अर्थात् ४.८४ प्रतिशत ओगटेको छ । यहाँको भू-बनोटअनुसार उत्तर पश्चिमी भूभाग अत्यन्त भिरालो र कडा चट्टानले बनेको साथै मानव पहुँच बाहिर रहेको छ । यो क्षेत्र अन्तर्गत डुँडेलेक, निस्कोट डांडा, थामीधुरी, घुम्टे, ख्युँताल आदि पर्दछन् जुन हिमाल लगायत अन्य मनमोहक दृश्य देख्न सकिने हुँदा पर्यटकीय दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण सम्भावना बोकेका क्षेत्रहरु हुन । मूल्यवान् जडिबुटि, चराचुरुङी तथा दुर्लभ वन्यजन्तुको बासस्थान रहेको यो क्षेत्र अझै पनि ओझेलमा रहिआएको छ ।

२.२.४ **हावापानी** (Climate)

यस गाउँपालिका नदी वेँसी क्षेत्रको भू-भागदेखि ३५३३ मी. अग्लो मध्य पहाडी पर्वत श्रृंखलासम्मको उचाईमा अवस्थित भएकोले हावापानीमा पनि सामान्य रुपमा भिन्नता रहेको पाइन्छ । सामान्यतः यहाँका २१०० मीटर भन्दा होचा वेंसि तथा अन्य भागहरुमा न्यानो समशितोष्ण मनसुनि जलवायु (Warm Temperate Monsoon Climate) पाइन्छ भने क्रमशः २१०० मीटर भन्दा माथिका उचाई बढ्दै जाँदा ठण्डा समशितोष्ण जलवायु (Cool Temperate Monsoon Climate) पाइन्छ । होचा वेँसिहरुमा गृष्ममा सामान्य गर्मी तथा आद्र हुन्छ भने हिउँदमा शुष्क तथा जाडो हुन्छ । टारी, पाखा तथा होचा डांडा क्षेत्रमा गृष्म न्यानो तथा बर्षा र हिउँद ठण्डा हुन्छ । उच्च डाँडा तथा लेकक्षेत्रमा हावापानी चिसो हुन्छ भने कहिलेकाँही हिउँ समेत पर्छ । (नक्सा ४)

२.२.५ **जमिनको भिरालोपना (Slope)**

यस गाउँपालिका नदी बेंसी, होचा तथा उच्च डांडा र लेक क्षेत्रले बनेको भु-स्वरुप छ । पहाडी धरातल भएकोले धरातलमा भिरालोपना मापनको ज्यादै ठुलो महत्व हुन्छ । बिभिन्न योजनाको कार्यान्यवन वा अन्य मानवीय क्रियाकलापमा भिरालोपनाको अध्ययन जरुरी रहन्छ । यहाँको भिरालोपनालाई निम्न ६ भागमा बाँडिएको छ । (तालिका २.१, नक्सा ५)

तालिका २.२ : भिरालोपनाको प्रकार

क्र.सं.	भिरालोपना डिग्रिमा	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी)	प्रतिशत
१.	समथर ०-५	०.८०	०.६२
२.	५-१५	६.०८	४.६९
३.	१५-२५	२२.०९	१७.०६
४.	२५-३५	५०.५७	३९.०४
५.	३५-४५	३८.४७	२९.७०
६.	४५ भन्दा माथि	११.५१	८.८९
जम्मा		१२९.५२	१००.०

श्रोत: क्षेत्रफल DEM Satellite Data बाट निकालिएको ।

२.२.६ पाखाको मोहोडा (Aspect)

यो गाउँपालिकाको ज्यादै नगन्यमात्र समतल सतह हुँदै उच्च पहाडी भू-भागसम्म फैलिएको छ । यि धरातलीय स्वरुप वा पाखाको मोहोडाको पनि विकास निर्माण तथा योजना तर्जुमा गर्दा बिशेष ध्यान दिनुपर्छ । बिभिन्न योजनाको कार्यान्यवन वा अन्य मानवीय क्रियाकलापमा पनि पाखाको मोहोडाको अध्ययन जरुरी रहन्छ । स्वरुपको आधारमा पाखाको मोहोडालाई निम्न भागमा बाँडिएको छ । (तालिका २.३, नक्सा ६)

तालिका २.३ : पाखाको मोहोडाको प्रकार

क्र.सं.	पाखाको मोहोडा (Aspect)	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी)	प्रतिशत
१.	समथर (Flat)	०.०१	०.०१
२.	उत्तर (North)	१५.३०	११.८१
३.	उत्तर पूर्व (North East)	२१.७०	१६.७५
४.	पूर्व (East)	१७.१२	१३.२२
५.	दक्षिण पूर्व (South East)	१९.६१	१५.१४
६.	दक्षिण (South)	१५.०२	११.६०
७.	दक्षिण पश्चिम (South West)	१३.४७	१०.४०
८.	पश्चिम (West)	१२.०५	९.३०
९.	उत्तर पश्चिम (North West)	१५.२५	११.७७
जम्मा		१२९.५२	१००.०

श्रोत: क्षेत्रफल DEM Satellite Data बाट निकालिएको ।

२.३ प्राकृतिक स्रोत तथा सम्पदा (Natural Resources)

२.३.१ नदी प्रवाह प्रणाली (Drainge System)

नेपालमा मनसुनी हावाको ठूलो प्रभावको कारणले यहाँ प्रशस्त वर्षा हुन्छ । यसै गरि यस गाँउपालिकामा पूर्व, पश्चिम र उत्तरी भागमा अवस्थित उच्च पहाडबाट उत्पत्ति भइ वहेर आउने खोलाहरु स्थायी र अस्थायी रुपमा वहेका छन् । यहाँको उत्तर पश्चिमी सिमानामा रहेको डुँडेलेकबाट बहेर

आउने ताराखोला/दराम खोला (२१.६० कि.मि.), र यसका शाखा प्रशाखा खोलाहरुको जलाधारले नै यो गाउँपालिका बनेको हो । यहाँका मुख्य खोलाहरुमा पुवाधुने खोला (९.५४ कि.मि.), मर्स्याङ्दी खोला (६.५० कि.मि.), आरु खोला (४.४० कि.मि.), तामस खोला (३.३७ कि.मि.), नाम्ली खोला (४.१० कि.मि.), नागवेली खोला (३.६८ कि.मि.), मपेश खोला (४.४० कि.मि.), छेल्देक खोला (५.१७ कि.मि.), पधेंरा खोला (३.९४ कि.मि.), बारा खोला (५.८८ कि.मि.), निस्ति खोला (२.७० कि.मि.), तरिमो खोला (३.६४ कि.मि.) आदि हुन । त्यसवाहेक वर्षामा प्राप्त पानी र मुल फुटेर वहने अन्य खोलाहरु धेरैंको संख्यामा छन । यस क्षेत्रमा वहने नदिको प्रवाह प्रणाली (Drainage Pattern) लाई वृक्षाकार प्रवाह प्रणाली (Dendritic Drainage Pattern) मान्न सकिन्छ किनकी यस क्षेत्रका नदिका शाखा तथा उपशाखाहरु रुखको हाँगाविंगा जस्तै चारै तर्फ स्वतन्त्र रुपले फैलिएका छन् । यी खोलाहरु प्रायः सबै ताराखोला/दराम खोलासँग मिसिन्छन् । यी खोलाहरुबाट विभिन्न क्षमताका लघु जलविद्युतको उत्पादनका साथै सिंचाइ समेत गरिएको छ (नक्सा ७) ।

२.३.२ **वनस्पति तथा वन्यजन्तु**(Vegetation and Wildlife)

यस गाँउपालिकामा कम उचाइका क्षेत्रका नदी वेंसी तथा आसपास क्षेत्रका करिब २१०० मी. सम्मको उचाईमा मुख्यतः पतझर जंगल पाइन्छ । जसले यस गाँउपालिकाको कूल भू-भागको करिब २६.०३ प्रतिशत ओगटेको छ । यहाँ पाइने रुखहरुमा कटुस, चिलाउने, उत्तिस आदि हुन् । त्यस्तै यहाँका मानव बस्ती र खेतीयोग्य जमिन वरिपरी विभिन्न किसिमका डाले घाँसका बोटहरु पाइन्छन् । यस प्रकारको जंगलबाट मूलतः दैनिक प्रयोगमा आउने वन्य पैदावारहरु घाँस, दाउरा, काठ आदि उपलब्ध हुन्छन् । साथै यहाँको करिब २१०० मी. देखि माथीको उचाइमा मिश्रित जंगलको बाहुल्यता रहेको छ जसले करिब ७३.९७ प्रतिशत भूभाग ढाकेको छ । यस क्षेत्रमा खर्सु, गुराँस, अँगेरी, सिखे सल्ला, खोट सल्ला, गुराँस, बाँझ, सिखे सल्ला, पाटुले सल्ला, निगालो, पैयु, मुसुरे कटुस, टुनी, काफल, काउलो, लोकता आदी जातका बनस्पति पाइन्छन । (नक्सा ८)

यसको साथै यहाँ विभिन्न प्रकारका औषधीजन्य जडिबुटिहरु तथा गैह्रकाष्ठ वन पैदावारहरुमा लोक्ता (Daphne bhoula), अल्लो (Girardinia diversifolia), सुगन्धवाल (Valeriana jatamansi), सतुवा (Paris polyphylla), लौठ सल्ला (Taxus wallichiana), चिराइतो (Swertia chirayita), कुरिलो (Asparagus Racemosus), बज्रदन्ती (Potentilla fulgens), विष (Aconitum spicatum), निरमसी (Delphinium denudatum), पाँचऔले (Dactylorhiza hatagirea), धसिंग्रे (Gaultheria fragrantissima), चुत्रो (Berberis aristata), निगालो Himalayacalamus sps.), सिल्टीमुर (Lindera neesiana), काउलो (Persea odoratissima), टिमुर (Zanthoxylum armatum), बोझो (Acorus calamus), सोमलता (Ephedragerardiana), सुगन्धकोकिला (Cinnamomumglaucescens), कुट्की (Neopicrorhizascrophularriflora), नागवेली (Lycopodium clavatum), मजिठो (Rubia manjith), सिस्नु (Urtica dioica), ओखर फल (Juglans regia), ऐसेलु, गोफ्ला, सिकारी लहरा, कालो काफल, दालचिनी, ऐजुरो, चेपन (खस्रुको चोप), सिलाजित, पदमचाल (चुल्ठे अमिलो, विभिन्न प्रजातिका सुनाखरीहरु, विभिन्न प्रजातिका च्याउहरु लगायतका वनपैदावरहरु आदि रहेका छन् ।

जैविक विविधताले सम्पन्न यस गाँउपालिकामा विभिन्न प्रकारको जंगली जीवजन्तुहरु पाइन्छ । यहाँका प्रमुख जीवहरुमा चितुवा (Panthera pardus), स्याल (Canis aureus), मलसाप्रो (Martes

flavigula), ठूलो निर बिरालो (Viverra zibetha), सानो निर बिरालो (Viverricula indica), चरी बाघ (Prionailurus bengalensis), कस्तुरी मृग (Moschus chrysogaster), कालो भालु (Ursus thibetanus), रतुवा (Muntiacus vaginalis), घोरल (Naemorhedus goral), बँदेल (Sus scrofa), रातो बाँदर (Macaca mulatta), दुम्सी (Hystrix indica), डाँफे (Lophophorus impejanus), कालिज (Lophophorus leucomelanos), फक्रास, मुनाल, जङगली खरायो, ढेडु बाँदर, प्योँरा, जङ्गली कुकुर, थार आदि पाइन्छन् भने कालिज, तित्रा, ढिकुर, चिवे, भंगेरा, लामपुच्छ्रे कोइली, गिद्ध, लाटोकोसेरो, चमेरो, आदी चराचुरुङ्गी हरु पाइन्छन् ।

२.३.३ **माटो तथा खनिज** (Soil and Mineral)

यस गाउँपालिकाको नदीवेंशी र आसपासको क्षेत्रमा मलिलो उब्जाउशिल पाँगो माटोको प्रधानता रहेको छ । यहाँको अधिकांश मानव वस्ती रहेका टारी पाखाहरुमा पत्रेचट्टान द्धारा निर्मित खस्रो खालको माटो पाइन्छ । यस माटोमा मुख्यतया मकै, गहुँ, जौ, तोरी, कोदो, फापर जस्ता बालीका साथै आलु, केराउ, सिमि, भटमास, मुला, लसुन, प्याज, गोलभेंडा, अलैंची, भाँगो र फलफूलहरुमा नास्पति, पलम, किवि, कागती आदिको उत्पादन गरिन्छ । उच्च पहाडी तथा भिरालो क्षेत्रमा माटो निर्माण प्रक्रियामा रहेको छ । खनिज अन्तर्गत बिभिन्न क्षेत्रमा स्लेट, तामा, चुनढुङ्गा ग्रेनाइट, निस पाइन्छन् भने नदी किनारी भागमा ढुङ्गा, गिटि आदी पाइन्छन् । (नक्सा ९)

२.४ **भू–उपयोग तथा मानव बसोबास** (Landuse and Settlement)

२.४.१ **भू–उपयोग** (Landuse)

ताराखोला गाँउपालिका एउटै जलाधारमा रहेको गाँउपालीका भएता पनि यहाँको धरातल, उचाई, हावापानी, माटो, प्राकृतिक वनस्पती आदि भौतिक र आर्थिक, सामाजिक एवं सांस्कृतिक पक्षहरुमा भिन्नता पाइन्छ । यसले गर्दा यहाँको भू-उपयोगमा समेत गहिरो प्रभाव पारेको छ । (तालिका २.४, नक्सा १०) ।

तालिका २.४ : ताराखोला गाँउपालिकाको भू-उपयोगको स्थिति

क्र.सं.	भू-उपयोगको किसिम	क्षेत्रफल (ब.कि.मी)	प्रतिशत
१	वन जंगल	१०४.०३	८०.३२
२	कृषि भूमि तथा बस्ती	२३.१०	१७.८४
३	घाँसे क्षेत्र	०.८२	०.६३
४	झाडि क्षेत्र	०.७६	०.५८
५	बलौटे तथा कंकड	०.७२	०.५६
६	पानीको भाग	०.०५	०.०३
७	ब्यारेन भूमि	०.०४	०.०३
८	भिर पहरा	०.०१	०.०१
जम्मा		१२९.५२	१००

श्रोतः Topomap 2000 and field verification 2019 ।

यस गाँउपालिकाको भू-उपयोगमा सबैभन्दा धेरै वन जंगलको विस्तार भएको छ । वन जंगलको बिकास अधिकांश भू-भागमा भएको छ । वन जंगलको कुल क्षेत्रफल १०४.०३ वर्ग कि.मी छ । यसले ताराखोला गाँउपालीकाको कुल क्षेत्रफलको करीव ८०.३२ प्रतिशत भू-भाग ओगटेको छ । यहाँको तल्लो होचो भागमा पतझर जंगल पाइन्छ भने माथिल्ला क्षेत्रहरुमा मिश्रित किसिमका जंगलको बिकास भएको छ । यो जंगल औद्योगिक दृष्टिले ज्यादै महत्वपूर्ण छ । यसवाट फर्निचर, अल्लो कपडा, सिस्नु पाउडर, खादी भांग्रा, हातेकागज उद्योग आदि सामान्य रुपमा सञ्चालन भएका छन् भने अझ ब्यावसायिक रुपमा गर्न सकिने संभावना रहेको छ । यहाँको जंगलमा विभिन्न प्रकारका औषधिजन्य वहुमुल्य जडिवुटीहरुका साथै गैरकाष्ठ वन पैदावरहरु पाइन्छन् । यी जडिवुटी तथा गैरकाष्ठ वन पैदावरहरु प्रशोधन गरेर आर्थिक उपार्जन गर्न सकिन्छ । यहाँ विभिन्न सामुदायिक वन रहेका छन् ।

यस गाउँपालीकाको मध्य भाग भै बहने तारा खोलाको दाँया बाँया किनारी भागहरुमा कृषि भूमिको विस्तार भएको छ । यसको साथै यी वेंसीहरुदेखि माथिल्लो उचाइ क्षेत्रमा मानव वसोवास र कृषियोग्य टारीखेतहरु फैलिएका छन् । यी फाँटहरुमा वर्षाद्मा सिचांई सुविधा उपलब्ध गराएर खेती गरिन्छ । यहाँ मकै, गहुँ, कोदो, तोरी, आलु लगायत सागसब्जीको उत्पादन गरिन्छ । यस गाँउपालीकाको कृषि भूमि तथा बस्तीको क्षेत्रफल २३.१ वर्ग कि.मी. छ । जुन यस गाँउपालिकाको कुल क्षेत्रफलको १७.८४ प्रतिशत भू-भाग ओगटेको छ । यसैगरी झाडि तथा घाँसे क्षेत्रले करिव १.२१ प्रतिशत, बलौटे तथा कंकड ०.५६ प्रतिशत, पानीको भाग ०.०३ प्रतिशत, ब्यारेन भूमि ०.०३ प्रतिशत र भिर पहरा ०.०१ प्रतिशत क्षेत्रफल ओगटेको छ ।

२.४.२ **मानव बसोबास** (Human Settlement)

यस गाँउपालिकामा मुख्य गरि मगर (४२.६८%), क्षेत्री (१८.५९%), ब्राम्हण (१६.५७%), कामी (११.६२%) रहेका छन् भने अन्य जातिमा छन्त्याल, गुरुङ, दमै, सार्की, तामाङ, थकाली आदिको बसोवास रहेको छ । प्रायः जनजातिको बस्ति एकत्रित किसीमको छ भने अन्य जातिको वस्तीको ढाँचा छरिएको पाउन सकिन्छ । एक बस्ति देखि अर्को बस्ति संम पुग्न गोरेटो बाटो भएपनि हाल आएर पुराना गल्ली र वाटाहरुमा ट्रेक खोलेर कतिपय स्थानमा सवारी आवतजावत गर्ने धुले वाटाहरु समेत निर्माण भइरहेका छन् । वस्ती र वाटाहरुको विचमा घनिष्ट सवंन्ध रहेको हुन्छ । वस्तीमा आवत जावत गर्न कुनै न कुनै प्रकारको सानोवाटो पुगेकै हुन्छ । शहरी क्षेत्रमा जस्तो ग्रामीण क्षेत्रमा फराकिला र कालोपत्रे, ढलान गरेका सडकहरु छैनन् । कतिपय वस्तीहरु छरिएर रहेका छन् । छरिएर रहेका घर वस्तीहरुलाई एकत्रित गर्न सकेको खण्डमा वाटो, खानेपानी, विद्युत्त, शिक्षा, स्वास्थ्य लगायत विभिन्न सेवा सुविधाहरुको पहुँच वृद्धि गर्न सकिन्छ (नक्सा २) ।

यहाँका अधिकांश वस्तीहरुका घरहरु ढुङ्गा र माटोले वनेका छन् भने अधिकाशं घरहरुका छाना स्लेट र जस्तापाता जडित छन् । यस गाँउपालिकाका घरहरुको जग निर्माण सामाग्रीको आधारमा ढुङ्गा र माटोको जगद्धारा बनेका छन् । यहाँका अधिकाशं घरहरु भवन मापदण्ड अनुसार निर्माण भएका छैनन्, भने कतिपयलाई भवन मापदण्ड सम्बन्धि ज्ञान भएको छैन । तसर्थ यहाँका जनताहरुलाई भवन निर्माण गर्दा यस सम्वन्धी ज्ञान विज्ञद्धारा गराउनु पर्ने देखिन्छ । भवन (घर) हरु निर्माण गर्दा भुकम्प प्रतिरोधी हुनुपर्दछ । यहाँ भुकम्प प्रतिरोधी घरहरु ज्यादै कम छन् ।

२.४.३ भू-स्वामित्वको अवस्था (Land Ownership)

मानिसले भूमिको प्रयोग विभिन्न कार्यलाई गरेको हुन्छ । आवास, खाद्यान्न, फलफुल, तरकारी, घाँस, काठ, जडिवुटि, पशुपालन लगायत विभिन्न आर्थिक उपार्जन गरेर जीवन निर्वाह गर्दछन् । ग्रामीण क्षेत्रका भूमिहरुमा अहिले आकर्षण घट्दै गइरहेको छ । जनश्रमको अभाव, प्राकृतिक प्रकोप, सिचाँई सुविधाको अभाव, मल-विऊको अभाव र परम्परागत कृषि पद्धति आदि कारणले गर्दा कृषि उत्पादनमा ह्रास भई रहेको छ । यसले गर्दा भूमीबाट अपेक्षित प्रतिफल प्राप्त हुन सकिरहेको छैन । भू-स्वामित्व सम्बन्धि २०६८ सालको केन्द्रिय तथ्यांक बिभागको तथ्यांक अनुसार ३५६५ जग्गाधनिको १३३०७ कित्ता विवरण रहेको तथ्यांक छ । यसैगरि घरको स्वामित्व सम्बन्धि विवरणमा पुरुषको ९३.१५ प्रतिशत र महिलाको ६.८५ प्रतिशत रहेको छ ।

२.५ सामाजिक तथा सांस्कृतिक अवस्था (Social and Cultural Condition)

२.५.१ जनसंख्या संरचना तथा वितरण (Population Structure and Distribution)

ताराखोला गाउँपालिका बस्तुगत बिवरण, २०७४ अनुसार गाउँपालिका भित्र जम्मा २३४० परिवार रहेका छन् भने कूल जनसंख्या १४३९६ रहेको छ । जसमध्ये ५१.०८ प्रतिशत महिला र ४८.९२ प्रतिशत पुरुष रहेका छन् । उमेर र लिंगको आधारमा जनसंख्या विवरण हेर्दा ० देखि १४ बर्ष सम्मका ३६.४८ प्रतिशत, १५ देखि ५९ बर्ष सम्मका ५३.६९ प्रतिशत र ६० देखि माथिका ९.८३ रहेका छन् । यहाँको परिवारको आकार ६.१५ जना, महिला पुरुष अनुपातः १:१.०४ (प्रति १०० महिलामा १०४ जना पुरुष) रहेका छन् । समग्र जनघनत्वलाई हेर्दा यस गाउँपालिकामा सबैभन्दा धेरै जनघनत्व भएको वडा नं. ३ हो भने कम वडा नं. ५ रहेको छ (नक्सा ११) । जनसांख्यिक विवरणलाई निम्न तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका २.५ : ताराखोला गाँउपालिकाको जनसांख्यिक विवरण

वडा	परिवार संख्या	पुरुष	महिला	जम्मा	परिवारको आकार	लैंगिक अनुपात	क्षेत्रफल	जनघनत्व प्रति व.कि.मी.
१	४७१	१४८५	१४८०	२९६५	६.३०	१००.३४	२०.२	१४६.७८
२	४५१	१४९७	१३१६	२८१३	६.२४	११३.७५	१९.५९	१४३.५९
३	५५५	१७८६	१७२३	३५०९	६.३२	१०३.६६	२२.०५	१५९.१४
४	३३४	१०१८	१००८	२०२६	६.०७	१००.९९	२५.९५	७८.०७
५	५२९	१५६८	१५१५	३०८३	५.८३	१०३.५०	४१.७३	७३.८८
जम्मा	२३४०	७३५४	७०४२	१४३९६	६.१५	१०४.४३	१२९.५२	१११.१५

स्रोतः ताराखोला गाउँपालिका बस्तुगत बिवरण, २०७४

२.५.२ अपाङ्गताको स्थिति

यस गाँउपालिकाको २०६८ सालको जनगणना अनुसार अपाङ्गताको जनसंख्या जम्मा २०३ रहेको छ । अपाङ्गताको जनसंख्या विवरण वडागतरुपमा निम्न तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका २.६ : वडागत रुपमा अपाङ्गताको जनसंख्या विवरण

अपाङ्गताको प्रकृति	वडा नं.१	वडा नं.२	वडा नं.३	वडा नं.४ र ५
शारीरिक	३५	०	२९	१५
आंखा	१३	५	९	११
सुनाइ	११	५	५	२
आखा कान दुबै	०	०	०	१
बोलाइ	१०	०	१०	५
मानसिक	१	६	६	१
बौद्धिक	४	०	६	०
बहुअपाङ्	३	६	३	१
जम्मा	७७	२२	६८	३६

२.५.३ **पेशागत संरचना** (Composition of Occupation)

ताराखोला गाँउपालिकाको बस्तुगत विवरण २०७४ अनुसार यस गाँउपालिकामा परिवारको मुख्य पेशाको रुपमा कृषि तथा पशुपालन रहेको छ । जसमा संलग्न परिवारमा ७९.०२ प्रतिशत छन् यसैगरि अन्य पेशा अन्तरगत वैदेशिक रोजगारिमा १७.६४ प्रतिशत, उद्योग, व्यापार/व्यवसायमा २.१६ प्रतिशत, स्वदेशी जागिरमा ०.७५ प्रतिशत, समाजसेवा/राजनीति ०.४२ प्रतिशत, र अन्यमा ०.०१ प्रतिशत घरपरिवार रहेका छन् ।

२.५.४ **बसाइंसराईको वर्तमान अवस्था** (Status of Migration)

यस गाँउपालिकाको प्रोफाइल २०७४ अनुसार जम्मा ९० घर परिवार बसाइसराइ गरेको देखिन्छ । जस अनुसार स्थायी २६ र अस्थायी रुपमा ६४ घर परिवार गाँउपालिका भित्रवाट वाहिर गएको देखिन्छ ।

२.५.५ **वैदेशिक रोजगारीमा रहेको जनशक्ति** (Manpower in Foreign Employment)

गाँउपालिकाको तथ्यांक अनुसार वैदेशिक रोजगारि मुख्य पेशा बताउने घरपरिवार १७.६४ प्रतिशत छन् । तर वैदेशिक रोजगारिमा गएको संख्या र ती कुन कुन देशमा गएका भन्ने तथ्यांक भने प्राप्त छैन ।

२.५.६ **चाडपर्व/जात्रा तथा संस्कृति/संस्कारहरु र लोक साहित्य** (Fest /Festival , Culture and Folk Culture)

यस गाँउपालिकामा विभिन्न किसिमका चाडपर्व मेला तथा जात्राहरु मनाउने गरिन्छ । जसमा मुख्यगरि दशैं, तिहार, माघे संक्रान्ति मेला, चैत्र दशै, ल्होछार, जनै पूर्णिमा, शिवरात्री, नाग पन्चमी, श्रीपन्चमी, श्रीकृष्ण जन्माष्टमी, फागु पूर्णिमा, बैशाख पूर्णिमा आदि चाडपर्व रहेका छन् भने जात्रा तथा मेलाहरुमा भुसपोल्ने/आगोदेउ/छापेखन्ने, सिस्नोखोस्ने/बैकुण्ठ चर्तुदशी मेला हुन् । संस्कारहरुमा जन्म तथा बाल्यकालिन संस्कार, विवाह संस्कार, चौरासी पूजा, मृत्यु संस्कार आदि हुन् भने पूजामा बन्सो

रोक्ने, भूमिपूजा, बालीपूजा, कोटको मौलो पूजा, गौरीपूजा, हरेलो, माइपूजा, असारे, भदौरे, जलथल, वनबाँध्ने, भदौरै, कुलायन आदि रहेका छन् । बिशेष गतिबिधिहरुमा पंचवली, तारो हान्ने, पोते हान्ने, मौलापूजा, मारुनी नाच, खेलकुद, तीर्थ आदि गरिन्छन् । बलिको रुपमा भेडाको साँड, कुखुराको भाले, राँगो, सुँगुर, परेवा, बोका आदि चढाइन्छ ।

२.५.७ ऐतिहासिक एवम् धार्मिक मठ मन्दिरहरु

ताराखोला गापाका ऐतिहासिक एवम् धार्मिक मठमन्दिरहरुमा कालीका मन्दिर, माइस्थान मन्दिरहरु, भगवती मन्दिर, देवीमन्दिर, गणेशमन्दिर, शिवमन्दिर, आगोदेउ/मथ्थ, मौला र कोटमन्दिर अर्गल पुरानो गाउँ, हिलको घुम्टे शिद्धेश्वर मन्दिर, तिनचुले बराह मन्दिर, मोतीमारे बराह मन्दिर, सिरानमाई मन्दिर अर्गल पुरानो गाउँ, भुमिस्थान मन्दिरहरु, दुर्गा भवानी मन्दिर करिमेला, गणेश मन्दिर धब्ल्याङ, थामी मन्दिर, शिवजी मन्दिर ताराखोला आदि हुन् । (नक्सा १२)

२.५.८ भाषाभाषी तथा भेषभुषा

२०६८ सालको केन्द्रिय तथ्यांक बिभागको तथ्यांक अनुसार यस गाँउपालिकाभित्र विभिन्न भाषा भाषि वोल्ने समुह रहेका छन् जसमा सबैभन्दा बढि नेपाली भाषा बोल्ने जनसंख्या १०००९, मगर १६७२, त्यस पछि क्रमशः छन्त्याल १६९, गुरुङ ६५ र गुरुङ, तामाङ लगायत अन्य ९४ रहेका छन् भने यी विभिन्न जातजातिहरुका आ-आफ्नै जातिय भेषभूषा तथा खानपिन रहेका छन् ।

२.५.९ साक्षरता र शैक्षिक अवस्था

क) साक्षरताको अवस्था

ताराखोला गाँउपालिकाको ६ बर्ष माथि देखिका कूल जनसंख्या मध्ये ७२.३२ प्रतिशत जनसंख्या साक्षर छन भने बाँकी निरक्षर छन् । पुरुष साक्षरता ७९.१५ प्रतिशत रहेको छ भने महिला साक्षरता ६७.०८ प्रतिशत रहेको छ । साक्षरताको वडागत अवस्थालाई निम्न तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका २.७: साक्षरताको अवस्था

वडा	पुरुष	महिला	जम्मा
१	८०.२	६४.४६	७०.९३
२	७९.४३	६८.३२	७३.३७
३	७७.२२	६१.९७	६८.५८
४	७९.४६	७०.३२	७४.३५
५	७९.४६	७०.३२	७४.३५
जम्मा	७९.१५	६७.०८	७२.३२

ख) तहगत शैक्षिक अवस्था

ताराखोला गाँउपालिकाको शिक्षाको तहलाई पूर्व प्राथमिक, आधारभूत र माध्यमिक तह गरि ३ तहमा बाँड्न सकिन्छ । जसमा २३ वटा बालविकास केन्द्रहरु, १७ वटा प्राथमिक तथा आधारभूत र ७ वटा माध्यमिक विद्यालयहरु रहेका रहेका छन् (नक्सा १४) । कतिपय बिद्यालयहरुले पूर्व प्रावि को रुपमा

बालविकास केन्द्रहरु संचालनमा गरेका छन् । माध्यमिक मध्ये १ नीजि संस्थागत बिद्यालय रहेको छ भने वडा नं. १ को जनप्रेम मावि, वडा नं. ४ को नेपाल मावि र वडा नं. ३ को हरि माविमा कक्षा ११ र १२ संचालनमा रहेको छ । यस गाँउपालिकाका बिद्यालयहरुको तथ्यांक २०७४ अनुसार छात्रा र छात्रको संख्या क्रमश १६८१ र १५६४ गरि जम्मा ३२४५ जना रहेका छन् । शिक्षक संख्या २२१ रहेको छ भने शिक्षक बिद्यार्थी अनुपात १:१५ रहेको छ ।

उच्च स्तरको जनशक्ति अन्तरगत एस.एल.सी. २३४०, स्नातक २१०, स्नातकोत्तर २९, एम.फिल ३ र पिएच.डी. २ गरि जम्मा २५८४ जना तथ्यांक रहेको छ । प्राविधिक विषय तर्फको जनशक्तिमा चिकित्साशात्रमा १ स्नातक र ३४ प्रमाणपत्र तह, इन्जिनियरिङ ३ स्नातक र ४ प्रमाणपत्र तह, कृषि ५ प्रमाणपत्र तह, बन १ प्रमाणपत्र तह, पशु ४ प्रमाणपत्र तह पुरा गरेको जनशक्ति रहेको छ ।

ग) सिप मूलक तथा व्यावसायिक शिक्षाको अवस्था

यस गाँउपालिकामा बस्तुगत विवरण २०७४ अनुसार व्यवसायिक तथा सिपमुलक तालिम प्राप्त व्यक्तिहरुको जम्मा संख्या १५१ रहेको छ । विविध स्तरको तालिम प्राप्त जनशक्ति अन्तरगत चिकित्साशात्रमा १८ महिना देखि ३ वर्ष सम्म तालिमको अवधि जनशक्ति ३४ जना, इन्जिनियरिङ १, कृषि ३- १८ महिना ९,पशु १-६ महिना सम्म ८, कम्पुटर/इलेक्टोनिक्स ६ महिनासम्म ८, उद्यम ३ महिना देखि २ वर्ष सम्म ७, ढाका बुनाइ ४५ दिने ६, आरन १ वर्ष ३, सिलाई बुनाइ ६ महिना देखि १ वर्ष सम्म ६, लघुजल विद्युत अपरेटर २१ दिने १, ब्यवसायिक तरकारी खेती १० दिने १, अलैची खेती ४ दिने १, उद्घोषण ३ दिने ५, पुननिर्माण तालिम ७ दिने २१ र उद्यमशील तालिम ७ दिने ४० जना रहेका छन् ।

२.५.१० स्वास्थ्य सेवा र सुविधाको अवस्था (Status of Health Service and Facilities)

यस ताराखोला गाँउपालिका भित्र जम्मा ५ वटा सरकारी स्वास्थ्य संस्थाहरु रहेका छन् । जसमध्ये ३२ जना स्वास्थ्यकर्मी, १० वटा नीजि क्लिनिक र १० जना नीजि स्वास्थ्यकर्मी रहेका छन् । तालिकामा ताराखोला गापामा स्वास्थ्य चौकीको विवरण देखाइएको छ । (तालिका २.९, नक्सा १५)

तालिका २.८ : ताराखोला गापामा स्वास्थ्य चौकीको विवरण

वडाहरु	स्वास्थ्य चौकी/केन्द्रसंख्या			
	सरकारी		निजी	
	सामुदायिक स्वास्थ्य चौकी/एकाइ	स्वास्थ्यकर्मी	क्लिनिक	स्वास्थ्यकर्मी
१ (अमरभूमी)	१/१ भुस्कात/माझखर्क	१०	२	२
२ (अर्गल)	१ (अर्गल)	६	२	२
३ (हिल)	१ (हिल)	६	३	३
४ (ताराखोला)				
५ (ताराखोला)	१ (ताराखोला)	१०	३	३
जम्मा	५ वटा	३२ जना	१० वटा	१० जना

स्रोत : ताराखोला गाउँपालिकाको कार्यालय, २०७४ ।

गाँउपालिका भित्रका सवै स्वास्थ्य संस्थामा सुरक्षित मातृत्व सेवा, परामर्श सेवा, स्वास्थ्य सेवा, र जनचेतना सेवा उपलब्ध छ भने कुनै पनि स्वास्थ्य संस्थामा रक्तसंचार सेवा र आँखा उपचार सेवाको उपलब्धता छैन । गाँउपालिका भित्र एम्वुलेन्स सेवा संचालनमा छैन ।

२.६ आर्थिक अवस्था र क्रियाकलाप(Economic Condition and Activities)

गाँउपालिकामा बस्तुगत विवरण २०७४ अनुसार यस गाँउपालिकामा परिवारको मुख्य पेशाको रुपमा कृषि तथा पशुपालन रहेको छ । जसमा संलग्न परिवारमा ७९.०२ प्रतिशत छन् यसैगरि अन्य पेशा अन्तरगत वैदेशिक रोजगारिमा १७.६४ प्रतिशत, उद्योग, व्यापार/व्यवसायमा २.१६ प्रतिशत, स्वदेशी जागिरमा ०.७५ प्रतिशत, समाजसेवा/राजनीति ०.४२ प्रतिशत, र अन्यमा ०.०१ प्रतिशत घरपरिवार रहेका छन् ।

२.६.१ कृषि तथा कृषियोग्य भूमि (Agriculture and Arable Land)

यस गाउँपालिकाको कूल भू-उपयोगमध्ये कृषि भूमिले २३.१० वर्ग कि.मि. अर्थात १७.८४ प्रतिशत भू-भाग ओगटेको छ । प्रायगरी गाउँपालिकाको ताराखोला किनारी क्षेत्रहरुमा कृषि योग्य भूमि रहेका छन् । गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण २०७४ अनुसार खेती योग्य जमिन मध्ये खेत १९.१२ प्रतिशत र पाखो ८०.८८ प्रतिशत रहेको छ । यस गाउँपालिकाका मूख्यतः तारोला किनारी भाग तथा टारी पाखाहरुमा कृषि भूमि क्षेत्रहरु हुन् । हाल युवा जनशक्ति गाउँपालिका बाहिर बसाइसराइ गरी गएकाले कतिपय स्थान बाँझो छोडिएका छन् । यसको साथै कृषिमा आकर्षण हुने नीति निमय बनाएमा यस्तो बसाइसराइको प्रबृत्ति रोक्न सकिन्छ यसको लागि कृषिमा आधुनिकीकरण र व्यवसायीकरण गर्नु नितान्त आवश्यक छ ।

२.६.२ कृषि उत्पादन

गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण २०७४ अनुसार यस गाँउपालिकामा कृषि उत्पादनमा अर्न्तगत मूख्य मकै, कोदो, धान, गहुँ, जौ, आलु, तोरी, फापर, उवा, केराउ, मुला, ,लसुन, गोलभेंडा, सिमि, भट्मास, भाँगो, आदि रहेका छन् । जसमा २०५४ मुरी धान, ५९९८ मुरी मकै, २०२७ मुरी कोदो, १३०५ मुरी गहुँ, ४९ मुरी फापर, २४९२ मुरी जौ, २२ मुरी उवा, र अन्य ७ मुरी उत्पादन भएको छ । त्यसै गरि अन्य वालि अर्न्तगत आलु २४२१० मुरी, भाँगो २३०३ मुरी, भट्टमास १७२ मुरी, केराउ १३२ मुरी उत्पादन भएको छ । यी बालीहरु मध्ये वडा नं. १ बाट भाँगो ५०० मुरी, वडा नं. २ बाट आलु ५०० मुरी, भाँगो ५०० मुरी, केराउ ५० मुरी, भट्मास ३१ मुरी, लसुने ५५८ के.जी., वडा नं. ४ र ५ बाट भाँगो ६०० मुरी, आलु ५१५२ मुरी, भट्मास, सिमि ३०० मुरी, मकै ३०० मुरी बार्षिक रुपमा निर्यात हुँदै आएको छ । सामान्य रुपमा नास्पति, पलम, किवि, कागती, फलफूल उत्पादन भएपनि ब्यावसायिक रुपमा हुन सकेको छैन ।

२.६.३ पशुपालनको अवस्था

यस गाँउपालिकामा पशुपालनको रुपमा राँगा/भैसी, गाई/गोरु, भेडा/बाख्रा, कुखुरा, घोडा/खच्च्चर, खरायो, हाँस, परेवा आदि पालिएको छ । गाँउपालिकाको तथ्यांक २०७४ अनुसार ४३२६ वटा राँगा/भैसी, ६८२ गाई/गोरु, ५१९९ भेडा/बाख्रा, १४२०६ कुखुरा, १० घोडा/खच्च्चर, ३० खरायो, ५८७ हाँस, ९७२ परेवा रहेका छन् । लेंकमा विभिन्न ठांउमा रहेका भैंसी तथा भेडा बाख्राका गोठहरु विस्तारै घट्दै गएका छन्, विभिन्न ठाँउका किसानहरु कुखुरापालन व्यवसाय तर्फ आकर्षित भएको देखिन्छ । जिल्ला प्रोफाइल सहितको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन आ.व २०७२/०७३, जिल्ला पशु सेवा कार्यालय बागलुङ अनुसार यस गाँउपालिकामा गठन गरिएका पशुपालन फर्महरुमा अर्खलाबोट बाख्रा पालन हिल, दोबाटो बाख्रापालन हिल, रुसीला बाख्रापालन हिल, लाकुरीडाँढा बाख्रापालन हिल, नगरापुर हिल, औलादी पाडापालन समूह ताराखोला, मच्छर पाडापालन समूह ताराखोला, करिमेला पाडापालन

समूह ताराखोला, अर्गाथुम पाडापालन समूह ताराखोला, मिलिजुली पाडापालन समूह ताराखोला, घुम्टे लालिगुराँस बाखापालन समिति हिल, प्रगतिशील बाखापालन समिति अर्गल, त्रिलोचन बंगुरपालन समिति अर्गल, ताराखोला पाडापालन समिति ताराखोला गरि करिव १७० जना पशुपालक सदस्यहरुको संख्या रहेको छ । यसैगरि व्यवसायिक भेडा/बाखा तथा माछा पालन फार्मको विवरणमा एकीकृत कृषि तथा पशु विकास फार्म अमरभूमीमा ७४, नमुना बाखा फार्म अमरभूमी ७५, पुवाधुनेखोला कृषि तथा पशुपालन समूह अर्गल १००, गोपाल श्रीस अर्गल ३५, बद्रीबहादुर राना अमरभूमी २७, चकादी बाखा फर्म माझखर्क १००, रोका बाखा फर्म माझखर्क ९०, मिलिजुली बाखापालन केन्द्र तारा ५५, न्यु पँधेराखोला बाखापालन हिल २७, साँदी माछापालन फर्म हिल ६ हजार भुरा, आरु खोला माछापालन फर्म अमरभूमी ३५ सय भुरा, भैसीपालन समूह माझखर्क १५ भैसी, तरिम नमुना गाईफर्म, भेडा फर्म माझखर्क ७० वटा संख्यामा पालिएका छन् । व्यावसायिक बङगुर फर्मको विवरण अन्तरगत श्रृजना व्यवसायिक बंगुरपालन फार्म अर्गल ३४ वटा, ताराखोला बंगुर फर्म तारा १२, रोका बंगुर फर्म मझखर्क ७ वटा रहेका छन् ।

२.६.४ कृषि तथा पशु सेवा केन्द्र

यस गाँउपालिकामा कृषि शाखा र पशुशाखा नरहेको हुनाले यी सेवा तत्काल संचालन गर्न आवश्यक देखिन्छ । ताराखोला गापामा पशु औषधी पसलमा घर्ती भेट्नरी सेन्टर अर्गल, दाना उद्योग तथा पसलहरुमा कँडेल भेटनरी सेन्टर अमरभूमी, घर्ती दाना पसल अर्गल रहेका छन् ।

२.६.५ गैर कृषि आर्थीक कृयाकलाप

यस गाँउपालिकाको प्रमुख आर्थिक कियाकलाप कृषि हो । गैर कृषि आर्थिक कियाकलाप अर्न्तगत जागिर, उद्योग, व्यापार, ज्याला मजदुरी, व्यावसायिक कार्य, वैदेशिक रोजगार आदि रहेका छन् । गापामा रहेका हालका व्यापारिक केन्द्रहरुमा चकादी, ठुलो गाउँ माझखर्क, भुस्कात, अर्सल, भातखाने डाँडा, किकल्ता, सिले, खल्डाँडा, सिर्खु, सादी, बगर, घुस्मेली, सांगुबोट, लालचोक, दोगाडी, लावाङ, खोलाखर्क, करिमेला, रानीबास, सिप, धस्मर आदि रहेका छन् ।

तालिका २.९ : वडागत रुपमा सञ्चालित व्यापार/पसलको विवरण

क्र.सं.	पसलको नाम	वडागत पसलको संख्या				
		वडा १	वडा २	वडा ३	वडा ४	वडा ५
१	किराना/खुद्रा पसल	२५	२५	१९	१५	३१
२	होटल/चिया पसल	५	१०	११	४	१०
३	इलेक्ट्रोनिक पसल	१	२	१	०	१
४	जडीबुटी पसल	०	०	०	१	०
५	खाद्यान्न होलसेल पसल	०	०	३	०	३

क) घरेलु तथा साना उद्योग

यस गाँउपालिका अर्न्तगत नेपाल सरकार, घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति, मुख्य शाखा कार्यालय बागलुङ, २०७४।०८।२१ गते सम्मको तथ्याङ्क अनुसार तारा नेपाली कागज उद्योग तारा, माया घरेलु कपडा उद्योग अमरभूमी, शिवट्वाइन राइस मिल अमरभूमी, तारा ट्वाइन राइस मिल तारा, श्रीस फर्निचर तारा, तारा होटल तारा, सुनगाभा होटल एन्ड रेष्टुरेण्ट तारा, ताराखोला फर्निचर उद्योग तारा, पदम राइस मिल हिल, कृष्ण राइस मिल अर्गल, न्यूस्टार ग्याली कम्प्युटर तारा, दीपेन्द्र दुर्गा पानी मिल अमरभूमी, साइनिङ कम्प्युटर अमरभूमी, रोका कम्प्युटर सेन्टर तारा, संगम निर्माण सेवा अर्गल, अनिस

ग्रामीण फर्निचर उद्योग अर्गल, ग्रामीण फर्निचर उद्योग अर्गल, अर्गलतारा कम्प्युटर केन्द्र अर्गल, मयतोस सामुदायिक फर्निचर अर्गल, सामुदायिक फर्निचर उद्योग तारा, बाखा फर्म अर्गल, चकाडी बाखापालन फर्म अमरभूमी, पूर्णफर्निचर उद्योग तारा आदि रहेका छन् । यी उद्योगहरुमा करिव ७७ जना मानिसहरुले प्रतक्ष्य रुपमा रोजगार प्राप्त गरेका छन् । वडागत रुपमा सञ्चालित उद्योगको विवरण निम्न तालिकामा रहेको छ ।

तालिका २.१० : वडागत रुपमा सञ्चालित उद्योगहरुको विवरण

वडा नं. १ मा सञ्चालित उद्योगहरुको विवरण			
क्र.सं.	उद्योगको नाम	उद्योग संख्या	उत्पादित वस्तु
१	टायल उद्योग	१३	टायल र घर छाउने स्लेटहरु
२	घरेलु कपडा उद्योग	१	घरायसी सामग्रीहरु
३	सेलर/राइस मिल	४	कुटनी पिसनी र तोरी पेल्ने
४	बाखा पालन फर्म	३	खसीबोका उत्पादन
५	घट्ट	१	पिसानी
६	सिस्नुपाउडर	१	पाउडर
वडा नं. २ मा सञ्चालित उद्योगहरुको विवरण			
१	फर्निचर उद्योग	३	चौकोस, दराज, खापा
२	राइस/सेलर मिल	६	कुटनी पिसनी र तोरी पेल्ने
३	कपास उद्योग	२	घरायसी कपडा, सिरक, दस्ना, सिरानी
४	ढाका उद्योग (तान)	१३	रुमाल, सल, सट, चोलो, कुर्था
५	अल्लो धागो उद्योग	६	घरेलु कपडा
६	घट्ट	१	पिसानी
७	टायल/स्लेट	३	टायल, घरछाउन
८	सिस्नुपाउडर	१	पाउडर
वडा नं. ३ मा सञ्चालित उद्योगहरुको विवरण			
१	स्लेट ढुङ्गाखानी	३	टायल र घर छाउने स्लेटहरु
२	सेलर/राइस मिल	५	कुटनी पिसनी र तोरी पेल्ने
३	माछा फर्म	१	माछा उत्पादन
४	सिस्नुपाउडर	१	पाउडर
वडा नं. ४ मा सञ्चालित उद्योगहरुको विवरण			
१	बाखा फर्म	१	खसीबोका उत्पादन
२	राइस मिल	१	कुटनी पिसनी र तोरी पेल्न
३	स्लेट र टायल	४	टायल र घरटाउने
४	घट्ट	२	पिसानी
५	घरेलु अल्लो उद्योग	५	घरायसी सामग्री
६	सिस्नुपाउडर	१	पाउडर धुलो
वडा नं. ५ मा सञ्चालित उद्योगहरुको विवरण			
१	स्लेट ढुङ्गाखानी	१८	टायल र घर छाउने स्लेटहरु
२	अल्लो कपडा उद्योग	१	गन्जी, कोट, जुत्ता, झोला, अन्य कपडा
३	हाते कागज उद्योग	१	डायरी, चिना र तमसुक लेख्ने कागज
४	फर्निचर उद्योग	३	घरेलु सामग्री उत्पादन

५	सेलर/राइस मिल	७	कुटानी, पिसानी, तोरी पेल्ने
६	पानी घट्टा	१०	पिसानी
७	सिस्नुपाउडर	१	पाउडर धुलो
८	खादी भाङ्ग्रा	१	खादी

स्रोत : गाउँपालिका प्रोफाइल, २०७४ ।

परम्परागत रुपमा चोयाको डोको, डालो, नाङ्गलो, नाम्लो, थुन्से, स्याखु, भकारी, चित्रो आदि घरायसी सामग्रीहरु बनाउने गरिन्छ । पछिल्लो समयमा ढुङ्गा काट्ने, ब्लक बनाउने, फर्निचर बनाउने, कुटानीपिसानी आदि उद्योगहरु संचालनमा आएका छन् ।

ख) ग्रामीण पर्यटन तथा घरवास

यस गाँउपालिका पर्यटनको विकासका संभावना धेरै भएको ठांउ हो ग्रामिण पर्यटन तथा घरवास का लागि प्राकृतिक र सांस्कृतिक सम्पदाहरु धेरै रहेका छन् भर्खर मात्रै होम स्टेको शुरुवातको क्रममा छ ।

ग) वित्तिय संस्थाहरु र सहकारी

यस गाँउपालिकामा वित्तिय संस्थाको रुपमा प्रभू बैंकको शाखा घुस्मेलीमा खुलेको छ । अन्य सहकारीहरुमा सिर्जनशील बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लि.-अमरभूमी, माछापुच्छ्रे महिला विकास बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लि.-अमरभूमी, बराह बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.-अमरभूमी, मर्स्याङ्दी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.-अमरभूमी, अर्गल बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.-अर्गल, ताराखोला महिला विकास सहकारी संस्था लि.-तारा, ताराखोला बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.-तारा, जनएकता बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लि.-तारा, प्रगति बचत तथा ऋणसहकारी संस्था लि.-तारा, जागृति महिला बचत तथा ऋणसहकारी संस्था लि.-हिल, नवघुम्टे बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लि.-हिल, एकता बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.-हिल आदि रहेका छन् । यी सहकारी संस्थाहरुमा महिला पुरुष गरि जम्मा २९२४ शेयर सदस्यहरु रहेका छन् भने सहकारीले कृषि, पशुपालन, व्यापार व्यवसाय, शिक्षा, स्वास्थ्य आदि क्षेत्रमा लगानी गर्दै आएका छन् ।

२.६.६ पारिवारिक आय व्ययको अवस्था

यस गाउँपालिकाको पारिवारिक आय व्ययको तथ्यांक प्राप्त हुन सकेन । गाउँपालिका प्रोफाइल, २०७४ अनुसार खाद्यान्नमा आत्मनिर्भरता परिवार संख्या हेर्दा बाह्रै महिना पुग्ने १६.७९ प्रतिशत, नौ महिना पुग्ने ११.७८ प्रतिशत, छ महिना पुग्ने ३७.६८ प्रतिशत, तीन महिना पुग्ने २१.०४ प्रतिशत र बाह्रै महिना नपुग्ने १.६४३ प्रतिशत रहेका छन् ।

२.७ खानेपानी तथा सरसफाईको अवस्था

ताराखोला गाँउपालिकामा प्रसस्त पिउने पानीको श्रोत रहेको भएता पनि पूर्ण रुपमा सबै घरघरमा पुगेको छैन । प्राप्त तथ्यांक अनुसार पाइप धारा ९४.८३ प्रतिशत, ट्युवेल ०.०४ प्रतिशत, ढाकिएको कुवा ०.१२ प्रतिशत नढाकिएको कुवा ०.७२ प्रतिशत, मूलधारा ३.८९ प्रतिशत, नदी तथा खोलाको पानी ०.१६ प्रतिशत र उल्लेख नभएको ०.२४ प्रतिशत घर परिवार रहेका छन् ।

तालिका २.११ : वडागत रुपमा विभिन्न स्रोतको खानेपानी प्रयोग गर्ने घरपरिवार संख्या

वडा	कुल परिवार	पिउने पानीको मुख्य स्रोत						
		पाइप धारा	ट्युवेल	ढाकेको कुवा	नढाकेको कुवा	मूलधारा	नदीखोला	उल्लेख नभएका
१	५६३	५५४	०	०	३	५	०	१
२	४७५	४५६	०	२	२	१५	०	०
३	६१२	६०८	०	०	३	०	०	१
४ र ५	८४५	७४८	१	१	१०	७७	४	४
जम्मा	२४९५	२३६६	१	३	१८	९७	४	६
	प्रतिशत	९४.८३	०.०४	०.१२	०.७२	३.८९	०.१६	०.२४

स्रोत : जिल्ला तथ्याङ्क कार्यालय, बागलुङ, २०७१ : ११६-११७ ।

खानेपानी योजनाको विद्यमान अवस्थामासम्पन्न भै सञ्चालनमा रहेका योजनाहरुमा खानीखोला भाता डन्ठु खानेपानी, डालेसिर्मु गल्दु दिप खानेपानी योजना, भुस्कात खानेपानी योजना, अर्गल खानेपानी योजना, लुथरन खानेपानी योजनाहरु, हल्पु अर्गल साविक ५,६,७ प्रथम, सिन्हवा अर्गल साविक १,२,३ दोस्रो, डोल्दी अर्गल साविक ४,८,९ तेस्रो, सिर्खु खालडाडा अर्गल साविक ४, थापागैरा खानेपानी योजना, सहस्र धारा तरिम खानेपानी योजना, थापागैरा खानेपानी योजना घुस्मेली, खर्सुङ्गे खानेपानी योजना बराहखोला, थापागैरा-बडरे-गिनुवा खानेपानी योजना, थापागैरा तारागाउँ पहिलो, तारा नौ हिल दुई खानेपानी, थापागैरा रिग्ला असमुखे खानेपानी योजना, बेलास्पुर- नागबेली खोला खानेपानी योजना आदि हुन् ।

गाँउपालिकामा बस्तुगत विवरण २०७४ अनुसार यस गाँउपालिकामा शौचालय प्रयोगको अवस्था हेर्दा कतिपय घरमा सुविधा जनक पक्की र सामान्य/कच्ची बढि मात्रामा देखिएको छ । विभिन्न वडामा रहेका सार्वजनिक शौचालयहरुमा भातखाने डाँडा, घुस्मेली, साघुबोट, सिंजाली चोक, करिमेला आदि छन् । शौचालयको अवस्था वडागत रुपमा तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका २.१२ : वडागत रुपमा शौचालयको अवस्था

शौचालयको अवस्था	वडागतरुपमा परिवार संख्या				
	१	२	३	४	५
सुविधा जनक पक्की	२०	८७	४५५	३०४	५२९
सामान्य/कच्ची	४५१	३६१	१००	२९	०
सुविधा नभएका	०	३	०	१	०
कुल	४७१	४५१	५५५	३३४	५२९

यस गाँउपालिकाका वडामा विभिन्न टोल विकास संस्थाहरुको शुरुवात भएको छ जसमध्ये अमरभूमी टोलसुधार समिति भुस्कात, अमरभूमी टोलसुरक्षा समिति भुस्कात, टोल सुधार तथा सुरक्षा समिति घस्मर, तारा टोल सुधार समिति तारागाउँ आदि रहेका छन् । ती टोलविकास संस्थाहरुले टोलविकास तथा सुरक्षा, सरसफाईको क्षेत्रमा कार्यहरु गर्न शुरुवात गरेका छन् । कतिपय वजार क्षेत्रहरुमा फोहोर मैला व्यवस्थापन राम्रोसँग भएको छैन । फोहोर मैला विर्सजन गर्नेमा जलाउने, कम्पोष्ट मल बनाउने व्यवस्थित डस्टविनमा राख्ने र यत्रतत्र फाल्ने समेत रहेको देखिन्छ ।

२.८ इन्धन, उर्जाको श्रोत र प्रयोगको अवस्था

यस गाँउपालिकामा खानापकाउने मूख्यतया इन्धनको श्रोत दाउरा नै हो जुन सामुदायिक तथा निजि वनवाट ल्याउने गरिन्छ । दाउरा प्रयोग गर्ने घर परिवार ९८.८९ प्रतिशत, एलपि ग्याँस ०.६० प्रतिशत र अन्यमा वायोग्याँस, मट्टीतेल र उल्लेख नभएको रहेका छन् । यसैगरि बत्ती बाल्न विभिन्न स्रोतको इन्धन प्रयोग गर्ने घरपरिवार संख्या मध्ये विजुली ८४.७० प्रतिशत, सोलार ७.४८ प्रतिशत, मट्टि तेल ५.८१ प्रतिशत, बायो ग्यांस ०.४३ प्रतिशत, अन्य १.३२ प्रतिशत र उल्लेख नभएको ०.२६ प्रतिशत रहेका छन् ।

विद्युत/ऊर्जाको पहुँच भएका घरपरिवारहरु मध्ये केन्द्रिय विद्युत १७.२७ प्रतिशत, लघुजलविद्युत ७१.९५ प्रतिशत र सोलार १०.६९ प्रतिशत रहेका छन् भने सुधारिएको चुलो ७७.१४ प्रतिशत घरमा छ । स्रोत : जिल्ला तथ्याङ्क कार्यालय, बागलुङ, २०७१)।

तालिका २.१३ : खानापकाउने इन्धनको श्रोत

वडा नं.	दाउरा	मटितेल	एलपि ग्याँस	बायो ग्याँस	उल्लेख नभएको	जम्मा
१	४६७	०	३	०	१	४७१
२	४४९	०	०	२	०	४५१
३	५४८	१	५	०	१	५५५
४	३२८	१	३	०	२	३३४
५	५२२	१	३	१	२	५२९
जम्मा	२३१४	३	१४	३	६	२३४०

तालिका २.१४ : बत्ती बाल्न विभिन्न स्रोतको इन्धन प्रयोग गर्ने घरपरिवार संख्या

वडा	परिवार संख्या	विजुली	मट्टि तेल	बायो ग्यांस	सोलार	अन्य	उल्लेख नभएको
१	४७१	४२९	३६	१	१	३	१
२	४५१	४२२	७	१	७	१४	०
३	५५५	४२४	२३	२	१०५	०	१
४	३३४	२७८	२५	२	२२	५	२
५	५२९	४२९	४५	४	४०	९	२
जम्मा	२३४०	१९८२	१३६	१०	१७५	३१	६
प्रतिशत	१००	८४.७०	५.८१	०.४३	७.४८	१.३२	०.२६

२.९ हाइड्रोपावर र लघुजलविद्युतको अवस्था

ताराखोला गाउँपालिकाको बस्तुगत विवरण २०७४ अनुसार यहाँ प्रशस्त मात्रामा लघुजलविद्युत आयोजनाहरु रहेका छन् जसबाट करिव ३०२१ कि.वा. विद्युत उत्पादन भएको छ । ति लघुजलविद्युत योजनाहरु निम्न रहेका छन् (नक्सा १५) ।

- दरमखोला जलविद्युत परियोजना ए (सयपत्री हाइड्रोपावर, २.५ मे.वा.),
- ताराखोला सामुदायिक लघुजलविद्युत परियोजना (३८० कि.वा.),
- मर्स्याङ्दीखोला (१७ कि.वा.),
- आरुखोला (१३ कि.वा.),

- खन्तराम खोला (७ कि.वा.),
- दरकाटो खोला (२३ कि.वा.),
- अर्गल लघुजलविद्युत परियोजना (१० कि.वा.),
- छेल्दर खोला लघुजलविद्युत आयोजना (२२ कि.वा.),
- मपेस खोला लघुजलविद्युत आयोजना (२१ कि.वा.),
- बराह खोला लघुजलविद्युत (७ कि.वां.),
- हिलगाउँ लघुजलविद्युत (५ कि.वा.),
- हल्पुखोला लघुजलविद्युत (६.५ कि.वा.),
- नङ्ग्रापुर लघुजलविद्युत (५ कि.वा.),
- इदी खोला लघुजलविद्युत (५ कि.वा.),
- पेल्टिसेट २ वटा (वडा नं १), पेल्टिसेट ४ वटा (वडा नं. ३), पेल्टिसेट ९ वटा (वडा-५) र पेल्टिसेट ७ वटा (

२.१० वातावरण तथा प्राकृतिक प्रकोपको अवस्था

यस गाँउपालिकामा वातावरण तथा प्राकृतिक प्रकोप तथा विपद् विभिन्न वडाहरुमा परेको छ । यस गाँउपालिकाका विभिन्न ठाँउहरुमा भूक्षय, नदी कटान तथा बाढी पहिरोको प्रभाव परेको छ । उच्च जोखिममा रहेको स्थानहरुमा मूख्य गरि वडा नं. १ मा कुवा, सिस्नेरी, मर्स्याङ्दी सहिद मार्ग, मोटरबाटोको सडक खण्ड, प्रजातन्त्र मा.वि, वडा नं. २ मा वाभो, पुयाँ, वास्मर, कुहुँ, कोट, लञ्जु, वडा नं. ३ मा काँक्राखोर, इदी, बगर, हिलगाउँ, वडा नं. ४ मा बिसौना, बरदरे, वडा नं. ५ मा धस्मर, बार्दले, सिपदेखि छेजीसम्मको नदीकटान क्षेत्र हुन् । यी जोखिम स्थलको रोकथामका उपाय अर्न्तगत नाली, ढलनिकास, वृक्षारोपण, ग्याबिन जाली, मेसिनरी वाल, तटबन्ध निर्माण आदि हुन् ।

२.१०.१ सामुदायिक वनको अवस्था

जिल्ला वन कार्यालय बागलुङको सामुदायिक वन उपभोक्ता समुहको वार्षिक प्रतिवेदन आ.व २०७३ र ०७४ अनुसार ताराखोला गाउँपालिकामा सामुदायिक वन अर्न्तगत वडा नं. १ मा चित्रे देउराली, कालीलेक, माईस्थान अलैचि, वराह चेतना, नमुना सामुदायिक वन रहेका छन् जसको क्षेत्रफल २३४.५४ हेक्टर रहेको छ । यसैगरि वडा नं. २ मा मयतोस, लामीडाँडा, फुरुङकोट, खाल्डाँडा, फुङकोट देउराली सामुदायिक वनको जम्मा क्षेत्रफल २२३.३३ हेक्टर रहेको छ । वडा नं. ३ मा छिसपाताल, लालीगुराँस, गुफा, टोड्के, वुकखोला, लावन भुमेस्थान, श्री नवज्योति, हरियाली, कुथुर्के, खिउ बराह आदि सामुदायिक वन रहेका छन् जसको क्षेत्रफल ८१२.५५ हेक्टर रहेको छ । वडा नं. ४ मा तिनचुले, तिनचुले मुलपानी, दोभान, जामरुक आदि सामुदायिक वन रहेका छन् जसको क्षेत्रफल १०८०.७८ हेक्टर रहेको छ । यसैगरि वडा नं. ५ मा जुल्फे, अलवाङ, डुडेलेक, ठुलोभिर, मोहन, तिनचुले आदि सामुदायिक वन रहेका छन् जसको क्षेत्रफल ११२९.१२ हेक्टर रहेको छ ।

आ.व २०७३ र ०७४ ताराखोला गापाबाट निकासी भएको काठ, दाउराका प्रजातिमा खर्सु, गुराँस, अँगेरी, सिखे सल्ला, खोट सल्ला, गुराँस, बाँझ आदि हुन् यसबाट कुल १२७५७.३४ क्यु.फिट र ११.५ चट्टा (१ चट्टाको ५०० क्यु. फिट दाउरा) परिमाणमा निकासी भएको छ ।

२.११ खानीहरुको अवस्था

ताराखोलो गाउँपालिका आफैमा खानीको भण्डार हो । यसमा सबै प्रकारका खानीहरुको पहिचान भइनसके पनि तामाखानी निकालिएका अवशेषहरु त्यहाँ पाइन्छन् (नक्सा ९) । गाउँपालिका बस्तुगत विवरण २०७४ अनुसार यहाँका स्लेट खानी र तामाखानीहरुको विवरण निम्नानुसार छ-

ढुङ्गाखानी वा स्लेटखानीहरुको विवरण

वडा नं. १, सिर्मुढले, गरुङ्दी, आरुखोला, मुलाबारी, सिउरे खानी र मदिका ढुङ्गाखानी लगायत १३ वटा खानी

वडा नं. २, डोल्दी, कुनापानी, रागदम, सार्कीमरे, मर्देल, ढुङ्गा खानी ५ वटा खानी

वडा नं. ३, हिल बगर ढुङ्गा खानी ३ वटा खानी

वडा नं. ४, दोर खोला र गनाउनेबोट ढुङ्गा खानी लगायत ४ वटा खानी

वडा नं. ५, छेल्डरखोलामा-२, अर्काथुमखोलामा- २, नाङ्गीमा- २, दहडाडामा-१, औलादी गल्छितामा- २, औलादी कमेरेपानीमा-१, सानो हिलेमा- ३, ठुलो हिलेमा-२, लल्तरिवाङमा-१, कंरासेमा-१ र माटेबिसौनामा- १ गरी १८ वटा भन्दा बढी ।

तामाखानी

वडा नं. १, माझखर्क खानीखोला, माझखर्क मातेपानी र भुस्कात भालुखानी तामाखानी विगतमा सञ्चालित ३ वटा तामाखानी

वडा नं. २, ददिशेर, महभीर र खानाको धुरी तामाखानी विगतमा सञ्चालित ३ वटा तामाखानी

वडा नं. ३, डाँडा खर्क ठूलोभीर, विगतमा सञ्चालित एउटा खानी

ताराखोला गाउँपालिकामा सञ्चालनमा रहेका खानीहरुको विवरण

वडा नं. १, स्लेट खानी (माझखर्क, टायलखानी (माझखर्क ६ वटा

वडा नं. २, कुनापानी टायल खानी, डुल्दी टायल खानी, मर्देल टायल खानी, सार्कीमरेखानी,चारवटा

वडा नं. ३, स्लेटखानी (बगर), साँदीखानी दुईवटा

वडा नं. ४, कुइनेडाडा खानी, कल्चुन्ने खानी, दोराखोला खानी, गनाउने बोट खानी चारवटा

वडा नं. ५, छेल्दर, सिप, हिले, दहडाँडा, औलादी, लम्तरीबाङ डाडा स्लेट खानी १८ वटा

२.१२ यातायात सुविधाको अवस्था

यस गाँउपालिकामा सडकहरु सबै कच्ची बाटोहरु छन् (नक्सा १६) । गाउँपालिका कार्यालय सबै वडाहरुबाट जोडिएको भएपनि ब्यवस्थित रुपमा यातायात सेवा संचालन हुन सकेका छैनन् । यस गाँउपालिकाकामा विभिन्न सडकहरुको लम्बाई करिव १४३.९४ किमि (कच्चि र ट्याक ओपन समेत) रहेको छ । यहाँ सार्वजनिक बस सेवा तथा अन्य मोटर, ट्र्याक्टर, ट्रक, मोटरसाईकल, जीप आदि यातायातका साधानहरु संचालनमा रहेका छन् । वर्षातको समयमा वाढी पहिरोको कारणले यातायात नियमित रुपमा संचालन गर्न कठिनाई हुने गरेको छ । यहाँका मुख्य सडकहरु निम्न छन् ।

तालिका २.१५: ताराखोला गापाका मुख्य सडकहरु

क्र.सं.	सडकको नाम	छुने बस्तिहरु	लम्बाई कि.मि.
१	शहिद मार्ग	रिजालचोक देखि देउराली, अर्सल, सीले, भातखाने डाँडा, अर्गल, तारा, दोगाडी, करीमेला, फेदी, रुमफेदी हुँदै म्याग्दी	२९.२५
२	हिस्लान किमचौर	हिस्लान, घुस्मेली, दोगाडी, खोलाखर्क, नागवेली, छापा, देउराली हुँदै म्याग्दी किमचौर	१९.८९
३	करले मोतीमारे (जनमार्ग)	करले, माझखर्क, मूलावारी, मोतीमारे हुँदै हटिया गल्कोट	५.६२
४	घुस्मेली सिर्खु	घुस्मेली, भातखाने डाँडा, वाबा, हल्पु, खल्डाँडा, सिर्खु हुँदै म्याग्दी तातोपानी	१६.८५
५	साँदी दाप्ता	साँदी, हिलगाउँ, पधेँरेखोला, बराहखोला, दाप्ता	९.०३
६	मन्यौल घुम्टे	मन्यौल, काँकाखोर, नेटा, घुम्टे	१०.३२
७	अर्सल धम्जा	अर्सल, मेहेले, धम्जा	४.३५
८	मपेश सीप फेदी	मपेश, हिल, सीप फेदी	८.४६
९	करिमेला बुंती	करिमेला, बुंती	२.४५
१०	मुलावारी देउराली	मुलावारी, देउराली गापा सिमाना	३.५०
११	घुस्मेली रातमाटा	घुस्मेली, इदी, रातमाटा	२.४६
१२	घुस्मेली दोवाटा	घुस्मेली, दोवाटा	४.००
१३	लावाङ असौजे	लावाङ, असौजे	२.२३
१४	रातमाटा छेल्दुक	रातमाटा छेल्दुकखोला गाँउ	१.८३
१५	दलमचौर अस्मुख	दलमचौर, अस्मुख हुँदै डाँडातर्फ	४.६८
	जम्मा लम्बाई		१४३.९४

२.१३ सूचना तथा संचारको पहुंच

यस गाँउपालिकाका विभिन्न ठाउहरुमा टेलिफोन टावरहरु (अमरभूमिमा NCELL Tower कालीलेक, SMART Tower झुलेनी, अर्गलमा GSMNTC Tower ओमसर डाँडामा, तारामा GSMNTC Tower नागबेलीखोला र औलादी) रहेका छन् । साँदी हिलमा र भातखाने डाँडामा १/१ अतिरिक्त हुलाक कार्यालय रहेका छन् भने एफएम, रेडीयो, पत्रपत्रिका, इन्टरनेट, टेलिभिजन आदिमा सामान्य पहुंच रहेको छ । तर यी सुविधाहरु पर्याप्त, भरपर्दा र गुणस्तरीय छैनन् ।

२.१४ पार्क तथा मनोरञ्जन स्थलहरु

यस गाँउपालिकामा पार्क तथा मनोरञ्जन स्थलहरुमा अर्गलमा फनपार्क र अमरभूमी, हिल र गलकोटको सीमानामा रहेको गाईघाट झरना मुख्य हुन् । यस बाहेक वडाका अन्य बिभिन्न स्थानहरुमा समेत पार्क, पिकनिक स्थल, मनोरञ्जन स्थलहरु निर्माण गर्न जरुरी छ ।

२.१५ महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण

यस गाउँपालिकामा महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरणको स्थिति हेर्दा बस्तुगत विवरण २०७४ अनुसार १८ वर्षमुनिका विवाह गर्ने युवायुवतीहरुमा पुरुष २९ र महिला ४८ गरि जम्मा

७७ जना रहेका छन् । घरवार बिहिन बालबालिका ६ जना रहेका छन् भने फरक क्षमता भएका मानिस ३२ जना रहेका छन् । जेष्ठ नागरिक र सुरक्षाभत्ता बुझ्नेहरुमा ज्येष्ठ नागरिक (दलितसहित) १३४ जना, एकल/विधवा महिला १५४ जना, अपाङ्ग (आशिक सहित) १० जना, दलित बालबालिका ८८ जना, उपचार खर्च पाउने (७० वर्ष माथिका) १३४ जना छन् ।

२.१६ सशस्त्र द्वन्द्व/जनयुद्धको प्रभाव

नेपालमा झण्डै २०० वर्ष पुरानो एकात्मक र केन्द्रीकृत राज्य व्यवस्थाको विधिवत रुपमा अन्त्य भएको छ र संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक व्यवस्था स्थापना हुन गएको छ । यसै क्रममा १० वर्षे सशस्त्र जनयुद्ध र २०६२/६३ को संयुक्त जनआन्दोलनले यो परिवर्तन ल्याएको हो । ताराखोला गाउँपालिका सशस्त्र द्वन्द्व/जनयुद्धको प्रभावबाट धेरैनै प्रभावित भएको गाउँपालिका हो । स्थानीय शान्ति समिति, बागलुङ, २०७२ अनुसार द्वन्द्वकालमा ताराखोला गाउँपालिकाबाट ज्यान गुमाउने सहिदहरुको संख्या २६, जनयुद्धमा बेपत्ता हुनेहरु २, अपहरण तथा नजर बन्दमा पर्नेहरु १७, सशस्त्रद्वन्द्वको समयमा विस्थापित हुनेहरु ८, जनयुद्धका घाइतेहरु १२, जनयुद्धमा लागेको कारण जेलजीवन बिताएकाहरु ११, जनयुद्धकालमा घर ध्वंस एवम् तोडफोड भएकाहरु १३ रहेको तथ्यांक छ ।

२.१७ पर्यटनको अवस्था

ताराखोला गाउँपालिकामा पर्यटन ब्यवसायको विकास गर्ने संभावना प्रशस्त रहेको छ । प्राकृतिक एवं साँस्कृतिक बिबिधताले गर्दा भविश्यमा पर्यटन बिकासका लागि गाउँपालिकाले ब्यवस्थित गुरुयोजना बनाएर अगाडी बढ्नु पर्दछ । यहाँका पर्यटनको प्रकृति एवम् स्वरुप, प्रमुख पर्यटकीय आधारहरुमा सांस्कृतिक पर्व एवम् मेलाहरु, मठमन्दिरहरु, अनुपम प्राकृतिक दृश्यावलीहरु, गुफा र तालहरु, अन्य विविध पक्षहरु तथा पर्यटकीय महत्व राख्ने स्थान र वस्तुहरुका साथै पदमार्गहरुको सुचि निम्नानुसार छ (नक्सा १६, १२, १८ र १९) ।

पर्यटनको प्रकृति एवम् स्वरुप

- पहाड अवलोकन पर्यटन
- ताल तथा कुण्ड पर्यटन
- झरना अवलोकन पर्यटन,
- गुफा पर्यटन,
- जलस्रोत पर्यटन,
- कला तथा संस्कृति पर्यटन,
- कृषि पर्यटन,
- पर्यापर्यटन
- युद्ध पर्यटन,
- साहसिक पर्यटन,
- धार्मिक पर्यटन आदि ।

ताराखोला गाउँपालिकाका प्रमुख पर्यटकीय आधारहरु

१. सांस्कृतिक पर्व एवम् मेलाहरु

- भुसपोल्ने पर्व (अर्गल २),
- भदौरे पर्व (तारा र हिल गाउँ) ,
- हरिबोधनी एकादसी मेला (हिल),

- असारे पर्व, तारा ४, तारागाउँ
- असारे मेला, तारा ५ करिमेला
- मोतिमारे मन्दिरमा लाग्ने बैकुण्ठ चर्तुदशी मेला (माझखर्क),
- तमुल्होसार पर्व (भुस्कात १),
- तिनचुलेको मेला बैकुण्ठ चर्तुदशी (तारा- ४),
- बैशाख पूर्णिमा मेला (घुम्टेको धुरी),
- गोपिचन लोकनाटक (अर्गल, माझखर्क) ,
- स्थानीय भजन/पूजापाठ,
- सालैजो र यानीमायाका लोकभाका
- पञ्चेबाजा आदि ।
- माघे सक्रान्ती पर्व (पोते हान्ने मेला)
- साउने सक्रान्ति पर्व, तारा गापा
- शिवरात्री मेला, तारा ३, हिल गुफा

२. मठ मन्दिरहरु

वडा नं.-१ : कालिका भगवती मन्दिर, शिवालय मन्दिर, माइस्थान मन्दिर (माझखर्क, गणेश मन्दिर (मर्स्याङ्दी, अर्सल), मोतीमारे बराह मन्दिर आदि ।

वडा नं.-२ : कालिका देवी मन्दिर, मौलो कालिका भगवती मन्दिर, देवी मन्दिर (थामी पहाड) आदि ।

वडा नं.-३ : माइस्थान मन्दिर, काक्राखोर देवी मन्दिर (अर्खलाबोट, घुस्मेली), सिद्ध भैरव मन्दिर (घुम्टेको धुरी), देवी मन्दिर, सरस्वती मन्दिर (हिल), गुफा शिवालय मन्दिर, माइस्थान मन्दिर (डोप्ता, घुस्मेली) आदि ।

वडा नं.-४ : तिनचुले माइस्थान मन्दिर (विस), शिवालय मन्दिर, सरस्वती मन्दिर, माइकाथान मन्दिर (तारागाउँ) ,मौला मन्दिर आदि ।

वडा नं.-५ : त्रिनेत्र शिव मन्दिर, शिवालय मन्दिर (डुडेलेक), दुर्गा मन्दिर (बुङ्ती), शिव मन्दिर, गणेश मन्दिर (धप्ल्याङ) आदि ।

३. अनुपम प्राकृतिक दृश्यावलीहरु

- घुम्टेको लेकबाट देखिने पश्चिम नेपाल तथा हिमालहरुको दृश्यावलोकन,
- डाँफेनाच (बक्की फर्ल्याङ गुफाधुरी),
- गाइघाटको झरना/गुफा/ताल,
- भुत्याहाको गल्छी (अमरभूमी र अर्गलका बीच),
- बराह ताल (अमरभूमी),
- कालिलेक (अमरभूमी),
- शिवधुरी (अमरभूमी),
- झुलेनी (अमरभूमी),,
- मालिङ्गे लेक (अमरभूमी),
- खरिखोला गुफा (अमरभूमी),
- डुडेलेक (तारा ५),
- लम्बु धुरी (तारा ५),
- शिकारी धुरी (तारा ५),
- तिनचुले धुरी (तारा ४),

- दरबारे पहाडको खोच/गुफा (तारा ५),
- मालारानीको पहाड/ओडार (तारा ५),
- ठुलो भीर, मह भीर,मारो भिर (हनिहन्टिङ) (तारा ५),
- थामाको धुरी (स्वामी परमान्दले ध्यान गरेको स्थान, जनयुद्धमा गोरिल्ला तालिम गरेको स्थान, अर्गल),
- मोंथे देउराली (अर्गल २),
- शिद्धगुफा (हिल),
- सुसेली हाल्दै अविरल बगिरहने खोलानालहरु (ताराखोला, सानोखोला, गौदीखोला, मपेसखोला, नामिथिखोला,
- पँधेराखोला, बराहखोला, खरीखोला, आरुखोला),
- रिडी चौर र भूमिस्थान (हिल),
- मर्जलव धुरी र चिनार/ओस्मरधुरी (अर्गल)आदि ।

४. गुफा र तालहरु

- खरिभङखोलाको गुफा (अभरभूमी),
- गाइघाट गुफा (अमरभूमी),
- दरबारे पहराको गुफा,
- बराह ताल (हिल),
- गाइघाटको ताल (अभरभूमी),
- शिद्धगुफा ताल(हिल, तारा),
- खिउ ताल (हिल),
- भाडालुकाउने गुफा (अर्गल)
- देउता बस्ने ओडार (अमरभूमी) आदि ।

५. अन्य विविध पक्षहरु

- जोम्तो ढुङ्गा (पुरानो गाउँ : हालको अदालत जस्तो गाउँमा भएका मुद्धा मामिलाहरु छिनोफानो गर्ने स्थान,
- तत्कालिन पदहरुः जेठो बुढो (न्यायधीश), चौतारे (का. वा. न्यायधीश), मुखिया (जमिनको दर्ता र तिरो उठाउने व्यक्ति), बुरौली (कागजपत्र बोक्ने मानिस), बैदार (लेखन्दास), थरी (चरिचरनको प्रबन्ध मिलाउने मानिस), कटुवाल (सूचना दिने मानिस) आदि ।
- पुरानो गाउँमा रहेको वचत घर,
- पुरानो गाउँमा रहेको धर्मशाला (तर हाल छैन्),
- संग्रहालय (पुरानो गाउँ) ,
- पंञ्चवलीस्थान (पाँच जना भलादमी बसेर अन्तिम निर्णय गर्ने स्थान),
- पुरानो गाउँमा रहेको गाउँ शिरानमाई मन्दिर (यस मन्दिरमा पूजा नगरी अन्यत्र पूजा गर्न नहुने परम्परा),
- रुकुम, रोल्पाका जनताहरु समेत आई खनेको सहिद मार्ग (रिजालचोक- अमरभूमी-अर्गल-हिल-तारा-म्याग्दीको रुमसम्म जोड्ने बाटो आदि ।

इ. पर्यटकीय महत्व राख्ने स्थान र वस्तुहरु

१.पर्यटकीय महत्व राख्ने स्थानहरु (पर्यटकीय महत्व राख्ने स्थान, भौगोलिक उचाइ, गापाबाट पैदल दूरी)

१. **थामी धुरी,** ३०५४ मी. ५ घण्टा
२. **मर्जलव धुरी,** २८७२ मी. ४ घण्टा ३० मिनेट
३. **चिनारा ओसमर धुरी,** २४२५/२३२० मी. १ घण्टा ३० मिनेट
४. **थाम धुरी,** २००० मी. ४५ मिनेट
५. **खइम गुफा**, १५०० मी. १ घण्टा ३० मिनेट
६. **डुडेलेक,** ३५०० मी. १० घण्टा
७. **मौरीभीर/महभीर,** २४०० मी. ५ घण्टा
८ **दरबारे/मालारानी गुफा**, २७०० मी. ६ घण्टा
९. **तीनचुले,** २९०० मी. ६ घण्टा
१०. **रिडी चौर,** २६०० मी. ३ घण्टा
११. **घुम्टेलेक,** ३३०० मी. ६ घण्टा
१२. **सानो झरना (बराहखोला),** २५०० मी. ५ घण्टा
१३. **गुफा मन्दिर,** २७०० मी. ६ घण्टा
१४. **ख्युँताल**, ३०४५ मी. ९ घण्टा
१५. **शिवधुरी,** २९५० मी. ६ घण्टा
१६. **कालीलेक,** २६५० मी. ५ घण्टा
१७. **बराह ताल (माझखर्क),** २३५० मी. ४ घण्टा
१८. **सोङ्खोङ (नुनथला),** २६०० मी. ३ घण्टा

२. ताराखोलामा उत्पादित पहिचानयुक्त वस्तुहरु

ताराखोलामा उत्पादित मौलिक वस्तुहरु (उत्पादिन वस्तु ,पाइने स्थान, स्रोत)

- **नेपाली कागज/ हातेकागज,** ताराखोला करिमेला, लोक्ताबाट
- **बुट्टेनली/ गजिङको लौरो**, तारा, गजिङ निगालोबाट
- **अल्लोबाट निर्मित (धागो, कोट, जुत्ता, झोला, खास्टो**, ताराखोला, अर्गल, चाल्ने सिस्नोबाट
- **भाँगो,** ताराखोलाका सबै वडामा, हिउँदे नगदे बाली
- **आलु,** ताराखोलाका सबै वडामा, हिउदे र वर्षे खेती
- **भटमास र सिरिम्ले मकै,** ताराखोलाका सबै वडामा, वर्षे खेती
- **टिमुर, सिल्टिमुर**, ताराखोलाका सबै वडा, निजी पाखो र जङ्गल
- **च्याउहरु (सिताके च्याउ, रातो च्याउ,सेतो च्याउ**) आदि विविध प्रजातिका, ताराखोलाका सबै वडा, निजी पाखो र जङ्गल
- **भिरमौरीको मह**, ताराखोलाका ३, ४, ५ वडामा, मारोभीर/महभीर, ठुलो भीर लगायतका भीरमा
- **सिस्नोको पाउडर,** ताराखोलाका सबै वडा, सिस्नोबाट
- **मुलाका धजरा**, सबै वडामा, हिउँदे खेतीबाट
- **डोको, डाली, सोली, थुन्से, काइँयो**, सबै वडामा, निगालोबाट
- **फर्निचरका सामग्रीहरु,** सबै वडामा, वन पैदावरबाट
- **ढोकायोको गुन्द्रुक,** सबै वडामा, वन पैदावरबाट

३. पदमार्गहरु (Trekking Routes/ Hiking)

ताराखोला गाउँपालिका रमणीय डाँडाकाँडा, मगर संस्कृति, जैविक विविधता भएकोले विशेष गरी पैदल यात्राका लागि महत्वपूर्ण छ । सवै उमेर समूहका मानिसहरुका लागि (लेक नलाग्ने) पदमार्ग बनाउन सकिने हुँदा पदमार्ग पर्यटनको धेरै संभावना रहेको छ । गाउँपालिकामा भएका मुख्य पदमार्ग लाई निम्न तालिकामा देखाइएको छ (नक्सा २०)

तालिका २.१६ः ताराखोला गापाका पर्यटकीय पदमार्गहरु

क्र.सं.	पदमार्गको नाम	छुने बस्तिहरु	लम्बाई कि.मि.
१	रिजलाइन (Ridgeline Trek)	गाइघाट, भूतिया, मोतीमारे, कालीलेक, शीवधुरी, घोडाबाँध्ने धुरी, धम्जा देउराली, झुलेनी, तीनचसले पूर्व, सोलीघोप्टे, थामधुरी, देउराली, नेटा, तीनचुले, रुमफेदी, डुडेलेक, लम्बुधुरी, शिखरधुरी, रागाधुरी, गुफाधुरी, घुम्टे, गाईघाट झर्ना	५३.५
२	घुस्मेली–घुम्टे पदमार्ग	घुस्मेली, ईदिदेउराली, दम्जु, तल्लो नाङजी, घुम्टे	५.१७
३	भातखाने डाँडा–थामी पदमार्ग	भातखाने डाँडा, वाबा, घाँटी, सिरगुटी, मर्जलभ, थामी	६.१०
४	दोगाडि–देउराली पदमार्ग	दोगाडी, नागबेलीगाँउ, पोटी, मजुवा, देउराली	४.६७
५	करमिला–तीनचुले पदमार्ग	करमिला, बुन्ति, तीनचुले	४.२१
६	करमिला–डुँडेलेक पदमार्ग	करमिला, फेदी, सिप, डुँडेलेक	१०.४४

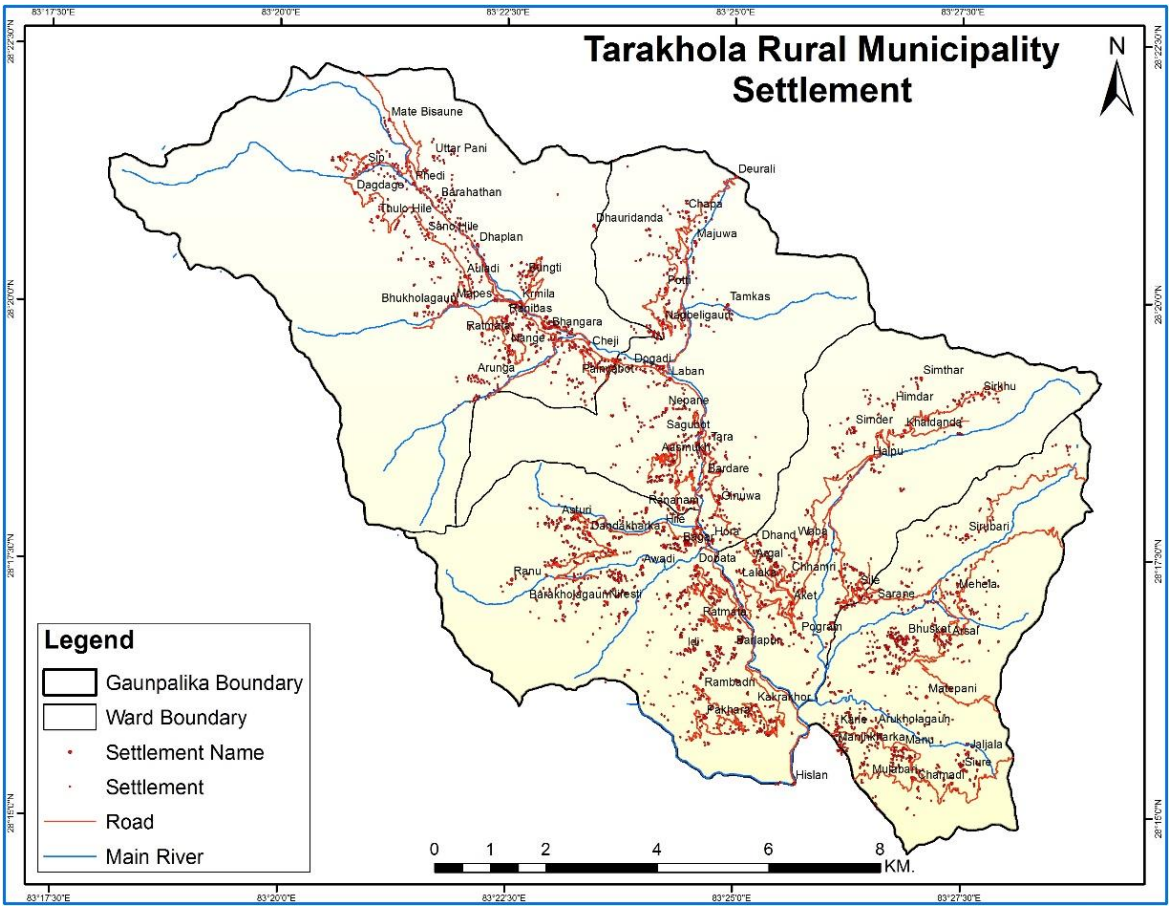

नक्सा २: वस्तीको वितरण

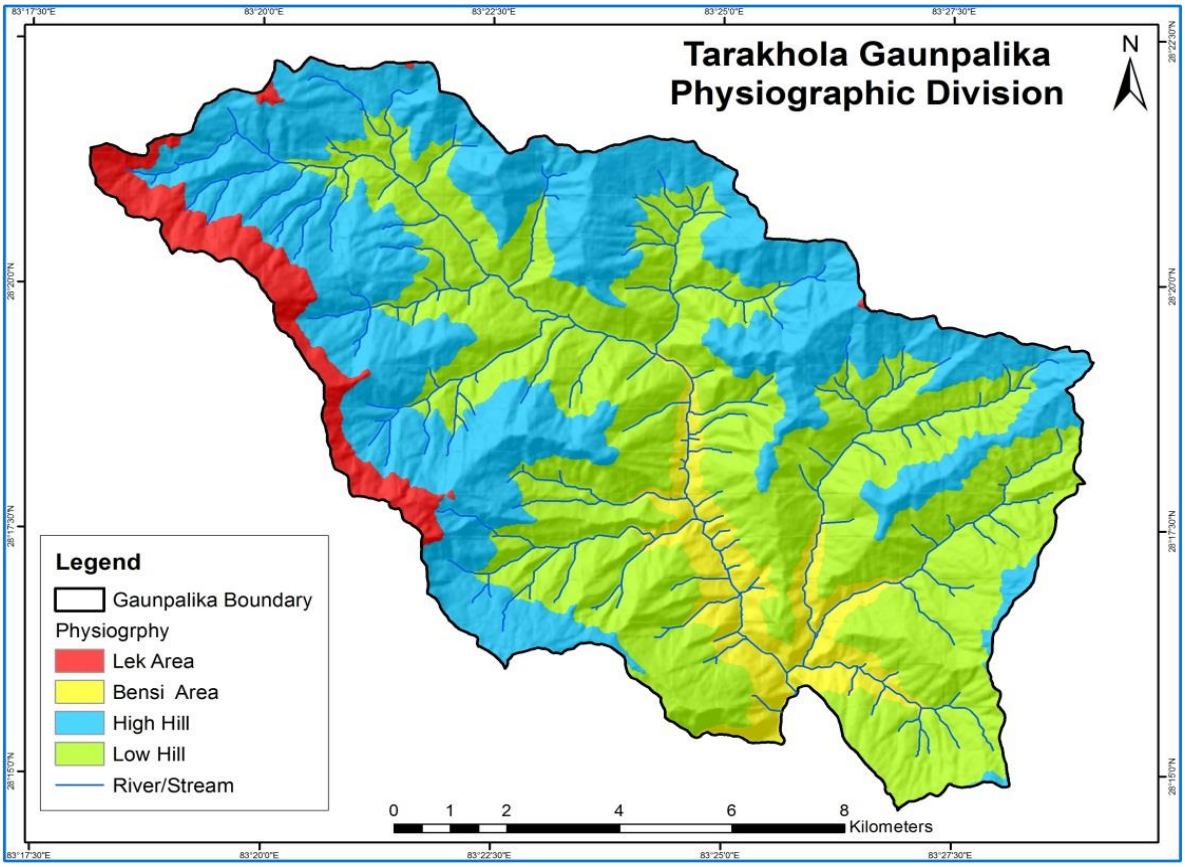

नक्सा ३: वस्तीको वितरण

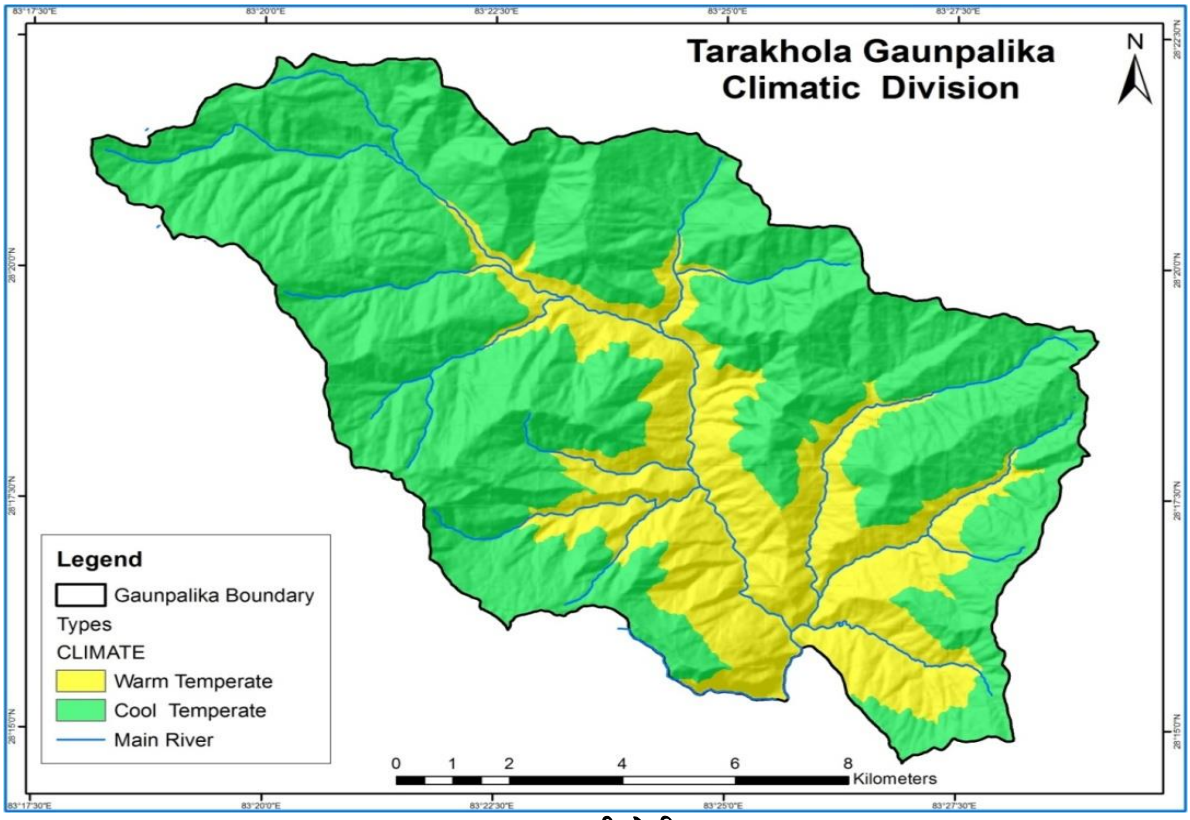

नक्सा ४: वस्तीको वितरण

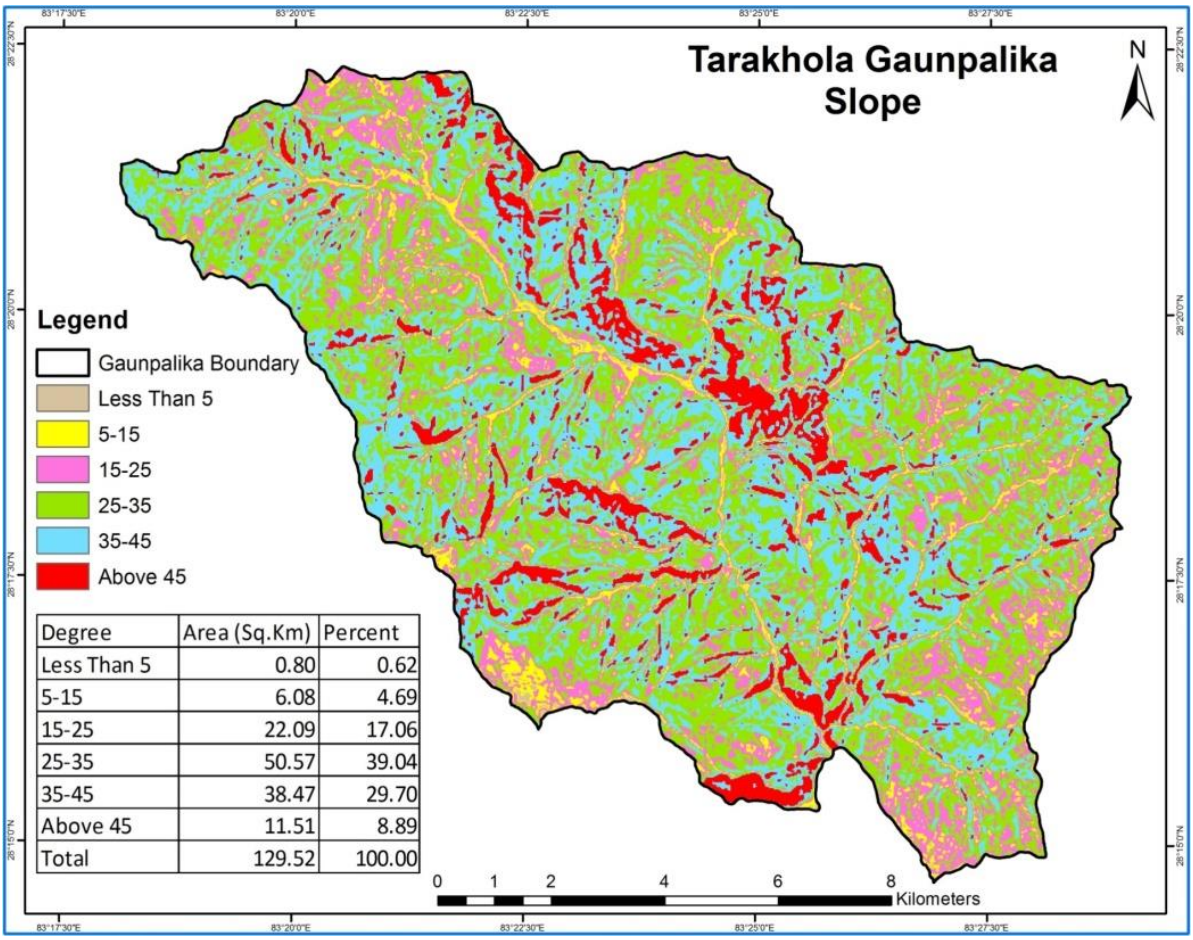

Degree	Area (Sq.Km)	Percent
Less Than 5	0.80	0.62
5-15	6.08	4.69
15-25	22.09	17.06
25-35	50.57	39.04
35-45	38.47	29.70
Above 45	11.51	8.89
Total	129.52	100.00

नक्सा ५: जमिनको भिरालोपन

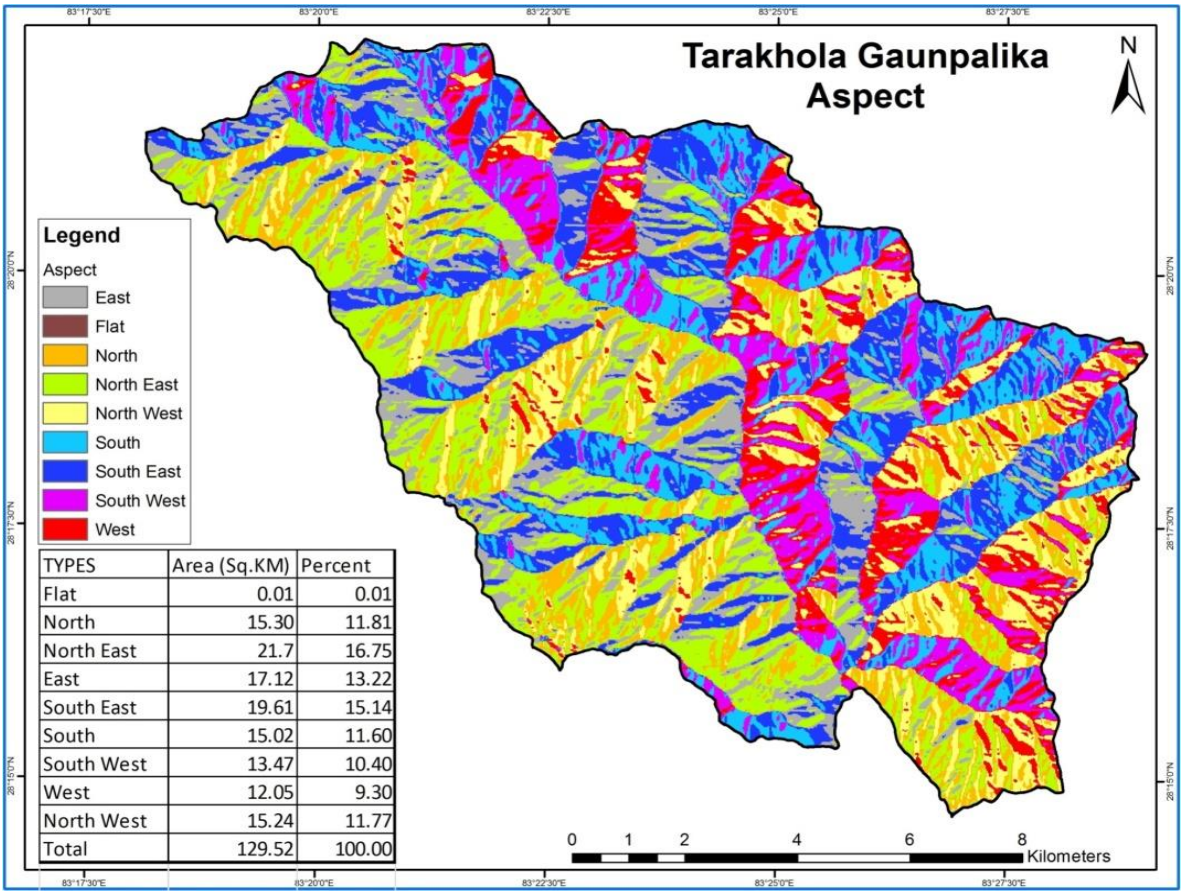

TYPES	Area (Sq.KM)	Percent
Flat	0.01	0.01
North	15.30	11.81
North East	21.7	16.75
East	17.12	13.22
South East	19.61	15.14
South	15.02	11.60
South West	13.47	10.40
West	12.05	9.30
North West	15.24	11.77
Total	129.52	100.00

नक्सा ६: जमिनको मोहडा

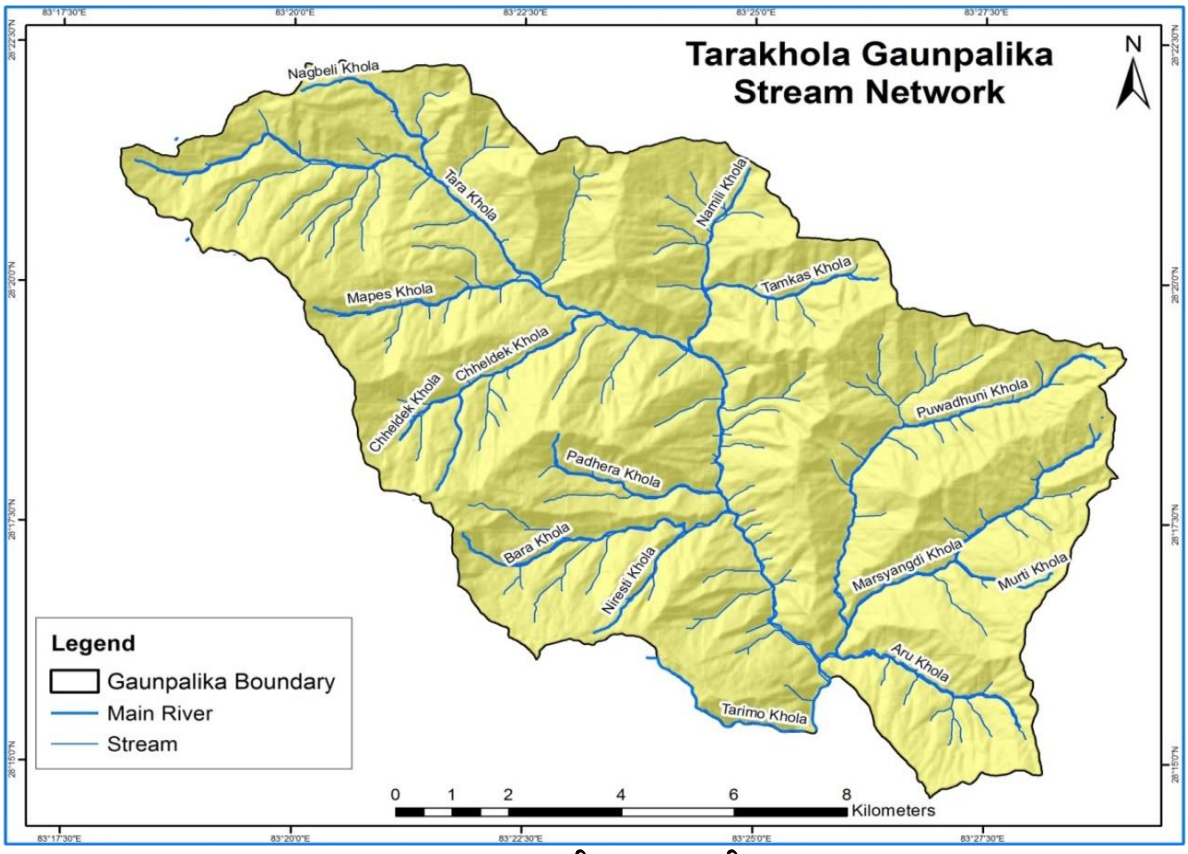

नक्सा ७: नदी प्रवाह प्रणाली

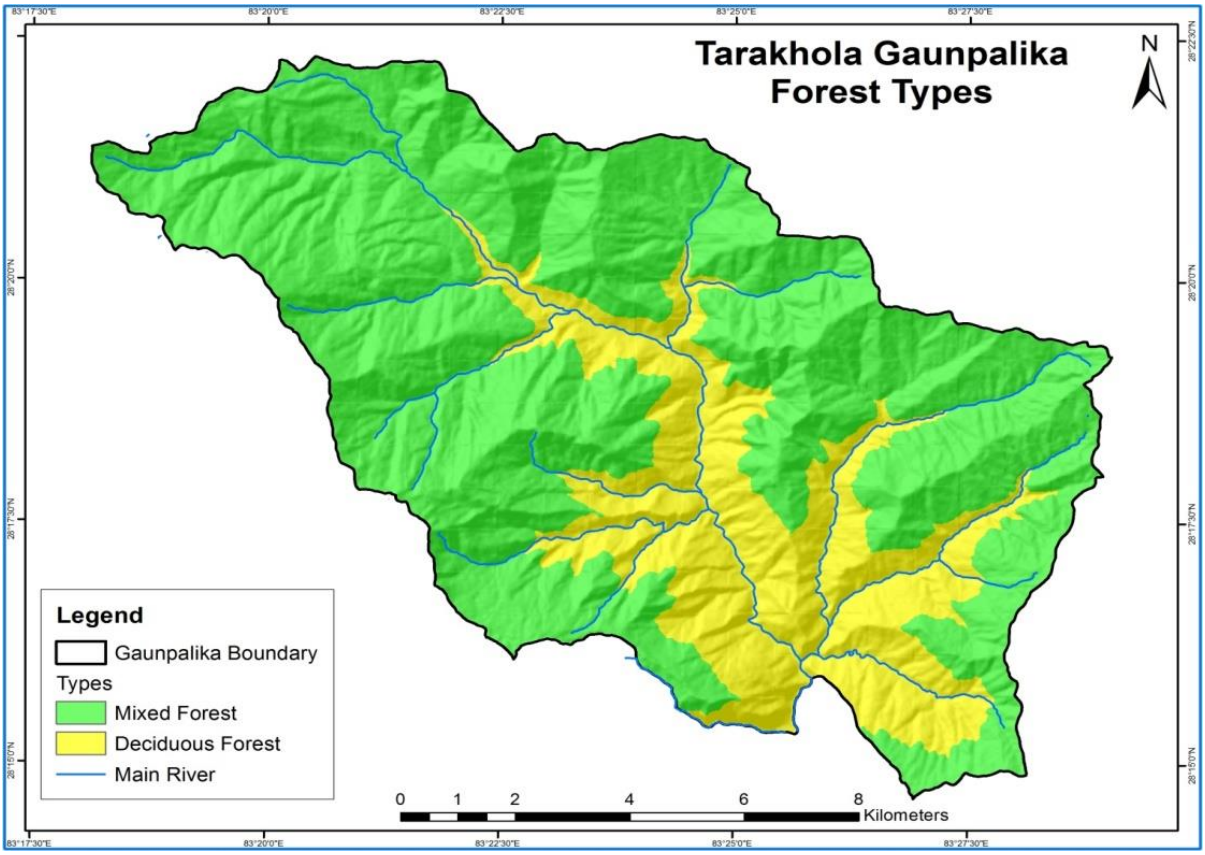

नक्सा ८: वनजंगल

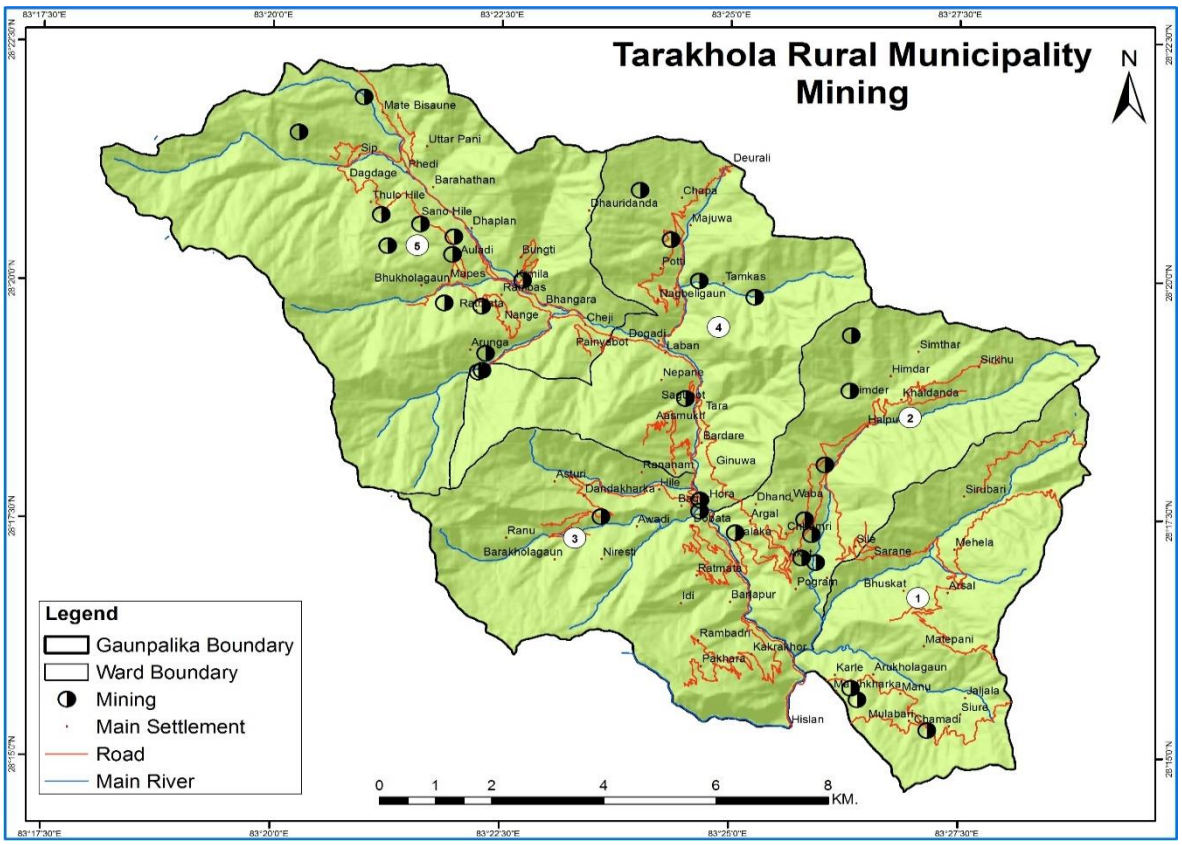

नक्सा ९: खनिजको वितरण

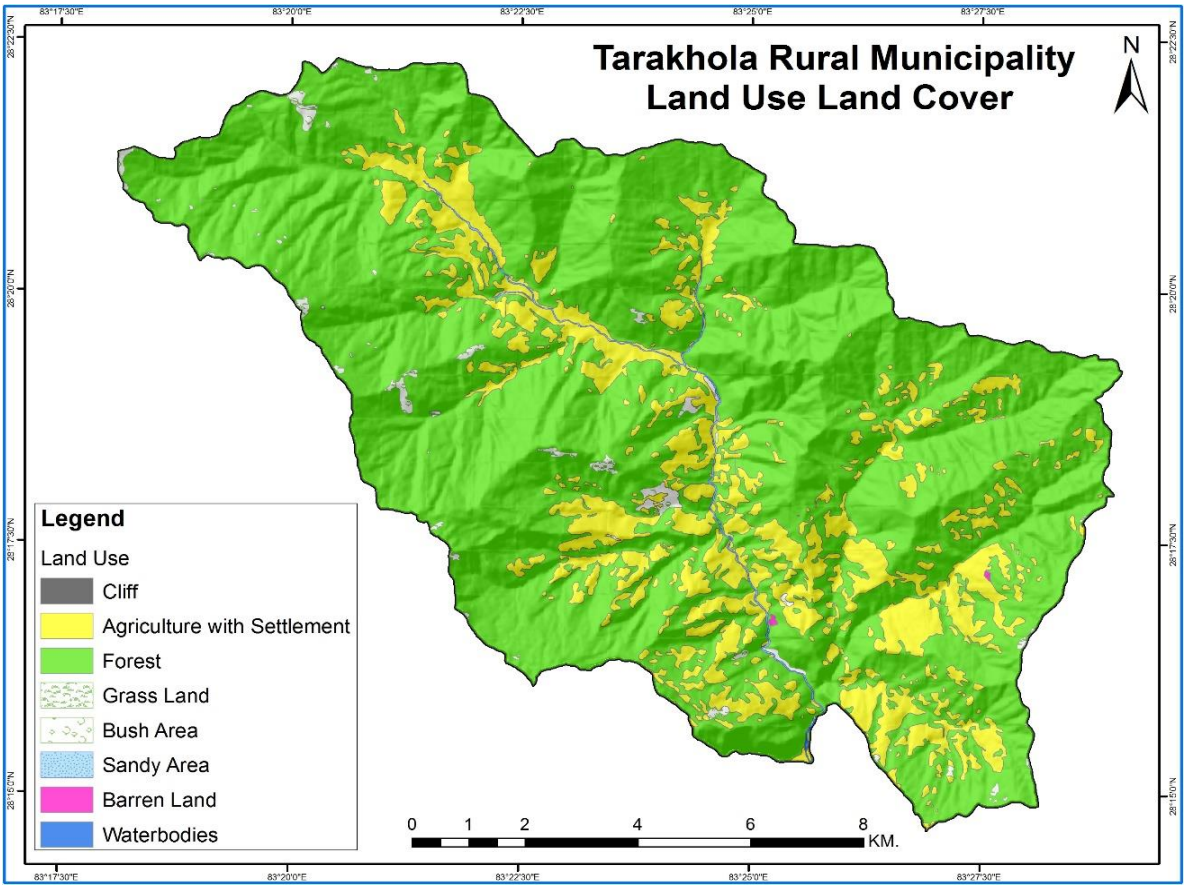

नक्सा १०: भूउपयोग

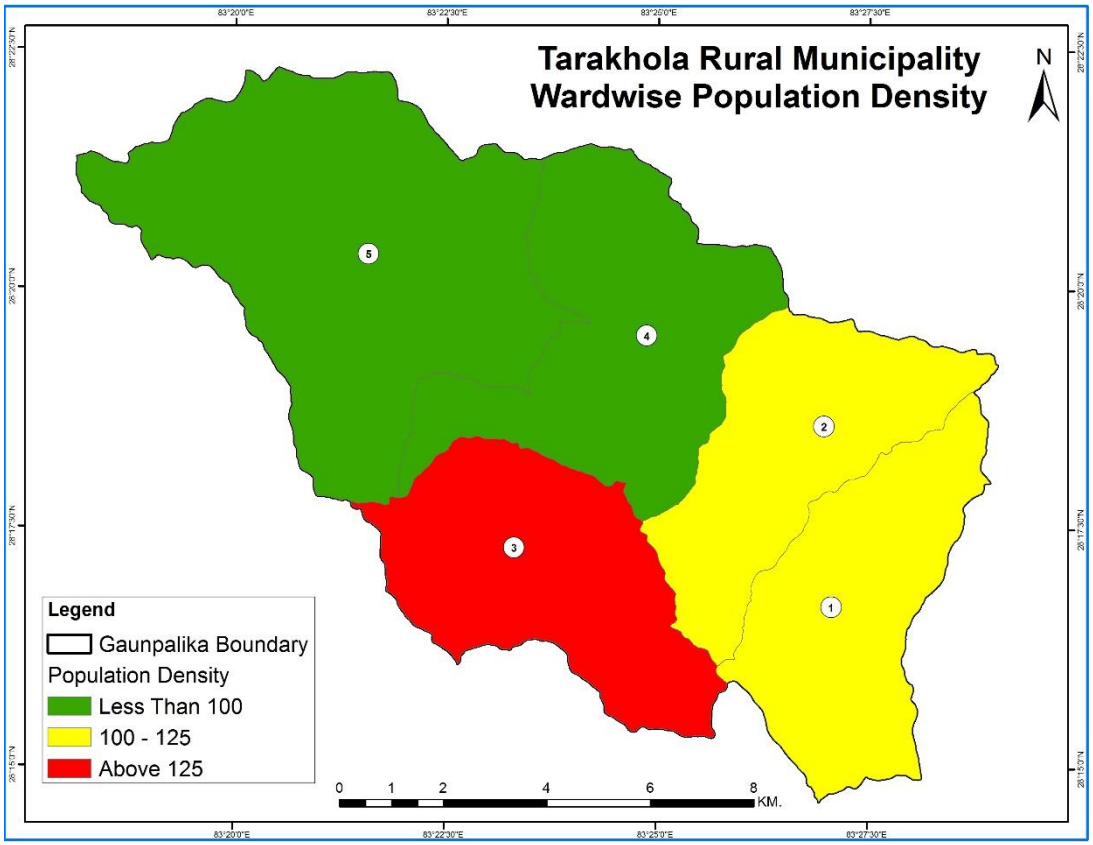

नक्सा ११: वडागत जनघनत्व

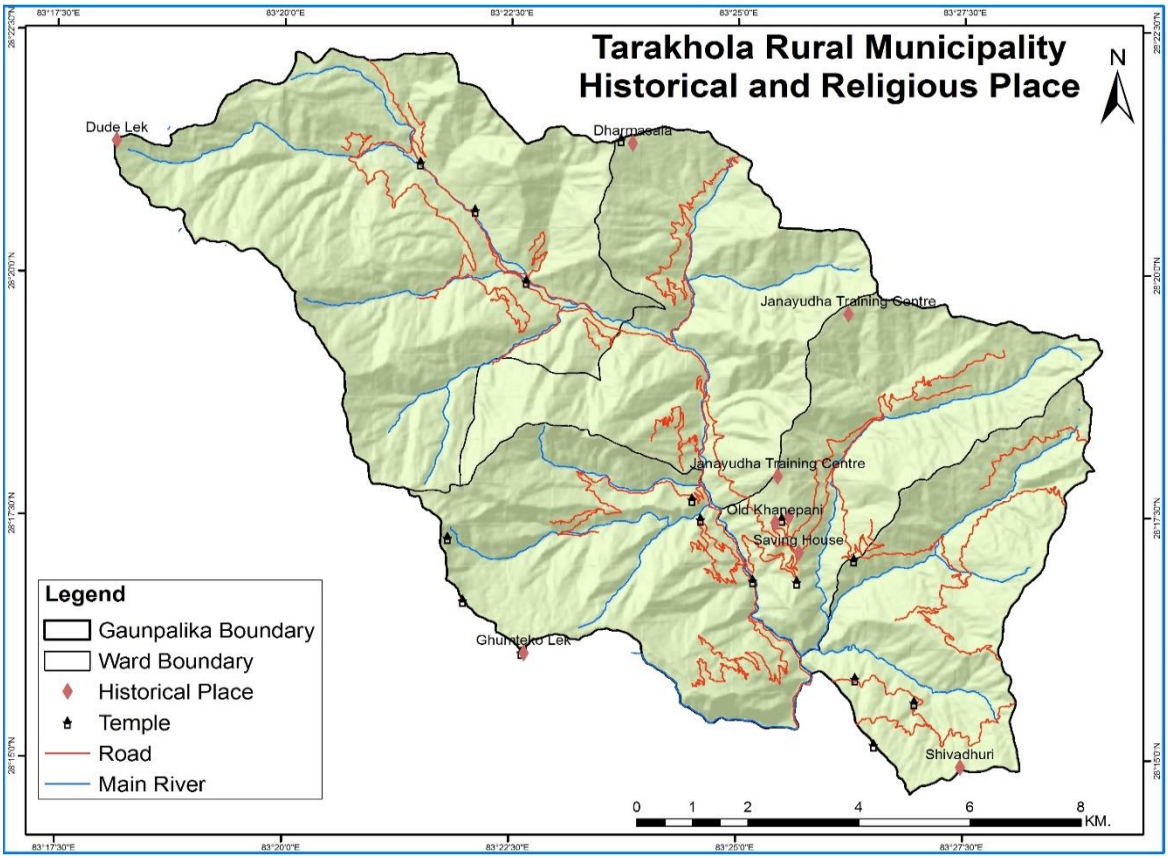

नक्सा १२: ऐतिहाँसिक तथा धार्मिक क्षेत्र

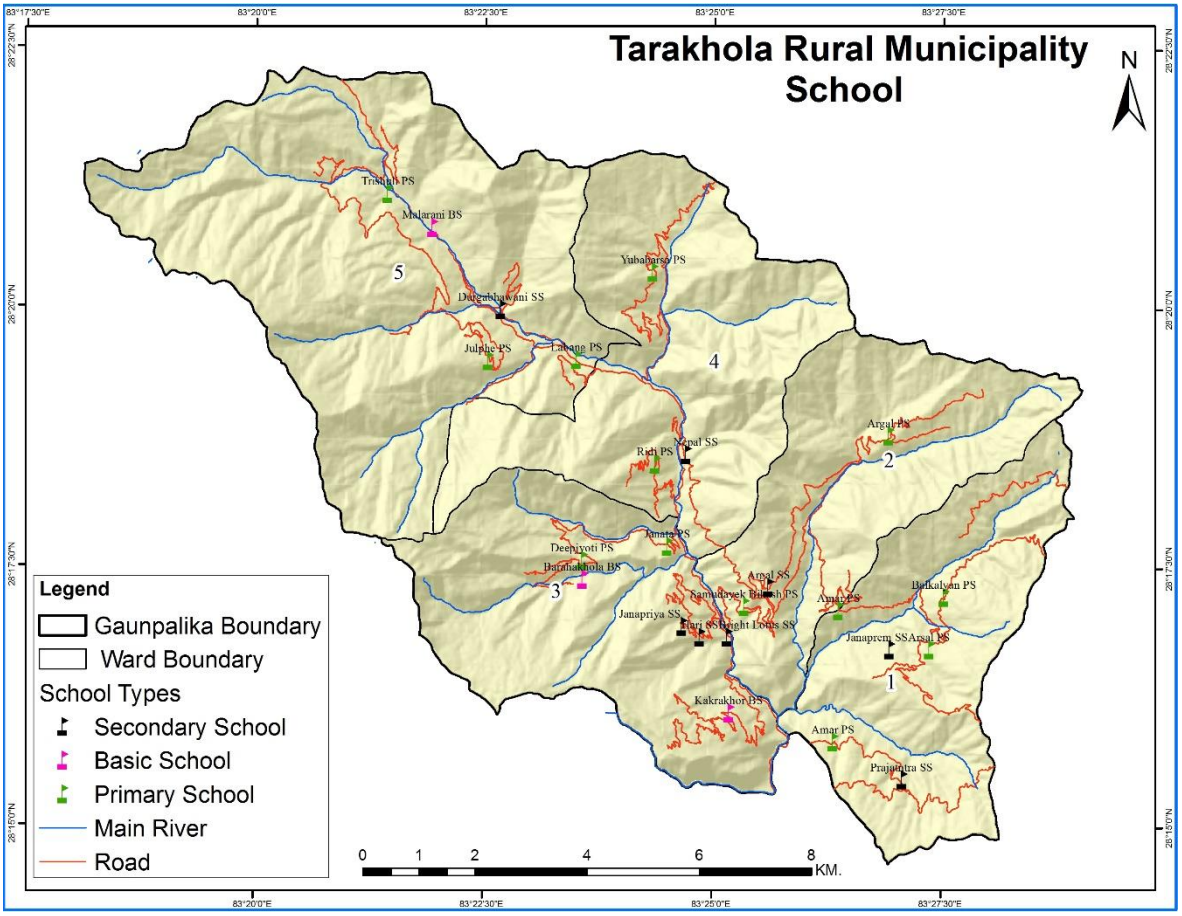

नक्सा १३: विद्यालयहरुको अबस्थिती

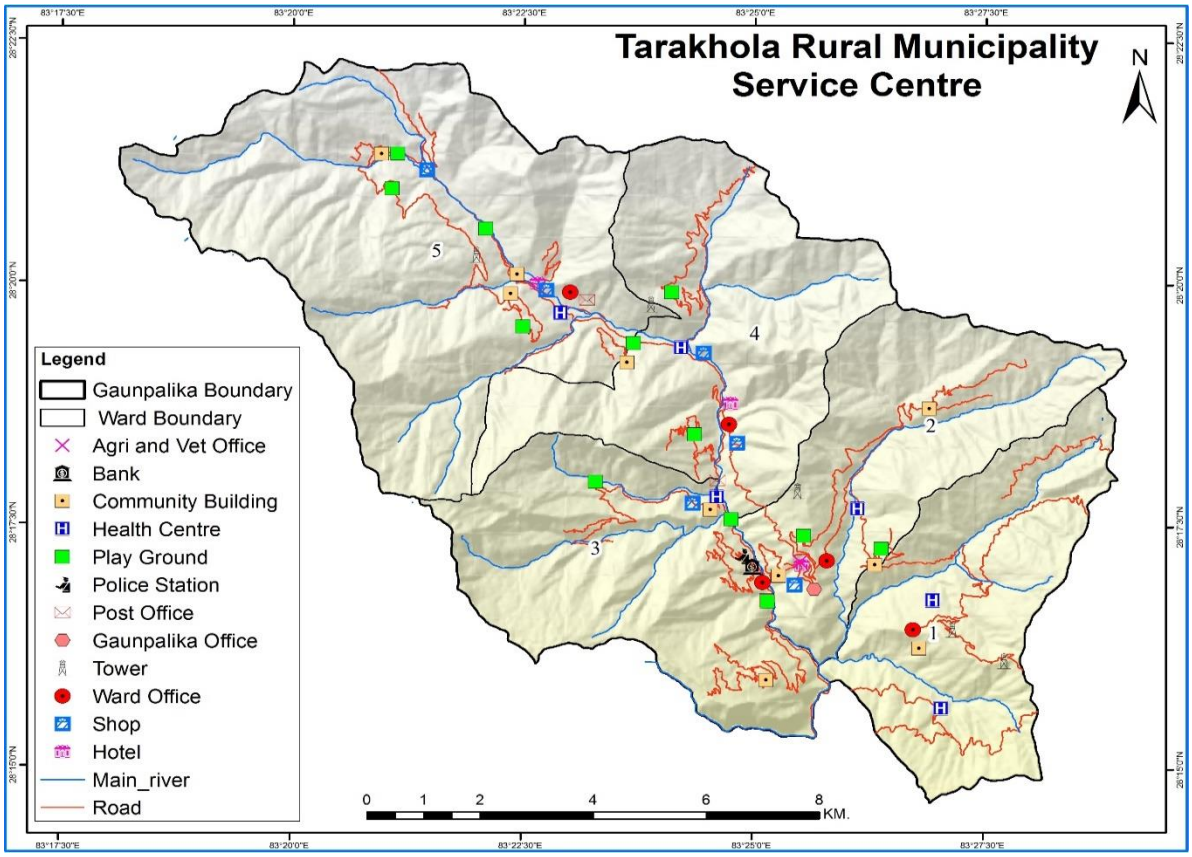

नक्सा १४: सेवाक्षेत्रहरुको अबस्थिती

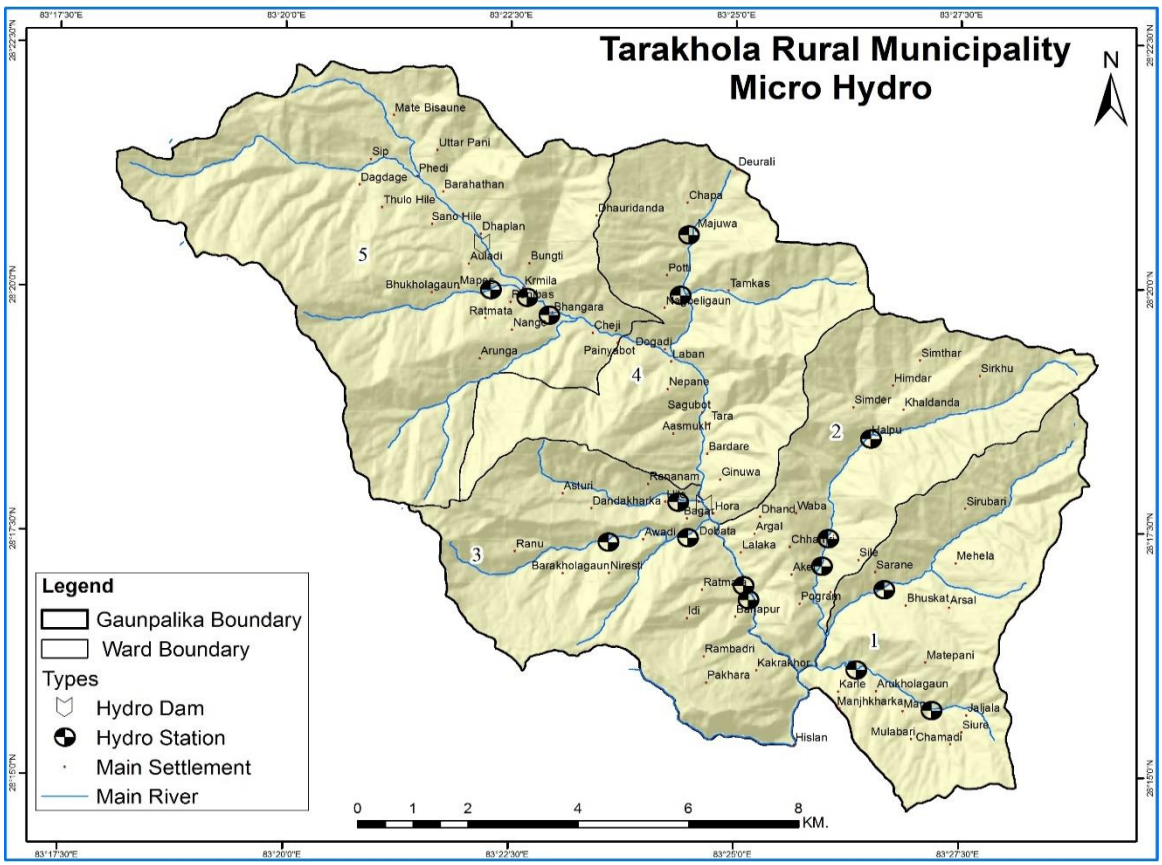

नक्सा १५: साना जलबिद्युत केन्द्रहरु

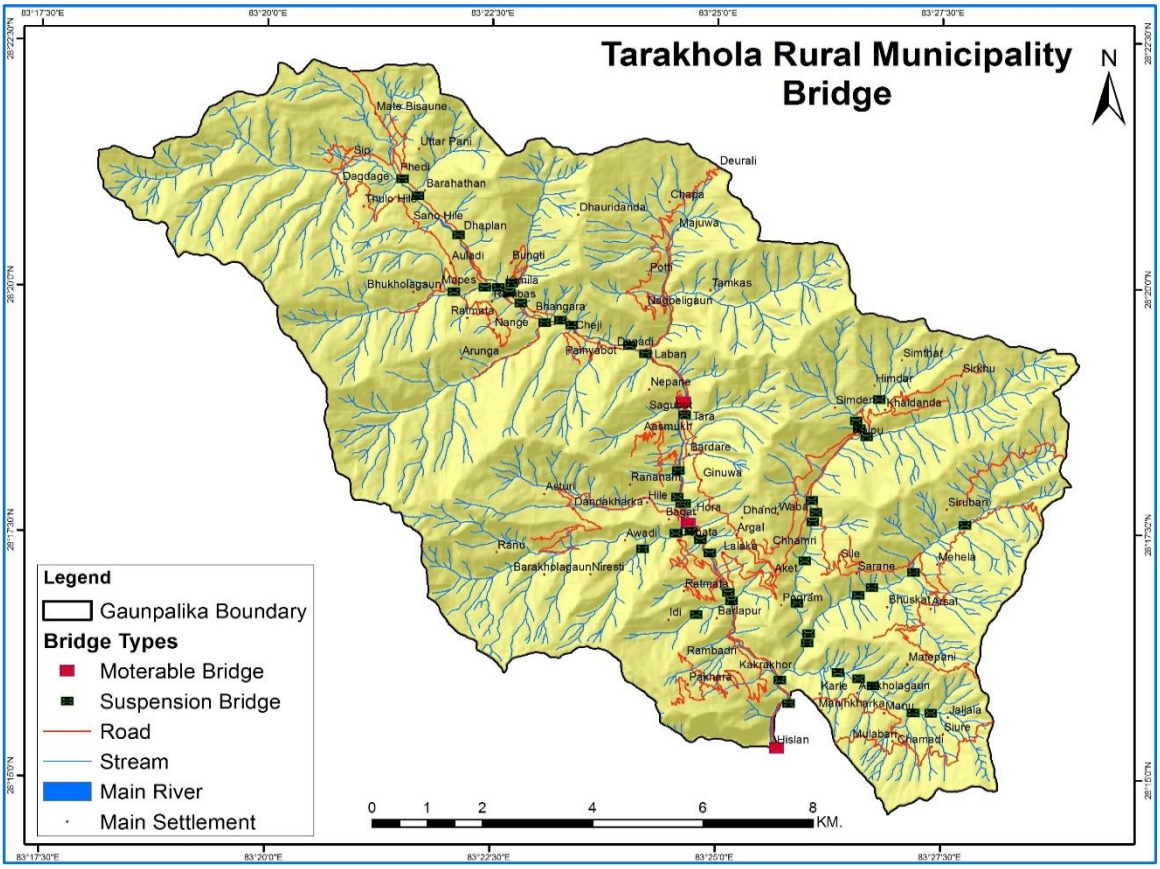

नक्सा १६: सडक, सडक पुल तथा झोलुङ्गे पुलको वितरण

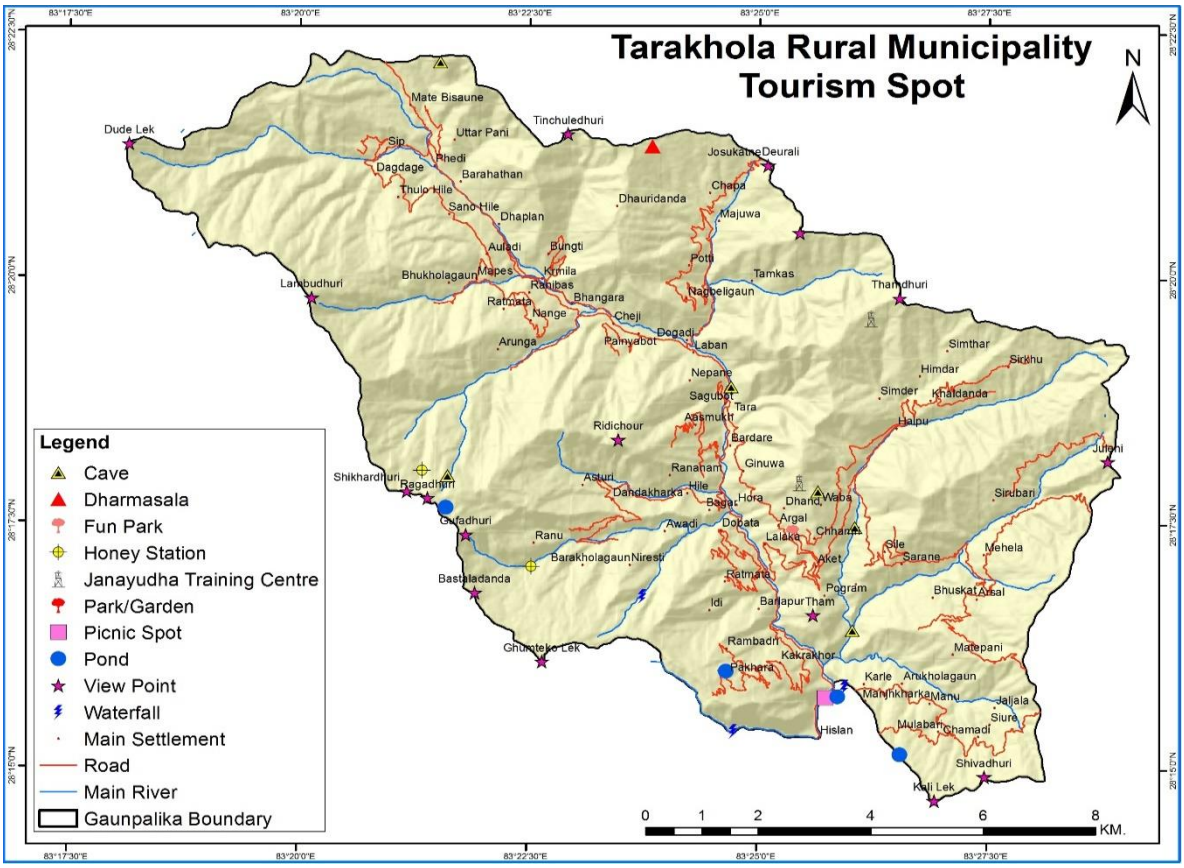

नक्सा १७: पर्यटकीय क्षेत्रहरु

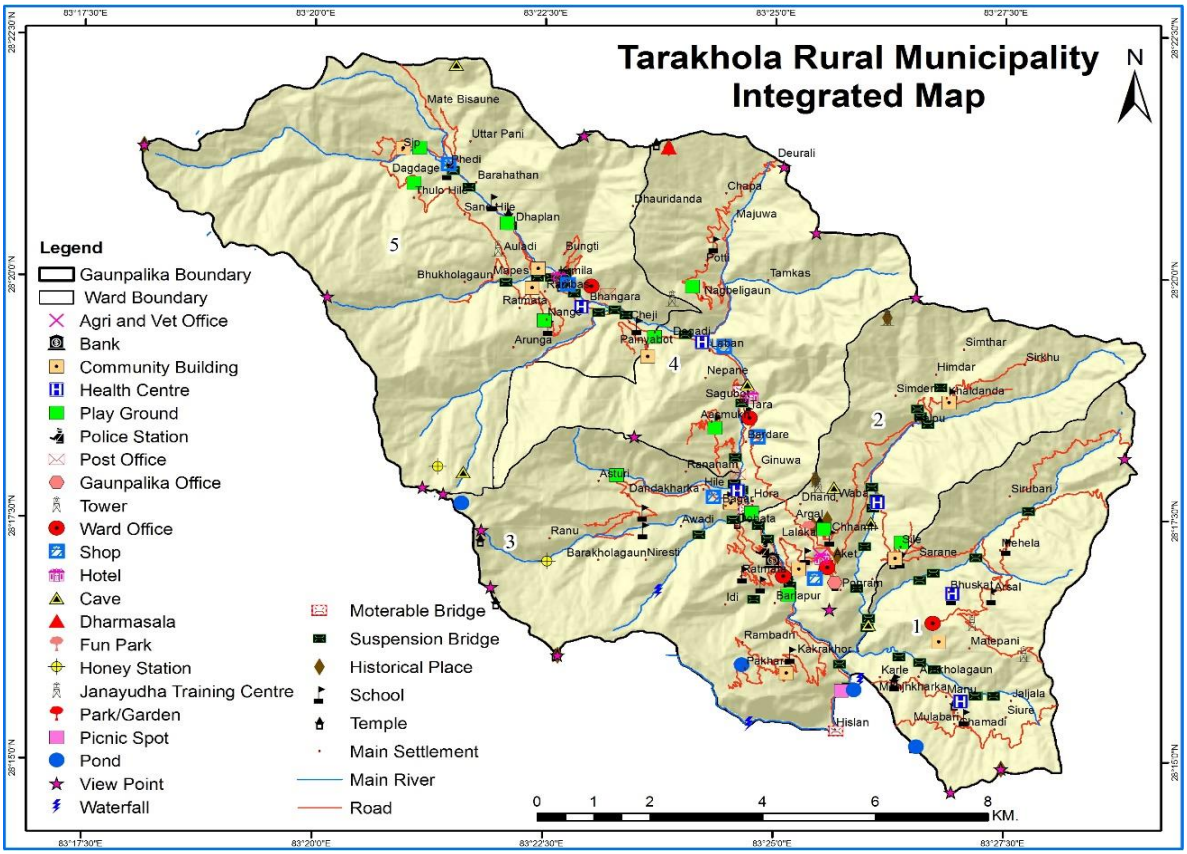

नक्सा १८: एकिकृत सेवा प्रदायक संस्था तथा पर्यटन क्षेत्रहरु

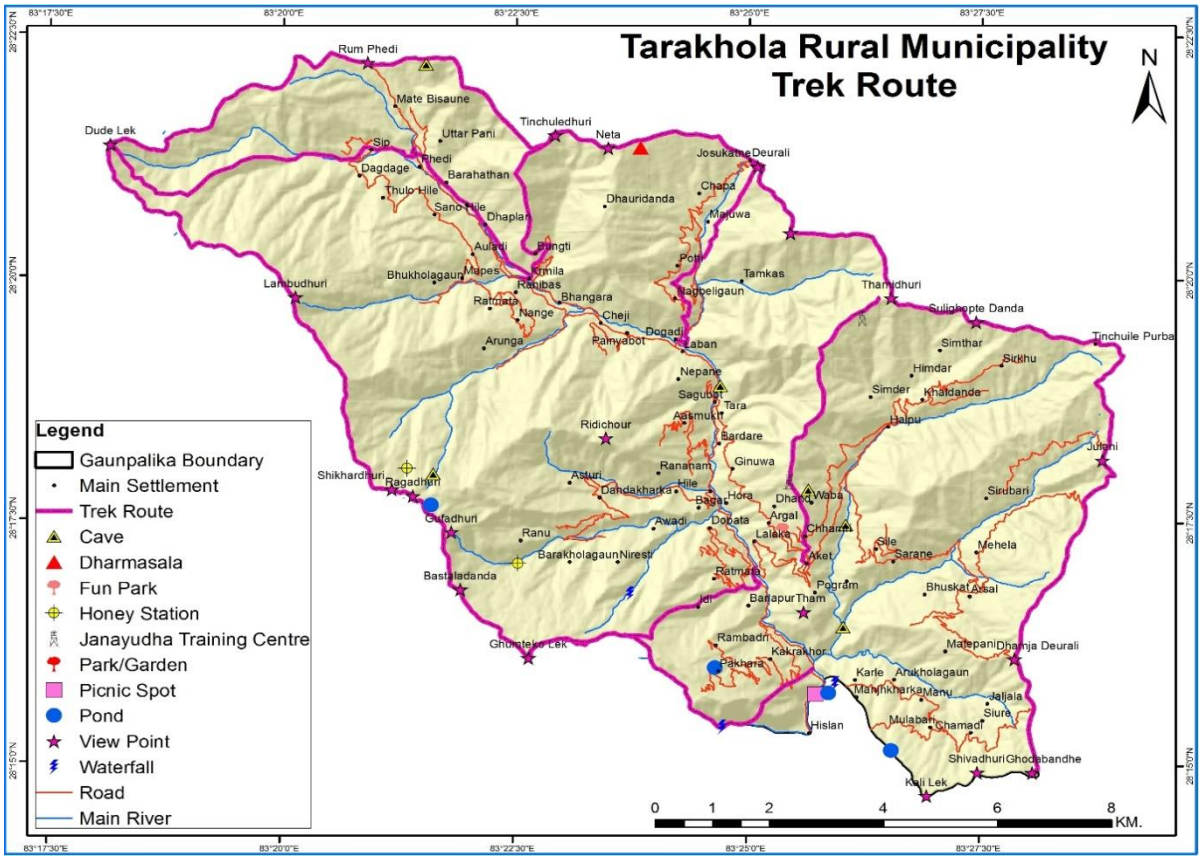

नक्सा १९: पर्यटन पथ

परिच्छेद –३

ताराखोला गाउंपालिकाको योजनाको समष्टिगत खाका
(Overall Plan Framework of Tarakhola Rural Municipality)

३.१ पृष्ठभुमि

ताराखोला गाउँपालिकाको यो प्रथम आवधिक योजना हो । यसका लागि समग्र गाउँपालिकाको विकासको दीर्घकालिन सोँच, ध्येय, लक्ष्य र उद्देश्यहरु तय हुन आवश्यक छ । उद्देश्यहरु पुरा गर्नका लागि अपनाउनुपर्ने रणनीति र कार्यनीतिहरुमा पनि स्पष्टता आउनु जरुरी छ । यसले पाँचवर्षे आबधिक योजनाका लागि मार्ग प्रशस्त गर्दछ । दीर्घकालिन सोँच गाउँपालिका क्षेत्रको समष्टिगत अवस्थालाई मध्येनजर राखि २० देखि ३० वर्षमा विभिन्न विकासका क्षेत्रहरुमा रहेका सम्भाव्यता र गाउँपालिकाको नेतृत्वले राखेको सोँच र प्रतिवद्धतामा आधारित छ । योजनाको दीर्घकालिन समष्टिगत खाकाका आधारमा क्षेत्रगत विकासका लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति र कार्यक्रमहरु निर्धारण गरिएका छन् । किनभने यी आबधिक योजना अन्तर्गत विषयगत क्षेत्रका योजनाहरुले दीर्घकालिन सोँच अनुरुपको लक्षित उपलब्धी हाँसिल गर्ने कार्यमा समयवद्ध योगदान पुर्‍याउछन् । यसमा गाउँपालिकाको विकासको दीर्घकालीन सोंच, ध्येय, लक्ष्य र उद्देश्यका अनुरुप गाउँपालिकाको समष्टिगत आर्थिक अवस्था र नीतिको विस्लेषणका साथै पाँच वर्ष भित्र गर्न सकिने विकासका कार्यक्रमहरु र आयोजनाहरु समेटिएका क्षेत्रगत योजनाहरु रहेका छन् भने जुन यस पछिका अध्यायहरुमा उल्लेख गरिएका छन् ।

३.२ अबसर र चुनौतीहरु

अबसरहरु

- नेपालको संविधानले निर्दिष्ट गरेका स्थानीय तहका एकल अधिकारहरुको सफलतापूर्वक कार्यान्वयन गरी जनतामा स्थानीय सरकारको अनुभूति दिने ।
- नेपाल सरकार र गण्डकी प्रदेश सरकारको नीति तथा योजनाहरु कार्यान्वयनमा प्रभावकारी सहकार्य र सहभागिता जनाउने ।
- नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, राष्ट्रिय, अन्गराष्ट्रिय गैह्रसरकारी संस्थाहरुको सहयोगको उच्चतम् उपयोग गरी जनताको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने ।
- गाउँपालिका क्षेत्रमा विद्यमान प्राकृतिक स्रोतहरु- जल, जंगल, जडिबुटि, खनिज र प्राकृतिक सौन्दर्यको सदुपयोग गरी विकास कार्यलाई तिव्रता दिने ।
- गाउँपालिकाका रमणीय क्षेत्रहरु, प्राकृतिक वातावरण, सांस्कृतिक विविधता र पहिचानको उपयोग गरी बहुआयामिक पर्यटनको विकास गर्ने ।
- गाउँपालिकाका विषिष्ट र सम्भाव्य कृषि उत्पादनहरु- आलु, भांगो, अलैची, किवी, चिया, ट्राउट माछा दुध, ध्यु, मासुजन्य आदीको व्यवसायिक पहिचान स्थापित गरी निर्यात समेत गर्ने ।
- गाउँपालिकामा प्रचुर मात्रामा रहेका वनपैदावारहरु- काठ, अल्लो, सिस्नो, जडिबुटि, जंगली मह (Wild honey) आदिको व्यवसायिक उत्पादन गर्ने उद्योगहरुको विकास गरी निर्यात प्रर्बद्धन गर्ने ।
- जलविद्युत तथा अन्य उर्जाको उत्पादनमा स्थानीय जनताको स्वामित्व र सहभागिता बृद्धि गरी दीगो आयआर्जनको सिर्जना गर्ने ।

- जनताको परिश्रमी स्वभावलाई उत्पादनसँग जोडेर रोजगारी र आयआर्जन बृद्धिका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।
- सिक्षित र उर्जाशिल युवाशक्तिलाई शिप र साधनहरुले सुसज्जित गरी उत्पादनशिल रोजगारीमा अवशरहरु उपलब्ध गराई स्थानीय तहका विकासमा सहभागी बनाउने ।
- बैदेशिक रोजगारीबाट प्राप्त रेमिटेन्सलाई स्थानीय स्तरका उद्योग, कृषि व्यवसाय, पर्यटन तथा विद्युत विकासमा लगानी गर्ने सम्भावनाको अधिकतम् उपयोग गर्ने ।
- गाउँपालिकाको संस्थागत विकास गरी सेवा प्रवाहलाई सहज, द्रुत, चुस्त र प्रभावकारी बनाएर असल स्थानीय शासनको प्रत्याभूति दिने ।
-

चुनौतीहरु

- हाल प्राप्त राजनीतिक परिवर्तनलाई संस्थागत गर्दै सामाजिक आर्थिक रुपान्तरण गर्ने ।
- संविधान प्रदत्त स्थानीय तहका अधिकार प्रयोग गर्न संस्थागत विकास गर्ने ।
- सामाजिक विकृति, विसंगति न्युनिकरण गरी मानवअधिकारको प्रवर्धन गर्ने ।
- शिक्षा क्षेत्रको गुणस्तर सुधार गरी सरकारी विद्यालय प्रति आकर्षण बढाउने ।
- स्वास्थ्य सेवा, पोषण र सरसफाइको अवस्थामा सुधार गरी आम जनताको स्वास्थ्य स्थिती प्रर्वधन गर्ने ।
- गाउंपालिकामा बाह्रै महिना यातायात चल्ने सडक सञ्जालको विकास गरी कृषि, उद्योग, पर्यटन र उर्जाको विकास गर्ने ।
- परम्परागत कृषि र पशुपालनलाई आधुनिकीकरण गरी जनताको दीगो जिबिका सुनिश्चित गर्ने ।
- गाउंपालिकामा प्रर्याप्त र दक्ष कर्मचारीको व्यवस्थापन, आधुनिक प्रबृधियुक्त संसाधनको विकास गरी सेवाप्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउने ।
- गाउँपालिकालाई वित्तिय स्रोतसाधनले आत्मनिर्भर बनाउने ।
- संघ र प्रदेशसँगको समन्वय, सहकार्य र सह अस्तित्व कायम गर्दै स्थानीय विकासलाई द्रुत र प्रभावकारी बनाउने ।
- दक्ष जनशक्ति उत्पादन र नेतृत्व विकास स्थानीय स्तरको विकासमा सम्लग्न हुने वातावरण तयार गर्ने ।
- गाउपालिका भित्र गुणस्तरीय शिक्षा, शुलभ र आधुनिक स्वास्थ्य सेवा र सुबिधा, साथै रोजगारीका अवशरहरु बृद्धि गरी बाह्य बसाईसराई निरुत्साहित गर्ने ।
- गाउँपालिकाबाट हुने विकास निर्माणका कार्यहरु तथा सेवा प्रवाहमा पारदर्शिता र जवाफदेहिता कायम गर्ने परिपाटिको विकास गरी असल साशनको प्रत्याभुमि दिने ।

३.३ गाउँपालिकाको आबधिक योजनाको दीर्घकालिन खाका

ताराखोला गाउँपालिकाको यो प्रथम आवधिक योजना हो । यसमा मूलतः गाउँपालिकाले आगामी ५ वर्षमा आफ्नो क्षेत्रभित्र गर्ने विकासका विभिन्न क्षेत्रमा अबलम्बन गर्नुपर्ने नीति, रणनीति र कार्यक्रमहरु समेटिएका छन् । तर यसका लागि दीर्घकालिन सोंचको आबश्यकता पर्ने हुन्छ । त्यसैले यस आबधिक योजनामा दीर्घकालीन सोंच, ध्येय, लक्ष्य र उद्देश्यका साथै पाँच वर्ष भित्र गर्न सकिने विकासका क्षेत्रगत कार्यक्रमहरु र आयोजनाहरु छन् । यस्ता क्षेत्रगत कार्यक्रमहरुको स्थानीय तह आफैले कार्यान्वयन गर्ने, प्रदेशसँगको सहकार्यमा कार्यान्वयन गर्ने र संघीय सरकारसँगको सहकार्यमा कार्यान्वयन गर्ने गरी बर्गिकरण गरिएको छ । साथै कार्यक्रम र आयोजनाहरुको कार्यन्वयनका लागि स्रोत साधनहरुको परिचालन र बाँडफाँड कसरी गर्ने भन्ने आधारहरु पनि यसमा समेटिएको छ ।

३.३.१ दीर्घकालीन सोंच, ध्येय, लक्ष्य तथा उद्देश्य (Vision, Mission, Goal and Objectives)

आवधिक योजना तयार गर्दा दीर्घकालीन सोंच, ध्येय, लक्ष्य तथा उद्देश्यहरु निर्धारण गर्न जरुरी हुन्छ । यस आवधिक योजनाको तयारीका क्रममा यससँग सम्बन्धित पक्षहरुको अन्तक्रियाका आधारमा विशेषज्ञहरुको समेत राय लिइ योजनाको दीर्घकालीन सोंच, ध्येय लक्ष्य र उद्देश्यहरु देहायबमोजिम निर्धारण गरिएको छ ।

(क) **दीर्घकालीन सोंच** (Long-term Vision)

"कृषि, वन, खनिज र उद्यमशिलताका लागि सबल पूर्वाधारः
समृद्ध, समन्यायिक ताराखोला विकासको मूल आधार"

दीर्घकालीन सोँच कथनका पुष्ट्याईका आधारहरु :

- **कृषिः** ताराखोला गाउँपालिकावासी अधिकांश जनताहरुको जीविकाको आधार कृषि हो । यसको व्यवसायिकीकरण र आधुनिकीकरण गर्न विभिन्न क्षेत्रहरुलाई विभिन्न कृषि कार्यहरुको पकेट क्षेत्र बनाई आवश्यक सेवा र सुविधाहरु प्रदान गरी उत्पादन र उत्पादकत्वमा उल्लेख्य बृद्धि मार्फत जनताको जीवनस्तरमा दीगो सुधार, निरपेक्ष गरी बी उन्मूलन गर्न सकिन्छ ।
- **वनः** वनले ताराखोला गाउँपालिकाको कूल भूभागको ५४.७६ प्रतिशत ओगटेको छ । यहाँ विभिन्न प्रजातिका वनस्पतिहरु पाइने हुनाले जैविक विविधतामा पनि यो गाउँपालिका धनी छ । यहाँ उपलब्ध विविध खालका जडिबुटि, वन्यजन्तु तथा वनस्पतिको उपयोग गरी यस गाउँपालिकाको सम्बृद्धिमा टेवा पुग्ने छ ।
- **खनिजः** ताराखोला गाउँपालिकामा प्राकृतिक खनिजमा आधारित स्लेट उद्योगहरु सञ्चालनमा रहेको र यसले ताराखोलाबासीहरुको आर्थिक सम्बृद्धिमा टेवा पुऱ्याउन सक्ने देखिएकोले यसलाई दीर्घकालिन विकासको एउटा आधार मान्न सकिन्छ ।
- **उद्यमशिलताः** कृषि, वन र खनिजमा आधारित आर्थिक क्रियाकलापहरुलाई बढी प्रतिफलमुखि र उत्पादनशिल बनाउन उद्यमशिलताको जरुरत पर्दछ । ताराखोलाबासीहरुलाई यी आर्थिक क्रियाकलापहरु तर्फ उत्प्रेरित गर्न तिनीहरुको आधुनिकीकरण गर्न, उर्जाशिल नवपर्वतनशिल युवा उद्यमीहरुको विकास गर्नेतर्फ आबधिक योजना केन्द्रित हुनुपर्ने र त्यसतर्फ गाउँपालिकाले पहलकदमी लिनु पर्ने आबश्यकता छ ।
- **पूर्वाधारः** पूर्वाधार आर्थिक विकासको सिंढी हो । यसले आर्थिक तथा सामाजिक विकासको प्रयासहरुमा पहुँच र सहजता बृद्धि गर्दछ । सडक, पुलपुलेसा, उर्जा, सिंचाई बाँध नहर निर्माण आवास तथा सामुदायिक भवनहरुको निर्माणमार्फत विकास कार्यलाई सम्बृद्धितर्फ उन्मुख बनाउन सकिन्छ । ताराखोला गाउँपालिकाको आवधिक योजनामा समावेश गरिएका सन्तुलित, समावेसी र सहभागितामूलक भौतिक पूर्वाधार आयोजना तथा कार्यक्रमहरुको सफल कार्यान्वयनले सम्बृद्धिको आधार तयार गर्न सक्छ ।
- **समन्यायिक समृद्धिः** समृद्धि सधै न्यायपूर्ण नहुन सक्छ । समृद्धिले आधारभूत जनताको आर्थिक, सामाजिक हैसियतमा बृद्धि गर्नु आवश्यक छ । समृद्धिको न्यायपूर्ण वितरण र विकासको प्रतिफलको समतामूलक हिस्सेदारी नभई विकास दीगो हुन सक्दैन । यस योजनामा आर्थिक सामाजिक सम्बृद्धिको समन्यायिक वितरण र प्रतिफलको हिस्सेदारी सीमान्तकृत वर्ग र क्षेत्रले प्राप्त गर्न सकोस् भन्ने कुरालाई विशेष रुपमा ख्याल गरिएको छ ।

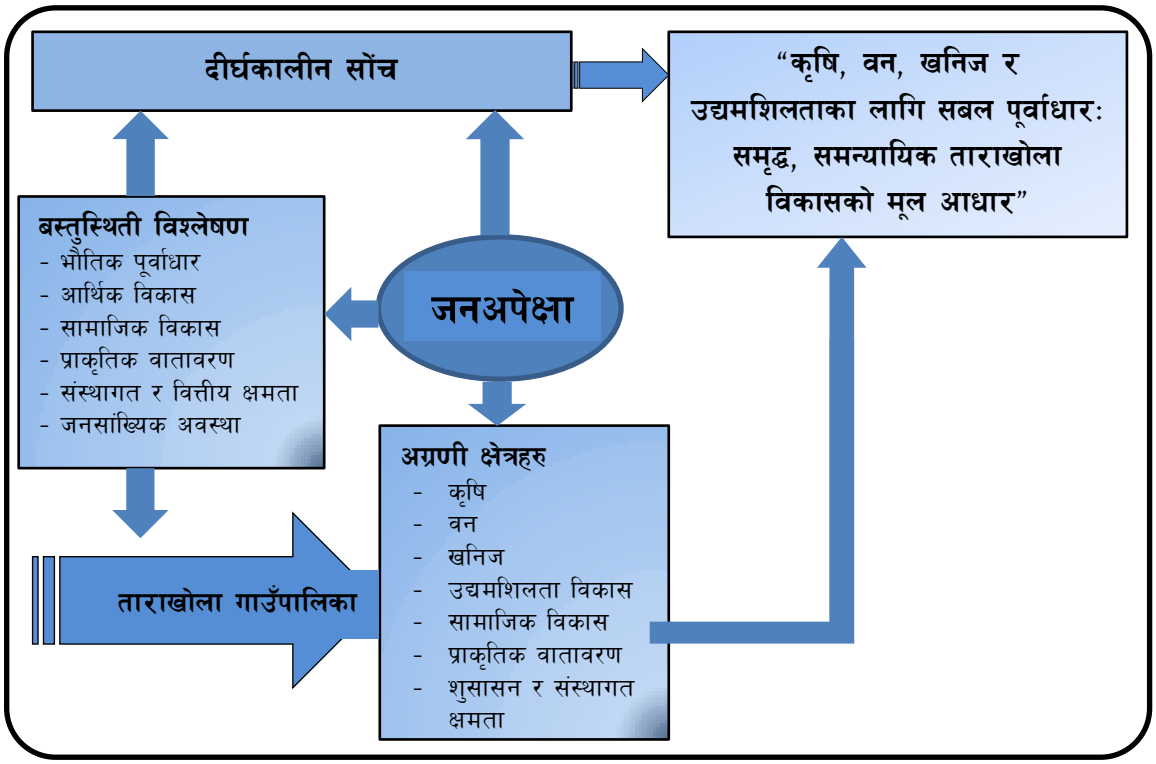

चित्र ३.१: दीर्घकालीन सोंच निर्धारणको प्रवाह

दीर्घकालीन ध्येय (Long- term Mission)

प्रशस्त प्राकृतिक सम्पदा, मानवीय श्रोत र उपयुक्त प्रविधिमा आधारित भौतिक, आर्थिक र सामाजिक तथा सांस्कृतिक विकासका माध्यमवाट समग्र ताराखोला गाउँपालिकाका बासिन्दाहरुको आर्थिक, सामाजिक जीवनस्तरमा सुधार ल्याई दिगो तथा समुन्नत गाउँपालिकाको निर्माण गर्ने ।

दीर्घकालीन लक्ष्य (Long-term Goal)

ताराखोला गाउँपालिकाको कृषि, वन, खनिजको विकास र त्यसका लागि उद्यमशिलता प्रर्वद्धन गर्न सामाजिक आर्थिक पूर्वाधारको निर्माण अभियानका रुपमा अगाडि बढाउदै एवं साँस्कृतिक वातावरणको संरक्षण, सम्बर्द्धन सहभागितात्मक समावेशी समन्यायीक विकास प्रकृयाको माध्यमबाट जनताको उत्पादनका साधन र प्रतिफल माथिको पहुँच अभिवृद्धि गरी गाउँपालिकावासीहरुको जीवनस्तरमा अपेक्षित सुधार ल्याई दीगो समुन्नत र सुरक्षित गाउँपालिका निर्माण गर्ने ।

उद्देश्यहरु (Objectives)

उल्लिखित दीर्घकालीन सोँच, ध्येय र लक्ष्यलाई मध्यनजर राखी ताराखोला गाउँपालिकाको यस आवधिक योजनाका उद्देश्यहरु देहाय बमोजिम रहेका छन् :

उद्देश्य १: गाउँपालिका क्षेत्रमा स्तरयुक्त भौतिक पूर्वाधारहरुको विकासको माध्यमबाट जनताको आर्थिक, सामाजिक क्रियाकलापहरुमा पहुँच सुनिश्चित गर्ने,

उद्देश्य २: गाउँपालिकामा विद्यमान जल, जमिन, जङ्गल, जडिवुटी तथा खनिजको समुचित उपयोगको वातावरण निर्माण गर्दै कृषि, वन, खनिजमा आधारित उद्योग र व्यवसायको क्षेत्रगत विकासको माध्यमबाट जनताको रोजगारी, आय अभिबृद्धि र जनजीविकाका अवसरहरु प्रवर्द्धन गर्ने,

उद्देश्य ३: गाउँपालिकामा शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, रोजगार र सामाजिक सुरक्षा जस्ता आधारभूत सेवाहरु समावेसी र समन्यायीक प्राप्तिका लागि उपयुक्त वातावरण निर्माण गर्दै असहाय, विपन्न, सिमान्तकृत वर्ग तथा समुदायहरुको सामाजिक विकास र सशक्तिकरण गर्ने र गाउँपालिका भित्रका भाषा, कला, संस्कृति एवं ऐतिहासिक तथा पूरातात्विक धरोहरहरुको संरक्षण, तथा सम्वर्द्धन गर्दै मौलिकतामा आधारित ताराखोला गाउँपालिकाको सर्वाङ्गीण विकास गर्ने ।

उद्देश्य ४: गाउँपालिकाको प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक वातावरणीय धरोहरहरुको संरक्षण तथा संवर्द्धन गर्नुका साथै प्राकृतिक एवं सामाजिक जोखिमहरुवाट उत्पन्न विपद्हरुको समुचित व्यवस्थापन गर्ने ।

उद्देश्य ५: गाउँपालिकाको वित्तीय साधन श्रोतको अभिबृद्धिका उपायहरु पहिल्याउँदै, भौतिक, आर्थिक, सामाजिक र संस्थागत विकासका प्रयासलाई पारदर्शी, न्यायपूर्ण र परिणाममुखी वनाउने, गाउँपालिका कार्यालय र वडाकेन्द्रहरुको संस्थागत क्षमता अभिबृद्धि गर्दै, स्थानीय जनताले प्राप्त गर्ने सेवा तथा अवसरहरु सहज तथा प्रभावकारी, निष्पक्ष रुपमा समयमै उपलब्ध हुने वातावरण सुनिश्चित गर्ने र संस्थागत विकासका प्रयासहरुलाई पारदर्शी, न्यायपूर्ण र परिणाममुखी बनाउने ।

३.३.२ **रणनीति तथा कार्यनीतिहरु** (Strategies and Working Policies)

उद्देश्य १ सँग सम्बन्धी रणनीतिहरु

१. गाउँपालिका भित्रका प्रमुख सडकहरुको निर्माण, पुल र सामुदायिक भवन तथा गाउँपालिकाको भवन निर्माण गर्ने केन्द्र र प्रदेश सरकारसँग साझेदारी गर्ने,
२. विद्युत, टेलिफोन सेवाको सुनिश्चितताको लागि निजी क्षेत्रसँग साझेदारी गर्ने,
३. भौतिक पूर्वाधारहरुको विकासको दीर्घकालीन नीति अबलम्बन गर्ने,
४. भूउपयोगको योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्दै जाने,
५. वडास्तरका सडक तथा अन्य पूर्वाधारहरु निर्माण र मर्मतका साथै स्थानीय स्रोत र सम्भावनाको उपयोग गर्ने ।

कार्यनीतिहरु

१. गाउँपालिकाका प्रमुख सडकहरु कालेपत्रे गर्न, मोटरेबल पुल, सामुदायिक भवनहरु र गाउँपालिकाको भवन निर्माण गर्न, संघीय सरकार र प्रदेश सरकारको प्रयाप्त लगानि सुनिश्चित गर्न पहल गर्ने ।
२. भौतिक पूर्वाधारहरुको विकासको गुरुयोजना तयार गर्ने ।
३. विद्युत नपुगेका वडा र बस्तीहरुमा विद्युत पुऱ्याउन विद्युत प्राधिकरणसँग पहल गर्ने ।
४. भूउपयोग योजना अनुसार बस्ती विकासको सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने र स्थानीय जनतासँग सहकार्य गर्ने ।
५. वडास्तरका सडक तथा अन्य पूर्वाधारहरु निर्माण र मर्मत स्थानीय जनसहभागीताको आधारमा सम्पन्न गर्ने ।

उद्देश्य २ सँग सम्बन्धी रणनीतिहरु

१. स्थानीय स्रोतको पहिचान र उपयोगमा आधारित आर्थिक विकास गर्ने,
२. खनिज उद्योग, वन पैदावार, कृषि तथा पशुपालनको विकासमा स्थानीय जनतासँग सहकार्य गर्ने साथै यस क्षेत्रमा अगाडि बढन चाहने व्यवसायीहरुलाई गाउँपालिकाले अनुकुलता प्रदान गर्ने,
४. स्थानीय स्रोतसाधनमा आधारित उद्योग तथा व्यवसायहरुको विकासका लागि भौतिक पूर्वाधारको निर्माण र संस्थागत व्यवस्था मिलाउने,
५. खनिज, वन र कृषिमा आधारित उद्योग विकासमा निजी क्षेत्रसँग साझेदारी र सहकार्य गर्ने ।

कार्यनीतिहरु

१. स्थानीय स्रोतको पहिचान र उपयोगको लागि विस्तृत स्रोत सर्भेक्षण र नक्सांकन गर्ने,
२. उद्योग क्षेत्रको विकास दीर्घकालीन गुरुयोजनाका आधारमा निजी क्षेत्रको सहकार्यमा गर्ने,
३. कृषि र पशुपालनको विकासका लागि पकेट क्षेत्रहरु निर्धारण गर्ने र गाउँपालिकाबाट सम्बद्ध पकेट क्षेत्रहरुमा आवश्यक प्रविधि, प्राविधिक सेवा र वित्तीय सहायता पुऱ्याउने,।
४. गाउँपालिकाभित्र छरिएर रहेका स्थानीय स्रोतसाधनहरुको पहिचान गरी उद्योग तथा व्यवसायहरु स्थापनामा साझेदारी सहित भौतिक तथा संस्थागत कार्य गर्ने,
५. गौरबका खनिज उद्योग र कृषिको विकास निजी क्षेत्रसँग साझेदारी गरी उत्पादन कार्य गर्ने ।

उद्देश्य ३ सँग सम्बन्धित रणनीतिहरु

१. गुणस्तरीय शिक्षा र स्वास्थ्य सेवाको पहुँच बृद्धि गर्ने,
२. उच्च तथा प्राविधिक शिक्षाको अवसरहरु बढाउने,
३. युवाहरुलाई खेलकुदको माध्यमबाट गाउँपालिकाको गौरब बृद्धिमा सरिक गराउने,
४.सामाजिक सुरक्षा र न्याय प्रवर्द्धन गर्ने,
५. परम्परागत मौलिक संस्कृति भाषा, र परम्पराको जगेर्ना गर्ने,
६. स्वच्छ खानेपानीको उपलब्धता सुनिश्चित गर्ने,
७. सेवा, सुविधा र अवसर वितरणमा समावेशीकरण र समन्यायिक सिद्धान्त अबलम्बन गर्ने ।

कार्यनीतिहरु

१. विद्यालय शिक्षालाई गुणस्तरीय बनाउन विद्यालयहरुको भौतिक सुधार, शिक्षक व्यवस्थापन, शैक्षिक सामाग्रीहरुको उपलब्धता मूल्याङ्कन प्रकृयामा सुधार गर्ने र गाउँपालिकाबाट निरन्तर अनुगमन गर्ने,
२. प्रत्येक वडामा स्वास्थ्य संस्थाहरु स्थापना गर्ने, भैरहेका स्वास्थ्य संस्थाहरुको स्तर बृद्धि गर्ने, सेवा र सुविधालाई गुणस्तरीय बनाउन गाउँपालिकाबाट सहयोग गर्ने,
३. निरक्षरता उन्मूलन गर्न साक्षरता कार्यक्रम अभियानका रुपमा सञ्चालन गर्ने,
४. शिक्षा र स्वास्थ्य क्षेत्रको सुधारमा स्थानीय जनता, गैरसरकारी संस्था र शिक्षा तथा स्वास्थ्य कर्मीहरुसँग सहकार्य गर्ने,
५. खेलकुदलाई विद्यालय शिक्षाको अभिन्न अंग बनाउने,

६. गाउपालिका भित्रका युवा क्लबहरु र उनीहरुका खेलकुद क्रियाकलपहरुलाई भौतिक तथा वित्तीय सहयोग मार्फत सदृढ गर्ने,
७. एक घर एक खानेपानी धारा कार्यक्रमलाई अभियानका रुपमा सञ्चालन गर्न संघ, प्रदेस र गैरसरकारी संस्थाहरुसँग साझेदारी गर्ने,
८. बृद्ध, अपांग, असाहायहरुको सहयोग मार्फत उनीहरुको सामाजिक सुरक्षा सुनिश्चित गर्ने,
९. जनजातिहरुको भाषा, कला र संस्कृतिको संरक्षण र प्रवर्द्धनमा निरन्तर सहयोग गर्ने,
१०. दलित तथा विपन्नहरुको आवास तथा जनजीविका सुनिश्चित गर्न आवश्यक सहयोग गर्ने,
११. गाउँपालिकाभित्र हुने कार्यक्रमहरुमा स्थानीय मौलिक संस्कृति र साधनहरुको उपयोग गर्ने ।

उद्देश्य ४ सँग सम्बन्धित रणनीतिहरु

१. ताराखोलाका प्राकृतिक र सांस्कृतिक स्रोतहरुको सूची (Inventory) अद्यावधिक गर्ने,
२. खनिज उद्योग लगायत आर्थिक विकासका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्दा दीगो विकासको मान्यतालाई अवलम्बन गर्ने,
३. प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक मौलिकतालाई संरक्षण गर्न स्थानीय रैथाने प्रविधिको अधिकतम् उपयोग गर्ने,
४. प्राकृतिक विपत्ति र मानवीय विपद्हरुको न्यूनीकरणका लागि जनचेतना अभिबृद्धि गर्ने
५. विपद् व्यवस्थापनमा संस्थागत क्षमता अभिबृद्धि गर्न सम्बद्ध संस्थाहरुसँग सहकार्य गर्ने

कार्यनीतिहरु

१. ताराखोलाका प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक वातावरणीय स्रोतहरुको अध्ययन गरी स्रोत नक्सांकन र व्यवसायिक प्रर्वद्धन गर्ने,
२. प्राकृतिक र सांस्कृतिक सम्पदाहरुलाई पर्यटन र आर्थिक विकास कार्यक्रमहरुसँग आबद्ध गर्ने,
३. दीगो विकासको अवधारणा अनुसार प्राकृतिक र सांस्कृतिक स्रोतहरुको संरक्षण गर्ने,
४. मौलिक संस्कृति, परम्परा, खानपिन, चाडपर्वहरुलाई पर्वद्धन गरी पर्यटन विकास गर्ने ।
५. आर्थिक विकासका कार्यक्रमहरुमा स्थानीय स्रोत साधन, प्रविधि र ज्ञानको अधिकतम् प्रयोग गर्ने,
६. प्राकृतिक विपत्ति र मानवीय विपद् बारे जनचेतना अभिबृद्धि गर्ने,
७. विद्यालय स्तरमा प्राकृतिक विपत्ति र मानवीय विपद्बारे नियमित कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने,
८. विपद् व्यवस्थापनको लागि वडा स्तरमा विपद्कोष खडा गर्ने र कोषको परिचालन मार्फत स्थानीय स्तरमा आइपर्ने विपद्को सामना गर्न भौतिक क्षमता विकास गर्ने,
९. विपद् पछिको पुर्नस्थापनाको लागि संस्थागत र वैधानिक पूर्वाधार विकास गर्ने ।

उद्देश्य ५ सँग सम्बन्धित रणनीतिहरु

१. गाउँपालिकाको आन्तरिक राजश्व बृद्धि गर्ने उपायहरु खोजी गर्दै वित्तीय आत्म निर्भरता तर्फ अघि बढाउने,
२. केन्द्र र प्रदेश तथा अन्य स्रोतहरुबाट प्राप्त वित्तीय स्रोतको मितव्ययी र परिणाममुखी सदुपयोग गर्ने,
३. विकेन्द्रीकरणको अवधारणाअनुसार गाउँपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवा र विकास कार्यलाई वडास्तरमा सञ्चालन हुने अवस्था सिर्जना गर्ने,
४. जनसहभागिता र समावेशीतामा आधारित विकास प्रकृया अबलम्बन गर्ने,
५. गाउँपालिकाबाट हुने निर्णय र सेवा प्रवाहमा पारदर्शिता जवाफदेहिता र समयवद्धतालाई अबलम्बन गर्ने,
६. सार्वजनिक खर्चमा मितव्ययिता, पारदर्शिता र जवाफदेहितालाई अबलम्बन गर्ने,
७. जनताको जीउधनको सुरक्षालाई उच्चतम् प्राथमिकता दिने ।

कार्यनीतिहरु

१. गाउँपालिकाको आन्तरिक वित्तीय स्रोतको बृद्धिका लागि विभिन्न विकल्पहरुको खोजी गरी क्रमशः लागू गर्ने,
२. कर तथा शुल्कहरु बृद्धि गर्दा न्यायपूर्ण र दीगो बृद्धिलाई आधार बनाउने,
३. आधुनिक डिजिटल प्रविधिको प्रयोगबाट गाउँपालिकालाई सुसज्जित गर्दै सेवा प्रवाहमा सरलीकरण र प्रभावकारीता ल्याउने,
४. गाउँपालिकाबाट बनाइने ऐन नियमहरु जनमुखी र समावेशी प्रकृतिका बनाउने,
५. गाउँपालिकाबाट हुने सेवा प्रवाहका कार्यहरुलाई क्रमश वडा केन्द्रहरुमा विकेन्द्रीकरण गर्ने,
६. सबै वडा केन्द्रहरुलाई भौतिक र जनशक्तिका हिसाबले साधन सम्पन्न बनाउने,
७. विकास कार्यहरुलाई सहभागिता मुलक र समावेशी आधारहरुमा अगाडि बढाउने,
८. गाउँपालिकामा हुने विकास निर्माणका कामहरुमा स्थानीय भौतिक तथा मानवीय स्रोतहरुको अधिकतम् उपयोग गर्ने,
९. विकास निर्माण कार्यहरुको सार्वजनिक लेखा परिक्षण (Public Auditing) गर्ने,
१०. गाउँपालिकामा हुने विकास निर्माणमा दोहोरो पन र पक्षपात हुन नदिन गाउँपालिका कार्यालयले समन्वयको भूमिका निर्वाह गर्ने,
११. गाउँपालिकाभित्र जनताको जिउधनको सुरक्षाको लागि सुरक्षा व्यवस्था मिलाउने ।

३.३.३ परिमाणात्मक लक्ष्यहरु

क्र.सं.	लक्ष्यहरुको विवरण	परिमाणात्मक इकाई	योजना प्रारम्भ हुंदाको अवस्था	प्रथम ५ वर्षे योजनाको अन्तमा अपेक्षित लक्ष्यहरु	रणनीतिहरु
१.	**सडक पूर्वाधार**				
क.	मूल सडकहरु कालोपत्रे गर्ने	कि.मी.	छैन	३५	केन्द्र र प्रदेश को सहयोग प्राप्त गर्ने
ख.	सडकहरुको स्तर उन्नती गर्ने	कि.मी.	छैन	४२	केन्द्र र प्रदेश को सहयोग प्राप्त गर्ने
ग.	नयाँ ट्र्याक खोल्ने	कि.मी.		२०	गापाको वार्षिक कार्यक्रम
घ.	पक्कि पुल निर्माण	संख्या	२	५	केन्द्र र प्रदेश को सहयोग प्राप्त गर्ने
ङ.	कल्भर्ट निर्माण	संख्या	१०	१५	गापाको वार्षिक कार्यक्रम
च.	झोलुङ्गे पुल	संख्या	१०	१३	प्रदेश सरकार को सहायोग
२.	**विद्युत, सिंचाई तथा खानेपानी**				
क.	जलविद्युत उत्पादन	किलोवाट	३०२१	१३.२ मे वा.	नीजिक्षेत्र र स्थानीय समुदायको लगानी परिचालन
ख.	विद्युत उपलब्धता	घरधुरी संख्या	४०४ (रा.प्र.लाइन) १६८६ लघु विद्युत	सबै घरधुरीमा पुर्‍याउने	संघ र प्रदेशको सहयोगमा गापाले गर्ने
ग.	वायो तथा सौर्य उर्जा	घरधुरी संख्या	२५०	प्रमुख सडक चोकहरुमा	प्रदेश र गैसस को सहकार्यमा
घ.	सिंचाई सुविधा विस्तार	हेक्टर		धान उत्पादन हुने क्षेत्र सबैमा	गापाले स्थानीय लाभग्राहीको सहकार्यमा
ङ.	खानेपानी	घरधुरी (%)	९४.८३	१ घर १ धारा पुर्‍याउने	केन्द्र, प्रदेश र गापा, स्थानीय लाभग्राहीको साझेदारी
च	नदी नियन्त्रण	कि.मी.	५	१५	केन्द्र, प्रदेश र गापा, स्थानीय लाभग्राहीको साझेदारी
३.	**भवन तथा पूर्वाधार निर्माण**				
क.	भवन (कार्यालय)	संख्या	११	१६	केन्द्र तथा प्रदेश सरकारको सहयोग परिचालन
ख.	सामुदायिक भवन	संख्या	२७	३०	केन्द्र तथा प्रदेश सरकारको सहयोग परिचालन
ग.	जनता आवास (घर)	संख्या	८	४०	केन्द्र सरकारको गरीबसँग विश्वेश्वर कार्यक्रम
४.	**आर्थिक विकास**				
क.	गरिबी न्यूनिकरण (दर)	प्रतिशत	२८.८३	१८.०	केन्द्र, प्रदेश र गाउँपालिकाका आयआर्जन र रोजगारीका कार्यक्रम सञ्चालनबाट
ख.	कृषि तथा पशुपालन				
	खाद्यान्न उत्पादन	क्युण्टल	४०७६४	४५,०००	गाउँपालिकाबाट सञ्चालित सिंचाई, प्रविधि हस्तान्तरण, तालिम, वाली संरक्षण कार्यक्रम र विउ तथा मलमा

					अनुदान मार्फत
	विशेष बालि पकेट क्षेत्र	संख्या	५	१०	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण आयोजना तथा मूख्य मन्त्री नमूना कृषि कार्यक्रमको सफल सँचालन र गापा को सहजिकरण
	नगदेबाली	क्युण्टल	२६८१७	३००००	,,
	बागबानी	क्षेत्रफल			,,
	आधुनिक कृषि फर्महरु	संख्या	३	६	,,
	व्यवसायिक पशुपालन फर्महरु	संख्या	१४	२४	,,
	कृषि सेवा तथा सामाग्री केन्द्र	संख्या	३	५	,,
ग.	रोजगारीको बृद्धि	संख्या		५००	संघ, प्रदेश र गापा
५.	**पर्यटन विकास**				
क.	पर्यटन पदमार्ग	कि.मी.	१५	८४	प्रदेश, गापा र नीजि
ख.	पर्यटन सूचना केन्द्र	संख्या	०	५	गापा
ग.	होमस्टे विस्तार	संख्या	३	७	नीजि
घ.	होटल बेड (Accomodation)	संख्या	०	१००	नीजि
ङ.	पर्यटक बसाई अबधि	दिन	०	५	
च.	दृश्याबलोकन स्थल	संख्या	०	१३	प्रदेश, गापा
छ.	मनोरञ्जन तथा साहसिक खेल स्थल	संख्या	०	३	प्रदेश, गापा र नीजि
६.	**शिक्षा र साक्षरता**				
क.	व्यवसायिक शिक्षा विस्तार	विद्यालय संख्या	१	२	संघ, प्रदेश
ख.	साक्षरता	प्रतिशत	७०.१९	८८	गापा
ग.	व्यवसायिक शिक्षा प्राप्त जनशक्ति	संख्या	४	१५	
घ.	उच्च शिक्षा प्रदान गर्ने संस्था	संख्या	०	१	संघ, प्रदेश
ङ.	छात्रबृत्ति	संख्या	०	निरंतरता	गापा
च.	बालविकास केन्द्र	संख्या	२२	२३	गापा
७.	**स्वास्थ्य सेवा र सुबिधा**				
क.	अस्पताल निर्माण	बेड संख्या		१	केन्द्र, प्रदेश
ख.	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रहरु	सख्या	४	५	केन्द्र, प्रदेश
ग.	सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई	संख्या	४	६	केन्द्र, प्रदेश
घ.	बर्थिङ सेन्टर	संख्या		५	केन्द्र, प्रदेश
ङ.	औषत आयु	वर्ष	७२.३२	८०	

८.	**सामाजिक सुरक्षा र समावेशीकरण**				
क.	सामाजिक सुरक्षा भत्ता पाउनेको संख्या	संख्या		निरंतरता	गापा
ख.	जेष्ठ नागरिक सेवा सुबिधा स्थल	संख्या		२	गापा
ग.	अपाङ्गता सेवा सुरक्षा	संख्या		निरंतरता	गापा
घ.	जनजाति सांस्कृतिक संग्राहलय र प्रबर्धन केन्द्र	संख्या		१	केन्द्र, प्रदेश,गापा
ङ.	महिला हिंसा न्यूनिकरण	संख्या		निरंतरता	गापा
च.	महिला सशक्तिकरण र नेतृत्व विकास तालिम	संख्या		५०	गापा
९.	**वन तथा वातावरण संरक्षण**				
क.	सामुदायिक वन/बैज्ञानिक वन व्यवस्थापन	हेक्टर	३४८० (३० वटा)	निरंतरता	प्रदेश, गापा
ख.	बृक्षारोपण	हेक्टर		निरंतरता	गापा
ग.	वातावरण सचेतना	जनसंख्या		१२०	गापा, अन्य संस्थाहरु
घ.	फोहरमैला संकलन तथा व्यवस्थापन	टोल संख्या		सवै टोलमा	गापा
ङ.	सार्वजनिक शौचालय निर्माण र व्यवस्थापन	संख्या	१	८	गापा
च.	शौचालय	घरसंख्या	२३४६	सम्पूर्ण घरमा	
१०.	**विपद् व्यवस्थापन**				
क.	विपद् व्यवस्थापन कोष	रकम रु.		५०००००	प्रदेश, गापा
ख.	विपद् व्यवस्थापन सामग्री	वडागत		सवै वडामा	गापा
ग.	जनचेतना कार्यक्रम	संख्या		३०	गापा
घ.	जनशक्ति विकास	संख्या		५०	गापा
११.	**उद्योग तथा व्यवसाय विकास**				
क.	उद्योग ग्रामको स्थापना र विकास	संख्या	०	१	प्रदेश
ख.	साना तथा घरेलु उद्योग विस्तार	संख्या	२३	५०	प्रदेश, गापा
ग.	उद्यमशिलता तालिम	संख्या		३५	गापा
घ.	उद्योगका लागि बिउ पुजी	रकम रु.		२००००००	गापा
ङ	ब्यापारिक केन्द्र व्यवस्थापन	संख्या	२१	स्तरोन्नति गर्ने	गापा

१२.	**शुसाशन तथा सेवा प्रवाह**				
क.	जनशक्ति व्यवस्थापनः - प्रशासनिक - प्राविधिक - सुरक्षा सेवा	संख्या		१५	गापा
ख.	कार्यालय व्यवस्थापन तालिम	जना		१५	गापा
ग.	विद्युतीय सफ्टवेयर तथा एप्स निर्माण र प्रयोग	संख्या		१०	गापा
घ.	तथ्यांक संकलन र व्यवस्थापन	इकाई		५	गापा
ङ.	बेरुजु नियन्त्रण				

३.३.४ कार्यक्रमहरु

३.३.४.१ गाउंपालिकाका गौरबका आयोजनाहरु

- **सडक सञ्जाल विकासः**

  १. रिजालचोक, अमरभुमी, अंगोलन, तारा -सिप म्याग्दी सडक कालोपत्रे गर्ने,
  २. गाइघाट, घुस्मेली, तारा जोड्ने सडक कालोपत्रे गर्ने,
  ३. त्रिशुली घुम्ती-माझखर्क-जधानु घाट सागुबोट दोगाडी-नागवेलीखोला सडक पिच गर्ने ।
  ४. घुस्मेलीघाट, दलामचौर घाट, बगरघाट, भिरखेल, दोगाडीघाट, पुवाधुने खोला, मर्स्याङ्गीघाट, खरिखोलाघाट, देविघाट मोटरेवल पुल निर्माण
  ५. धुस्मेली-भातखाने डाँडो मंगल सिर्कु - म्याग्दी तातोपानी सडक
  ६. सिंजालीचोक-औलादी-सिप हिले-म्याग्दी सडक

- **सिंचाई आयोजनाहरुः**

  १. अर्गल सिंचाई आयोजना
  २. काक्राखोर लिफ्लिङ सिचाई आयोजना
  ३. तारा पाइपलाइन सिंचाई आयोजना
  ४. छेजी ल्वाङ्ग, दोगाडी सिंचाई आयोजना,
  ५. खन्तराम-आरुखोला सिंचाई आयोजना

- **एकिकृत पर्यटन विकासः**

- १. पर्यटन प्रर्वधन कार्यक्रमः– "आन्तरिक पर्यटन वर्ष–२०७७"

  २. गाईघाट–भुतिया–मोतिमारे–कालिलेक–सिवधुरी–घोडाबाँध्ने धुरी–धम्जा देउराली–झुलेनी–तीनचुले पूर्व–सोलिघोप्टे –थामधुरी–देउराली–नेटा–तीनचुले –रुमफेदी– डुँडेलेक–लम्बुधुरी–शिखरधुरी–रागाधुरी–गुफाधुरी–घुम्टे रिजलाइन ट्रेल बिकास ।
  ३. गाईघाट, घुम्ती, डुडेलेक, तिनचुले, धामी, मोतिमारे क्षेत्रमा खुला चिडियाखानाको विकास, आधारभुत पुर्वाधार र सेवा सहितको दृश्यावलोकन स्थलहरुको निर्माण
  ४. अर्गलमा एकिकृत सांस्कृतिक क्षेत्रको विकास गर्ने
  ५. शिपमा पोखरी निर्माण गरी पर्यटन पर्वर्द्धन गर्ने
  ६ं चरीखोलालाई ड्याम निर्माण गरी ताल बनाउने
  ७ अर्गलको गयार भन्ने ठाउँमा शहीद स्मारक निर्माण पर्यटन स्थलको रुपमा विकास गर्ने

- **उर्जा/विकास जलविद्युतः**
  १. साना जलविद्युत आयोजनाहरुः तल्लो तारा, ३.५ मे.वा., मध्यतारा १७०० कि.वा., मध्यदरम A-३ मे.वा., मध्यदरम B-४.५ मे.वा. आयोजना, ताराखोला साना ३८० कि.वा. विद्युत उत्पादन
  २. एकिकृत जलविद्युत सबस्टेशनको निर्माण र वितरण प्रणालीको विकास,
  ३. सौर्य, बायो र वायु उर्जाको सम्भाव्यता अध्ययन गरी विकास गर्ने,
- सिंचाईः डोलडी सिंचाई आयोजना, स्कीम १, २, ३, ४
- खानेपानीः
  १. थापागैरा खानेपानी आयोजना, स्कीम १, २
  २. महविर खानेपानी आयोजना स्कीम १, २, ३, ४
  ३. तारा ४ र ५ खानेपानी आयोजना स्कीम १, २, ३, ४
  ४. थापागैरा खर्सुने काक्राखोर, अमरभूमी , भुस्काट खा.पा.आ

- कृषि तथा पशुपंक्षीपालन विकास
  १. आलुजोन कार्यक्रम,
  २. पकेट क्षेत्र नगदेवाली विकास कार्यक्रमः अलैची खेतीको प्रर्बधन -पुवाखोला तथा मर्स्याङ्दीखोलाको जलाधार क्षेत्र
  ३. व्यवसायिक पशुपंक्षी फर्महरुको विकास
- उद्योग तथा व्यवसाय विकास कार्यक्रमः
  १. ताराखोला औद्योगिक ग्राम निर्माण
  २. साना तथा घरेलु उद्योगहरुको प्रर्बधन
- शिक्षाः नमुना माध्यमिक विद्यालय विकास कार्यक्रम
- स्वास्थ्यः २५ शैयाको आधुनिक सुविधा सम्पन्न अस्पताल निर्माण र सञ्चालन

३.३.४.२. गाउंपालिका आफै कार्यान्वयन गर्ने कार्यक्रमहरु

१) भौतिक विकास योजनाका कार्यक्रम

- **सडक निर्माण तथा मर्मत संभार**
  - अमरभूमि - माझखर्क सडक नयाँ ट्याक
  - बराहखेला-दोपता सडकको खण्ड
  - दलनचौर-अस्मुखे - नेपाने सडक
  - घुस्मेली-भातखाने डाँडा-सिर्खु सडक स्तरोन्नति
  - शहिदमार्ग विभिन्न खण्डमा स्तरोन्नती
  - करिमेला-औलादी-हिले-सिप सडक स्तरन्नोती
  - माझखर्क-खरिखोला-सपाण्डी - भातखाने डाँडा ।

- **विद्युत विकास तथा वितरण**
  - काकाखोर, हिल, इदी, दोपता, बराहखोला पधेरा
  - पधेरा खोला, मामुखर्क, सिर्खु, अंगल गाउँ वडा नं ४ र ५ का विद्युत नपुगेको स्थानमा विद्युत विस्तार
- **सिंचाई**
  - सबै वडामा कृषि उत्पादन बृद्धि गर्न साना सिंचाई कार्यक्रम

- **सञ्चार पूर्वाधार तथा प्रविधि विकासः**
  - वडा कार्यालय स्वास्थ्य चौकी र मा.वि. विद्यालयमा इन्टरनेट र विद्युतिय हाजिर

- **सार्वजनिक तथा सामुदायिक भवन निर्माण**
  - वडा नं. ४ को कार्यालय भवन निर्माण
  - ५ वटा वडाका विभिन्न स्थानमा १० ओटा शौचालय निर्माण ।
  - वडाका विभिन्न स्थलमा प्रतिक्षालय
  - आवास तथा एकिकृत वस्ती विकास :
  - गरिव घरपरिवार निजि आवास निर्माण

२) **आर्थिक विकास योजनाका कार्यक्रमहरु**

- **कृषि तथा पशुपंक्षीपालन**
  - प्रत्येक वडामा कृषि उपज संकलन केन्द्रको स्थापना
  - फलफुल खेती विस्तार कार्यक्रमः किवि- १५०० मध्ये ५ वर्ष भित्रमा ५०,००० विरुवा लगाउने (१०० हेक्टरमा), ओखर- १००० विरुवा मध्ये ५ वर्ष भित्रमा ३०,००० विरुवा लगाउने (७५ हेक्टरमा), नगदे वालीको सम्भाव्य क्षेत्रको विस्तार गरी मोडल फर्ममा (अलैची, चिया) विस्तार
  - विउ उत्पादन तथा संरक्षण कार्यक्रमः मकैको वीउ उत्पादन कार्यक्रम सञ्चालन गरी मकै वीउ उत्पादन केन्द सञ्चालन तथा स्थापना गरी निर्यात मुखि बनाई रोजगारी सृजना गर्ने ।
  - मौरी व्यवसाय संचालन ।
  - सबै वडामा आलु जोन लाई सुपर जोन रुपान्तरण गर्ने ।
  - अगार्निक तरकारी खेतीको विस्तार ।
  - अलैची नर्सरी स्थापना ।
  - माछापालन फर्महरुको विस्तार
  - स्थानीय जातका पंक्षीपालनको पर्वर्धन
  - "आलु मिठो ताराखोलाको" लाई ब्राण्डिङ गरी निर्यात प्रबर्धन गर्ने ।

- **खाद्य सुरक्षा**
  - गाउँपालिका स्तरीय एक वटा शित भण्डार पायक पर्ने स्थापना
  - कृषिबालिहरुमा लाग्ने किराहरुको प्रभावकारी नियन्त्रण गरी उत्पादन सुनिश्चित गर्ने
  - स्थानीय खाद्यान्न, फलफुल तथा वनजन्य उत्पादनहरुको संरक्षण गर्ने
- **प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन**
  - कृषियोग्य भूमीको अधिकतम् उपयोगलाई प्रोत्साहित गर्ने,
  - माटोको संरक्षण, परिक्षण गरी अनुकुल कृर्षि उत्पादन सिफारिस गर्ने
  - जलश्रोत बहुउपयोग गरी आयआर्जन बढाउने (जलविद्युत, खानेपानी, सिंचाई, जलआधारित मनोरञ्जनका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, मत्स्य पालन व्यवसायलाई प्रबर्द्धन गर्ने)
  - सामुदायिक वन कार्यक्रम प्रबर्धन गर्ने, कृषि वनकार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, वनजन्य उपजमा आधारित उद्योगहरु प्रबर्द्धन गर्ने, वन्यजन्तु चोरी शिकारी नियन्त्रण गर्ने, वनलाई पर्यटनसँग जोड्ने ।

– खनिज सम्पदाको सर्वेक्षण गर्न पहल गर्ने, ढुङ्गाखानी र स्लेट उद्योगको प्रबर्द्धन गर्ने ।

- **पर्यटन विकास कार्यक्रम**
  - गाईघाट–हुतिया–मोतिमारे–कालिलेक–सिवधुरी–घोडाबाँध्ने धुरी–धम्जा देउराली–झुलेनी–तीनचुले पूर्व–सोलिघोप्टे –थामधुरी–देउराली–नेटा–तीनचुले –रुमफेदी–डुँडेलेक–लम्बुधुरी–शिखरधुरी–रागाधुरी–गुफाधुरी–घुम्टे रिजलाइन ट्रेल बिकास ।
  - गाईघाट, घुम्ती, डुडेलेक, तिनचुले, धामी, मोतिमारे क्षेत्रमा खुला चिडियाखानाको विकास, आधारभुत पुर्वाधार र सेवा सहितको दृश्यावलोकन स्थलहरुको निर्माण
  - अर्गलमा एकिकृत सांस्कृतिक क्षेत्रको विकास
  - पर्यटन प्रर्वधन कार्यक्रमः– "आन्तरिक पर्यटन वर्ष–२०७७"
  - होमस्टे प्रबद्धन कार्यक्रम
  - विभिन्न मठ मन्दिर, कला, संस्कृतिको संरक्षण

- **औद्योगिक तथा ब्यवसायिक विकास**
  - ताराखोला औद्योगिक ग्राम निर्माण
  - लघु उद्यमी प्रबद्धन एवम् घरेलु उद्योग (स्थानीय स्रोतसाधनमा आधारित) सञ्चालन
  - स्थानीय बजारहरुलाई प्रबर्द्धन, नियमन र अनुगमन गर्ने
  - स्थानीय उत्पादनहरुको आबधिक हाट बजार सञ्चालन गर्ने
  - आपुर्ति व्यवस्थालाई सुनिश्चित गर्न गाउँपालिकाले सहयोग गर्ने

- **रोजगारी प्रवर्द्धन कार्यक्रमः**
  - स्थानीय युवाहरुलाई आयमुलक तालिम दिने ।
  - अध्यक्षसँग युवा स्वरोजगार कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

- **गरिवी निवारण तथा समृद्धि**
  - गरिब घरपरिवार पहिचान गरी लक्षित वर्ग आयआर्जन कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने
  - गाउँपालिकाले सञ्चालन गर्ने विकास निर्माणका काममा स्थानीय गरिब परिवारलाई प्राथमिकता दिने
  - स्थानीय विकास निर्माणका कार्यहरुमा श्रममुलक प्रबृद्धिलाई प्रोत्साहित गर्ने ।
  - गरिब परिवारलाई स्वास्थ्य बिमा गाउँपालिकाले गरिदिने ।

३) **सामाजिक विकास योजनाका कार्यक्रमहरु**

- **जनसंख्या व्यवस्थापन**
  - वसाइँसराई जाने घरपरिवारलाई/व्यक्तिलाई गाउँपालिकामा रहने वातावरण सिर्जनाका लागि गाउँपालिकाले प्राविधिक तथा उच्च शिक्षाको अवसर बृद्धि गर्ने, आयमूलक रोजगारीका अवसर सिर्जना गर्ने र दीर्घकालीन कार्यक्रम तय गरी क्रमश लागु गर्ने ।
- **शिक्षाः**
  - आवासिय विद्यालय स्थापनाको सम्भावना अध्ययन गर्ने
  - विद्यालयमा व्यवसायिक शिक्षालाई प्रबर्द्धन गर्ने

- विद्यालय गुणस्तर सुधार कार्यक्रमः विषयगत शिक्षक दरबन्दि सुनिश्चित गरी शिक्षक व्यवस्थापन गर्ने, शैक्षिक सामाग्रीको व्यवस्थापन गर्ने, निरन्तर अनुगमन मार्फत विद्यालय सुधार गर्ने ।
- दिवा खाजा कार्यक्रम लागु गर्ने ।
- विद्यालयहरुमा खेल मैदान निर्माण गर्ने ।
- प्राविधिक महाविद्यालय स्थापनका लागि सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने ।

- **स्वास्थ्य**
  - गाउँपालिका स्तरको औषधी भण्डारण केन्द्रको व्यवस्था गर्ने
  - जनस्वास्थ्य र पोषण सम्बन्धि जनचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने
  - ताराखोला गापा मा (सवै वडाहरुमा डाक्टरसहितको) स्वास्थ्य सेवाप्रवाह व्यवस्था ।
  - प्रत्येक वडामा अत्याधुनिक सेवा सुविधा सहितको स्वास्थ्य संस्थाहरुको भवनको निमार्णको लागी व्यवस्थापन
  - सुविधा सहितको Birthing Center संचालनमा ल्याउन व्यवस्थापन गर्ने ।
  - प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थामा आफ्नै छुट्टै (Pharmacy) को व्यवस्थापन गर्ने ।
  - पाँच बर्ष भित्र Cold chain Room को व्यवस्थापन गर्ने ।
  - सुनौला १००० दिनको बच्चा आमाको लागि (पोषण कार्यक्रम)
  - Ambulance सेवाको व्यवस्था गर्ने
  - स्वास्थ्य संस्थाहरुमा Telemedicine सुविधा उपलब्ध गराउन प्रयत्न गर्ने ।

- **युवा तथा खेलकुद**
  - गाँउपालिका स्तरिया खेल मैदान, वडा स्तरीय खेल मैदान
  - तालिम, खेलकुद प्रशिक्षकको व्यवस्थापन

- **स्मारक तथा पार्क निर्माण**

- गाउँपालिका स्तरीय सुविधा सम्पन्न पार्क निर्माण
- गाउँपालिका क्षेत्रमा शहिद स्मारक निर्माण ।

- **लक्षित समूह विकास र संरक्षण**
  - महिला विकास तथा लैङ्गिक समानता
  - महिला लक्षित विभिन्न कार्यक्रम
  - बालविकास कार्यक्रम , बालमैत्री स्थानिय शासन गाँउपालिका घोषणा
  - दलित एवं पिछीडएको वर्ग उत्थान
  - दलित लक्षित कार्यक्रम
  - सामाजिक सुरक्षा
    क) जेष्ठ नागरीक सम्मान तथा हेरचाह
    ख) असहाय तथा अपाङ्गता संरक्षण कार्यक्रमे
  - जनजाति उत्थान
  - साहित्य कला तथा संस्कृति प्रवर्द्धन , नागरीक सचेतना कार्यक्रम

३.३.४.३ संघ र प्रदेससंगको सहकार्यमा कार्यान्वयन गर्ने कार्यक्रमहरु

१) कृषि तथा पशु पंक्षी विकासः

- प्रधानमन्त्री कृषि कार्यक्रम अन्तरगत सामुदायिक एकिकृत नमूना कृषि फर्म सञ्चालनको लागि मौरी पालन, बाखा पालन, किवी खेती र रैथाने बालीको संरक्षणको लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरी संघको सहयोग परिचालन गर्ने,
- वडा नं. ५ को करिमेलामा मुखय मन्त्री नमूना कृषि कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने
- नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारका जोन क्षेत्र र पकेट क्षेत्र सम्बन्धि नमूना कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।
- दुध संकलन तथा चिस्यान केन्द स्थापनाको लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरी प्रदेश सरकारको सहायोग परिचालन गरी निर्माण गर्ने

२) सामाजिक विकासः

- ताराखोला गाउँपालिका वडा नं. ४ तारा गाउँमा कक्षा ९–१२ मा भेटेरीनरी प्राविधिक शिक्षालय सञ्चालन गर्ने,
- गाउँपालिकामा २५ शैयाको सुविधासम्पन्न अस्पताल निर्माण र सञ्चालन गर्ने
- नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारका स्वास्थ्य सम्बन्धि कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने,
- प्रदेश सरकारको सहयोगमा १ घर १ धारा खानेपानी कार्यक्रम लागु गर्ने,
- उपल्लो हिलेमा गाउँपालिका स्तरीय खेल मैदान प्रदेश र संघ सरकारको सहयोगमा निर्माण गर्ने,

३) पर्यटन विकास तथा प्रवर्धन :

- प्रदेश सरकारको होमस्टे कार्यक्रम अन्तर्गत प्रत्येक वडामा १ होमस्टे सञ्चालन गर्ने ।
- रिजलाइन ट्रेक (पर्यटन पदमार्ग) विकास गर्न संघ र प्रदेशको सहयोग परिचालन गर्ने ।
- वडा नं. ३, खिउमा संघ र प्रदेसका सांसदहरुको क्षेत्रविकास कोष अन्तर्गत खिउ बराहताल निर्माण गर्ने,
- संघ, प्रदेश र गाउँपालिकाको सहकार्यमा वडा नं. २ पोजडाँडा, अर्गलमा बहुसांस्कृतिक संग्राहलय निर्माण गर्ने,
- प्रदेश र गाउँपालिकाको सहकार्यमा वडा नं. २ को चरिखोलामा ताल निर्माण गर्ने,

४. सडक तथा पुल पूर्वाधार निर्माणः

- रिजालचोक– माझखर्च–खरिखोला भातखाने डांडा १५ कि.मी सडक प्रदेश सरकारको सहयोगमा रुतरोन्नती र कालोपत्रे गर्ने
- रिजालचोक–अमरभूमि–तारा–म्याग्दी सडक बहुवर्षे परियोजनाका रुपमा संघको सहयोगमा निर्माण गर्ने
- रिजालचोक–माझखर्क–भैसे सडक बैकल्पिक मध्यपहाडी लोकमार्ग (संघीय सरकारको रणनैतिक सडक परियोजनामा पारी निर्माण गर्न पहल गर्ने
- हटिया–हरिचौर–दोगाडी म्याग्दी सडक प्रदेश सरकारको सहयोगमा क्रमागत परियोजनाका रुपमा अगाडि बढाउने ।
- घुस्मेली–भागखानेडाँडा–शिर्ख–मुसुम–वेनी धुरी जोड्ने सडक संघ, प्रदेश र वेनी नगरापालिकाको सहकार्यमा निर्माण गर्न पहल गर्ने ।
- घुस्मेलीघाट मोटरेवल पुल
- दलामचौर घाट मोटरेवल पुल,
- बगरघाट मोटरेवल पुल,
- दोगाडीघाट मोटरेवल पुल

- पुवाधुनेखोला मोटरेवल पुल
- मर्स्याङ्गीघाट मोटरेवल पुल
- खरिखोलाघाट मोटरेवल पुल
- छेजीघाट मोटरेवल पुल

५. सिंचाई आयोजना

- अर्गल सिंचाई आयोजना
- काक्राखोर लिफ्लिङ सिचाई आयोजना
- छेजी, लावाङ्, दोगाडी सिंचाई आयोजना,
- तारा ५ पाइपलाइन सिंचाई आयोजना
- खन्तराम-आरुखोला, सिंचाई आयोजना

६. उद्योग तथा व्यवसाय प्रर्वधन

- वडा नं. १ खोलाचौर, अमरभूमिमा प्रदेस र गाउँपालिकाको सहकार्यमा औद्योगिक ग्राम निर्माण गर्ने,

७. भवन तथा एकिकृत बसोबास

- प्रत्येक आ.व.मा गाउँपालिकाका वडा कार्यालय भवन निर्माण गर्न केन्द्र र प्रदेश सरकारको सहयोग परिचालन गर्ने
- गरिबसँग विश्वेश्वर कार्यक्रम अन्तर्गत विपन्न परिवारका लागि जनता आवस कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिने ।
- बहुउद्देश्यीय सभाहल निर्माण गर्न प्रदेश र केन्द्र सरकारसँग पहल गरी निर्माण गर्ने ।

८. अन्तर्सम्बन्धित विषय

- प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम निरन्तरता दिने ।
- गरीबसँग विश्वेश्वर कार्यक्रम सञ्चालन गरी न्यूनीकरण गर्ने ।
- प्रदेश र केन्द्र सरकारको सहयोगमा गाउँपालिकामा तथ्यांक संकलन र अभिलेखिकरणलाई व्यवस्थित गराउने ।
- प्रदेश र संघका वातावरण संरक्षण, जलवायु परिवर्तन र विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि आवधिक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने

परिच्छेद -४

ताराखोला गाउपालिकाको समष्टिगत आर्थिक अवस्था र निति
(Macro-economic Status and Policy)

४.१ . पृष्ठभूमि

राज्यको पुर्नसंरचना पश्चात स्थानिय तह संवैधानिक हैसियत प्राप्त स्थानिय सरकारका रुपमा स्थापित भएको सन्दर्भमा गाउँपालिकाको सार्वजनिक वित्तको अवश्था र तत्सम्बन्धि नितिहरुको विश्लेषण आवश्यक हुन्छ । स्थानिय तहको सार्वजनिक वित्तिय अवश्था वार्षिक निति तथा बजेट आवधिक योजनाको तर्जुमाको प्रमुख आधार र सरोकारको विषय हो । नयाँ संरचनामा गाउँपालिका गठन हुनु पुर्व स्थानिय निकाय (गाविस) को आफ्नै छुट्टै वित्तिय स्वरुप नहुने र सवै स्थानिय निकायहरु केन्द्रिय सरकारको वित्तिय निति र व्यवस्थाको स्वरुप र संरचना अर्न्तगत कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने निकायका रुपमा रहेका थिए । तर अहिलेका स्थानिय तहहरु आफ्नो वित्तिय निति (fiscal policy) आफै वनाउन सक्ने, आफ्नो वार्षिक वजेट र आवधिक विकास योजना आफै निर्माण र कार्यान्वयन गर्न सक्ने गरि अधिकार सम्पन्न भएका छन् । यस सन्दर्भमा ताराखोला गाउँपालिकाको समष्टिगत आर्थिक र वित्तिय अवश्था र त्यसको सुदृढिकरण मार्फत आफ्नै वित्तिय निति र कार्यक्रम तय गर्ने अभ्यास गर्नुपर्ने हुन्छ । यद्यपी प्रारम्भिक कालमा सवैजसो पालिकाहरु केन्द्रीय (संघिय) र प्रदेश सरकारको राजश्व वाँडफाँड र विभिन्न प्रकारका अनरदानहरुमा भर पर्नु पर्ने अवश्था रहेको देखिन्छ । आफ्नै आन्तरिक राजश्व ज्यादै न्युन र नगण्य रहेको र आन्तरिक ऋण प्राप्त गरि परिचालन गर्न सक्ने वैधानिक प्रावधान र अभ्यास नभएको वर्तमान अवश्थामा स्थानिय तहको समष्टगित वित्तिय निति कार्यक्रमको व्यापकताको क्षेत्र साघुरो रहेको छ ।

४.२. सार्वजनिक वित्त

वित्तिय संघियताको सैद्धान्तिक र व्यवहारिक प्रयोगको सन्दर्भमा स्थानिय तहको वजेट तथा कार्यक्रमहरुमा खर्चको बाँडफाँड र राजश्व उठाउने अधिकार प्राप्त गरेका छन् । यस अर्न्तगत खर्चका विभिन्न क्षेत्रहरु रहेका छन् भने संविधानले प्रदान गरेको राजश्व उठाउने अधिकारहरु पर्दछन् । संघिय र प्रदेश तहका सार्वजनिक खर्चका विभिन्न क्षेत्र र शिर्षकहरु स्थानिय तहमा पनि लागु हुन्छ भने स्थानिय तहमा उठाउन सकिने कर तथा अन्य गैर कर राजश्वका शिर्षकहरु यस अर्न्गगत पर्दछन् । समग्रमा स्थानिय तहका समग्र आयव्ययको संरचनाले स्थानिय तहको सार्वजनिक वित्त जनाउदछ । तर यस अर्न्तगत सार्वजनिक खर्च र राजश्वका साथै अन्तर सरकारी वित्त, सार्वजनिक ऋण (आन्तरिक र वैदेशिक) सहायता-अनुदान) परिचालन, जनसहभागिता परिचालन, सार्वजनिक निजि सहकारी साझेदारी जस्ता शिर्षकहरु पर्दछन् । निर्धारित सार्वजनिक खर्चलाई प्राप्त गर्ने श्रोतहरुमा आन्तरिक राजश्व र अन्तर सरकारी वित्त र वाँडफाँड तथा बैदेशिक अनुदान सहायतावाट नपुग भएको अवश्थामा घाटा वित्त व्यवस्था (deficit financing) हुने र यसका लागि आन्तरिक ऋण तथा वैदेशिक ऋणको परिचालन गर्न सकिने संभावनालाई पनि वेवास्ता गर्न सकिदैन ।

४.२.१. सार्वजनिक खर्च

अन्य स्थानिय तहको जस्तै ताराखोला गाउँपालिकाको सार्वजनि खर्चको ढाँचालाई हेर्दा यसलाई मूलतः दुई भागमा विभाजन गरेको पाईन्छ । चालु खर्च र पुजिगत खर्च । चालु खर्च अर्न्तगत गाउँपालिकाका प्रशासनिक कर्मचारी तथा पदाधिकारीहरुको तलब भत्ता तथा अन्य सेवा सुविधाहरुमा हुने खर्चकरु पर्दछन् भने संघिय सरकारका ससर्त अनुदानमा आभारित शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, पशुपक्षिंपालन,

उर्जा, खानेपानी लगायतका क्षेत्रका कार्यक्रमहरुका संचालनका खर्चहरु पर्दछन् । यस अर्न्तगत आर्थिक विकास, पुर्वाधार विकास, सामाजिक विकास, सेवा प्रवाह र शुसासन (संस्थागत विकास), वातावरणीय संरक्षण र विपद् व्यवस्थापनका क्षेत्रमा हुने पुजींगत (पुजि निर्माण र क्षमता विकासको खर्चहरु पर्दछन् । वित्तिय व्यवस्थापन तर्फको खर्च नभएकोले यहाँ चर्चा गर्नु आवश्यक देखिएन ।

ताराखोला गाउँपालिकाबाट प्राप्त जानकारी अनुसार आर्थिक वर्ष २०७४/२०७५ र २०७५/७६ मा कुल सार्वजनिक खर्च क्रमशः १७९०.७१ र २११६.१५ लाख विनियोजन भएको देखिन्छ । अघिल्लो आ.व.को तुलनामा आ.व.२०७५/७६ (चालु वर्ष) कुल व्यय अनुदान १८.१७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।अघिल्लो पषृको यथार्थ खर्च (व्यय) को तथ्यांक प्राप्त हुन सकेन । कुल खर्च अँर्तगत आ.व.२०७४/७५ मा चालु खर्च ९५२.८१ लाख (५३.२ %) र पुजीगत खर्च तर्फ ८३७.९ लाख (४६.८ %).विनियोजन भएको देखिन्छ । आ.व.२०७५/७६ मा कुल खर्च मध्ये १२५१.२३ लाख (५९.१%) चालु खर्च र ८६४.९२ (४०.९ %) पुजीगत खर्च विनियोजन भएको देखिन्छ । पुजीगत खर्चको संरचनालाई हेर्दा प्राथमिकतामा पूर्वाधार विकास परेको देखिनछ । कुल पुजीगत खर्च मध्ये ४२५.८ लाख (४९.२ %) पूर्वाधारमा विनियोजन भएको छ भने सामाजिक विकासमा २२०.७ लाख (२५.५%), आर्थिक विकासमा १३३.९५ लाख (१५.५%) र बाँकी ८४.४६ लाख (९.८%) वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन, संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह, शुसासन तथा भैपरि आउने खर्च शिर्षकमा विनियोजन भएको छ । उल्लेखित पुजींगत खर्चमा केन्द्र सरकारको शसर्त अनुदानमा आधारित खर्च (८२९लाख) र समानिकरण अनुदानमा आधारित खर्च (४४२.२३ लाख) खर्च शिर्षकहरु उल्लेखित छैनन् जुन चालु खर्च शिर्षकका अंगका रुपमा उल्लेख गरिएका छन् । यसको विस्तृत विवरण तालिका ४.१ मा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ४.१: गाउँपालिकाको सार्वजनिक खर्चको विवरण (आ.व. २०७४।७५–२०७५।७६)

क्र.सं.	शिर्षक	आ.व. २०७४।७५		आ.व. २०७५।७६		बृद्धि दर
		रकम रु. लाखमा	प्रतिशत	रकम रु. लाखमा	प्रतिशत	
कूल ब्यय		१७९०.७१	१००.००	२११६.१५	१००.००	१८.१७
१.	चालु खर्च	९५२.८१	५३.२१	१२५१.२३	५९.१३	३१.३२
१.१	राजश्व बांडफांड र समानिकरण अनुदानमा आधारित खर्च	३०४.४३	१७.००	४२२.२३	१९.९५	३८.७०
१.२	शसर्त अनुदानमा आधारित खर्च	६४८.३८	३६.२१	८२९.००	३९.१७	२७.८६
२.	**पुंजीगत खर्च**	८३७.९०	४६.७९	८६४.९२	४०.८७	३.२२
२.१	आर्थिक विकास	११४.२४	६.३८	१३३.९५	६.३३	१७.२५
	कृषि तथा पशु	९०.२४	५.०४	११२.९५	५.३४	२५.१७
	उद्योग तथा बाणिज्य	९.६०	०.५४	५.००	०.२४	-४७.९२
	पर्यटन	१४.४०	०.८०	१०.००	०.४७	-३०.५६
	वित्त र बैंकिङ	०.००	०.००	३.००	०.१४	०.००
	सहकारी	०.००	०.००	३.००	०.१४	०.००
२.२	**सामाजिक विकास**	२००.७६	११.२१	२२०.७०	१०.४३	९.९३
	शिक्षा	१४१.३२	७.८९	९४.७०	४.४८	-३२.९९

	स्वास्थ्य	४.८०	०.२७	५२.००	२.४६	९८३.३३
	खानेपानी र सरसफाई	१४.८०	०.८३	३३.००	१.५६	१२२.९७
	युवा, खेलकुद तथा मनोरञ्जन	१५.८४	०.८८	१३.००	०.६१	-१७.९३
	लैङ्गिक समानता सामाजिक समावेशीकरण	२४.००	१.३४	२०.००	०.९५	-१६.६७
	संस्कृति प्रबर्धन	०.००	०.००	८.००	०.३८	०.००
२.३	**पूर्वाधार विकास**	४४१.९०	२४.६८	४२५.८०	२०.१२	-३.६४
	सडक तथा पुलपुलेसा	३२९.९०	१८.४२	२११.८०	१०.०१	-३५.८०
	सिंचाई तथा ढल निकास	१२.००	०.६७	२४.५०	१.१६	१०४.१७
	भवन तथा शहरी विकास	७८.७२	४.४०	११४.५०	५.४१	४५.४५
	उर्जा विद्युत र विद्युतीकरण	२.८८	०.१६	१०.००	०.४७	२४७.२२
	संञ्चार	०.००	०.००	१५.००	०.७१	०.००
	अन्य	१८.४०	१.०३	५०.००	२.३६	१७१.७४
२.४	**बातावरण संरक्षण तथा विपद् व्यवस्थापन**	५.००	०.२८	१०.००	०.४७	१००.००
२.५	**संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र शुशासन**	७.००	०.३९	२०.००	०.९५	१८५.७१
२.६	**भैपरी**	६९.००	३.८५	५४.४७	२.५७	-२१.०६

स्रोतः ताराखोला गाउँपालिकाको वार्षिक बजेट, नीति तथा कार्यक्रम पुस्तिका ।

४.२.२. राजश्व

ताराखोला गाउँपालिकाको राजश्व अर्न्तगत आन्तरिक राजस्व र विगत आर्थिक वर्षको खर्च हुन नसकेको रकम नगद मौज्दातलाई सामेल गरेको देखिन्छ । पालिकाले आन्तरिक राजस्व अर्न्तगत आर्थिक वर्ष २०७४र ७५ मा जम्मा २०.७५ लाख र नगद मौज्दात ४८ लाख मात्र रहेको देखिन्छ । आर्थिक वर्ष २०७५र७६ मा यसमा उल्लेख्य बृद्धि गरि ५७५.६३ लाख आन्तरिक राजस्व उठाउने अनुदान गरेको छ । नगद मौज्दातमा पनि १५६.२५ प्रतिशत बृद्धि भई १२३ लाख हुने अनुदान प्रस्तुत गरिएको छ । आन्तरिक राजस्व तर्फ आ.व. २०७५र७६ मा राजस्व बाँडफाडबाट प्राप्त हुने रकम ४२२.२३ लाख अनुमान गरिएको छ भने कर तर्फ जम्मा २१.१ लाख र गैरकर शुल्क दस्तुर अन्य को अनुमान जम्मा ९.३ लाख उठाउने अनुमान प्रस्तुत गरेको पाईन्छ । राजस्वको विस्तृत विवरण तालिका ४.२ मा उल्लेख छ ।

तालिका ४.२: गाउपालिकाको राजश्व तथा आयस्रोतको विवरण (आ.व. २०७४।७५–२०७५।७६)

क्र.सं.	शिर्षक	आ.व. २०७४।७५		आ.व. २०७५।७६		बृद्धि दर
		रकम रु. लाखमा	प्रतिशत	रकम रु. लाखमा	प्रतिशत	
१.	आय विवरण	१७९०.७१	१००.००	२११६.१५	१००.००	१८.१७
१.१	राजश्व र नगद मौज्दात	६८.७५	३.८४	५७५.६३	२७.२०	७३७.२८
१.१.१	आन्तरिक राजश्व	२०.७५	११६	५७५.६३	२१३९	२६७४.१२

	घरधुरी कर	७.००	०.३९	२.००	०.०९	-७१.४३
	सवारी साधन कर	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	विज्ञाकन कर	०.००	०.००	०.१०	०.००	०.००
	व्यवसाय कर	२.००	०.११	१.००	०.०५	-५०.००
	भूमि कर	६.००	०.३४	८.००	०.३८	३३.३३
	निकासी कर	०.००	०.००	१०.००	०.४७	०.००
	सेवा शुल्क दस्तुर	२.००	०.११	७.००	०.३३	२५०.००
	विविध	४.००	०.२२	१.००	०.०५	-७५.००
	पसल तथा उद्योग दर्ता	०.००	०.००	१.००	०.०५	०.००
	प्रवेश शुल्क	०.००	०.००	०.३०	०.०१	०.००
	राजश्व बांडफांडबाट प्राप्त रकम	०.००	०.००	४२२.२३	१९.९५	०.००
	अन्य आय	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
१.१.२	**गत वर्षको नगद मौज्दात**	**४८.००**	२.६८	**१२३.००**	५.८१	१५६.२५
१.२	**अर्न्तसरकारी बित्तिय हस्तान्तरण**	**१७२१९६**	९६.१६	**१५४०.५२**	७२.८०	-१०.५४
	नेपाल सरकारबाट प्राप्त समानीकरण अनुदान	१०७३.५८	५९.९५	६००.००	२८.३५	-४४.११
	नेपाल सरकारबाट प्राप्त शसर्त अनुदान	६४८.३८	३६.२१	८२९.००	३९.१७	२७.८६
	नेपाल सरकारबाट प्राप्त समपुरक अनुदान	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	नेपाल सरकारबाट प्राप्त विशेष अनुदान	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	गण्डकी प्रदेस सरकारबाट प्राप्त अनुदान	०.००	०.००	१११.५२	५.२७	०.००
	अन्तर स्थानीय तहबाट प्राप्त	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
१.३	जनसहभागिता	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	नगद सहभागिता	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	श्रम तथा बस्तुगत सहभागिता	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
१.४	**बैदेशिक सहायता (अनुदान)**	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
१.५	**गैरसरकारी संस्थाको सहयोग परिचालन**	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
१.६	**सार्वजनिक ऋण**	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	आन्तरिक ऋण	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	बैदेशिक ऋण	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००

४.२.३ अन्तर सरकारी वित्त

अन्तर सरकारी वित्त स्थानिय तहको आयश्रोतको प्रमुख आधार रहेको छ । यो कूल पालिकाको आयको ठूलो हिस्सा तिन चौथाई अंश रहेको छ । यस अर्न्तगत नेपाल सरकार वाट प्राप्त समानिकरण, शसर्त, समपुरक र विशेष अनुदान, प्रदेश सरकारवाट प्राप्त यस्तै प्रकारका अनुदान रकमहरु समावेश हुन्छन् । त्यस वाहेक अन्तर स्थानिय तहवाट प्राप्त हुने रकमहरु पनि समावेश हुन्छन् । ताराखोला गाउँपालिकाले आ.व. २०७४र७५ मा नेपाल सरकारवाट प्राप्त १७२१.९६ लाख मध्ये १०७३.५८ लाख समपूरक अनुदान र ६४८.३८ लाख शसर्त अनुदान रहेको थियो । आ.व. २०७५ र ७६ मा कूल अन्तरसरकारी वित्तिय हस्तातरणको रकम १५४०.५२ लाख रहेकोमा नेपाल सरकारवाट १४२९ लाख र प्रदेश सरकारले १११.५२ लाख अनुदान प्राप्त भएको देखिन्छ । यी दुवै तहवाट प्राप्त भएका अनुदान रकम मध्ये ७११.५२ लाख समानिकरण अनुदान र ८२९ लाख नेपाल सरकारको शर्सत अनुदान रहेको थियो । विगत र चाखु आ.व. मा पालिकाले केन्द्र र प्रदेश सरकारवाट प्राप्त हुन सक्ने समपूरक अनुदान र विशेष अनुदान प्राप्त हुन सकेको देखिदैन । भविश्यमा यसता थपअनुदान लिन आवश्यक व्यवस्था म्याचिङ फण्ड, र परियोजना वलाई पहलकदमी गर्नु आवश्यक छ ।

४.२.४ बैदेशिक सहायता परिचालन

स्थानिय तहले बैदेशिक ऋण अथवा सहायता प्रत्यक्ष रुपमा प्राप्त गर्न नसकेतापनि सम्भावित परियोजनामा द्विपक्षिय र बहुपक्षिय बैदेशिक सहायता प्राप्ति र परिचालनका लागि नेपाल सरकार सग पहल गर्न सक्दछ । पर्यटन प्रबर्द्धन, उर्जा, शिक्षा, स्वास्थ्य कृषि विकास, गरिवि निवारण, सांस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापनका क्षेत्रमा वैदेशिक सरकारी तथा गैर सरकारी सहायता -वित्तिय, प्रविधिक) परिचालन गर्न सक्दछ । यसका लागि गाउपालिकाले विशेषज्ञहरुको सहयोग लिएर परियोजना प्रस्ताव तयार गरि नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयको सहयोगमा पहलकदमी गर्न सक्दछ । ताराखोला गाउपालिकाले हाल सम्म प्रत्यक्ष रुपमा यस्तो सहायता परिचालन आफ्नै पहलमा गर्न सकेको छैन ।

४.२.५ सार्वजनिक ऋण

स्थानिय तहको सरकारले सार्वजनिक ऋण उठाउन सक्दछ । यसका लागि पालिकाले आवश्यक कानुन वनाएर आफ्ने क्षेत्रका वित्तिय संस्थाहरुवाट र जनतावाट सार्वजनिक ऋण उठाउन सक्दछ । खासगरि विद्युत परियोजना, खानी संचालन, कृषि तथा पशुपालन व्यवसाय, उद्योग ग्रामको पूर्वाधार विकास र पर्यटन क्षेत्रमा विशेष परियोजना संचालन गर्न विकास पचत पत्र जारि गरेर जनतावाट दिर्घकालिन प्रकृतिको ऋण उठाउन सक्दछ । तर अहिले सम्म ताराखोला गाउपालिकाले यस्ता कार्यक्रम वा परियोजना बनाउने र ऋण उठाउने पहल गर्न सकेको छैन ।

४.२.६ जनसहभागिता परिचालन

स्थानीय तहमा रहेको जनशक्ति जो अल्प रोजगार वा वेरोजगार रुपमा रहेको छ त्यस्तो मानवशक्ति लाई विकास निर्माणको कार्यमा परिचालन गरेर अभियानका रुपमा उपयोग गर्न सकिन्छ । यस्तो कार्य सार्वजनिक भवन निर्माण, वाटो, पुल र अन्य ग्रामीण पूर्वाधार निर्माणमा लगाउन सकिन्छ । खासगरि स्थानीय समुदायसग श्रम वा बस्तु वा नगद सहभागितामा यस्ता विकास निर्माणका कार्य गर्न सकिन्छ । ताराखोला गाउपालिकाले आफ्नो बजेट र कार्यक्रममा यस्तो विकल्पको उपयोग गर्ने प्रस्ताव

गरेको छैन तर भविष्यमा त्यसका लागि आवस्यक कानून र कार्यविधि वनाइ स्थानिय जनतालाई विकास निर्माण्मा परिचालन गर्नु वान्छनिय हुन्छ ।

४.३ सार्वजनिक, निजि र सहकारी साझेदारी

विकास निर्माणका लागि सार्वजनिक (Public), निजि (Private), सहकारी (Cooperative) को साझेदारी पछिल्लो समय अवलम्वन गरिएको एउटा उत्तम विकल्प हो । यसले वित्तिय अभाव, सरकारी क्षेत्रको असफलता र निजि क्षेत्रको विकासमा सहभागिता बढाउने कार्यका लागि एउटा समाधान दिन सक्दछ । ताराखोला गाउपालिकाले निजि क्षेत्रका लगानिकर्ता, स्थानिय सहकारीहरु र आफ्नो समेत लगानिमा यस पालिका क्षेत्रको कुनै ड्रीम परियोजनामा यस्तो साझेदारीको उपयोग गर्न सक्दछ । खासगरि पर्यटन पूर्वाधार विकास गर्न, प्राकृतिक चिडियाखाना विकास गर्न, दृष्यावलोकन स्थलको पूर्वाधार विकास र सेवा प्रवाह गर्न साथै कतिपय गाउपालिकाका सेवा प्रवाहका क्षेत्रमा -जस्तै एफएम रेडियो) स्वास्थ्य उपचार केन्द्र, सांस्कृतिक संग्रालय निर्माण र संचालन, सामुहिक आधुनिक कृषि तथा पशुपालन फर्म संचालन, जलविद्युत केन्द्र र प्रसारणका क्षेत्रमा यस्तो साझेदारीका परियोजना संचालन गर्न सक्दछ । यसका लागि गाउपालिकाले विज्ञहरुको सरसल्लाह र सेवा लिएर परियोजना निर्माण र विकास गर्न सक्दछ ।

४.४ वैदेशिक लगानी

विद्यमान कानुनी प्रावधान वमोजिम स्थानिय तहले वैदेशिक लगानिका लागि प्रत्यक्ष तवरले कार्य गर्न सक्दैन तर सम्भाव्य क्षेत्र र परियोजनामा विदेशि लगानी आर्कषित हुने देखिएमा संघिय सरकारको स्विकृति र समन्वयमा विदेशि लगानि आर्कषित गर्न सकिन्छ । हाल सम्म ताराखोला गाउपालिकामा विदेशि लगानि आकर्षित हुन सकेको छैन । भविष्यमा यस्तो सम्भावनालाई नकार्न सकिदैन ।

४.५ आन्तरिक श्रोत (राजश्व) अभिबृद्धिका कार्यक्रमहरु

- गाउँपालिकाको एकीकृत सम्पत्ति कर कार्यान्वयन गर्न व्यवस्थित नीति तथा कार्यक्रम बनाउने ।
- गाउँपालिकामा संचालित होटल, रेष्टुरेष्ट, मनोरञ्जन लगायतका अन्य उद्योग तथा व्यवसायिक क्रियाकलापहरुको अभिलेखीकरण गर्ने, रजिष्ट्रेसन गर्ने र करको दायरामा ल्याउने ।
- गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका प्राकृतिक श्रोतहरुको उपयोग वापत प्राप्त हुने रोयल्टीमा साझेदारी गर्ने ।
- वन पैदावर व्यवस्थित तथा वैज्ञानिक उपयोग गर्न वनसँग समन्वय गरी कर तथा रोयल्टी बृद्धि गर्ने ।
- गाउँपालिकाका ३००० मी. भन्दा माथिका भू-भागलाई संरक्षित क्षेत्रका रुपमा विकास गरी पर्यटन प्रवर्द्धन गर्ने र पर्यटनमा हरित शुल्क (Green Fee) लगाई आय आर्जन गर्ने ।
- गाउँपालिकाले भूमी बैंकको स्थापना गरी यसको परिचालनबाट आय बृद्धि गर्ने ।
- केन्द्र र प्रदेश सरकारवाट प्राप्त हुन सक्ने अनुदान (समपूरक अनुदान र विशेष अनुदान) प्राप्त गर्न विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार गरी पहल कदमी गर्ने ।
- गाउँपालिकाले सम्भाव्य ठूला परियोजनाहरु विद्युत पर्यटन स्थल विकास, प्राकृतिक श्रोतमा आधारित उद्योग आदिमा लागत सहभागिता कार्यक्रम मार्फत आयवृद्धि गर्ने ।

४.६ सार्वजनिक खर्चमा वित्तिय अनुशासनका कार्यक्रमहरु

- गाउँपालिकाभित्र हुने सबै प्रकारका खर्च सार्वजनिक खरिद ऐन अनुसार गर्ने ।

- केन्द्र र प्रदेश सरकारका ससर्त अनुदान, समपुरक अनुदान तथा विशेष अनुदानका कार्यक्रमहरु उनीहरुको खर्च नीति र कार्यविधिसँग समन्वय गरी खर्च गर्ने ।
- सार्वजनिक खर्चमा मितव्ययीतालाई सबै क्षेत्रमा कडाईका साथ लागू गर्ने ।
- गाउँपालिकालाई दीर्घकालीन आर्थिक भार तथा दायित्व बृद्धि हुने गरी चालु प्रकृतिका खर्च बढ्ने कुनै नयाँ निर्णय नगर्ने ।
- आर्थिक ऐन र खरिद ऐनको अधिनमा रही ठूला आयोजनाहरु ठेक्का पट्टा गरी र सानातिना योजनाहरु नगद सहभागितामा उपभोक्ता समिति मार्फत गर्ने ।
- बार्षिक खर्च विनियोजनमा क्षेत्रगत र सामाजिक समावेशितालाई जोड दिने ।
- गाउँ पालिकाले खर्च व्यवस्थापन सम्बन्धी आफ्नै ऐन, नियम र कार्यविधिहरु बनाउने र तिनीहरुको कडाइका साथ कार्यान्वयन गर्ने ।
- आवधिक र वार्षिक योजनाहरुको मध्यावधि मूल्यांकन ढाँचा अनुरुप खर्च व्यवस्थापन गर्ने ।
- आवधिक योजनाका विषयगत क्षेत्रहरुमा तोकिएको बजेटबाट अन्य क्षेत्रमा रकमान्तर नगर्ने, गर्नै परे विषयगत क्षेत्रभित्र मात्र गर्ने ।
- गाउँपालिकाबाट हुने सबै खर्च र लगानीको विद्युतीय र बैंकिङ प्रकृयाबाट भुत्तानी गर्ने पद्धती कडाईकासाथ लागु गर्ने ।

४.७ आर्थिक बृद्धिदर

आर्थिक बृद्धिदर गणना गर्न गाउँपालिका स्तरको उत्पादन र आयको लेखा आवश्यक पर्ने हुन्छ । अहिलेसम्म राष्ट्रिय आम्दानीको तथ्यांक गाउँपालिका स्तरसम्म गणना गर्ने नगरिएकाले यस गाउँपालिकाको सम्बन्धित तथ्यांक उपलब्ध हुन सकेन । त्यसैले बार्षिक तथा योजना अबधिको आर्थिक बृद्धिदर गणना गर्न सम्भव भएन । गाउँपालिकाले केन्द्रीय तथ्यांक विभागसँगको समन्वयमा आगामी दिनमा राष्ट्रिय आय गणना पद्धती अबलम्बन गरी गाउँपालिका स्तरको समष्टिगत आम्दानी र खर्चको तथ्यांक संकलन गर्ने पद्धतीको विकास गर्नु आवश्यक छ । यसका लागि गाउँपालिका स्तरमा तथ्यांक संकलन तथा व्यवस्थापन इकाईको स्थापना र सम्बन्धित विषयका शिपयुक्त जनसक्तिको व्यवस्थापन गरी आय र उत्पादनको तथ्यांक अध्यावबिधक गर्नेकार्यको प्रारम्भ गर्नु आवश्यक छ ।

४.८ लगानीको आवश्यकता र स्रोत

ताराखोला गाउँपालिकाको आबधिक योजनामा उल्लेखित कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्न ठुलो परिमाणमा खर्च र लगानीको आवश्यकता पर्दछ । लगानीको आवश्यकता निर्धारण गर्दा प्रचलित स्थापित विधि अबलम्बन गर्न तथ्यांकको अभावमा सम्भव भएन । त्यसैले यो प्रथम पाँच वर्षे योजनाका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न आवश्यक पर्ने स्रोतको प्रक्षेपण सामान्य तथ्यांकीय बिधि अबलम्बन गरीएको छ । खासगरी गाउँपालिकाको विद्यमान आम्दानीको श्रोत अन्तरसरकारी वित्तिय हस्तान्तरणको अबस्था, थप राजश्व परिचालन हुन सक्ने सम्भाव्य क्षेत्रहरु, नीजि क्षेत्रको लगानीको सम्भावनाका क्षेत्रहरुको आँकलन, बैदेशिक सहायता परिचालनको सम्भावना, गैरसरकारी संस्थाहरुको सहभागिताको सम्भावना र स्थानीय जनसहभागिता समेतको विश्लेषण गरी पाँच वर्षको लागि आवश्यक खर्च, लगानी र सम्भाव्य श्रोतहरुको प्रक्षेपण तालिका ४.३ र ४.४ मा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ४.३ मा उल्लेख भएअनुसार गाउँपालिकाको आबधिक योजना अबधिमा कूल १ अर्ब ७५ करोठ ७३ हजार खर्च र लगानी हुने प्रक्षेपित अनुमान गरिएको छ । जसमा पुँजीगत खर्च ८१ करोड, ७६ लाख ८ हजार (४६.७२%) र चालु खर्चतर्फ ९३ करोड २४ लाख ६५ हजार (५३.२८%) खर्च हुने प्रक्षेपित

अनुमान गरिएको छ । चालु खर्चतर्फ शसर्त अनुदानबाट ६४.२१ प्रतिशत, सामान्यीकरण र राजश्व बाँडफाँडबाट ३२.७ प्रतिशत र आन्तरिक श्रोतबाट ३.०९ प्रतिशत खर्च व्यहोर्ने प्रकृतिका कार्यक्रमहरु रहेका छन् । पुजिगत खर्चतर्फ आर्थिक विकास क्षेत्रमा २२७५.५१ लाख (२७.८३ %), पुर्वाधार विकास क्षेत्रतर्फ ३२७२.१० (४०.०२ %), सामाजिक विकास तर्फ १९००.२६ (२३.२४ %), संस्थागत विकास र सेवा प्रवाह क्षेत्रमा १९६.९६ (२.४१ %) र अन्तरसम्बन्धित अन्य क्षेत्रको विकास तर्फ ३९३.३८ लाख खर्चको विनियोजन गरिएको छ ।

उपरोक्त लगानी र खर्च मध्ये योजनाको पहिलो वर्ष आ.व. २०७६।७७ मा कूल २५७७.७७ लाख (१४.७३%) लगानी हुने प्रक्षेपण गरिएको छ भने दोस्रो वर्ष आ.व. ०७७।७८ मा कूल २९३५.५४ लाख (१६.७७ %), तेस्रो वर्ष आ.व. ०७८।८९ मा कूल ३३९५.८७ (१९.४० %), चौथो वर्ष आ.व. ०७९।८० मा कूल ३९०५.२५ (२२.३१ %) र अन्तिम वर्ष आ.व. ०८०।८१ मा ४६८६.३१ (२६.७८ %) रकम खर्च र लगानी हुने प्रक्षेपण गरिएको छ । यो विनियोजन गर्दा गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता र आयस्रोतको अभिबृद्धिलाई मुख्य आधार मानिएको छ ।

तालिका ४.३: योजना अबधिको लागि प्रक्षेपित खर्च तथा लगानीको विवरण (रकम रु. लाखमा)

क्र.सं.	खर्च र लगानीका शिर्षकहरु	आ.व. २०७६।७७	आ.व. २०७७।७८	आ.व. २०७८।७९	आ.व. २०७९।८०	आ.व. २०८०।८१	कूल खर्च तथा लगानी	प्रतिशत
	कूल ब्यय	२५७७.७७	२९३५.५४	३३९५.८७	३९०५.२५	४६८६.३१	१७५००.७३	१००.००
१.	**चालु खर्च**	**१३७६.३५**	**१५६३.९९**	**१८०८.५९**	**२०७९.८७**	**२४९५.८५**	**९३२४.६५**	**५३.२८**
१.१	राजश्व बांडफांड र समानिकरण अनुदानमा आधारित खर्च	४६४.४५	५१०.९०	५८७.५३	६७५.६६	८१०.८०	३०४९.३४	३२.७०
१.२	शसर्त अनुदानमा आधारित खर्च	९११.९०	१००३.०९	११५३.५५	१३२६.५९	१५९१.९०	५९८७.०३	६४.२१
	आन्तरिक स्रोतमा आधारित खर्च	०.००	५०.००	६७.५०	७७.६३	९३.१५	२८८.२८	३.०९
२.	**पुंजीगत खर्च**	**१२०१.४२**	**१३७१.५५**	**१५८७.२८**	**१८२५.३७**	**२१९०.४६**	**८१७६.०८**	**४६.७२**
२.१	**आर्थिक विकास**	**३१९.३५**	**३७९.६६**	**४४६.६०**	**५१३.५९**	**६१६.३१**	**२२७५.५१**	**२७.८३**
	कृषि तथा पशु	१६९.२५	१८६.१८	२१४.१०	२४६.२२	२९५.४६	१११.२०	४८.८३
	उद्योग तथा बाणिज्य	५०.५०	६५.५५	८५.३८	९८.१९	११७.८२	४१७.४४	१८.३४
	पर्यटन	५६.००	७०.००	८०.५०	९२.५८	१११.०९	४१०.१७	१८.०३
	वित्त र बैंकिङ	२३.३०	३५.६०	४०.९४	४७.०८	५६.५०	२०३.४२	८.९४
	सहकारी	२०.३०	२२.३३	२५.६८	२९.५३	३५.४४	१३३.२८	५.८६
२.२	**सामाजिक विकास**	**२७२.७७**	**३२१.६७**	**३६९.९२**	**४२५.४१**	**५१०.४९**	**१९००.२६**	**२३.२४**
	शिक्षा	११४.१७	१४०.००	१६१.००	१८५.१५	२२२.१८	८२२.५०	४३.२८
	स्वास्थ्य	६७.२०	८१.१३	९३.३०	१०७.२९	१२८.७५	४७७.६८	२५.१४
	खानेपानी र सरसफाई	३६.३०	३९.९३	४५.९२	५२.८१	६३.३७	२३८.३३	१२.५४
	युवा, खेलकुद तथा मनोरञ्जन	१४.३०	१५.७३	१८.०९	२०.८०	२४.९६	९३.८९	४.९४

	लैङ्गिक समानता सामाजिक समावेशीकरण	२२.००	२४.२०	२७.८३	३२.००	३८.४१	१४४.४४	७.६०
	संस्कृति प्रबर्धन	१८.८०	२०.६८	२३.७८	२७.३५	३२.८२	१२३.४३	६.५०
२.३	**पूर्वाधार विकास**	**४९८.३८**	**५४८.२२**	**६३०.४५**	**७२५.०२**	**८७०.०३**	**३२७२.१०**	**४०.०२**
	सडक तथा पुलपुलेसा	२३२.९८	२५६.२८	२९४.७२	३३८.९३	४०६.७१	१५२९.६२	४६.७५
	सिंचाई तथा ढल निकास	२६.९५	२९.६५	३४.०९	३९.२१	४७.०५	१७६.९४	५.४१
	भवन तथा शहरी विकास	१२५.९५	१३८.५५	१५९.३३	१८३.२३	२१९.८७	८२६.९२	२५.२७
	उर्जा विद्युत र विद्युतीकरण	३१.००	३४.१०	३९.२२	४५.१०	५४.१२	२०३.५३	६.२२
	संञ्चार	२६.५०	२९.१५	३३.५२	३८.५५	४६.२६	१७३.९८	५.३२
	अन्य	५५.००	६०.५०	६९.५८	८०.०१	९६.०२	३६१.११	११.०४
२.४	**बातावरण संरक्षण तथा विपद् व्यवस्थापन**	२१.००	२३.१०	२६.५७	३०.५५	३६.६६	१३७.८७	१.६९
२.५	**संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र शुशासन**	३०.००	३३.००	३७.९५	४३.६४	५२.३७	१९६.९६	२.४१
२.६	**अन्तरसम्बन्धित अन्य**	५९.९२	६५.९१	७५.८०	८७.१६	१०४.६०	३९३.३८	४.८१

तालिका ४.४: खर्च र लगानीका स्रोतहरुको प्रक्षेपण (रकम रु. लाखमा)

क्र.सं.	शिर्षक	आ.व. २०७६।७७	आ.व. २०७७।७८	आ.व. २०७८।७९	आ.व. २०७९।८०	आ.व. २०८०।८१	कूल आय तथा लगानी	प्रतिशत
१.	**कूल आय तथा लगानी**	**२५७७.७७**	**२९३५.५४**	**३३९५.८७**	**३९०५.२५**	**४६८६.३०**	**१७५००.७४**	**१००.००**
१.१	**राजश्व र नगद मौज्दात**	**६३३.१९**	**६९६.५१**	**८००.९९**	**९२१.१४**	**११०५.३७**	**४१५७.२०**	**२३.७५**
१.१.१	**आन्तरिक राजश्व**	**४९७.८९**	**५४७.६८**	**६२९.८३**	**७२४.३१**	**८६९.१७**	**३२६८.८९**	**१८.६८**
	घरधुरी कर	२.२०	२.४२	२.७८	३.२०	३.८४	१४.४४	०.०८
	सवारी साधन कर	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	विज्ञाकन कर	०.११	०.१२	०.१४	०.१६	०.१९	०.७२	०.००
	व्यवसाय कर	१.१०	१.२१	१.३९	१.६०	१.९२	७.२२	०.०४
	भूमि कर	८.८०	९.६८	११.१३	१२.८०	१५.३६	५७.७८	०.३३
	निकासी कर	११.००	१२.१०	१३.९२	१६.००	१९.२०	७२.२२	०.४१
	सेवा शुल्क दस्तुर	७.७०	८.४७	९.७४	११.२०	१३.४४	५०.५५	०.२९
	विविध	१.१०	१.२१	१.३९	१.६०	१.९२	७.२२	०.०४
	पसल तथा उद्योग दर्ता	१.१०	१.२१	१.३९	१.६०	१.९२	७.२२	०.०४
	प्रवेश शुल्क	०.३३	०.३६	०.४२	०.४८	०.५८	२.१७	०.०१
	राजश्व बांडफांडबाट प्राप्त रकम	४६४.४५	५१०.९०	५८७.५३	६७५.६६	८१०.८०	३०४९.३४	१७.४२
	अन्य आय	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
१.१.२	**गत वर्षको नगद मौज्दात**	**१३५.३०**	**१४८.८३**	**१७१.१५**	**१९६.८३**	**२३६.१९**	**८८८.३१**	**५.०८**
१.२	**अर्न्तसरकारी बित्तिय हस्तान्तरण**	**१७७४.५७**	**१९५२.०३**	**२२४४.८३**	**२५८१.५६**	**३०९७.८७**	**११६५०.८६**	**६६.५७**

	नेपाल सरकारबाट प्राप्त समानीकरण अनुदान	६६०.००	७२६.००	८३४.९०	९६०.१४	११५२.१६	४३३३.२०	२४.७६
	नेपाल सरकारबाट प्राप्त शसर्त अनुदान	९११.९०	१००३.०९	११५३.५५	१३२६.५९	१५९१.९०	५९८७.०३	३४.२१
	नेपाल सरकारबाट प्राप्त समपुरक अनुदान	५०.००	५५.००	६३.२५	७२.७४	८७.२९	३२८.२७	१.८८
	नेपाल सरकारबाट प्राप्त विशेष अनुदान	२५.००	२७.५०	३१.६३	३६.३७	४३.६४	१६४.१४	०.९४
	गण्डकी प्रदेस सरकारबाट प्राप्त अनुदान	१२२.६७	१३४.९४	१५५.१८	१७८.४६	२१४.१५	८०५.४०	४.६०
	अन्तर स्थानीय तहबाट प्राप्त	५.००	५.५०	६.३३	७.२७	८.७३	३२.८३	०.१९
१.३	**जनसहभागिता**	**३०.००**	**३३.००**	**३७.९५**	**४३.६४**	**५२.३७**	**१९६.९६**	**१.१३**
	नगद सहभागिता	१०.००	११.००	१२.६५	१४.५५	१७.४६	६५.६५	०.३८
	श्रम तथा बस्तुगत सहभागिता	२०.००	२२.००	२५.३०	२९.१०	३४.९१	१३१.३१	०.७५
१.४	**बैदेशिक सहायता (अनुदान)**	**२०.००**	**२२.००**	**२५.३०**	**२९.१०**	**३४.९१**	**१३१.३१**	**०.७५**
१.५	**गैरसरकारी संस्थाको सहयोग परिचालन**	**२०.००**	**२२.००**	**२५.३०**	**२९.१०**	**३४.९१**	**१३१.३१**	**०.७५**
१.६	**सार्वजनिक ऋण**	**०.००**	**१००.००**	**१३५.००**	**१५५.२५**	**१८६.३०**	**५७६.५५**	**३.२९**
	आन्तरिक ऋण	०.००	१००.००	११५.००	१३२.२५	१५८.७०	५०५.९५	२.८९
	बैदेशिक ऋण	०.००	०.००	२०.००	२३.००	२७.६०	७०.६०	०.४०
१.७	**निजी क्षेत्रको लगानी**	**१००.००**	**११०.००**	**१२६.५०**	**१४५.४८**	**१७४.५७**	**६५६.५५**	**३.७५**

तालिका ४.४ मा उल्लेख भएअनुसार योजना अबधिमा हुने कूल खर्च र लगानीमा अन्तरसरकारी वित्तीय हस्तान्तरणको मूख्य भूमिका रहने प्रक्षेपण गरिएको छ । योजना अबधिको लागि आवश्यक पर्ने कूल लगानीमध्ये संघ, प्रदेश र अन्तरस्थानीय तहबाट प्राप्त हुने विभिन्न प्रकारका अनुदानहरुबाट खर्चहुने कार्यक्रमहरुमा कूल १ अर्ब १६ करोड ५० लाख ८६ हजार (६६.५७%) व्यवस्थापन हुने देखिन्छ । खर्च र लगानिका स्रोतहरुमध्ये आन्तरिक श्रोत र राजश्व बाँडफाँड बाट ३२७८.८९ लाख (१८.८६ %) प्राप्त हुने अनुमान गरिएको छ । त्यसैगरी योजना अबधिमा जनसहभागिता तर्फ १९६.९६ (१.१३ %), बैदेशिक सहायता (अनुदान) परिचालनबाट १३१.३१ (०.७५ %), गैरसरकारी संस्थाहरुको सहयोग परिचालनबाट १३१.३१ (०.७५ %) र सार्वजनिक ऋण (आन्तरिक र बाह्य)बाट ५७६.५५ (३.२९%) रकम परिचालन हुने प्रक्षेपण गरिएको छ । त्यसैगरी योजना अबधिमा निजी क्षेत्रले विभिन्न व्यवसायहरुमा गर्ने लगानी ६ करोड ५६ लाख ५५ हजार (३.७५%) हुने अनुमान गरिएको छ ।

परिच्छेद – ५
ताराखोला गाउँपालिकाको आर्थिक क्षेत्र
(Economic Sector of Tarakhoal Rural Municipality)

५.१.कृषि तथा पशुपालन

ताराखोला गाँउपालिकाको बस्तुगत विवरण २०७४ अनुसार यस गाँउपालिकामा परिवारको मुख्य पेशाको रुपमा कृषि तथा पशुपालनमा संलग्न परिवार ७९.०२ प्रतिशत छन् । यस गाउँपालिकाको कृषिमा साना र मझौला किसानहरुको बाहुल्यता रहेको छ । समग्रमा कृषि र पशुपंक्षीपालन निर्वाहमुखि रहनु र यसमा सम्लग्न कृषकहरुको उत्पादकत्व न्यून रहनु यस क्षेत्रका मुलभूत समस्याहरु हुन । यसबाट बैकल्पिक अवसरहरुको अभावमा युव जनशक्ति पलायन हुने र कूल उत्पादन घट्ने प्रबृत्ति बढदै गैरहेको छ । यस सन्दर्भमा प्रस्तुत आबधिक योजनाले कृषि र पशुपालन क्षेत्रको व्यवसायिकरण गरी यसमा आश्रित जनसंख्याको आयआर्जन बृद्धि गर्ने रणनीति अबलम्बन गर्नु आवश्यक हुन्छ । ताराखोलाको कृषि र पशुपंक्षी विकास दीगो विकासका लक्ष्य, संघ र प्रदेश सरकारको कृषि विकासको नीति र रणनीतिअनुसार आबद्ध गरी अघि बढाउनु पर्ने आवश्यकता छ । यहाँको कृषि र पशुपालन मूलतः प्राकृतिक श्रोत (मौसम, सतह सिंचाई, वनपैदावार) मा आधारित रहेकोले यिनीहरुको दीगो उपयोग मार्फत कृषिमा व्यवसायिकरण र आधुनिकीकरण गर्नु आवश्यक छ । गाउँपालिकामा खाद्यान्नको अपर्याप्तता र कुपोषणको समस्यालाई निराकरण गर्नु आवश्यक छ । यसको साथै विभिन्न कृषि बालिहरुको उत्पादन बृद्धि गर्नको लागि सिंचाइको सुविधा उपलब्ध गराउन आवश्यक छ ।

५.१.१ प्रमुख समस्याहरु

१. जग्गाको खण्डिकरण, जग्गा बाँझो राख्ने प्रवृत्ति बढ्दै जाँदा खेतीयोग्य जमिन घट्दै जानुको साथै उत्पादनमा ह्रास हुदै गएको ।
२. कृषि पेशालाई सम्मानित पेशा र लगानीमैत्री बनाउन नसक्दा युवावर्ग कृषि पेशामा आकर्षित नभई विदेश पलायन भएको ।
३. हावापानीको विविधता तथा भौगोलिक जटिलताका कारण सोही अनुसार कृषि ज्ञान, कृषिमा ठुला तथा नीजि क्षेत्रको लगानी कम हुनु ।
३. कृषि उत्पादनको मूल्यमा विचौलियाको हातमा जानु र किसानले उचित मूल्य नपाउनु ।
४. प्रविधि विकास तथा यान्त्रिकरण र व्यवसायिकरण हुन नसकेको ।
५. जलवायु परिवर्तनको असरका कारण वालीहरुमा नयाँ रोग तथा किराहरु देखा पर्दै गएको,
६. मल, गुणस्तरीय विउ, सिंचाई, कृषि सामग्री आदीको मागअनुसार सही समय, मुल्य र स्थानमा सहज तरीकाले उपलब्ध हुन नसकेको ।
७. आवश्यक शीत र अन्न भण्डारको व्यवस्था हुन नसक्नु ।
८. कृषि प्रसार सेवा, कृषि सुचना, कृषि विमा, कृषिऋण जस्ता कार्यक्रमहरु ग्रामिण कृषकहरूको पहुँचमा पुग्न नसकेको ।
९. कृषि उत्पादनलाई मुल्य श्रृङ्खलासंग तथा कृषि उधोगसंग जोड्न नसक्दा वजारीकरणमा समस्या देखिएको छ ।

५.१.२ चुनौती र अवसर

चुनौती

१. वर्षेनी युवा जनशक्तिको विदेश पलायनले गर्दा कृषि क्षेत्रमा रहेको श्रम अभावलाई सम्बोधन गर्नु ।
२. जग्गाको खण्डीकरण र जग्गा बाँझो राख्ने प्रवृत्तिलाई निरुत्साहित गर्दै कृषिभूमिलाई उपयोगमा ल्याउनु ।
३. कृषि विमा व्यवस्थालाई प्रभावकारी वनाउनु, कृषि क्षेत्रमा लगानी बृद्धि गर्नु र कृषि ऋणको सहज उपलब्धता सुनिश्चित गर्नु ।
४. निरन्तर सिंचाई, प्रविधि विकास तथा यान्त्रिकरण मार्फत कृषिको व्यवसायीकरण गर्नु ।
५. कृषि प्रसार सेवामा कृषकहरूको पहुँचमा वृद्धि गर्नु ।
६. गुणस्तरीय बीउ, मलखाद, कीटनाशक तथा कृषि सामाग्रीको समयानुकूल आपूर्ति बढाउनु ।
७. गुणस्तरीय उत्पादन सामाग्री, दाना, घाँस, औषधि लगायतका सामग्रीको समयानुकूल आपूर्ति बढाउनु ।
८. बर्डफ्लू, स्वाईन फ्लू जस्ता रोगहरुको प्रकोप बढ्दै जानु ।
९. कृषि पेशालाई प्रतिस्पर्धी, व्यावसायिक, नाफामूलक र सम्मानित पेशाको रूपमा स्थापित गर्नु ।
१०. कृषि विकासको लागि संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकार बीच समन्वय र सहकार्य गर्नु ।

अवसर

१. ताराखोलाको भौगोलिक तथा जैविक विविधताले उपलब्ध गराएका विभिन्न सम्भाव्यताहरू हुनु ।
२. कृषि विकासको स्पष्ट मार्गदर्शनका रूपमा रहेको कृषि विकास रणनीति-२०७२ कार्यान्वयन हुनु ।
३. स्वदेशी लगानीमै प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाको सुरुवात भई सुपरजोन, जोन, ब्लक तथा पकेट क्षेत्रको पहिचान हुनु ।
४. दुग्ध व्यवसाय, आलु, भाँगो जस्ता कृषिलाई प्राथमिकता दिई कार्यान्वयान गर्ने नीति लिनु ।
५. विदेशबाट फर्किएका युवाहरू सीप, ज्ञान, पुँजी र उन्नत प्रविधिसहित कृषि क्षेत्रमा आकर्षित हुँदै जानु ।
६. माछा, मासु तथा दुग्धजन्य वस्तुहरुको उपभोग बृद्धि हुँदै जानु ।
७. यातायातका सुविधा बढ्दै जानुका अतिरिक्त पछिल्ला वर्षहरूमा कृषि ऋण, कृषि बिमा, नयाँ प्रविधिहरूको उपयोगले समेत यस क्षेत्रमा थप अवसरहरू सिर्जना हुँदै जानु ।
८. प्रांगारिक कृषि प्रति बढ्दो चासो साथै विकास हुँदै गरेको पर्यटन, पर्यापर्यटन तथा कृषि पर्यटनले पनि कृषि क्षेत्रमा अवसरहरुको श्रृजना गर्न ।

५.१.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच: आत्मनिर्भर कृषि, पशुपन्छी तथा मत्स्य व्यवसायमार्फत गाउँपालिकामा रोजगारी सिर्जना गर्दै आर्थिक बृद्धि मार्फत सम्बृद्ध गाउँपालिकाको निर्माण गर्ने ।

लक्ष्य: कृषिको व्यावसायिकरण र गुणस्तरीय खाद्यान्न र पशुपंक्षिजन्य उत्पादन बृद्धिका माध्यमबाट यस गाउँपालिकाका जनताको खाद्य सुरक्षा सुनिश्चित गरी आत्मनिर्भर र निर्यात उन्मुख बनाउने ।

उद्देश्य:

१. कृषि उत्पादन, पशुपन्छीजन्य तथा मत्स्यजन्य उत्पादनमा आत्मनिर्भर बनाउँदै आयात प्रतिस्थापन र निर्यात प्रबर्द्धन गर्नु ।

२. कृषि प्रणालीलाई सिंचाइ तथा अन्य सुबिधाहरुलाई उपलब्ध गराई नाफामूलक, गुणस्तरिय, दिगो एवं व्यवसायिक प्रणालीमा रूपान्तरण गरी खाद्य सुरक्षा सुनिश्चित गर्ने ।

३. कृषि उत्पादन र पशुपन्छीजन्य तथा मत्स्यजन्य व्यवसायलाई वातावरणमैत्री, प्रविधियुक्त, पर्यटनसँग जोड्दै परिणाममुखी र प्रतिस्पर्धी बनाउनु ।

५.१.४ रणनीति र कार्यनीति

उद्देश्य १: कृषि उत्पादन, पशुपन्छीजन्य तथा मत्स्यजन्य उत्पादनमा आत्मनिर्भर बनाउँदै आयात प्रतिस्थापन र निर्यात प्रबर्द्धन गर्नु	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ कृषक वर्गीकरण सहितको सेवाद्वारा उत्पादनशिलतामा बृद्धि गरी विशिष्टीकृत उत्पादनको प्रबर्द्धन गर्ने ।	१.१.१ कृषक पहिचान तथा वर्गकीकरण कार्यविधि तयार गरी कृषक वर्गीकरणको आधारमा अनुदान तथा अन्य सेवालाई विशिष्टीकृत तथा लक्षित गरिने । १.१.२ कृषि भूमिको उर्वराशक्ति, बाली उत्पादन क्षमता र स्थानीय सम्भाव्यताको आधारमा विशिष्टिकृत कृषि उत्पादन क्षेत्र (पकेट क्षेत्र) र नमूना फर्म ९:यमभ िबक० विकास गरी कृषि ज्ञान केन्द्रमार्फत विशिष्टिकृत सेवा पुर्याइने । १.१.३ दिगो विकासका लागि पशुपन्छी तथा मत्स्यपालनसम्बन्धी गाउँपालिकाका नीति ऐन र नियमहरू तर्जुमा गरिने । १.१.४ एक वडा एक घाँसेवाली स्रोत केन्द्र स्थापना गरिने । १.१.५ पशुपन्छीको नश्ल सुधार, पौष्टिक दाना आहाराको व्यवस्था, पशुपन्छी स्वास्थ्य सेवा एकीकृत रूपमा ज्ञान केन्द्र मार्फत प्रदान गरिने ।
२.१ प्रतिस्पर्धी क्षमता विकास गरी आधारभूत खाद्य, पशुपन्छीजन्य तथा मत्स्यजन्य बस्तुको उत्पादन र उत्पादकत्वमा बृद्धि गर्ने ।	२.१.१ कृषकमैत्री नीति ऐन र नियमहरू तर्जुमा गरिने छ । २.१.२ लगानी सुनिश्चित गराउन वातावरणीय, प्राविधिक, बजार एवम् जंगली जनावरबाट हुने जोखिम न्यूनीकरणका लागि प्राथमिकता दिइनेछ २.१.३ उपयुक्त र दिगो सिँचाइ सुविधा लगायतका आवश्यक पूर्वाधारको पहुँच बढाइनेछ । २.१.४ गुणस्तरीय उत्पादन सामग्रीहरू र कृषि यन्त्रहरु, उन्नत प्रविधि एवम् सुलभ कृषि कर्जाको व्यवस्था गरिनेछ । साथै प्रयोगशाला सेवा र विशेषज्ञ सेवा उपलब्ध गराइनेछ । २.१.५ एक वडा एक नमूना कृषि कार्यक्रम नीति अबलम्बन गरिने । २.१.६ सम्भावित कृषि बस्तु, पशुजन्य उत्पादनहरूको पहिचान एवम् उत्पादन वृद्धि गरी उक्त उत्पादनको ब्रान्ड प्रवर्द्धन गर्दै राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय स्तरमा बजारीकरण गरिने ।

३.१. कृषि क्षेत्रमा निजी, सहकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रको लगानी अभिबृद्धि गरी निर्यात प्रबर्द्धन गर्ने ।	३.१.१ बैंक तथा सहकारी संस्थाहरुले निश्चित प्रतिशत रकम कृषि उत्पादनमा लगानि गर्नुपर्ने र कृषि उद्यम एवं व्यवसाय सञ्चालन गर्न वित्तीय संस्थाबाट सहुलियत व्याजदरको ऋण उपलब्ध गराउने नीतिगत व्यबस्था गरिने छ । ३.१.२ नीजि क्षेत्रले कृषिमा तथा पशुपालन फर्म सञ्चालन गर्न चाहेमा पूर्वाधारमा सहयोग गरिने र नीतिगत तथा व्यवासाय करमा सहुलियत उपलब्ध गराउने । ३.१.३ नीजि क्षेत्रका कृषि उपजहरुको ब्राण्डिङ गर्ने कानुन निर्माण गर्ने र प्याटेण्ट दर्ता गर्ने व्यवस्था गर्ने

उद्देश्य २: कृषि प्रणालीलाई सिंचाइ तथा अन्य सुबिधाहरुलाई उपलब्ध गराई नाफामूलक, गुणस्तरीय, दिगो एवं व्यवसायिक प्रणालीमा रूपान्तरण गरी खाद्य सुरक्षा सुनिश्चित गर्ने ।	
रणनीति	कार्यनीति
२.१ तुलनात्मक लागत लाभ हुनसक्ने बाली, पशुपंक्षिजन्य बस्तुहरुको व्यवसायिकरण सहित खाद्य सुरक्षाको सुनिश्चित गर्ने	२.१.१ तुलनात्मक लाभ हुनसक्ने स्थानीय बाली तथा बस्तुको सघन व्यवसायिक खेती प्रणाली अघि बढाइनेछ । २.१.२ उत्पादन वा आम्दानीको आधारमा अनुदान ९इगतउगत यच ष्लअयभ दबकभम कगदकष्मथ० उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाउने । २.१.३ नीजी तथा सहकारी क्षेत्रको संलग्नता बढाउँदै करार सम्झौतामा आधारित सहकारी खेतीलाई प्राथमिकता दिई खाद्य सुरक्षाको सुनिश्चित गर्ने । २.१.४ कृषि पेशामा संलग्न कृषकहरुलाई प्रोत्साहित गर्न तथा सम्मानित बनाउन विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ २.१.५ कृषि उपजको बजारीकरण तथा व्यवसायीकरण र यान्त्रिकीकरणमा सहयोग उपलब्ध गराईने छ ।

उद्देश्य ३: कृषि उत्पादन र पशुपन्छीजन्य तथा मत्स्यजन्य व्यवसायलाई वातावरण मैत्री, प्रविधियुक्त, परिणाममुखी र प्रतिस्पर्धी बनाउनु ।	
रणनीति	कार्यनीति
३.१ वातावरण मैत्री प्रविधि, वित्तिय सहयोग, बजारीकरण, सूचना प्रणाली र अन्य पूर्वाधारको विकास गरी कृषि, पशुपंक्षी एवं मत्स्य उत्पादन र उत्पादकत्वमा बृद्धि गर्नु ।	३.१.१ प्राङ्गारिक खेतीका सम्भावित वस्तु र क्षेत्रहरूको पहिचान एवम् उत्पादनमा वृद्धि गरी उत्पादित प्राङ्गारिक वस्तुको ब्रान्ड प्रवर्द्धन गर्दै राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा बजारीकरण गरिने । ३.१.२ कृषिजन्य जैविक विविधताको संरक्षण, संवर्द्धन तथा सदुपयोग गर्दै माटो सुहाउँदो एवम् जलवायु परिवर्तनका असर न्यूनीकरण गर्न अनुसन्धानमा आधारित वातावरणमैत्री कृषि प्रविधिको अबलम्बन गरिने । ३.१.३ पशुपन्छी विशेष उत्पादन क्षेत्र तोकी त्यस्ता क्षेत्रमा आवश्यक पूर्वाधारको विकास गरी उन्नत नस्ल, पशु आहारा, पशु सेवा, पशु

	स्वास्थ्य, सुलभ ऋृण, बिमासहितको प्राविधिक सेवा प्रदान गरिने । ३.१.४ पशुपन्छी तथा मत्स्यपालन व्यवसायलाई प्रविधियुक्त र प्रतिस्पर्धी बनाउन विभिन्न निकायको सहयोग र सहकार्यमा उन्नत प्रविधिको प्रयोग तथा प्रसार गरिने ।

५.१.५ प्रमुख कार्यक्रमहरु

१. जग्गासुधार गरी व्यवसायिक खेती गर्ने कृषकलाई लक्षित गरी अनुदानका तथा सहजीकरणका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

२. खेतियोग्य जग्गा बांझो राख्ने प्रवृतिलाई निरुत्साहित गर्ने ।

३. कृषि तथ्यांक अध्यावधिक गर्ने, कृषक पहिचान तथा वर्गीकरण गर्ने एवं कृषक परिचयपत्र वितरण कार्यक्रम र बर्गीकरणको आधारमा कृषकलाई सेवा तथा सुविधाको स्तर एकिन गर्ने स्पष्ट निर्देशिका निर्माण गरी खाद्य सुरक्षा सुनिश्चित गर्ने ।

४. कृषि उत्पादन पकेट क्षेत्र र नमूना फार्म विकाससम्बन्धि कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने

५. पशुपंक्षीपालक तथा मत्स्यपालक कृषकमैत्री नीति, ऐन र नियम, निर्देशिका, कार्यविधि तयार गर्ने ।

६. गुणस्तरीय पशुआहाराको उपलब्धता बढाउन चरन विकास, डालेघाँस, भुईघाँस उत्पादन, बीउ वृद्धि, नश्ल सुधार, दाना, औषधीमा गाउँपालिकाले सहयोग गर्ने ।

७. प्रत्येक वडामा एकजना पशुसेवा प्राविधिकको व्यवस्था गरी पशुपन्छी सेवामा कृषकको पहुँच विस्तार गरिने ।

८. कृषि उपज बजारीकरणलाई सहजीकरण र नियमन गर्ने, गाउँपालिकामा एक शीत गृहको निर्माण गर्ने ।

९. कृषि बिमालाई प्रभावकारी बनाउनको लागि बिमा कम्पनीहरु र कृषकसंग समन्वयात्मक कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।

१०. गुणस्तरीय उत्पादन सामग्रीहरू बीउ, मल, र कृषि सामाग्रीको सुलभ उपलब्धता बढाईने कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।

११. मुख्य मुख्य बालीको उत्पादनको न्युनतम विक्रिमूल्य निर्धारण गरी प्रकाशन गर्ने ।

१२. पशुपन्छी जन्य उत्पादनको ब्रान्डीङ्ग तथा बजारीकरणमा सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

१३. नीजि क्षेत्रले वनजन्य उपजहरु र जडिबुटि खेती गर्न चाहेमा आवश्यक सहुलियत र सेवाहरु उपलब्ध गराउने ।

१४. तुलनात्मक लाभ हुनसक्ने स्थानीय बाली तथा बस्तुको पहिचान गरी सघन व्यवसायिक उत्पादन केन्द्रहरुको विकास गर्ने ।

१५. सार्वजनिक नीजी साझेदारीमा 'एक वडा एक व्यवसायिक उत्पादन' कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

१६. उत्कृष्ठ कृषकहरुलाई प्रोत्साहित गर्न विशेष पुरस्कार तथा सम्मान कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

१७. कृषि उपजको बजारीकरण तथा व्यवसायिकरणमा सहयोग पुर्याउन कृषि उपज संकलन केन्द्र, विक्री केन्द्र, हाट बजार, चिस्यान केन्द्र स्थापनामा सहयोग उपलब्ध गराउने ।

१८. गाउँपालिकाको कृषियोग्य जमिनको माटो परिक्षण गरी उपयुक्त बालीको सिफारिस गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।

१९. प्राङ्गारिक खेतीका सम्भावित वस्तु र क्षेत्रहरूको पहिचान गर्ने ।

२०.पशुपन्छी विशेष उत्पादन क्षेत्र तोकिनेछ । स्थानीय रैथाने पशुपन्छी संरक्षणका कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।

२१. जलवायु अनुकूलन तथा वातावरणमैत्री प्रविधि अबलम्बन गर्न सम्बन्धित निकायहरुसँग सहकार्य गर्ने ।

२२. प्राकृतिक प्रकोप, रोगव्याधी, महामारीको कारणबाट कृषकहरूको पशुधन र सो सम्वद्ध भौतिक संरचना क्षति भएको अवस्थामा जिल्ला दैवीप्रकोप उद्धार समन्वय समितिको सिफारिशमा राहत प्रदान गर्ने ।

२३. स्वच्छ मासु ,दुग्ध पदार्थ, औषधि तथा जैविक पदार्थ, दाना ,चल्ला, माछा, अण्डा आदि उत्पादकदेखि वितरक सम्म दर्ता, नियमन र गुणस्तर व्यवस्थापन गरी पोषणको सुनिश्चिता गर्ने ।

२४. विभिन्न पशुपन्छीहरूको प्रदर्शन स्रोत केन्द्रहरूको विकास गर्दै ब्नचय तयगचष्क लाई प्रवर्धन गर्ने ।

२५. प्राविधिक कर्मचारी तथा कृषकको क्षमता अभिवृद्धिका लागि अवलोकन भ्रमण तथा तालिममा सहभागी गराइ गुणस्तरीय जनशक्तिको संजाल विस्तार र विकास गरिने ।

५.१.६ अपेक्षित उपलब्धी

१. कृषि तथा पशुपंक्षिसम्बन्धि तथ्यांक अध्यावधिक भएका हुनेछन् ।

२. कृषक पहिचान तथा वर्गिकरण गरी परिचय पत्र वितरण गरिएको हुनेछ ।

३. कृषि, पशुपंक्षि तथा मत्स्यपालक कृषकमैत्री नीति, नियम, निर्देशिका र कार्यविधि तयार भएको हुनेछ ।

४. गाउँपालिकामा एक शीत गृह निर्माण भएको हुनेछ ।

५. हरेक वडामा कृषि उत्पादन पकेट क्षेत्र र नमुना कृषि फार्म स्थापना भएको हुनेछ ।

६. मुख्य मुख्य कृषि बालिको बिक्री मूल्य निर्धारण गरी प्रकाशन भएको हुनेछ ।

७. कृषि तथा पशुपंक्षिजन्य उत्पादनको ब्राण्डिङ्ग गरी बजारीकरणको व्यवस्था भएको हुनेछ ।

८. बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरुसँग सहकार्य गरी व्यवसायिक कृषकहरुलाई सुलभ कर्जाको व्यवस्था भएको हुनेछ ।

९. प्रत्येक वडामा एकजना कृषि एवं पशुसेवा प्राविधिकको व्यवस्था भएको हुनेछ ।

१०. गुणस्तरीय पशु आहाराको उपलब्धता बढाउन चरण विकास, डालेघाँस र भुईघाँस उत्पादन, नश्लसुधार, दाना र औषधीको व्यवस्था भएको हुनेछ ।

५.२ प्रकृतिक श्रोत व्यवस्थापन

५.२.१ पृष्टभूमि

प्राकृतिक स्रोतसाधनहरुको उचित व्यवस्था नै आर्थिक विकासको मूल आधार हो । प्राकृतिक स्रोतसाधनहरु उपलब्ध भएर मात्र आर्थिक विकास हुँदैन । ती स्रोतसाधनहरुको सदुपयोग हुनु आवश्यक छ । ताराखोला गाउँपालिकामा प्राकृतिक स्रोत साधनहरु प्रचुर मात्रामा रहेका छन् । जल, जमिन, जंगल र खनिज यहाँका प्रमुख प्राकृतिक सम्पदा हुन । यी साधनहरुको उचित ढंगले सदुपयोग गर्नका लागि गाउँपालिकाले उपयुक्त नीति, नियम र योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्न सकेको खण्डमा गाउँपालिकाको आर्थिक विकास सम्भव हुनेछ ।

५.२.२ प्रमुख समस्याहरु

१. भू-उपयोग योजना संवन्धी स्पष्ट नीतिको अभाव ।
२. भूमिको खण्डीकरण र उत्पादनमा ह्रास हुनु ।
३. भू-उपयोगसंवन्धी बास्तविक तथ्याङ्क उपलब्ध नहुनु ।
४. जलश्रोतलाई सिचाई र जलविद्युत उत्पालनमा प्राविधिक ज्ञान, प्राविधिक परामर्श र पयाप्त लगानीको अभावमा सदुपयोग हुन नसक्नु ।
५. जडिवुटीको संरक्षण उत्पादन र प्रशोधन हुन नसक्नु ।
६. खनिजसंवन्धी सर्वेक्षण, उत्खनन र उपयोग हुन नसक्नु ।

५.२.३ चुनौती र अवसर

चुनौती

१. भूमिसंवन्धी नीति निर्माण गरी कार्यन्वयन गर्न ।
२. भूमिको चक्लाबन्दी नीति निर्माण गर्न, कार्यन्वयन गर्न र उत्पादन वृद्धि गर्न ।
३. जलस्रोतको बहुआयमिक उपयोग गरी सिचाँई, जलविद्युत उत्पादन र मस्यपालन व्यवसाय संचालन गर्न ।
४. वन जंगलको संरक्षण गरी काष्ठ र गैह्रकाष्ठसंवन्धी व्यवसायको प्रवर्धन गर्न ।
५. खनिज साधनको संरक्षण, उत्खनन र उपयोगसंवन्धी नीति निर्माण गरी कार्यन्वयन गर्न ।

अवसर

१. भूमिको वहुआयमिक प्रयोग मार्फत प्रविधिमा आधारित कृषि, पशुपालन, मत्स्यपालन लगायतका व्यवसायहरु संचालन गरी उत्पादनमा बृद्धि गर्न ।
२. जलस्रोतको बहु प्रयोग गरी सिचाँइ जल विद्युत मत्स्यपालन र पौडी पोखरी निर्माण गरी सदुपयोग गर्न ।

५.२.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष र उदेश्य

सोचः प्राकृतिक श्रोतको व्यवस्थापन गरी आर्थिक समृध्दी कायम गर्न ।

लक्षः प्राकृति श्रोतको प्रयोग मार्फत जनताको जीवनस्तर माथि उठाउने ।

उद्देश्य

१ प्राकृतिक श्रोतको उपयोगसंवन्धी नीति निर्माण गर्ने ।

२. प्राकृतिक श्रोतको संरक्षण र उपयोगमा जोड दिने ।

५.२.५ रणनीति र कार्यनिति

उद्देश्य १: प्राकृतिक श्रोतको उपयोग संवन्धी नीति निर्माण गर्ने ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ प्राकृतिक संम्पदा उपयोगसंवन्धी नीति निर्माण	१.१.१ संघ र प्रदेश सरकारको समन्वयनमा भूमि, जलश्रोत, वन पैदावर र खनिज सम्पदासंवन्धी नीति तयार गर्ने ।

गर्ने ।	१.१.२ भूमिको चकलाबन्दीको सभाव्यता अध्ययन गर्ने र नीति निर्माण गरी कार्यन्वयन गर्ने ।

उद्देश्य २: प्राकृतिक श्रोतको संरक्षण र उपयोगमा जोड दिने ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ प्राकृतिक संम्पदाको संरक्षण र प्रवर्धन गरी रोजगारी सिर्जना गर्ने ।	१.१.१ भूमिको बहुप्रयोग मार्फत उत्पादनमा वृद्धि गरी आय आर्जन गर्ने । १.१.२ जलश्रोतको बहुप्रयोग गरी बहुउद्देश्यीय आयोजना संचालन गर्ने । १.१.३ जल श्रोतको प्रयोग गरी बहुउद्देश्यीय आयोजना संचालन गर्ने । १.१.४ काष्ठ र गैह्र काष्ठ वन पैदावरहरुको संरक्षण र उत्पादन गरी निर्माण र प्रशोधन केन्द्रहरु स्थापनामा जोड दिने । १.१.५ तामाखानीको संभाव्य अध्ययन गरी संरक्षण र उपयोग गर्ने । १.१.६ प्राकृतिक संम्पदाको संरक्षणमार्फत पर्यटन व्यवसाय प्रवर्धन गर्ने । १.१.७ सूचना तथा प्रविधि मार्फत प्राकृतिक संपदाको प्रचार प्रसार गर्ने ।

५.२.६ प्रमुख कार्यक्रमहरु

१. भूमि, जलश्रोत, वन तथा खनिज संपदासंवन्धी नीति निर्माण गर्ने ।
२. भूमिको चक्लावन्दीसंवन्धी संभाव्यता अध्ययन गरी नीति निर्माण गर्ने ।
३. प्राकृतिक पैदावार उपयोग र निर्यातसंवन्धी नीति निर्माण गर्ने ।
४. भूमिको प्रमुख प्रयोगद्धारा उत्पादनमा वृद्धि गरी आय आर्जन गर्ने ।
५. कृषी, पशुपंक्षी, मस्यपालन, वन पैदावर र खनिज पैदावार संकलन र प्रशोधन केन्द्रको स्थापना गर्ने ।
६. वातावरण र प्राकृतिक सौन्दयताको प्रचार प्रसार गरी पर्यटन व्यवसायको प्रवर्धन गर्ने ।
७. जन सहभागिता मार्फत प्राकृतिक श्रोतको संरक्षण गरी श्रोतमाथि जनताको पहुँच अभिवृध्दी गर्ने ।

५.२.७ अपेक्षित उपलब्धी

१. भूमि, जलश्रोत वन तथा खनिज संपदा उपयोग संवन्धी नीति निर्माण भएको हुनेछ ।
२. भूमिको चक्लाबन्दीसंवन्धी संम्भाव्यता अध्ययन भएको हुनेछ ।
३. प्रकृतिक पैदावार निर्यात नीति निर्माण भएको हुनेछ ।
४. प्राकृतिक पैदावार संकलन केन्द्र (प्रत्येक वडामा १।१ वटा) को स्थापना भएको हुनेछ ।
५. भूमिको बहुआर्यामिक र वैज्ञानिक प्रयोगद्धारा उत्पादनमा वृध्दि र आय आर्जनका अवसरहरुमा वृद्धि भएका हुनेछन् ।
६. प्राकृतिक संम्पदाको संरक्षण र प्रचार प्रसारद्धारा पर्यटन व्यवसायको प्रवर्धन भएको हुनेछ ।
७. संम्पदाको संरक्षणमा जनसहभागिता परिचालन भएको हुनेछ ।
८. प्राकृतिक स्रोत साधनको उपयोगमा सम्पूर्ण जनताको पहुँच अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।

५.३ सहकारी, पर्यटन उद्योग, वाणिज्य र आपूर्ती

५.३.१ पृष्टभूमि

सहकारी, पर्यटन व्यवसाय एवं अन्य उद्योगहरु संचालन गरेर आर्थिक गतिविधि मार्फत ताराखोलाको समृध्दि हासिल गर्न सकिन्छ । यहाँ संचालित विभिन्न सहकारी संस्था मार्फत पूँजी संकलन गरी जनताको दैनिक खाचो टार्नको साथै साना तथा घरेलु उद्योग संचालन गरी आय आर्जन गर्न सकिन्छ । नेपाली कागज, स्टेल, टायल, राइस मिल घट्ट, ढाका तान अल्लेलो धागो, भाङ, सिस्नु पाउडर, जडिवुटी आदिको उत्पादन गरी उद्योग प्रवर्धन गर्नुआवश्यक छ । झरना गुफा, ताल, पोखरी र कुण्ड, मठ मन्दिर आदिको संरक्षण र प्रवर्धन गरी पर्यटन व्यसायको विकास गर्ने संभावना बढी छ । गाँउमा नै विभिन्न बस्तुको उत्पादन गरी आयात प्रस्थिापन मार्फत गाँउलाई आत्म निर्भर बनाई उत्पादित बस्तुको निर्यात गरेर ताराखोलाको आर्थिक समृध्दी हासिल गर्न सकिन्छ ।

५.३.२ प्रमुख समस्याहरु

१. सहकारी संस्थाहरु व्यवस्थित नहुनु ।
२. पर्यटन व्यवसायको यथेष्ट संभावना हुदाँ हुदै पनि पर्यटन पूर्वाधारको विकास नहुनु ।
३. कृषी, वन तथा खनिज बस्तुमा आधारित साना तथा घरेलु उद्योगहरु प्रवर्धन नहुनु ।
४. गाँउमा उत्पादित वस्तुहरुको उचित मूल्य निर्धारण र बजार व्यवस्थापन हुन नसक्नु ।
५. ताराखोलामा आवश्यक पर्ने विभिन्न पैदावार र सामाग्रीको बाहिरवाट आयत गरी आयात प्रतिस्थापन हुन नसक्नु ।

५.३.३ चुनौती र अवसर

चुनौती

१. सहकारी संस्थालाई सहकारी नीति अनुरुप संचालन गरी व्यवस्थित गर्न ।
२. पर्यटन पूर्वाधारको विकास गरी पर्यटन व्यसाय संचालन गर्न ।
३. गाँउमा उत्पादित कृषि, वन र खनिज पैदावारको प्रशोधन गरी विभिन्न उद्योगहरु संचालन र प्रवर्धन गर्न ।
४. गाउँलाई आत्मनिर्भर बनाउन विभिन्न वस्तुको उत्पादनमा वृद्धि गरी आयात प्रतिस्थापन गर्न ।

अबसर

१. सहकारी संस्थाहरु संचालन हुनु ।
२. पर्यटकीय क्षेत्रहरु: ऐतिहाँसिक, धार्मिक तथा प्राकृतिक मनोरमका क्षेत्रहरु प्रशस्त हुनु ।
३. उत्पादित कृषि तथा पशुजन्य पैदावर प्रशस्त हुनु, वन र खनिज पैदावार यथेष्ठ भएको हुन ।
४. विभिन्न वस्तुको उत्पादनमा वृद्धि गर्न प्रसस्त सम्भावना हुनु ।

५.३.४ दीर्घकालीन सोच, दक्ष र उद्देश्य

सोच : सहकारी, पर्यटन उद्योग र व्यापारको प्रवर्धन गरी ताराखोलाको आर्थिक समृध्दी हासिल गर्ने ।

लक्ष: सहकारी, पर्यटन उद्योग र व्यापारको पूर्वाधार गरी ताराखोलालाई आत्म निर्भर बनाउने ।

उद्देश्य

१ सहकारी संस्थाहरुलाई व्यवस्थित गरी उत्पादनमा अग्रसर गराउने ।
२ पर्यटन पूर्वाधारको विकास गर्ने ।
३. कृषि, वन र खनिज पैदावरमा आधारित उद्योगहरुको प्रवधन गर्न ।
४. आयात प्रतिस्थापन मार्फत ताराखोलालाई आत्म निर्भर गराउने ।

५.३.५ रणनीति र कार्यनिति

उद्देश्य १: सहकारी संस्थाहरुलाई व्यवस्थित गरी उत्पादनमा अग्रसर गराउन ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ सहकारी संस्थालाई उत्पादनमुखी बनाउने ।	१.१.१ एक सहकारी एक सदस्य नीति लागु गर्ने । १.१.२ एक सहकारी एक उत्पादन नीति अवलम्वन गर्ने । १.१.३ उत्पादनमा संग्लन सहकारी संस्थालाई गाँउपालिका ले अनुदानको समेत व्यवस्था गर्ने । १.१.४ सहकारी संस्थाद्धारा उत्पादित वस्तुको बजारीकरणमा गाँउपालिकाले समन्वय गर्ने ।

उद्देश्य २: पर्यटन पूर्वाधारको विकास गर्ने ।	
रणनीति	कार्यनीति
२.१ पर्यटन पूर्वाधारको निमार्ण र संरक्षण गर्ने ।	१.१.१ गाईघाट झरनाको प्रर्वधन गर्ने । १.१.२ गुफा, ताल पोखरी र कुण्डको संरक्षण गर्ने । १.१.३ मठ मन्दिर लगायत धार्मिक तथा सांस्कृतिक संम्पदाको संरक्षण गर्ने । १.१.४ डुडेलेक, घुन्टेलेक कालीलेक, मालिङगेलेक लगायतका स्थानमा पार्क निर्माण गरी पर्यटकलाई आकर्षित गराउने । १.१.५ डुडेलेकमा आइस स्कटिङको व्यवस्था मिलाउने । १.१.६ पहाडी धुरीमा पदमार्गको व्यवस्था गर्ने । १.१.७ पर्यटन पैदावारको प्रचार प्रसार गर्ने । १.१.८ होटल र होमस्टे संचालन गर्ने ।

उद्देश्य ३: कृषि, वन र खनिज पैदावरमा आधारित उद्योगहरुको प्रवर्धन गर्ने ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ साना तथा घरेलु उद्योगहरु संचालन र प्रवर्धन गर्ने ।	१.१.१ अल्लो प्रशोधन केन्द्रको स्थापना गरी धागो उत्पादन गर्ने । १.१.२ कागज उद्योगलाई व्यवस्थित गर्ने । १.१.३ जडिवुटि संकलन केन्द्र स्थापना गरी प्रशोधनको् व्यवस्था

	मिलाउने । १.१.४ फर्निचर उद्योगको व्यवस्थापन गरी निगालोबाट उत्पादित वस्तुको बजारीकरणको व्यवस्था गर्ने । १.१.५ साना तथा घरेलु उद्योग संचालनको लागि प्राविधिक परामर्श तालिम र अनुदानको् व्यवस्था गरी वजारीकरणमा समन्वय गर्ने । १.१.६ साना तथा घरेलु उद्योग संचालनको लागि आवश्यक मेसिन र औजारमा कर छुटको व्यस्था मिलाउने ।

उद्देश्य ४: आयात प्रतिस्थापन मार्फत ताराखोलालाई आत्म निर्भर गराउने ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ आयात प्रतिस्थापनमा जोड दिने ।	१.१.१ गाउँपालिका बाहिरवाट आयातित वस्तुहरुलाई निरुत्साहित गर्ने । १.१.२ निमार्ण सामाग्री, खाद्य वस्तु, दुध माछा, मासु अण्डा लगायतका स्थानिय वस्तुहरुलाई महत्वका साथ प्राथमिकता दिने । १.१.३ उत्पादितवस्तुको लागि अनुदानको व्यवस्था मिलाउने ।

५.३.६ प्रमुख कार्यक्रमहरु

१. एक सहकारी एक उत्पादन कार्यक्रम लागु गर्ने ।
२. उत्पादनमा संलग्न सहकारी संस्थालाई अनुदान प्रदान गर्ने ।
३. झरना गुफा, ताल पोखरी र कुण्डको संरक्षण गर्ने ।
४. मठ, मन्दिर, गुम्वा लगायत धार्मिक एवं सास्कृतिक संपदाको संरक्षण र प्रवर्धन गर्ने ।
५. अल्लो, कागज र जडिवुटि संकलन केन्द्रको व्यवस्थापन गरी प्रशोधन गर्ने ।
६. स्थानीय उत्पादनको लागि पूजी, प्राविधिक परामर्श र अन्य सुविधा उपलव्ध गराउने ।
७. होटल र होमस्टे संचालन गराउने ।
८. बाहिरबाट आयातित बस्तुलाई निरुत्साहित गर्ने ।

५.३.७ अपेक्षित उपलब्धीहरु

१. एक सहकारी एक उत्पादन कार्यक्रम लागु भएको हुनेछ ।
२. उत्पादनमा संलग्न सहकारीले मापदण्ड अनुसार अनुदान प्राप्त गरेका हुनेछन् ।
३. झरना, गुफा ताल पोखरी र कुण्डको संरक्षण भएको हुनेछ ।
४. मठ मन्दिर, गुम्वा लगायत धार्मिक तथा सांस्कृतिक संम्पदाको संरक्षण भएको हुनेछ ।
५. महत्वपूर्ण लेक र पहाडी धुरीमा पदमार्गको व्यवस्थापन भई पर्यटन व्यवसाय प्रवर्धन भएको हुनेछ । स्थानिय उत्पादनको लागि पूजीँ, प्राविधिक परामर्श र अन्य सुविधा उपलब्ध भएको हुनेछ ।
६. बाहिरबाट आयातित बस्तुलाई निरुत्साहित गराई आयात प्रतिस्थापन भएको हुनेछ ।
७. स्थानिय उत्पादनमा वृद्धि भई ताराखोला आत्मनिर्भर भएको हुनेछ ।
८. सुविधा सम्पन्न होटल र होमस्टे संचालन भएका हुनेछन् ।

परिच्छेद – ६
सामाजिक क्षेत्र

६.१ जनसंख्या व्यवस्थापन

६.१.१ पृष्ठभूमि

जनसंख्या वृद्धि, आकार, वितरण, घनत्व, बसाईंसराई आदिले कुनै पनि स्थानको जनसंख्या व्यवस्थापनमा महत्वपूर्ण प्रभाव पारेको हुन्छ । स्थानीय जनतालाई शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगार लगायत विभिन्न सुविधाहरु उपलब्ध गराएर उनीहरुको जीवनस्तर माथि उठाउन सकिन्छ । ताराखोला गाँउपालीकाको घरधुरी सर्वेक्षण २०७४ अनुसार यहाँको कुल जनसंख्या १४३९६ जना मध्ये पुरुषको संख्या ७३५४ (५१.०८%) र महिलाको संख्या ७०४२ (४८.९२ %) रहेको छ । यहाँको कुल परिवार संख्या २३४० छ भने परिवारको आकार प्रति परिवार ६ जना भन्दा बढि छ । यहाँ एकल परिवार भन्दा संयुक्त परिवारको संख्या बढी देखिन्छ, ताराखोलामा आर्थिक रुपले सक्रिय जनसंख्या ५३.६९ प्रतिशत (१५-५९ उमेर समुह)र निष्क्रिय जनसंख्या ४६.८३ प्रतिशत (०-१४ र ६० वर्ष भन्दा माथिको उमेर समुह) रहेको छ । यहाँका आधिकाशं मानिसहरु परम्परागत कृषि तथा पशुपालन व्यवसायमा संलग्न छन् भने गैह्र कृषि पेशामा संलग्न मानिसहरुको संख्या ज्यादै कम छ । विभिन्न अवसरहरुको खोजीमा यस गाँउपालिकाबाट बसाईंसराई गरी अन्य स्थानमा जाने मानिसहरुको संख्या क्रमिक रुपमा वृध्दि भइ रहेको छ । माथि उल्लेखित तथ्यबाट थाह हुन्छकि यहाँको जनसंख्या पक्षमा विभिन्न समस्याहरु रहेका छन् । यहाँका मानिसहरुलाई आधुनिक विविध सुविधाहरु उपलब्ध गराई उनीहरुको गुणस्तरीय जीवन कायम गर्नु आजको अपरिहार्य आवश्यकता हो ।

६.१.२ प्रमुख समस्याहरु

१. गाँउबाट मानिस अन्यत्र बसाईसराई गर्नु ।
२. उत्पादनशील दक्ष जनशक्ति विदेशिने क्रम बढ्नु ।
३. गरीबि, अशिक्षा र वेरोजगार हुनु ।
४. जेष्ठ नागरिकको जनसंख्या बढदो क्रममा हुनु ।
५. जनसंख्या व्यवस्थापनसम्वन्धी नीति निमार्ण र कार्यन्वयनमा कमी हुनु ।
६. अव्यवस्थित बसोवास र सामाजिक कुरीति व्याप्त हुनु ।
७. जनसंख्या र विकास वीच असन्तुलन हुनु ।

६.१.३ चुनौती र अवसर

चुनौती

१. गाउँबाट हुने बसाई सराई र विदेशिने युवालाइ रोजगारका अवसरहरु सिर्जना गरी गाँउमान नै बस्ने वातावरण कार्यम गर्न ।
२. विदेशमा आर्जन गरेको सीपलाई उपयोग गरी गाँउको विकासको व्यवस्थापन गर्न ।
३. शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगार लगायतका सुविधा उपलब्ध गराई ताराखोलावासीलाई गाँउमानै बस्ने वाातावरण सिर्जना गर्न ।

४. जनसंख्या र विकास बीच तादाम्यता कायम गर्न र ताराखोलाको दिगो र सन्तुलित विकासको लागि सम्पूर्ण जनतालाई विकास निर्माणको प्रकृयामा सहभागि गराउन ।
५. ताराखोलाको दिगो र सन्तुलित विकासका लागि सम्पूर्ण जनतालाई विकास निर्माणको प्रकृयामा सहभागि गराउन ।
६. जनसंख्यासम्वन्धी तथ्याङ्क अद्यावधिक गराई तदानुरुप सामाजिक विकासको प्रकृयालाई अगाडि बढाउन ।

अवसर

१. ताराखोला गाउँपालिका भूगोलको हिसावले सानो, जनसंखया कम र श्रोत साधनले सम्पन्न भएकाले यसको आर्थिक एवं सामाजिक विकासमा सहज भएको ।
२. गाउमानै स्थानीय सरकार क्रियाशील भएकाले जनसंख्या व्यवस्थापनमा सहज भएको ।
३. शिक्षा, स्वास्थ्य रोजगार र अन्य सुविधाहरु क्रमिक ढंगले उपलब्ध हुदै गएकाले बढदो बसाईसराई कम हुदै जाने ।
४. संघ, प्रदेश र स्थानीय तहले जनसंख्या व्यवस्थापनसंम्वन्धी नीति तर्जुमा हुनु र कार्यन्वयन हुदै जानु ।
५. आदिवासी जनसमुदायको बाहुल्यता भएको यस गाँउपालिकामा तीनै तहका सरकारको चाँसो रहनु ।
६. गाँउपालिकाको सरकार क्रियाशील, सक्षम र नेतृत्वदायी भूमिका खेल्न सक्ने भएकाले जनसंख्या व्यवस्थापनसंवन्धी प्रभावकारी कार्यक्रम संचालन हुने ।

६.१.४ दीर्घकालीन , सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोचः असल नागरिक तयार गर्ने

लक्ष : जनसंख्याको प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्ने

उद्देश्यः बसाईसराईलाई निरुत्साहित गरी जनताको जीवन स्तर वृद्धि गर्नु

६.१.५ रणनीति र कार्यनीति

उदेश्य १: बसाईसराईलाई निरुत्साहित गरी जनताको जीवन स्तर वृद्धि गर्नु ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ जनसंख्यासम्वन्धी तथ्याङकलाई अद्यावधिक गरी बसाइराईलाई व्यवस्थित गर्ने ।	१.१.१ जन्म, मृत्यु बसाईसराई, विवाह लगायत अन्य जनसांख्यिक तथ्याङकलाई डिजिटल प्रविधिद्धारा अध्यावधिक गर्ने । १.१.२ वेरोजगारहरुको तथ्याङ्क संकलन गरी रोजगार अभिवृद्धि गर्ने । १.१.३ लक्षित समुहको तथ्याङक संकलन गरी तिनीहरुको हित र उत्थानमा विशेष कार्यक्रम संचालन गर्ने । १.१.४ शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगार लगायत अन्य मानवीय सेवा सुविधा उपलब्ध गराउने । १.१.५ विदेशबाट फर्केका युवा र गाँउमा बसोवास .गरेका युवालाई तालिम र अनुदान प्रदान गरी उद्यमशीलताको अभिवृद्धि गर्ने । १.१.६ स्वरोजगारसम्बन्धी तालिम प्रदान गरी रोजगारका अवसरहरु वृद्धि गर्ने ।

६.१.६ प्रमुख कार्यक्रमहरु

१. संघ र प्रदेशको समन्वयमा जनसंख्यासंवन्धी नीति निर्माण गरी कार्यन्वयन गर्ने ।
२. जनसंख्यासंवन्धी सम्पूर्ण तथ्याङ्कहरुलाई संकलन गरी अद्यावधिक गर्ने ।
३. गाँउबाट अन्यन्त्र हुने वसाईसराईलाई निरुत्साहित गर्न शिक्षा स्वास्थ्य, रोजगार लगायत अन्य मानवीय सेवा र सुविधा उपलब्ध गराउने ।
४. युवालाई रोजगार र उद्यमशीलतासंम्वन्धी तालिम प्रदान गरी स्वरोजगार र उद्यमी बनाई आय आर्जन तर्फ उन्मुख गराउने ।
५. लक्षित समुहको हितमा विशेष कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
६. गैर सरकारी र नीजि क्षेत्रको सहलगानीमा जनसंख्या व्यवस्थापनसंवन्धी ठोस कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।

६.१.७ अपेक्षित उपलब्धी

१. जनसंख्यासंवम्न्धी सम्पूर्ण तथ्ययाङ्क अद्यावधिक भएको हुनेछन ।
२. जनसंख्या संम्वन्धी सम्पूर्ण नीतिहरु निर्माण भएको हुनेछन् ।
३. युवाहरु स्वरोजगार र उद्यमशीलतामा संग्लन भएको हुनेछन् ।
४. मानवीय सेवा सुविधाहरु उपलब्ध भएको हुनेछन् ।
५. गाउँबाट वाह्रय बसाईसराई नियन्त्रण भएको हुनेछ ।
६. गाउँवासीको जीवनस्तर माथि उठेको हुनेछ ।

६.२ शिक्षा

६.२.१ पृष्ठभूमि

शिक्षा मानिसको लागि आवश्यक पर्ने आधारभूत आवश्यकता हो । शिक्षाको माध्यमबाट मानिसमा ज्ञान, वुध्दि, विवेक र अन्तरनिहित प्रतिभाको प्रष्फुटन हुन्छ । शिक्षित व्यक्तिमा मानवीय गुणको विकास भएको हुन्छ । शिक्षा व्यावसायिक व्यवहारिक, प्राविधिक र जीवनोपयोगी हुन पर्दछ । ताराखोला गाँउपालिकामा ७०.१९ प्रतिशत मानिस साक्षर छन् । यहाँ आधारभूत विद्यालय १७ (प्रा. वि. १३ र नि मा. वि ४), माध्यमिक विद्यालय ७ (मा वि सामुदायिक ३ मा. वि. संस्थागत १) र उच्च मा.वि. सामुदायिक ३ गरी २४ वटा विद्यालयहरु रहेका छन् भने बालविबास केन्द्र २३ वटा छन् । ताराखोला गाँउपालिकामा शिक्षक/शिक्षिकाको संख्या २२१ र विद्यार्थी संख्या ३२४५ जना (छात्र १५६४ र छात्रा १६८१) छन् भने शिक्षक विद्यार्थी अनुपात १: १४. ६८ रहेको छ । एस.एल सी (एस .ई ई) वा सो भन्दा माथिको शैक्षिक तह उर्तीण गर्ने जनशक्ति २५८४ (१७.९ प्रतिशत) मध्ये प्रमाण पत्र तह वा सो सरहको प्राविधिक जनशक्तिको संख्या ४६ जना र स्नातक वा सो भन्दा माथिको जनशक्ति जम्मा ४ जना रहेका छन् । यहाँ विभिन्न सीपमूलक तालिम लिने व्यक्तिहरुको सख्या १५१ रहेको छ ।

६.२.२ प्रमुख समस्याहरु

१. शिक्षक दरवन्दी अपुग र विषय शिक्षकको अभाव ।
२. इन्टरनेट सुविधाको पहँच नहुन ।
३. खेल मैदानको व्यवस्था नहुनु ।
४. प्रविधिमैत्री पुस्तकालयको अभाव ।
५. वसाईसराईको कारणले विद्यालयमा विद्यार्थीहरुको कमी ।

६. विद्यालयमा अपाङ्गमैत्री पूर्वाधारको अभाव ।
७. विद्यालयको कमजोर व्यवस्थापन ।
८. विद्यालय भवन, फर्निचर, पाठयपुस्तक आदि भौतिक सुविधा प्रयाप्त व्यवस्थापन नहुनु ।
९. आवसीय विद्यालयको व्यवस्थापन नहुनु ।
१०. कमजोर अनुगमन पध्दती ।
११. गुणस्तरीय शिक्षाको कमी ।
१२. दिवा खाजा प्रभावकारी ढंगले संचालन नहुनु ।

६.२.३ चुनौती र अवसरहरु

चुनौती

१. अपुग शिक्षक दरवन्दी र विषय शिक्षकको व्यवस्थापन गर्न ।
२. प्राविधिक शिक्षालयको स्थापना र दीगो रुपमा सचालन गर्न ।
३. विद्यालय भवन, फर्निचर, खेलकुद मैदान लगायत अन्य भौतिक सुविधा उपलब्ध गराउन ।
४. अपाङ्ग मैत्री पूर्वाधारको निर्माण गर्न ।
५. दिवा खाजालाई व्यवस्थित र प्रभावकारी ढंगले संचालन गर्न ।
६. विद्यालयहरु संमायोजन गरी शिक्षण सिकाई क्रियाकलापलाई प्रभावकारी ढंगले संचालान गर्न ।
७. आवसीय विद्यालयहरु व्यवस्थित ढङले संचालन गर्न ।
८. वसाईसराईको कारणले गाउँ छोडी अन्यत्र जाने विद्यार्थीहरुलाई आकर्षित गराउने ।
९. अनुगमन पद्धतीलाई प्रभावकारी बनाउदै कमजोर विद्यालय व्यवस्थापनलाई व्यवस्थित र सुदृढ गराउन ।

अवसर

गाउँपालिकाको शिक्षाको सम्पूर्ण जिम्मा स्थानीय सरकारलाई भएकाले प्रदेश र संघीय सरकारसँग समन्वय गरी शिक्षक दरवन्दी, पाठयपुस्तक, शैक्षिक सामाग्री, पाठ्यक्रम, पठनपाठन, भौतिक सुविधा, खेलकुद, पुस्तकालय, विद्यालय व्यवस्थापन, अनुगमन र निरीक्षणलाई प्रभावकारी ढंगले संचालन गर्ने ।

६.२.४ दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोचः शिक्षालाई जीवन उपयोगी बनाई गुणस्तरीय बनाउने ।

लक्ष्यः व्यवसायिक व्यवहारीक र प्राविधिक शिक्षाको माध्यम द्धारा प्राविधिक जनशक्ति उत्पादन गर्ने ।

उद्देश्य

१. विद्यालयमा भौतिक सुविधा उपलब्ध गराउने ।
२. आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गरी पठनपाठनलाई प्रभावकारी बनाउने ।
३. विद्यालय व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी गराउन नियमित अनुगमन र निरीक्षण परिपाटी संचालन गर्ने ।

६.२.५ रणनिति र कार्यनिति

उद्देश्य १: विद्यालयमा भौतिक सुविधा उपलब्ध गराउने ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ भुकम्प प्रतिरोधी, अपाङ्ग मैत्री र दिगो पूर्वाधारको निर्माण गरी भौतिक सुविधा उपलब्ध गराउने ।	१.१.१ भूकम्प प्रतिरोधी, अपाङ्ग मैत्री विद्यालय भवनको निर्माण गरिने । १.१.२ विद्यालयमा खानेपानीको आपूर्ती गराउने । १.१.३ विद्यालयमा स्तरीय खेल मैदान निर्माण गरिने । १.१.४ विद्यालयमा फर्निचर र अन्य भौतिक सुविधाको व्यवस्था गरिने ।

उद्देश्य २: आधुनिक प्राविधिको प्रयोग गरी पठन पाठनलाई प्रभावकारी बनाउने

रणनीति	कार्यनीति
१.१ पठनपाठनलाई प्रभावकारी गराउने ।	१.१.१ विद्यालयमा इन्टरनेटको व्यवस्था गराउने । १.१.२ पाठ्यपुस्तक र पाठ्यसामग्री समयमा उवलब्ध गराउने । १.१.३ पुस्तकालयमा इन्टरनेटको व्यवस्था गराउने । १.१.४ विषय शिक्षकको व्यवस्था गरिने । १.१.५ अतिरिक्त कृयाकलाप सञ्चालन गरी विद्यार्थीको अन्तरनिहित प्रतिभाको विकास गराउने ।

उद्देश्य ३: विद्यालय व्यवस्थापन प्रभावकारी गराउन नियमित अनुगमन र निरीक्षणको परिपाटी संचालन गर्ने ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ विद्यालयको व्यवस्थापन प्रभावकारी बनाउन अनुगमनलाई नियमित गराउने ।	१.१.१ योग्यता, कार्य दक्षता र कार्य कुशलताको आधारमा प्रधाननध्यापकको नियुक्ति गराउने । १.१.२ कार्य दक्षताको आधारलाई ध्यानमा राखी पुरस्कारको व्यवस्था गराउने । १.१.३ विद्यालय व्यवस्थापन समिति, निवार्चित जनप्रतिनिधि, शिक्षा समन्वय र सरोकारवालालाई विद्यालयमा नियमित निरीक्षण गराउने ।

६.२.६ प्रमुख कार्यक्रमहरु

१. आभारभूत तहको तल्लो कक्षावाटनै अंग्रेजी माध्यमबाट पठनपाठन संचालन गर्ने ।
२. अभिभावक शिक्षाको माध्यमबाट समाजमा शैक्षिक चेतनाको अभिवृद्धी गर्ने ।
३. प्रत्येक वडामा १/१ वटा नमुना विद्यालय संचालन गर्ने ।
४. प्रजातन्त्र मा.वि. र हरि मा.वि. (उ.मा.वि) मा ४ कोठे पक्की भवन निर्माण गर्ने ।
५. गाँउपालिका भित्र एक सामुदायिक सिकाई केन्द्रको स्थापना गर्ने ।
६. वडा नं ४ ताराको नेपाल माध्यमिक विद्यालयमा गण्डकी प्रदेशको लगानीमा प्राविधिक शिक्षालयको संचालन गर्ने ।
७. शिक्षकहरुलाई समयानुकुल विषयगत पुनर्ताजकी तालिम र विपद् व्यवस्थापन संवन्धी तालिम प्रदान गर्ने ।
८. उच्च तहमा प्राविधिक विषय अध्ययन गर्न चाहने जेहन्दार विद्यार्थीलाई गाउँपालिकाले निश्चित आधार बनाई छात्रवृत्रि प्रदान गर्न पहल गर्ने ।
९. शिक्षण सिकाई कियाकलापलाई प्रभावकारी ढंगले संचालन गर्न भौतिक वातावरण अनुकुल हुने गरी व्यवस्थापन गर्ने ।

१०. विद्यालयमा इन्टरनेटको व्यवस्थापन गर्ने ।

११. वडा स्तरयि शैक्षिक अन्तरक्रिया संचालन गरी सरोकारवालाको सक्रियता अभिवृद्धी गर्ने ।

१२. विद्यालयमा अपाङ्गमैत्री पूर्वाधार निर्माण गर्ने ।

६.२.७ अपेक्षित उपलब्धी

१. सम्पूर्ण विद्यालयमा शिक्षक दरवन्दीको व्यवस्था भई भौतिक सुबिधाहरु उपलब्ध हुनेछन् ।

२. नेपाल माध्यमिक विद्यालयमा प्राविधिक शिक्षा संचालन हुनेछ ।

३. संम्पूर्ण विद्यालय र पुस्तकालयमा इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध हुनेछ ।

४. प्रत्येक वडामा १/१ वटा नमुना विद्यालय संचालन भै आवासिय सुविधा उपलब्ध हुनेछ ।

५. प्रजातन्त्र मा.वि. र हरि मा.वि. (उ.मा.वि) मा ४ कोठे पक्की भवन निर्माण हुनेछ ।

६. सम्पूर्ण बिद्यालयमा अपाङ्गमैत्री पूर्वाधारको निर्माण हुनेछ ।

७. विद्यालयमा दिवा खाजालाई व्यवस्थित गरिने छ ।

८. विद्यालयको कमजोर व्यवस्थापन पक्ष चुस्त, दुरुस्त, पारदर्शी र प्रभावकारी हुनेछ ।

९. विद्यालयको अनुगमन र निरीक्षण नियमित हुनेछ ।

६.३ स्वास्थ्य, पोषण, खानेपानी तथा सरसफाई

६.३.१ पृष्टभूमि

ताराखोला गाँउपालिकाका ५ वटा स्वास्थ्य चौंकीमा ३२ कर्मचारी कार्यरत छन् भने निजी क्षेत्रमा १० वटा स्वास्थ्य सेवा केन्द्रमा १० जना स्वास्थ्य कर्मीहरु रहेका छन् । यी स्वास्थ्य चौकी र सेवा केन्द्रबाट प्रयाप्त मात्रामा औषधी र स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध हुन सकेको छैन । बालवालिकालाई खोप, पोलियो थोपा र गर्भवती महिलालाई आइरन चक्की र प्रसुती सेवा उपलब्ध भएको छ । यस गाँउपालिकामा विभिन्न खानेपानी आयोजनाहरु निर्माणधीन अवस्थामा छन् । यी आयोजना सम्पन्न पश्चात यहँका जनतालाई खानेपानी सुविधा आपूर्ती हुनेछ । अधिकांश घरधुरीमा पाइपद्धारा पानी आपूर्ती भएको छ भने केही परिवारहरु सार्वजनिक धाराको समेत प्रयोग गर्दछन् । शौचालयको स्थितीलाई हेर्दा करीव ६० प्रतिशत घरमा पक्की शौचालय र ४० प्रतिशत घरमा सामान्य चर्पी रहेका छन् । सरसफाईको हिसावले यस गाँउपालिकामा ठोस कार्यक्रम संचालन भएको पाईदैन । ठोस फोहोर पदार्थको विर्सजन र नालीको राम्रो व्यवस्थापन भएको छैन । तसर्थ स्वास्थ्य पोषण, खानेपानी र सरसफाईमा स्तर उन्नती गरी यहाँका वासिन्दाहरुको स्वास्थ्यमा ध्यान दिनु आवश्यक छ ।

६.३.२ प्रमुख समस्याहरु

१. अस्पतालको अभाव र स्वास्थ्य चौकीको सेवा अप्रयाप्तता ।

२. निशुल्क औषधी, स्वास्थ्य प्रयोगशाला,चिकित्सक सेवा र स्वास्थ्य औजारको अभाव ।

३. पोषणयुक्त खानाको कमी ।

४. सवै वडामा स्वास्थ्य संवन्धी पहुँच नपुग्नु ।

५. सम्पूर्ण घरधुरीमा स्वच्छ खानेपानीको आपूर्ती हुन नसकेको ।

६. सम्पूर्ण घरमा सुविधा सम्पन्न पक्की शौचालयको व्यवस्था हुन नसकेको ।

७. फोहोर मैलाको उचित ढंगले व्यवस्थापन नभएको ।

८. सडक र मार्गमा नालीको व्यवस्था नभएको ।

९. सरसफाई संवन्धी सचेतनाको कमी भएको ।

६.३.३ चुनौती र अवसर

चुनौती

१. गाउपालिकामा प्रयोगशाला सहितको सुपिधा सम्पन्न अस्पताल संचालन गर्न ।
२. भइरहेका स्वास्थ्य चौकिमा प्रयोगशाला, निशुल्क औषधि र चिकित्सक सेवा उपलब्ध गराई स्तरोन्नती गर्न ।
३. स्वास्थ्य चौकीको सेवा नपुगेका स्थानमा स्वास्थ्य चौकी स्थापना गरी स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउन ।
४. गाँउवासलिाई पोषणयुक्त खानाको व्यवस्था गर्न ।
५. २ वर्ष भित्र १ घर १ धारा नीतिलाई कार्यान्वयन गरी शुद्ध खानेपानीको आपूर्ती गराउन
६. प्रत्येक घरमा सुविधा सम्पन्न शौचालय निर्माण गर्न ।
७. फोहोरमैलाको उचित व्यवस्थापन गरी नाला ढलको निर्माण गर्न ।
८. प्रत्येक नागरिकलाई व्यक्तिगत सरसफालाई संवन्धी सचेतना अभिवृद्धि गर्न ।

अवसर

१. गण्डकी प्रदेशको नीति तथा कार्यक्रमामा प्रत्येक गाँउपालिकामा २५ शैयाको सुविधा सम्पन्न अस्पतालको स्थापना गर्ने ।
२. हाल संचालनमा रहेका स्वास्थ्य चौकीमा निशुल्क औषधि, स्वास्थ्य सामाग्री र अन्य स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराई स्तरोन्नती गर्ने ।
३. गाँउपालिकाले पोषणयुक्त खानेकुराको बारेमा चेतना अभिवृद्धि गरी पोषण कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
४. स्वास्थ्य क्षेत्रमा सरकारी र गैह्र सरकारी क्षेत्रको समन्वयन र सहकार्य अभिवृद्धी गर्ने
५. स्थानीय क्षेत्रमा उपलब्ध जडीबुटीहरुको व्यवस्थापन गरी आर्युवेद चिकित्सा प्रणालीलाई विकसित गर्ने ।
६. खानेपानी मुहान संरक्षण गरी प्रत्येक घरमा शुद्ध खानेपानी उपलब्ध गराउन गा. पा. समपुरक कोष मार्फत नीति लिएको ।
७. पूर्ण सरसफाईयुक्त गाँउपालीका घोषणा गर्ने नीति ।
८. प्रत्येक वडामा १/१ वटा फोहोर संकलन केन्द्र स्थापना गर्ने गा.पा. को नीति हुनु ।
९. असाध्य ८ ओटा रोगहरुको (मुटु रोग, क्यान्सर, हेड इन्जुरी, मृगौला रोग, पार्कीन्सन्स, अल्जाइमर, सिकलसेल एनिमिया) निशुल्क उपचारको व्यवस्था हुनु ।

६.३.४ दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोचः प्रतिरोधात्मक एंव उपचारात्मक विधि मार्फत गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराई गाँउपालिका वासिलाई स्वस्थ्य र निरोगी गराउने ।

लक्ष्यः गुणस्तरिय स्वास्थ्य सेवा, पोष्णयूक्त खाना, शुद्ध खानेपानी सुविधा र सरसफाई सुविधा उपलब्ध गराई गाँउवासीको स्वास्थ्यमा सुधार ल्याउने ।

उद्देश्य

१. गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा र पोषणयुक्त खानाको व्यवस्था गर्ने।
२. शुध्द खानेपानी उपलब्ध गराई सरसफाईसंवन्धी सचेतना अभिवृद्धि गराउने ।

६.३.५ रणनीति र कार्यनिति

उद्देश्य १: गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा र पोषणयुक्त खानाको व्यवस्था गर्ने ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ स्तरीय स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराई स्वास्थ्यमा सुधार ल्याउने र पोषणयुक्त खानाको व्यवस्था गर्ने ।	१.१.१ आधुनिक सुविधा सम्पन्न २५ शैयाको अस्पताल अर्गलमा स्थापना गर्ने । १.१.२ स्वास्थ्य संस्थामा औषधी, ल्याव र उपकरणको वयवस्था गरी स्तरोन्नति गर्ने । १.१.३ स्वास्थ्य संस्थामा द्यष्चतजष्लन अभलतभच स्थापना गरी घरमा सुत्केरी हुने दरलाई शुन्यमा झार्ने । १.१.४ बालवालिकालाई आवश्यक खोप र अन्य स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने र प्रसुती सेवालाई प्रभावकारी ढंगले संचालन गर्ने । १.१.५ असाध्य ८ वटा रोगहरुको उपचारमा समन्वयन गराउने । १.१.६ सरकारी, गैह्र सरकारी र नीजी क्षेत्रको समन्वयमा स्वास्थ्य संवन्धी परामर्श लिई लगानीको वातावरण सिर्जना गर्ने । १.१.७ बालवालिका, गर्भवती महिला र जेष्ठ नागरिकलाई स्वास्थ्य सेवामा पँहुच अभिवृद्धि गर्ने । १.१.८ पोषण संवन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्दै पोषणयुक्त खानाको प्रवन्ध गराउने ।

उद्देश्य: २ शुद्ध खानेपानी उपलब्ध गराई सरसफाई संवन्धी सचेतना अभिवृद्धि गराउने ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ शुद्ध खानेपानी उपलब्ध गराई सरसफाईसम्वन्धी सचेतना अभिवृद्धि गराउने ।	१.१.१ एक घर एक धाराको नीति कार्यन्यन गर्ने । १.१.२ खानेपानीका मुहानहरु संरक्षण गर्ने । १.१.३ निर्माणाधीन खानेपानी आयोजनाहरु समयमा नै सम्पन्न गरी चालु आयोजनाको मर्मत र स्तरोन्नती गर्ने । १.१.४ प्रत्येक वडाको १, १ ठाउँमा फोहोर संकलन केन्द्र स्थापना गरी फोहोर मैलाको उचित व्यवस्थापन गर्ने । १.१.५ गाँउपालिकाका सम्पूर्ण घरमा पक्की शौचालय निर्माण गर्ने । १.१.६ वजार केन्द्रहरुमा सार्वजनिक शौचालय निर्माणमा गर्ने । १.१.७ प्रत्येक वडाका वस्तीमा स्वास्थ्य संस्थाको संयोजनमा सरसफाई संवन्धी चेतनामुलक कार्यक्रमहरु नियमित रुपमा संचालन गराउने ।

६.३.६ प्रमुख कार्यक्रम

१. पाँच वर्ष भित्रमा अर्गलमा २५ शैयाको औषधी, उपकरण, ल्याव र चिकित्सिक सेवा सहितको अस्पताल स्थापना र संचलालन गर्ने ।

२. हिल स्वास्थ्य चौकिमा १ वर्ष भित्रमा ल्यावको संचालन गरी औषधी भण्डारणको व्यवस्था गर्ने ।

३. वडामा न ४ मा १ वर्ष भित्रमा सामुदायिक स्वास्थ्य एकाईको भवन निर्माण गरी स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने ।

४. भुस्कातमा सामुदायिक स्वास्थ्य इकाईको भवन व्यवस्थापन गर्ने ।

५. सम्पूर्ण सामुदायिक स्वास्थ्य संस्थामा फर्निचर, औजार र उपकरणको व्यवस्था गर्ने ।

६. बच्चा र आमाको लागि सुनौलो १००० दिनको पोषण कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

७. सम्पूर्ण स्वास्थ्य संस्थामा आफ्नै औषधालय (उजबक्कबअथ संचालन गर्ने।

८. सम्पुर्ण स्वास्थ्य संस्थामा इन्टरनेट सेवा जडान गर्ने ।

९. स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रम प्रभावकारि ढङ्गले संचालन गर्ने ।

१०. गाँउपालिमामा एउटा एम्वुलेन्सको व्यवस्था गर्ने ।

११. प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थामा Birthing center सुविधा उपलब्ध गराउने ।

१२ प्रत्येक गर्भवती महिलाई नियमित स्वास्थ्य परिक्षण गराई Birthing center मा बच्चा जन्माउन आर्कर्षित गराउने ।

१३ एक घर एक धाराको कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने

१४. गाँउवासीलाई शुद्ध खानेपानी आपूर्ती गराउने

१६. खानेपानीका मुहानहरु संरक्षण गर्ने ।

१७. निर्माणाधीन खानेपानी आयोजनालाई समयमा सम्पन्न गराई चालु आयोजनाको मर्मत र स्तरोन्नती गर्ने ।

१८. प्रत्येक घरमा पक्की शौचालयको व्यवस्था गर्ने

१९. प्रत्येक वडामा ठोस फोहोर मैलाको संकलन केन्द्र स्थापना गरी फोहोर मैलाको उचित व्यवस्थापन गर्ने ।

२०. स्वास्थ्य र सरसफाईसंवन्धी सचेतना कार्यक्रम नियमित रुपमा संचालन गर्ने ।

६.३.७ अपेक्षित उपलब्धी

१. गाँउपालिका केन्द्र अर्गलमा ५ वर्ष भित्रमा औषधि, औजार/उपकरण प्रयोगशाला र चिकित्सक सेवा सहितको अस्पताल संचालन भएको हुनेछ ।

२. सम्पूर्ण वडाहरुमा कम्तीमा एक स्वास्थ्य संस्था संचालन भई ती संस्थाहरुमा औषधि, औजार उपकरण Birthing Center र इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध भएको हुनेछ ।

३. सम्पूर्ण स्वास्थ्य संस्थामा आफ्नै औषधालय संचालन हुनेछ र आमा र बच्चाको लागि सुनौलो १००० दिनको पोषण कार्यक्रम संचालन भएको हुनेछ ।

४. गाँउपालिकामा एक एम्वुलेन्स संचालन भएको हुनेछ ।

५. प्रत्येक घरमा शुद्ध खानेपानी धारा जडान भएको हुनेछ ।

६. खानेपानीका मुहानहरुको संरक्षण भएको हुनेछ ।

७. निर्माणाधिन खानेपानी आयोजना समयमा नै सम्पन्न भएका हुनेछन् ।

८. खानेपानी आयोजनाको मर्मत र संभार भएको हुनेछ ।

९. प्रत्येक घरमा पक्की शौचालय निर्माण भएको हुनेछ

१०. प्रत्येक वडामा फोहोर संकलन केन्द्र स्थापना भई फोहोर मैलाको उचित ढंगले व्यवस्थापन भएको हुनेछ ।

११. स्वास्थ्य र सरसफाई संवन्धी सचेतनामूलक कार्यक्रम नियमित संचालन भई नागरिकहरु सचेत भएका हुनेछन् ।

६.४ लक्षित समुह विकास र संरक्षण

६.४.१ पृष्ठभूमि

वालबालिका, युवा, किशोरकिशोरी, महिला, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति द्वन्द्वपीडित, उत्पिडित वर्ग, समुदायहरुलाई राज्यको तर्फवाट सुरक्षा र संरक्षण प्रदान गर्नु पर्दछ । उनीहरुलाई अन्य नागरकि सरह समाजमा स्थापित गर्न र उनहिरुको शारिरीक, मानसिक एवं भावनात्मक विकासको लागि विशेष कार्यक्रम मार्फत सम्वोधन गर्नु पर्दछ । उनीहरु सामाजिक रुपले कुनै न कुनै प्रकारको उत्पीडनमा परेका हुन्छन् । समाजमा रहेका यी उत्पीडीत वर्ग र समुदायको हितको निम्ति सुरक्षा र संरक्षण प्रदान नगर्ने हो भने स्वच्छ, सुन्दर र शान्तिपूर्ण समाजको स्थापना गर्ने परिकल्पना साकार हुन सक्दैन । तसर्थ उनीहरुलाई मनोवैज्ञानिक ढंगले व्यवहार गरेर उनीहरुको अधिकार र हितको ग्यारेण्टी गर्नु पर्दछ ।

६.४.२ प्रमुख समस्याहरु

१. युवा, युवतीलाई सिर्जनशिल कार्यमा संग्लग्न गराउन नसकनु ।
२. सामाजिक गतिविधिमा युवाहरुको संलग्नता नहुनु ।
३. युवायुवतीको शारीरीक एवं मानसिक विकासको लागि खेलकुद, मनोरञ्जन र व्यायामको उचित व्यवस्था नहुनु ।
४. गाँउपालिकामा संचालन हुने विभिन्न कार्यक्रममा युवायुवतीहरुलाई संलग्न नगराउनु ।
५. समाजमा महिला हिंसा कायम रहनु ।
६. पैतृक सम्पत्ति माथि महिलाको हक सुनिश्चित नहुनु ।
७. आर्थिक, समाजिक,सांस्कृतिक र राजनैतिक क्षेत्रमा महिलाको सहभागिता न्युन हुनु ।
८. महिला सशक्तिकरणका कायर्क्रम नियमित रुपमा संचालन नहुनु र गरीव र उत्पीडित वर्ग र समुदायका महिलाहरुलाई संवोधन गर्ने प्रभावकारी कार्यक्रम संचालन नहुनु ।
९. बालबालिकाको स्वास्थ्य, पोषण, शिक्षा, मनोरञ्जन लगायतका सुविधा पर्याप्त मात्रमा उपलब्ध नहुनु ।
१०. किशोर किशोरीहरुको मनोभाव बुझेर व्यवहार नगर्नु र उनिहरुलाई समाजमा घुलमिल हुने वातावरण सृजना नहुनु ।
११. जेष्ठ नागरिकको ज्ञान, सीप र अनुभवलाई समाजले ग्रहण गर्न नसक्नु ।
१२. जेष्ठ नागरिकको स्वास्थ्य, खानपिन र स्याहारमा उचित ध्यान नदिनु र उनीहरुको लागि दिवा मनोरञ्जन र आश्रय स्थलको निमार्ण नहुनु ।
१३. अपाङ्गगता भएका व्यक्तिलाई समाजले हेयको दृष्टिकोणले व्यवहार गर्नु र उनीहरुलाई आवश्यक पर्ने ज्ञान र सीपमूलक तालिमको व्यवस्था नहुनु ।
१४. अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई सपाङ्ग सरह समाजमा प्रतिस्थापन गराउने वातावरण सिर्जना नहुनु ।
१५. द्वन्द्व पीडित व्यक्तिहरुलाई समाजमा सहज ढङगले पुर्नस्थापित गराउन प्रभावकारी कार्यक्रम संचालन नहुनु ।
१६. उत्पीडित तथा पिछडीएको वर्गको हितमा अपेक्षित कार्यक्रम संचालन नहुनु

६.४.३ चुनौती र अवसर

चुनौती

१. वालबालीका, किशोर किशोरी र युवाहरुलाई शिक्षा, स्वास्थ्य, पोषण, मनोरञ्जन, खेलकुद लगायत विभिन्न सुविधा उपलब्ध गराएर उनीहरुको शारिरिक, मानसिक एवं संवेगात्मक भावनाको विकास गराउन ।

२. समाजमा व्याप्त महिला हिंसा अत्य गर्न सामजिक विभेद र असमानता हटाई महिला सशक्तिकरण गराउन ।

३. जेष्ठ नागरिकको हेरचाह, खानपिन, स्वास्थ्य उपचार, मनोरञ्जन र आश्रय स्थलको निर्माण गरी उनीहरुलाई सामाजिक सुरक्षा र संरक्षण प्रदान गर्न ।

४. अपाङगताको पहिचान गर्न, तालिम र प्रशिक्षण प्रदान गर्न र सपाङगता सरह समाजमा जीउनको लागि रोजगारी र व्यवसाय संचालन गर्ने वातावरण तयार गर्न ।

५. द्वन्द्व कालनमा अंगभंग, घाईते र पीडितहरुलाई स्वास्थोपचार, रोजगार र व्यवसयमा संग्लग्न गराई समाजमा पुनर्स्थापित गराउन ।

६. उत्पीडित तथा पिछडिएको वर्गको हितमा प्रभावकारी कार्यक्रम संचालन गराउन ।

अवसर

१. वेरोजगार युवाहरुलाई सीप, प्रविधि र पुँजी उपलब्ध गराई स्वरोजगार र उद्यमशिलतामा सम्लग्न गराउन ।

२. सचेतनामूलक र सशक्तिकरणसम्बन्धि कार्यक्रम सञ्चालन गरी सामाजिक विभेद न्यूनिकरण गराई सभ्य समाजको निर्माण गर्न ।

३. राज्यको तर्फबाट जेष्ठ नागरिक, एकल महिला र अपांगता भएका व्यक्तिहरुलाई सामाजिक सुरक्षा प्रदान गर्न ।

६.४.४ दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोचः समाजमा हिंसा असमानत, विभेद र उत्पीडिनको अत्य गरी सभ्य समाजको निर्माण गर्ने ।

लक्ष्यः लक्षित समुहलाई शिक्षा, स्वास्थ्य, पोषण, खेलकुद, मनोरञ्जन, तालिम, रोजगार आदि सुविधाहरु उपलब्ध गराएर उनीहरुलाई समाजमा स्थापित गराउने ।

उद्देश्य १: लक्षित समुहलाई सामाजिक सुरक्षा र संरक्षण प्रदान गर्ने ।

६.४.५ रणनीति र कार्यनीति

उदेश्य १: लक्षित समुहलाई सामाजिक सुरक्षा र संरक्षण प्रदान गर्ने ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ लक्षित समुहलाई सामाजिक सुरक्षाको प्रत्याभूति गराउने ।	१.१.१ लक्षितस मुहलाई शिक्षा, स्वास्थ्य, पोषण , खेलकुद, मनोरञ्जन लगायत सुविधाको ग्यारेन्टी गराउने १.१.२ गाँउपालिकाका सवै वडामा खेलकुद मैदानको व्यवस्था गर्ने । १.१.३ महिला सशक्तिकरणलाई प्रभावकारी ढङ्गले संचालन गर्ने । १.१.४ जेष्ठ नागरिक दिवा आश्रय स्थलको व्यवस्था गर्ने

	१.१.५ आर्थिक सामाजिक-सास्कृति एवं राजनैतिक क्षेत्रमा महिला सहभागिता अभिवृद्धि गर्ने । १.१.६ विपन्न, उत्पीडित द्वन्द्वपीडीत र पिछडीएको वर्ग र समुदायको हितमा विशेष कार्यक्रम संचालन गर्न गापाले अनुदान र बजेटको संयोजन गर्ने । १.१.७ सामाजिक असमनता, विभेद र, उत्पीडनलाई न्युनीकरण गर्न सचेतनामूलक तालिम, गोष्ठी र कार्यशाला संचालनमा गापाले संयोजन गर्ने ।

६.४.६ प्रमुख कार्यक्रमहरु

१. लक्षित समुहलाई ध्यानमा राखी शसक्तिकरणका कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
२. प्रत्येक वडामा खेलकुद मैदान निर्माण गर्ने ।
३. प्रत्येक वडामा जेष्ठ नागरिक आश्रयस्थलको निर्माण गर्ने ।
४. सामाजिक सुरक्षा भत्तालाई व्यवस्थित गर्ने ।
५. अपाङ्गता भएका व्यक्तिको पहिचान गरी परिचय पत्र वितरण र सुविधा उपलब्ध गराउने ।
६. द्वन्द्व पीडित व्यक्तिहरुको उचित व्यवस्थापन गर्ने ।
७. समाजमा विद्यमान असमानता, विभेद र हिसांको न्यूनीकरण गर्ने ।

६.४.७ अपेक्षित उपलब्धी

१. लक्षित समुहलाई ध्यानमा राखी शसक्तिकरणका कार्यक्रम संचालन भएका हुनेछन ।
२. प्रत्येक वडामा खेलकुद मैदान र जेष्ठ नागरिक आश्रयस्थलको निर्माण भएको हुनेछ ।
३. अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई परिचयपत्र वितरण गरी वर्गीकरण अनुसार सुविधा उपलब्ध भएको हुनेछ ।
४. द्वन्द्व पीडित व्यक्तिहरुलाई समाजमा पूर्नस्थापना गरिएको हुनेछ ।
५. लक्षित समुहको शिक्षा, स्वास्थ्य, पोषण, मनोरञ्जन लगायतका सुविधाहरु उपलब्ध भएको हुनेछ ।
६. समाजमा असमानता विभेद र उत्पीडन न्यूनीकरण भएको हुनेछ ।

परिच्छेद – ७
भौतिक पूर्वधार क्षेत्र

७.१ उर्जा

७.१.१ पृष्ठभूमी

नवीकरणीय उर्जाको विकास नभएको यस गाँउपालिकामा जलविद्युत शक्ति नै उर्जाको महत्वपूर्ण श्रोत हो । यस पालिकाका ८५.५ प्रतिशत घरपरिवारले वत्तिको रुपमा विद्युत प्रयोग गरेका छन । वत्ति प्रयोग गर्ने घर परिवारको संख्या करीव ७ प्रतिशत छ भने बाँकि घर परिवारले वतिको रुपमा अन्य श्रोतको प्रयोग गरेका छन् । यहाँका करिव ७७ प्रतिशत घर परिवारमा सुधारिएको चुलो प्रयोगमा आएको छ । खनिज एव वायु उर्जाको विकास भएको छैन भने ज्यादै कम घर परिवारले वायोगयास प्रयोग गरेका छन् । माथि उल्लेखित सबै प्रकारका उर्जाको उत्पादन मार्फत रोजगारी सिर्जना गरी आगामि ५ वर्ष भित्र ताराखोला गाँउपालिकालाई उज्यालो गाँउपालिकाको रुपमा घोषणा गरी आर्थिक रुपमा सम्पन्न र समृध्द गाँउपालिकाको रुपमा विकसित गर्न पर्दछ ।

७.१.२ प्रमुख समस्याहरु

१. भरपर्दो र गुणस्तरीय विद्युत सेवा उपलब्ध नहुनु ।
२. विद्युत उत्पादन संवन्धी सभ्कौतामा गाँउपालिकाको भूमिका नहुनु ।
३. विद्युत सवस्टेसनको निर्माण नहुनु ।
४. विद्युत पोलहरु भरपर्दो र टिकाउ नहुनु ।
५. नवीकरणीय उर्जाको उत्पादन नहुनु ।
६. उर्जा उत्पादनमा प्राविधिक र वित्तीय श्रोतको अभाव ।

७.१.३ चुनौती र अवसर

चुनौती

१. भरपर्दो र गुणस्तरीय विद्युत सेवा उपलव्ध गराउन ।
२. विद्युत संम्वन्धी नीति, नियम र सभ्कौता संघीय सरकारबाट हुनाले आयोजना समयमा नै सम्पन्न गराउन कठिन ।
३. प्राविधिक र वित्तीय अभावले गर्दा फलाम र स्टिलका पोलहरु व्यवस्थापन गर्न ।
४. नवीकरणीय उर्जा उत्पादन संवन्धी नीति निमार्ण गरी कार्यन्वयन गर्न ।
५. जलविद्युतमा स्थानीय जनताको सेयर सुनिश्चित गराउन ।

अवसर

१. ताराखोला गाँउपालिकामा धेरै खोलाहरु भएकोले जलविद्युत उत्पादन भई उज्यालो गाँउपालिका कार्यक्रम कार्यन्वयन गर्न ।
२. जलविद्युत आयोजना जनताको लगानी (सेयर) सुनिश्चित गरी लाभांश प्राप्त गर्न ।
३. गाँउपालिका साझेदारीमा घर घरमा सौर्य बत्ती उपलब्ध गराई उज्यालो गाँउपालिका कार्यक्रममा सहयोग पुर्यायन ।
४. प्राविधिक र वित्तीय साझेदारीमा वायु शक्तिद्धारा उर्जा उत्पादन गर्न ।

७.१.४ दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्यहरु

सोच: जलविद्युत र नवीकरणीय उर्जा उत्पादन मार्फत दीगो आर्थिक विकास गर्न ।

लक्ष्य: जलविद्युत र नवीकरणीय उर्जा उत्पादन प्रयोग क्षमता र दक्षता अभिवृध्दि गरी आर्थिक विकासमा टेवा पुर्‍याउन ।

उद्देश्यहरु

१. विद्युत सेवालाई दीगो र भरपर्दो बनाई उर्जा सुरक्षामा योगदान पुयाउनु ।

२. नवीकरणीय उर्जाको माध्यमबाट विद्युतीकरण र घरेलु उद्योग संचालन गरी रोजगार सिर्जना गर्नु ।

७.१.५ रणनीति र कार्यनीति

उदेश्य १: विद्युत सेवालाई दीगो र भरपर्दो बनाई उर्जा सुरक्षामा योगदान पुयाउनु ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ विद्युत सेवालाइ व्यवस्थापन गर्ने ।	१.१.१ संघीय र प्रदेश सरकारको समन्वयनमा भरपर्दो विद्युत पोलहरु र सव स्टेसनहरुको निर्माण गर्नु । १.१.२ लघु विद्युत आयोजनाको संभाव्यता अध्ययन गर्ने । १.१.३ विद्युत सेवा नपुगेका घरमा विद्युत सेवा जडान गर्ने । १.१.४ विद्युत आयोजना स्थानीय जनताको लगानी सुनिश्चत गर्ने ।

उद्देश्य २: नवीकरणीय उर्जाको माध्यमबाट विद्युतीकरण र घरेलु उद्योग संचालन गरी रोजगार सिर्जना गर्नु ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ नवीकरणीय उर्जालाई विद्युतीकरण र उद्योगको प्रयोगमा गरी रोजगार सिर्जना गर्ने	१.१.१ विद्युत सेवा नपुगेका स्थानमा सौर्य बत्ती जडान गर्ने । १.१.२ गाँउपालिका केन्द्र र यसका शाखाहरु, वडा केन्द्, विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी र मुख्य मुख्य बजारकेन्द्र (Markett center) मा सौर्य वत्ती जडान गर्ने । १.१.३ वायु उर्जाको संभाव्यता अध्ययन गर्ने । १.१.४ नवीकरणीय उर्जाको प्रयोग मार्फत रोजगारी सिर्जना गर्ने ।

७.१.६ प्रमुख कार्यक्रमहरु

१. विद्युत सेवा नपुगेका स्थानमा विद्युत सेवा उपलब्ध गराउने ।

२. काठका विद्युत पोलहरुलाई विस्तापित गरी सिमेन्ट तथा स्टीलका पोलहरु प्रतिस्थापन गर्ने ।

३. आवश्यक स्थापना विद्युत सव स्टेसन निर्माण गर्ने ।

४. लघु जलविद्युत उत्पादनको संभाव्यता अध्ययन गर्ने ।

५. विद्युत सेवा नपुगेका घरमा सौर्य वत्ती जडान गर्ने ।

६. गाँउपालिका र यसका शाखा, वडा केन्द्र, विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी र महत्वपूर्ण वस्तीहरुका सडकमा सौर्य वत्ती जडान गर्ने ।

७. गाँउपालिका भित्र संचालित साना तथा घरेलु उद्योगको लागि विद्युत सेवा आपूर्ती गराउने ।

८. वायु उर्जाको संभाव्यता अध्ययन गर्ने ।

७.१.७ अपेक्षित उपलब्धी

१. आगामि १ वर्ष भित्र गाँउपालिकाका सम्पूर्ण घरमा विद्युत सेवा जडान भएको हुनेछ ।
२. आगामि २ वर्ष भित्र भरपर्दो विद्युत पोल जडान र आवश्यक स्थानमा विद्युत सव स्टेसन निर्माण भएको हुनेछ ।
३. विद्युत आयोजनामा स्थानीय जनताको लगानी सुनिश्चित भएको हुनेछ ।
४. आगामी २ वर्ष भित्र गाँउपालीका केन्द्र र यसका शाखाहरु, वडा केन्द्र, विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी र सडकका मुख्य स्थानहरुमा सौर्य वत्ती जडान भएको हुनेछ ।
५. आगामी २ वर्षभित्र लघु जलविद्युत आयोजना र सौर्य उर्जा उत्पादनसंवन्धी नीति, नियम र कार्यविधि निर्माण गरी उत्पादनको संभाव्यता अध्ययन भएको हुनेछ ।
६. गाँउपालिका भित्र संचालित साना तथा घरेलु उद्योग र सामाजिक संघ संस्थामा विद्युत तथा नवीकरण उर्जा जडान भएको हुनेछ ।
७. आगामि ३ वर्षमा उज्यालो ताराखोला गाँउपालिका भएको हुनेछ ।

७.२ यातायात पूर्वाधार

७.२.१ पृष्टभूमि

गाँउपालिकाको आर्थिक एवं सामाजिक विकासको लागि यातायात पूर्वधार निर्माण महत्वपूर्ण हुन्छ । सडक, पुल, केवलकार, रन्जुमार्ग लगायतका यातायातका साधनहरुको व्यवस्थापनले गाँउपालिकाको विकासमा टेवा पुर्‍याँउछ । ताराखोला गाँउपालिकामा भौगोलिक विकटता भएको हुनाले तदानुरुप यातायातका साधनहरुको विकास र विस्तार गर्नु पर्दछ । यहाँ हालसम्म कुनै सडकहरु पनि कालो पत्रे भएका छैनन भने करिब ५०.१२ किलोमिटर कच्ची सडकहरु प्रयोगमा आएका छन् । यी कच्ची सडकहरुको स्तर उन्नती गरी कालो पत्रे गर्ने र कतिपय स्थानमा नयाँ ट्र्याक खोली पक्की पुल र कल्भर्ट निर्माण गरी यातायातलाई सुचारु र व्यवस्थित गर्नु नितान्त जरुरी छ । यसको साथै पर्यटकीय पदमार्गको संचालन गरी पर्यटन व्यवसायको संभाव्यता अध्ययन गरी पर्यटन व्यसाय मार्फत गाँउपालिकामा रोजगार सिर्जना गरी आर्थिक गतिविधि बढाउनु पनि उत्तिकै जरुरी छ ।

७.२.२ प्रमुख समस्याहरु

१. सम्पूर्ण सडकहरु कच्ची र साँगुरा हुनु ।
२. सडकहरु कालोपत्रे गर्न वित्तीय श्रोतको कमी हुनु ।
३. वडा केन्द्रबाट गाँउपालिका केन्द्रसम्म सडक विस्तार नहुनु ।
४. विना योजना र प्राविधिक सहयोग विना सडक विस्तार गर्नु ।
५. विभिन्न सडकलाई जोड्ने पक्की पुल, पुलेसा, नाली र कल्भर्टको निर्माण नहुनु ।
६. वातावरणीय पक्षलाई ध्यान नदिई सडक विस्तार गर्नु ।
७. पर्यटकीय पदमार्गको विस्तार नहुनु ।
८. सडक यातायात बाहेक अन्य यातायातका साधनहरुको अभाव हुनु ।
९. वैज्ञानिक भाडादर कायम नहुनु ।
१०. सडक निर्माणमा बजेट विनियोजन र संचालनमा कुशलताको अभाव र ठेक्कापट्टा व्यवस्थापनमा कमजोरी रहनु ।
११. रिङरोडको अभाव ।
१२. पुराना सवारी साधन र चालकलाई प्रशिक्षणको अभाव ।

१३. पक्की पुल, पुलेसा, नाली र कल्भेटको निर्माण गरी सडक यातायातलाई व्यवस्थित गर्ने ।

७.२.३ चुनौती र अवसर

चुनौती

१. गाँउपालिकाका महत्वपूर्ण सडकहरुको स्तर उन्नती गरी कालो पत्रे गर्न प्राविधिक र वित्तीय व्यवस्थापन गर्न ।
२. वडा केन्द्रदेखि गाँउपालिका केन्द्रसम्म जोड्ने सडकको विस्तार र कालो पत्रे गर्न ।
३. वातावरणीय पक्षलाई ध्यान दिई सडक विस्तार र स्तर उन्नती गर्न ।
४. सडक यातायात बाहेक यातायातका अन्य साधनहरु जस्तै रज्जु मार्ग र केवकारको संचालन गर्न ।
५. गाँउपालिकाका विभिन्न पहाडी धुरीलाई जोडेर रिङरोड निर्माण गर्न ।
६. यातायातका साधनलाई व्यवस्थित र भरपर्दो बनाउन उपयुक्त भाडादर कायम गर्न, यात्रु विमा, चालक प्रशिक्षण तालिम र पुराना सवारी साधनहरु हटाउन ।

अवसरहरु

१. गाउँपालीका केन्द्रदेखि वडा केन्द्र सम्म जोड्ने सडक निर्माणमा प्रदेश सरकारले आर्थिक सहयोग र समन्वयन गर्नु
२. गाँउपालिकाका महत्वपूर्ण सडकहरु स्तर उन्नती र कालो पत्रे गर्न र पर्यटकीय पदमार्ग निर्माणमा संघीय सरकारको सहयोग हुनु ।
३. महत्पूर्ण सडकहरु जोड्ने पक्कीपुल निर्माणमा प्रदेश र संघीय सरकारको समन्वयन हुनु ।
४. नीजि क्षेत्रको लगानीमा केवलकार निर्माण गर्न ।

७.२.४ दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोचः सडक पूर्वाधारको विकास, विस्तार र पक्की, पुल पुलेसा र कल्भेटको व्यवस्थापन मार्फत गाँउपालिकाको दिगो विकास तथा समध्दी हासिल गर्ने

लक्ष्यः गुणस्तरीय सडक संजालको विस्तार गरी आर्थिक तथा सामाजिक अवसरहरुमा गाँउवासीको पहुचँ वृद्धि गर्ने

उद्देश्य १: दिगो, भरपर्दो, सुरक्षित र वातावरणमैत्री यातायात संजालको विस्तार गर्ने

७.२.५ रणनीति तथा कार्यनीति

उद्देश्य १: दिगो, भरपर्दो, सुरक्षित र वातावरणमैत्री यातायात संजालको विस्तार गर्ने ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ यातायात संजाल विस्तार गर्ने ।	१.१.१ गाँउपालिकाका महत्वपूर्ण सडकहरु कालो पत्रे गर्ने र पक्की पुल निर्माण गर्ने १.१.२ वडा केन्द्रदेखि गाँउपालिका केन्द्रसम्म जोड्ने सडकको स्तर वृद्धि गर्ने । १.१.३ पर्यटक पदमार्ग संचालन, केवलकार र रिङरोडको संभाव्यता अध्ययन गर्ने १.१.४ पुराना सवारी साधन विस्थापन गरी नयाँ सवारी साधन संचालन गर्ने । १.१.५ आवश्यक स्थानमा बसपार्कको व्यवस्थापन गर्ने । १.१.६ वैज्ञानिक भाडादर, बस काउन्ट र चालक प्रशिक्षणको व्यवस्था गर्ने ।

७.२.६ प्रमुख कार्यक्रम

१. शहीद मार्ग (रिजालचोक, अमरभूमि, अर्गल, तारा, सिप, म्याग्दी) र जनमार्ग (रिजालचोक, माझखर्क, हरिचौर हुँदै भैंसे) लाई कालोपत्रे गर्ने ।
२. गाइघाट, घुस्मेली, तारा जोड्ने सडकस्तर उन्नती गर्ने ।
३. घुस्मेलीघाट, दलामचौर घाट, बगरघाट, भिरखेल, दोगाडीघाट, पुवाधुने खोला, मर्स्याङ्गीघाट, खरिखोलाघाट, देविघाट मोटरेवल पुल निर्माण गर्ने ।
४. हरिचौर, घुस्मेली, दोगाडि, नागवेली खोला सडक स्तर उन्नती गर्ने ।
५. मन्योल, रामपत्री, देउराली, नेटा घुम्टे पर्यटन सडक संचालन गर्ने ।
६. पुराना सवारी साधन विस्तापित गरी नयाँ साधन संचालन गर्ने
७. गाउँपालिकाको पहाडी धुरी हुदै रिङ रोडको संभाव्यता अध्ययन गर्ने
८. सवारी साधनको वैज्ञानिक ढंगले भाडादर कायम गर्ने ।
९. सवारी चालक र सहयोगीलाई तालिम व्यवस्थापन गर्ने ।

७.२.७ अपेक्षित उपलब्धी

१. गाँउपालिकाका शहीदमार्ग र जनमार्ग सडकहरु ५ वर्ष भित्र आवश्यक ठाउँमा पक्की पुल सहित कालो पत्रे भएका हुनेछन् ।
२. गाँउपालिका र वडा केन्द्र जोड्ने सडकहरु स्तर उन्नती भई वर्षभरी सहज ढंगले यायातात संचालन भएको हुनेछ ।
३. पर्यटकीय स्थानहरुमा पदमार्ग संचालन, पहाडी घुरी हुदै रिङरोड र केवलकार संचालनको संभाव्यता अभ्ययन भएको हुनेछ
४. वैज्ञानिक भाडादर कायम, चालक र सहयोगीलाई तालिम र नयाँ सवारी साधन संचालन भई यातायात व्यस्थापन भरपर्दो, गुणस्तरीय र वातावरणमैत्री भएको हुनेछ ।

७.३ सुचना तथा संचार प्रविधि पूर्वाधार

७.३.१ पृष्टभूमि

सुचना तथा संचार प्रविधिले तथ्य तथ्याङकलाई अध्यावधिक गर्न, गाँपालिका र यसका शाखाहरु, वडा केन्द्र, विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था लगायत अन्य सरकारी र गैह्रसरकारी क्षेत्रको कामलाई छीटो, छरितो र चुस्त दुरुस्त गराउन मद्दत गर्दछ । आजको वैज्ञानिक युगमा संचार प्रविधिको विकास गरी ताराखोलावासीलाई सुचनाको संवैधानिक मौलिक हकको प्रत्याभूति गराउनु गाउँपालिकाको जिम्मेवारी हो । पुस्तकालय, वचननलय, टेलीभिजन , मोवाईल र इन्टरनेट सुविधाको पहुँच पुरयाउनु आवश्यक छ । ताराखोला गा. पा. मा सुचना तथा संचार प्रविधि पूर्वाधारको विकास नभएको अवस्थामा यसलाई प्राथमिकताका साथ पूर्वाधार निर्माण गर्नु आवश्यक छ ।

७.३.२ प्रमुख समस्याहरु

१. प्रविधिमैत्री पुस्तकालय र वाचनालयको अभाव ।
२. दैनिक, पाक्षिक, मासिक, त्रैमासिक, अर्थवार्षिक र वार्षिक पत्र -पत्रिका प्रकाशनको अभाव ।
३. गाँउपालिका, वडा, विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था र अन्य सामाजिक संघ संस्थामा इन्टरनेट पूर्वाधारको कमीले छीटो छरितो ढंगले काम नहुनु ।
५. आवश्यक मात्रामा टेलीफोन टावर स्थापना नहुनु ।

७.३.३ चुनौती र अवसर

चुनौती

१. गाउँपालिकाका सम्पूर्ण विद्यालयहरुमा इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध गराई प्रविधिमैत्री शिक्षण सिकाई क्रियाकपाल संचालन गर्न र प्रविधिमैत्री स्वास्थोपचार सुविधा उपलब्ध गराउन ।

२. प्रत्येक विद्यालयमा प्रविधिमैत्री पुस्तकालय संचालन गर्न र प्रत्येक वडामा १।१ वटा वाचनालय संचालन गर्न ।

३. गाउँपालिका एवं यसका शाखाहरु र वडा कार्यालयका कामलाई डिजिटल रुपमा संचालन गर्न ।

४. गाउपालिकामा नियमितरुपमा राष्ट्रिय पत्र पत्रिका उपलब्ध गराई जनतालाई सुसुचित गराउन ।

५. गाँउपालिका भित्र संचालित कार्यक्रमहरुलाई रेडियो, एफ .एम लगायत अन्य संचार माध्यमद्वारा प्रचार प्रसार गराउन ।

अवसर

१. सूचना तथा संचारसंवन्धी नीति नियम निर्माणमा प्रदेश र संघीय सरकार क्रियाशील हुनु ।

२. संचार क्षेत्रको विकासका लागि प्रदेश सरकारसँग समन्वयन हुनु ।

३. गाँउपालिकाका कामहरु डिजिटल रुपमा व्यवस्थित हुदै जानु ।

४. इन्टरनेट सेवा प्रदायक संस्थाहरुको संख्या वृद्धि हुदै जादाँ गुणस्तरमा समेत प्रतिस्पर्धात्मक स्थितिको सिर्जर्ना हुनु ।

५. जनतामा डिजिटल साक्षरता कमशः बढदै जानु ।

७.३.४ दीघकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोचः सूचना तथा संचार प्रविधिको विकास ताराखोला गाउँपालिकाको समृध्लिको आधार

लक्षः सूचना तथा संचार प्रविधिलाई ताराखोलावासीको पहुँचमा पुयाई जनजीवन सहज बनाउने

उद्देश्य १: सूचना तथा संचार प्रविधिलाई सुरक्षित, भरपर्दो र आकर्षण क्षेत्रको रुपमा विकास गर्नु

७.३.५ रणनीति र कार्यनीति

उद्देश्य १: सूचना तथा संचार प्रविधिलाई सुरक्षित, भरपर्दो र आकर्षण क्षेत्रको रुपमा विकास गर्नु	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ सूचना तथा संचार प्रविधिलाई गाउँवासीको पहुँचमा पुरयाउने ।	१.१.१ गाँउपालिकाका विद्यालयमा इन्टरनेट सेवा जडान गर्ने १.१.२ गाँउपालिकाका र वडा केन्द्रका सम्पूर्ण कार्यलयहरुम इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध गराउने १.१.३ प्रदेश सरकारको समन्वयनमा युवा स्वरोजगार लक्षित सुचना प्रविधि तालिम र दक्षता अभिवृद्धि गर्ने १.१.४नेपाल दुरसंचार कम्पनीको सहकार्यमा टेलीफोन टावर स्थापना गर्ने । १.१.५ नीजि क्षेत्रको समन्वयनमा संचार क्षेत्रको विकासमा जोड दिने ।

७.३.६ प्रमुख कार्यक्रमहरु

१. गाउँपालिकाभित्रका सम्पूर्ण विद्यालयहरुमा इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध गराउने ।
२. गाउँपालिका एवं यसका शाखा र वडा कार्यालयका काम डिजिटल रुपमा उपलब्ध गराउने ।
३. नेपाल दुरसंचार कम्पनीको समन्वयमा टेलीफोन टावर स्थापना गरी संचार सुविधालाई गुणस्तरीय र प्रभावकारी बनाउने ।
४. विभिन्न संचार माध्यम मार्फत गाउँपालिकाका गतिविधिहरुलाई जनतासगँ पुर्याउने ।
५. विभिन्न समयमा संचारसंवन्धी तालिमको व्यवस्था गरी डिजिटल साक्षरता र दक्षता अभिवृद्धि गराउने ।

७.३.७ अपेक्षित उपलब्धी

१. संचार सुविधालाई प्रभावकारी बनाउन गाँउपालिकाको आवश्यक स्थानमा संचार टावरको निर्माण भएको हुनेछ ।
२. गाँउपालिका र यसका शाखा कार्यालय, वडा कार्यालय, विद्यालय, पुस्तकालय, वाचनालय र अन्य कार्यालयहरुमा इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध भएको हुनेछ ।
३. प्रदेश सरकारको समन्वयमा सुचना प्रविधिसम्वन्धी तालिम गराई इच्छुक युवाहरु स्वरोजगारमा संलग्न भएको हुनेछन् ।
४. गाँउपालिकाका गतिविधिहरु संचार माध्यमद्धारा प्रसारित भई जनता सुसूचित भएको हुनेछन् ।

७.४ भवन निर्माण, आवास तथा बस्ती विकास

७.४.१ पृष्टभूमि

सरकारी र सामुदायिक भवन जनताका आवास र वस्ती सुरक्षित स्वस्थ्यकर, वातावरणमैत्री, भुकम्प प्रतिरोधी र किफायती हुनु पर्दछ । गाँउपालिकाले राट्रिय भवन निर्माण संहितालाई ध्यानमा राखेर भवन निर्माण कार्यविधि निमार्ण गरी कार्यन्वयन गर्नु पर्दछ । घरवार विहिन जनता र भुकम्प पीडितहरुलाई आवास कार्यक्रम अन्तरगत समावेश गर्नु जरुरी छ । छरिएर रहेका घर वस्ती, बाढी पहिरो र भु-क्षयको जोखिममा रहेका वस्तीहरुलाई स्थानान्तरण गरी एकीकृत वस्ती निर्माण गर्न गाँउपालिकाले जोड दिनु पर्दछ ।

७.४.२ प्रमुख समस्याहरु

१. राष्ट्रिय भवन निर्माण आचारसंहिता पूर्ण रुपमा कार्यन्वयन नहुनु ।
२. भवन निर्माण मापदण्ड निर्माण नहुनु ।
३. भवन निर्माण गर्ने कामदारमा प्राविधिक क्षमता र दक्षतामा कमी हुनु ।
४. गुणस्तरीय निर्माणको सामाग्री अभाव ।
५. भवन निर्माण किफायती नभई महँगो हुन जानु ।
६. भवन निर्माणमा प्राविधिकको रेखदेख, निरीक्षण र अनुगमनको कमी ।
७. सुरक्षित, स्वास्थ्यकर, सुविधायुक्त र वातावरणमैत्री आवास निर्माण नहुनु ।
८. सामुदायिक आवास निर्माणमा जनचासो कम हुनु ।
९. जोखिमयुक्त वस्तीहरु स्थानान्तरण गरी एकीकृत वस्ती निर्माणको अवधारणासंवन्धी कम ज्ञान हुनु ।

७.४.३ चुनौती र अवसर

चुनौती

१. राष्ट्रिय भवन निर्माण आचारसंहिता अनुरुप भवन निर्माण मापदण्ड तयार गरी कार्यन्वयन गर्न ।

२. सुरक्षित, स्वास्थ्यकर, सुविधायुक्त, कम खचिलो, भु-कम्प प्रतिरोधी, वातावरण मैत्री भवन निर्माण गर्न ।

३. दक्ष कामदार, प्राविधिक र गुणस्तरीय निर्माण सामाग्री उपलब्ध गराई भवन तथा आवास निर्माण गर्न ।

४. जोखिमयुक्त र छरिएका बस्तीहरुलाई स्थानान्तरण गराई एकीकृत बस्ती निर्माण गर्न ।

अवसर

१. सरकारी र सामुदायिक भवन निर्माणमा प्रदेश सरकारसँग समन्वयन हुनु ।

२. राष्ट्रिय भवन निर्माण आचारसंहित अनुरुप भवन मापदण्ड निर्माण गरी कार्यन्वयन गर्न ।

३. स्थानीय क्षेत्रमा उपलब्ध सामाग्री, गाउँपालिकामा कार्यरत प्राविधिक र स्थानीय कामदारद्धारा कम खर्चमा भवन तथा आवास निर्माण गर्न ।

४. भवन तथा आवास निर्माणसंवन्धी ज्ञानको क्रमशः अभिवृद्धि हुदै जानु ।

५. जोखिमयुक्त वस्तीको विषयमा जनतामा जानकारी प्राप्त हुनु ।

७.४.४ दीघकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोचः दिगो समाजिक एवं आर्थिक विकासको लागि भवन, आवास तथा एकीकृत वस्तीको विकास गर्ने ।

लक्षः सुरक्षित, सुविधायुक्त, कम, खर्चिलो, वातावरण मैत्री, प्रविधियुक्त र स्थानीय निर्माण सामाग्रीमा आधारित भवन आवास तथा वस्तीको निर्माण गर्ने ।

उद्देश्य

१. स्थानीय निर्माण सामाग्रीको आधिकतम प्रयोग गरी सुरक्षित, वातावरणमैत्री र किफायती भवन निर्माण गर्ने ।

२. जेखिमयुक्त र छरिएर रहेका वस्तीहरुलाई स्थानान्तरण गरी एकीकृत वस्ती निर्माणको योजना तयार गर्ने ।

७.४.५ रणनीति र कार्यनिती

उद्देश्य १: स्थानीय निर्माण सामाग्रीको आधिकतम प्रयोग गरी सुरक्षित, वातावरणमैत्री र किफायती भवन निर्माण गर्नु ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ भवन मापदण्ड तयार गरी सुरक्षित र वातावरण मैत्री भवन निर्माणमा जोड दिने	१११ स्थानीय निर्माण सामाग्रीको प्रयोग गरी भवन तथा आवास निर्माण गर्ने । ११२ स्थानीय प्राविधिकको डिजाइन र सुपेरिवेक्षणमा भवनहरु निर्माण गर्ने ११३ भवन निर्माण मापदण्ड निर्माण गरी कार्यन्वयन गर्ने । ११४ स्थानिय कामदारको दक्षतामा अभिवृद्धि गर्ने । ११५ स्थानीय कामदारको दक्षतामा अभिवृद्धि गर्ने । ११६ स्थानीय भू-उपयोग योजना निर्माण गरी वातावरणमैत्री भवनहरु निर्माण गर्ने ।

उदेश्य २: जेखिमयुक्त र छरिएका वस्तीहरुलाई स्थानान्तरण गरी एकीकृत वस्ती निर्माणको योजना तयार गर्ने ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ एकीकृत वस्तीको संभाव्यता अध्ययन गरी योजना तयार गर्ने ।	१.१.१ जोखिमयुक्त र छरिएर रहेका घर वस्तीहरुको पहिचान गरी तथ्याङ तयार गर्ने १.१.२ एकीकृत वस्तीको लागि उपयुक्त जग्गाको खोजी गर्ने १.१.३ एकीकृत वस्ती संवन्धी जनचृतना अभिवृद्धि गरी जनमत तयार गर्ने १.१.४ एकीकृत वस्तीको संभाव्यता अध्ययन गर्ने

७.४.६ प्रमुख कार्यक्रमहरु

१. गाँउपालिका भवन, वडा कार्यालय, स्वास्थ्यचौकी, विद्यालय, सामुदायिक भवन लगायत अन्य नीजि भवन निर्माणको लागि मापदण्ड निर्माण गरी कार्यन्वयन गर्न प्रदेश सरकारसँग समन्वय गर्ने ।

२. भवन तथा आवास निर्माण गर्दा स्थानीय निर्माण सामाग्रीलाई प्राथमिकता दिने ।

३. भवन निर्माणमा सकभर स्थानिय कामदारलाई संलग्न गराई उनीहरुको दक्षता र क्षमता अभिवृद्धि गर्न तालिमको व्यवस्थापन गर्ने ।

४. गाँउपालिकामा कार्यरत प्राविधिकद्धारा भवन डिजनईनमा प्राथमिकता दिई भवन निर्माणमा एक रुपता कायम गरी प्राविधिक रेखदेखलाई नियमित गर्ने ।

५. सम्पूर्ण भवनहरु सुरक्षित, सुविधायुक्त, वातावरणमैत्री, किफायती र भूकम्प प्रतिरोधी ढंगले निर्माण गर्ने ।

६. जेखिमयुक्त र छरिएर रहेका वस्तीहरुको पहिचान गरी तथ्याङक संकलन गर्ने र ती वस्तीहरुलाई उपयुक्त स्थानमा स्थानन्तरण गर्न एकीकृत बस्ती निर्माणको संभाव्यता अध्ययन गर्ने ।

७.४.७ अपेक्षित उपलब्धीहरु

१. गाँउपालिकका भवन, वडा कार्यालय र सामुदायिक भवन मापदण्ड अनुसार आगामी २ वर्ष भित्र निर्माण भएको हुनेछन् । यसको लागि प्रदेश सरकारसँग समन्वयन भएको हुनेछ ।

२. भवन निर्माणमा स्थानीय सामाग्रीको आभिकतम प्रयोग भएको हुनेछ ।

३. भवन निर्माणमा संलग्न कामदारको दक्षता अभिवृद्धि भएको हुनेछ । यसको लागि यनीहरुको तालिमको व्यवस्था भएको हुनेछ ।

४. सकभर स्थानिय प्राविधिकद्धारा भवन निर्माणको डिजाईन गराई भवन निर्माणमा एकरुपता कायम गरी प्राविधिक रेखदेख भएको हुनेछ ।

५. सम्पूर्ण भवनहरु भूकम्प प्रतिरोधी, सुरक्षित, सुविधायुक्त, विफायती र वातावरणमैत्री भएको हुने छन् ।

६. जेखिमयुक्त र छरिएका वस्तीहरुको पहिचान गरी तथ्याङक संकलन भएको हुनेछ ।

७. एकीकृत वस्तीको संभाव्यता अध्ययन गरी जोखिमयुक्त र छरिएर रहेका वस्तीहरु स्थानान्तरण गर्ने योजना निर्माण भएको हुनेछ ।

अध्याय – ८
संस्थागत विकास र शुसासन

८.१ शान्ति सुरक्षा

८.१.१ पृष्ठभूमि

ताराखोला गाउँपालिकामा शान्तिसुरक्षा कायम गरी जनताको जीउ, धन र स्वतन्त्रताको संरक्षण गर्न शान्तिपूर्वक बाँच्न पाउने अधिकार सुनिश्चित गराउन, पूर्वाधार निर्माण गर्न, सामाजिक र आर्थिक विकासको लागि प्रभावकारी शान्तिसुरक्षा हुनु आवश्यक छ ।

८.१.२ प्रमुख समस्याहरु

१. गाउँपालिकाको आवश्यक ठाउँमा प्रहरी चौकी सञ्चालन नहुनु ।
२. शान्तिसुरक्षा कायम गर्न स्रोतसाधन र प्रविधिको कम हुनु ।

८.१.३ चुनौती र अवसर

चुनौति

१. ताराखोला गाउँपालिकाका सम्पूर्ण जनताको जीउ, धन र स्वतन्त्रताको संरक्षण गरी शान्तिपूर्वक बाँच्न पाउने अधिकारको सुनिस्चित गर्न ।

अवसर

१. आवश्यक ठाउँमा स्रोतसाधन र प्रविधिसहितको प्रहरी चौकी सञ्चालन गरी शान्तिसुरक्षा कायम गर्न ।

८.१.४ दीर्घकालिन सोंच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोँच: ताराखोला गाँउपालिकालाई शान्त र सुरक्षित गाँउपालिका बनाउने ।

लक्ष्य: ताराखोला गाँउपालिकामा सम्पूर्ण जनतालाई आभास हुने किसिमले शान्ति सुव्यवस्था र सुरक्षा कायम गर्ने ।

उद्देश्य

१. ताराखोला गाँउपालिकामा शान्ति सुरक्षा र सुव्यवस्था कायम हुने गरी गाँउपालिकाबासिको जीउ, धन र स्वतन्त्रताको संरक्षण गर्ने ।

८.१.५ रणनीति र कार्यनीति

उद्देश्य १: ताराखोला गाँउपालिकामा शान्ति सुरक्षा र सुव्यवस्था कायम हुने गरी गाँउपालिकाबासिको जीउ, धन र स्वतन्त्रताको संरक्षण गर्ने ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ गाँउपालिकामा शान्ति सुरक्षा तथा अमनचयन कायम गर्न बिधिको शासन स्थापना गर्ने ।	१.१.१ ताराखोला गाँउपालिकामा कम्तिमा दुई ठाउँ (अर्गल र तारा) मा स्रोत साधन सहित प्रविधियूक्त र जनमुखी प्रहरी प्रशासन व्यवस्था गर्ने । १.१.२ सामुदायिक प्रहरी प्रशासन गठन गरी विभिन्न निकायसँग समन्वय गरी परिचालन गरिने ।

	१.१.३ गाँउपालिकामा रहेका विभिन्न महत्वपूर्ण भौतिक, सांस्कृतिक, पूरातात्विक वस्तु, भवन, पूर्वाधार आदिको विशेष सुरक्षा गरिने ।

८.१.६ प्रमुख कार्यक्रमहरु

१. उपयुक्त स्थानमा प्रहरी चौकी विस्तार गर्ने
२. प्रहरी तथा सुरक्षा प्रशासनलाई तालिम तथा प्रविधियूक्त बनाई पूर्नसंरचना गर्ने ।
३. आन्तरिक सुरक्षा नीति तथा संगठनलाई सुदृढीकरण गर्ने ।
४. आन्तरिक शान्ति सुरक्षाका लागि विभिन्न निकायहरुमा समन्वय गर्ने ।
५. उपयूक्त दण्ड सजायको व्यवस्था गर्ने ।

८.१.७ अपेक्षित उपलब्धी

१. पाँचवर्ष भित्रमा कम्तिमा दुई स्थानमा प्रहरी चौकी सञ्चालन भएको हुनेछ ।
२. गाउँपालिकामा शान्तिसुरक्षा कायम भएको हुनेछ ।
३. प्रहरी प्रशासन स्रोतसाधन र आधुनिक प्रविधियुक्त भएको हुनेछ ।

८.२ सन्तुलित बिकास

८.२.१ पृष्ठभूमि

यस गाउँपालिकाभित्र बसोबास गर्ने बिभिन्न वर्ग र समुदायलाई बिकासको मुलधारमा ल्याई उनीहरुलाई सामाजिक एवं आर्थिक रुपले सक्षम बनाउनु पर्दछ । गापाका प्रत्येक वस्तीहरुमा बिकासका पूर्वाधारहरु निर्माण गरी सन्तुलित र दीगो विकास गर्नु आवश्यक छ । यहाँ उपलब्ध स्रोत साधन एवं सेवा सुविधामा सम्पूर्ण जनताको पहूँच अभिबृद्धि गर्नु पर्दछ । कुनैपनि जात, जाति, धर्म, वर्ग, लिङ्ग र भूगोलको आधारमा बिना भेदभाव सन्तुलित, दीगो र समन्यायिक विकास ताराखोलाको समृद्धिको आधार हो ।

८.२.२ प्रमुख समस्याहरु

१. बिभिन्न स्रोत साधन एवं सेवा सुविधामा सम्पूर्ण जनताको पहुँच पुग्न नसक्नु ।
२. प्रत्येक वस्ती र वडाहरुमा विकासका पूर्वाधारको निर्माण हुन नसक्नु ।
३. बिभिन्न जातजाति, धर्म, लिंग र भूगोलको विविधताले गर्दा सन्तुलित र दीगो विकास हुन नसक्नु ।
४. सन्तुलित विकासका लागि आवश्यक पर्ने जनशक्ति, पूजी र प्रविधिको कमी ।
५. गापामा उपलब्ध प्राकृतिक श्रोत साधनको पहिचान, संरक्षण र सदुपयोग हुन नसक्नु ।
६. सन्तुलित विकासको योजना निर्माण नहुनु ।

८.२.३ चुनौती र अवसरहरु

चुनौती

१. विभिन्न स्रोत साधन एवं सुविधामा सम्पूर्ण जनताको पहुँच अभिबृद्धि गर्न ।
२. प्रत्येक वस्तिमा विकासका पूर्वाधारहरु निर्माण गर्न ।
३. सन्तुलित र दीगो विकासका लागि जनशक्ति, पुँजी र प्रविधिको व्यवस्था गर्न ।

४. गापामा उपलब्ध प्राकृतिक श्रोत साधनको संरक्षण र उपयोग गर्ने ।

५. विभिन्न जातजाति, धर्म, लिङ्ग, वर्ग र समुदायका मानिसहरुलाई एकताबद्ध गराई विकास निर्माणका कार्यहरुमा सक्रियतापूर्वक सहभागी गराउन ।

अवसर

१. गाउँ सरकारले पछाडि परेका विभिन्न वर्ग र समुदायका मानिसहरुलाई सेवा सुविधा र स्रोत साधनको पहुँचमा पुर्‍याउन ।

२. सन्तुलित र दीगो विकासका लागि सरकारी, गैरसरकारी र अन्य संघ संस्थाहरुसँग समन्वय गरी विकास निर्माणका कार्यहरु संचालन गर्न ।

३. गापाको समग्र विकासका लागि जनशक्ति, पूँजी र प्रविधिको व्यवस्था गर्न ।

४. पर्याप्त मात्रामा उपलब्ध प्राकृतिका स्रोतसाधनहरुको परिचालन गरी आर्थिक समृद्धि हासिल गर्न ।

५. एउटै जलाधार क्षेत्रभित्र अवस्थित सानो भूगोल भएकाले विकास निर्माण कार्य अगाडी बढाउन अनुकूल हुनु ।

६. गापाको नेतृत्व विकास निर्माणमा सवल र सक्षम हुनु ।

८.२.४ दीघकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच: गापाको सन्तुलित र समन्यायिक विकास मार्फत आर्थिक समृद्धि हासिल गर्ने ।

लक्ष्य: गापाको भौतिक विकासमा भेकिय सन्तुलन कायम गरि पछि परेका वर्ग र समुदायको जिवनस्तर बृद्धि गर्ने ।

उद्देश्य

१. गापाको सम्पूर्ण क्षेत्रको सन्तुलित विकास गर्ने ।

२. पछिपरेका वर्ग र समुदायलाई विकासको प्रवाहमा समाहित गर्ने ।

८.२.५ रणनीति र कार्यनीति

उद्देश्य १: गापाको सम्पूर्ण क्षेत्रको सन्तुलित विकास गर्ने ।	
रणनीती	कार्यनीति
१.१ जनशक्ति, प्रविधि र पूँजि उपलब्ध गराई सम्पूर्ण क्षेत्रमा पूर्वाधार निर्माण गर्ने ।	१.१.१ गापाका कृषि, वन, जल र पर्यटनलाई प्राथमितामा राखी पूर्वाधारको निर्माण गर्ने । १.१.२ पहाडी धुरी र लेकमा पदमार्ग लगायत पर्यटनका अन्य पूर्वाधाराको निर्माण गरी पर्यटन व्यवसायको प्रर्बद्धन गर्ने । १.१.३ कृषि, वन र खनिजमा आधारित घरेलु तथा साना उद्योग संचालनका लागि पूर्वाधारको निर्माण गर्ने ।

उद्देश्य २: पछिपरेका वर्ग र समुदायलाई विकासको प्रवाहमा समाहित गर्ने ।	
रणनीती	कार्यनीति
१.१ विकासको प्रवाहमा पछि परेका वर्ग र समुदायको सशक्तिकरणमा जोड दिने ।	१.१.१ विकासको प्रवाहमा पछिपरेका वर्ग र समुदायको तथ्यांक संकलन गरी पहिचान गर्ने । १.१.२ विपन्न वर्गलाई विकास निर्माणको प्रकृयामा सहभागी गराउने । १.१.३ तालिम, सीप र पूँजी उपलब्ध गराई विपन्नमा परेका वर्ग र समुदायलाई सशक्तिकरण मार्फत उद्यमशील कार्यमा संलग्न गराउने । १.१.४ स्रोत, साधान र सेवा सुविधामा विपन्न वर्गको पहुँच बढाउने ।

८.२.६ प्रमुख कार्यक्रमहरु

१. पहाडी धुरी र लेकमा पदमार्ग विस्तार गर्ने ।
२. पर्यटन पूर्वाधारको विकास गर्ने ।
३. साना तथा घरेलु उद्योग संचालनमा पूर्वाधारको निर्माण गर्ने ।
४. विपन्न परिवारको सेवा सुविधामा पहुँच अभिबृद्धि गर्ने ।
५. विकास निर्माणका कार्यमा शसक्तिकरण मार्फत विपन्न वर्गको सहभागिता अभिबृद्धि गर्ने ।
६. प्राविधिक ज्ञान, पूँजी र प्रविधि मार्फत विपन्न वर्गलाई उद्यमशील कार्यमा संलग्न गराउने ।

८.२.७ अपेक्षित उपलब्धी

१. पहाडी धुरी र लेकमा पदमार्ग विस्तार भई पर्यटन पूर्वाधारको निर्माण भएको हुनेछ ।
२. कफी, अल्लो, निगालो, जडीवुटी र अन्य कृषि एवं गैर कृषिमा आधारित उद्योगहरु संचालनको लागि पूर्वाधारको विकास भएको हुनेछ ।
३. गापाका विकट वस्तीहरुमा विकासका पूर्वाधारहरु निर्माण भएका हुनेछन् ।
४. विपन्न परिवारको पहिचान भएको हुनेछ ।
५. विपन्न परिवारलाई विकास निर्माणका कार्यमा सहभागी गराई पहुँच अभिबृद्धि भएको हुनेछ ।
६. विपन्न परिवारलाई उद्यमशील कार्यमा संलग्न गराइएको हुनेछ ।

८.३ मानव अधिकार र सामाजिक न्याय

८.३.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानले मानव अधिकार र सामाजिक न्यायाको संरक्षण, प्रर्वद्धन र परिपालनको व्यवस्था गरेको छ । गापामा सामाजिक, शैक्षिक र आर्थिक दृष्टिले पछाडि परेका वर्ग र समुदायको मानव अधिकार र सामाजिक न्याय स्थापित गरी समतामूलक समाजको निर्माण गर्नु आजको आवस्यकता हो ।

८.३.२ प्रमुख समस्या

१. समाजमा शोषण, उत्पीडन, विभेद, लैङ्गिक हिंसा, रुढीवादी चिन्तन र आर्थिक पछौटेपन कायम रहनु ।
२. उपलब्ध स्रोत साधन र सुविधामा विपन्न वर्गको पहुँच नपुग्नु ।

३. मानव अधिकारसम्वन्धी मूल्यमान्यता र विश्वास स्थापित नहुनु ।
४. मानव अधिकार र सामाजिक न्यायसन्वन्धी ज्ञानको कमी हुनु ।
५. मानव अधिकार र सामाजिक न्याय स्थापनाको लागि संस्थागत समन्वयको अभाव ।
६. न्याय सम्पादन कार्य छिटो, छरितो र पारदर्शि हुन नसक्नु ।

८.३.३ चुनौती र अवसरहरु

चुनौती

१. मानव अधिकारसम्वन्धी मूल्य, मान्यता र विश्वासको अभिबृद्धि गर्न ।
२. मानव अधिकारको सम्मान, संरक्षण र प्रबर्द्धन गर्न ।
३. सामाजिक विभेद एवं आर्थिक असमानताको अन्त्य गरी सामाजिक न्याय स्थापित गराउन ।
४. मानव अधिकार र सामाजिक न्याय स्थापनाको लागि संस्थागत समन्वय गर्न ।
५. न्याय सम्पादन कार्यलाई छिटो, छरितो र पारदर्शि बनाउन ।

अवसर

१. मानव अधिकार सामाजिक न्यायसम्वन्धी संबैधानिक प्रावधानको परिपालन गराउन ।
२. सामाजिक विभेद र आर्थिक असमानता अन्त्य गरी सामाजिक न्याय स्थापित गर्न ।
३. न्यायिक समिति मार्फत न्याय सम्पादन कार्यलाई छिटो, छरितो, निष्पक्ष र पारदर्शि बनाउन ।
४. मानव अधिकार र सामाजिक न्याय स्थापित गर्न संस्थागत समन्वय गर्न ।

८.३.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोँच: ताराखोला गाँउपालिकालाई अनुसाशित र न्यायिक समतामूलक समाज बनाउने ।

लक्ष्य: न्यायिक सेवामार्फत संविधान प्रदत्त अधिकारहरुको निर्वाध उपयोग गर्न पाउने अवस्था बनाउने ।

उद्देश्य

१ ताराखोला गाँउपालिकामा सामजिक न्याय कायम हुने गरी मानव अधिकारको उपयोग, सम्मान, संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्ने ।
२. विभिन्न किसिमका जोखिममा रहेका, बिपन्न, महिला, दलित, अपाङ्गता भएका तथा द्वन्द पीडित समुदायको अधिकार प्रतिस्थापित गर्ने ।
३. गाँउपालिकामा सामजिक न्याय कायम हुने गरी मानव अधिकारमैत्री शासन प्रणाली लागु गर्ने ।

८.३.५ रणनीति र कार्यनीति

उद्देश्य १: ताराखोला गाँउपालिकामा सामजिक न्याय कायम हुने गरी मानव अधिकारको उपयोग, सम्मान, संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्ने ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ संविधान प्रदत्त मानव अधिकारको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने ।	१.१.१ गाँउपालिकावाट मानव अधिकारको कायान्वयनका लागि स्रोत तथा साधनको परिचालन गरिनेछ । १.१.२ सवै वर्ग, लिङ्ग र समुदायका लागि न्यायमा पहुँच स्थापना गरिनेछ ।

उद्देश्य २: विभिन्न किसिमका जोखिममा रहेका, बिपन्न, महिला, दलित, अपाङ्गता भएका तथा द्वन्द पीडित समुदायको अधिकार प्रतिस्थापित गर्ने ।	
रणनीति	कार्यनीति
२.१ समाजमा विद्यमान विभिन्न प्रकारका सामाजिक भेदभाव, छुवाछुत, हिंसा तथा कुसंस्कारको अन्य गर्न पहल गर्ने ।	२.१.१ बिपन्न, महिला, दलित, अपाङ्गता भएका, द्वन्द पीडित तथा जोखिममा रहेका मानिसहरुको मानव अधिकारको संरक्षण गरिने । २.१.२ समाजमा विद्यमान विभिन्न प्रकारका भेदभाव, छुवाछुत, हिंसा विरुद्ध जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरु संचालन गरिने ।

उद्देश्य ३: गाँउपालिकामा सामजिक न्याय कायम हुने गरी मानव अधिकारमैत्री शासन प्रणाली लागु गर्ने ।	
रणनीति	कार्यनीति
३.१ ताराखोला गाँउपालिकावाट संचालन गरिने विभिन्न योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा जनअधिकारमुखी पद्धती कायम गर्ने ।	३.१.१ गाँउपालिकाबाट तयार हुने नीति तथा कार्यक्रम, कार्ययोजना र विकास क्रियाकलापमा मानव अधिकारको संरक्षणलाई ध्यान दिई सञ्चालन गरिनेछ । ३.१.२ गाँउपालिकाले मानव अधिकारसम्बन्धी नीति, योजना तथा कार्यक्रम जनतालाई प्रत्याभूत हुने गरी कार्यान्वयनको खाका तयार गरिनेछ ।

८.३.६ कार्यक्रमहरु

१. गाँउपालिका स्तरमा सचेतनामूलक अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
२. मानव अधिकारसम्बन्धी निःशुल्क कानूनी सहायता कक्ष स्थापना गर्ने ।
३. गाँउपालिकाको उपाध्यक्षको नेतृत्वमा न्याय सेवालाई प्रभावकारी बनाउने ।
४. असहाय वर्ग र क्षेत्रका जनतालाई न्यायसेवा प्रवाहमा विशेष व्यवस्था गर्ने ।
५. ताराखोला गाउँपालिकालाई मानवअधिकारमैत्री गाँउपालिका बनाउने ।

८.३.७ अपेक्षित उपलब्धी

१. मानव अधिकारको संरक्षण र कार्यान्वयनका लागि गापामा उपलब्ध जनशक्ति र स्रोत साधनको परिचालन भएको हुनेछ ।
२. विपन्न, महिला, उत्पीडित, अपाङ्गता भएका र जोखिममा परेका व्यक्तिको मावन अधिकारको संरक्षण भएको हुनेछ ।
३. गापामा निर्माण हुने नीति, योजना र विकास निर्माणका कार्यक्रममा मानव अधिकारको संरक्षणलाई ध्यान दिई संचालन भएको हुनेछ ।
४. गापामा निर्माण हुने नीति योजना र कार्यक्रमहरु मावन अधिकारमैत्री भएका हुनेछन् ।
५. न्याय सम्पादन कार्य छिटो, छरितो, निष्पक्ष र पारदर्शि भएका हुनेछन् ।
६. मानव अधिकार संरक्षण र सामाजिक न्याय सम्पादनमा मानव अधिकारसम्वन्धी संघ संस्था, न्यायिक संघ संस्था, सुरक्षा निकाय लगायत अन्य संघ संस्थासँग समन्वय भएको हुनेछ ।

८.४ प्रशासनिक सुशासन र सेवा प्रवाह

८.४.१ पृष्ठभूमि

ताराखोला गापामा सुशासन कायम गरी सेवा प्रवाहमा सरलता र सहजता ल्याउन आवश्यक छ । सार्वजनिक प्रशासनलाई स्वच्छ, निष्पक्ष, पारदर्शि, भ्रष्टाचारमुक्त, जनमुखी र सहभागितामूलक बनाउदै गापावाट प्राप्त हुने सेवा सुविधामा जनताको समान र सहज पहुँच सुनिश्चित गरी सुशासनको प्रत्याभूति गराउन जरुरी छ । गापाका कर्मचारीहरुलाई गण्डकी प्रदेशको समन्वय र अन्य सम्वन्धित कार्यालयको संयोजनमा तालिम र प्रविधियूक्त बनाई उनहिरुको कार्यदक्षता अभिवृद्धि गरी सेवा प्रवाहलाई छिटो, छरितो, निष्पक्ष, पारदर्शि र प्रभावकारी बनाउदै गापामा सुशासन कायम गर्न सकिन्छ ।

८.४.२ प्रमुख समस्याहरु

१. स्थानीय सरकार संचालनमा अनुभवको कमी हुनु ।
२. गापामा कार्यरत कर्मचारीहरुमा सुशासन कायम गर्ने ज्ञान, सीप र दक्षताको कमी हुनु ।
३. कर्मचारीहरुमा सुशासनसम्वन्धी प्रर्याप्त तालिम र प्रशिक्षणको अवसर प्राप्त नहुनु ।
४. सेवा प्रवाहमा प्रविधि प्रयोगको कमी हुनु ।
५. सेवा प्रवाह सरल, सहज, निष्पक्ष, पारदर्शि र जनमुखी हुन नसक्नु ।
६. समयोजन प्रकृयाले कर्मचारी स्थायित्व कायम हुन नसक्नु ।

८.४.३ चुनौति र अवसर

चुनौति

१. सार्वजनिक प्रशासनलाई स्वच्छ, निष्पक्ष, पारदर्शि, भ्रष्टाचारमुक्त, जनमुखी र सहभागितामूलक बनाई सुशासन कायम गर्न ।
२. कर्मचारिहरुलाई सुशासनसम्वन्धी तालिम र प्रशिषण प्रदान गरी उनीहरुको दक्षता अभिबृद्धि गर्न ।
३. गापावाट प्रदान गरिने सेवा सुविधालाई छिटो, छरितो र प्रभावकारी ढंगले संचालन गर्न ।
४.गापाकाका वडा कार्यालय र सम्वन्धित शाखाहरुको भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्न, सुचना तथा आधुनिक प्रविधिको व्यवस्था गर्न र योग्य, दक्ष र प्राविधिक कर्मचारिको व्यवस्थ गर्न ।
५. निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरुलाइ जनउत्तरदायी, जिम्मेवार र जवाफदेही बनाई सुशासन कायम गर्न ।

अवसर

६. सुशासनसम्वन्धी नीति, नियम र कार्यविधि निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्न ।
७. कर्मचारिहरुलाई सुशासनसम्वन्धी तालिम प्रदान गरी उनीहरुको कार्यदक्षता अभिवृद्धि गर्न ।
८. सेवा प्रवाहकार्य प्रविधियूक्त, छिटो, छरितो र पारदर्शि बनाई जनउत्तरदायि ताराखोलाको सरकारको प्रत्याभूति दिन ।
९. स्वच्छ, निष्पक्ष, जनमुखी र भ्रष्टाचारमूक्त ताराखोला सरकार संचालन गर्न ।

८.४.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोँच: जनमुखी, निष्पक्ष, छिटोछरितो र पारदर्शी सेवा प्रवाह गरी सुशासन कायम गर्ने ।

लक्ष्य: ताराखोला गाँउपालिकामा पहुँचयोग्य, सबल र सुलभ सेवा प्रणालीको व्यवस्था गर्ने ।

उद्देश्य

१. प्रशासनिक सेवालाई सरल, पारदर्शी र सूचना प्रविधिमैत्री बनाउने ।
२. गाँउपालिकाका हरेक वडावाट प्रवाह गर्ने सेवा सरोकारवालाहरुलाई अपनत्व हुने गरी सरल र गुणस्तरीय रुपमा प्रदान गर्ने ।

८.४.५ रणनीति र कार्यनीति

उद्देश्य १: प्रशासनिक सेवालाई सरल, पारदर्शी र सूचना प्रविधिमैत्री बनाउने ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ गाँउपालिकाको संस्थागत सेवा प्रवाह प्रणालीको विकास र सुदृढिकरण गर्ने ।	१.१.१ गाँउपालिकाको संस्थागत सुदृढीकरण गरीं सेवा प्रवाह प्रक्रियालाई छिटोछरितो र प्रभावकारी गरिनेछ । १.१.२ जनस्तरमा सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरी सेवा प्रवाहको प्रभावकारीतामा अभिबृद्धि गरिने छ । १.१.३ सेवा प्रवाह प्रणालीलाई जनसेवामुखी र प्रबिधिमैत्री बनाइनेछ ।

उद्देश्य २: गाँउपालिकाले हरेक वडा तथा गापावाट प्रवाह गर्ने सेवा सरोकारवालाहरुलाई अपनत्व हुने गरी सरल र गुणस्तरीय रुपमा प्रदान गर्ने ।	
२.१ गाँउपालिकाले जनताको पक्षमा वैज्ञानिक र वस्तुपरक आधारमा सरल तथा गुणस्तरिय सेवा प्रदान गर्ने ।	२.१.१ गाँउपालिका र वडास्तरका कर्मचारीमा जनमुखी सेवा प्रवाह गर्ने सीप र क्षमताको बिकास गरिने छ । २.१.२ गाँउपालिका तथा सवै वडाका सेवा प्रवाहका लागि आबश्यक पूर्बाधारको बिकास गरिनेछ ।

८.४.६ प्रमुख कार्यक्रमहरु

१. गाँउपालिका तथा वडा कार्यालयहरुलाई स्रोतसाधन सम्पन्न र प्रविधियुक्त जनशक्तिको क्षमता विकास गर्ने ।
२. गाँउपालिका तथा वडातहका विभिन्न कर्मचारी तथा समितिको क्षमता अभिबृद्धि गर्ने ।
३. गाँउपालिकाले प्रदेश सरकारसँग विभिन्न कार्यक्रमहरु सञ्चालनमा समन्वय गर्ने ।

८.४.७ अपेक्षित उपलब्धी

१. गापाको प्रशासन स्वच्छ, निष्पक्ष, पारदर्शि, भ्रष्टाचारमुक्त र जनमुखी भई सुशासन कायम भएको हुनेछ ।
२. गापामा कार्यरत कर्मचारिहरुलाई सुशासनसम्वन्धी तालिम प्रदान गरी उनीहरुको क्षमता अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।
३. गापावाट प्रदान गरिने सेवा सुविधालाई छिटो छरितो, प्रविधिमैत्री, निष्पक्ष र प्रभावकारी ढंगले संचालन भएको हुनेछ ।
४. ताराखोला गापा सरकार जनउत्तरदायि भई सुशासन कायम गर्न सक्षम भएको हुनेछ ।

८.५ वित्तीय सुशासन

८.५.१ पृष्ठभूमि

प्रशासनिक सुशासन सगसगै वित्तीय सुशासन कायम गर्न सकेमा गापाको आर्थिक समृद्धि सम्भव हुन्छ । छनौट भएका आयोजनाहरुमा खर्चको व्यवस्थापन, आयोजनाको ठेक्कापट्टा पारदर्शि र प्रविधिमैत्री ढंगले प्रतिस्पर्धाको आधारमा गर्ने, खरिद् प्रकृयालाई नियम संगत ढंगले पारदर्शि बनाउने र वित्तयि प्रणालीलाई सुदृढिकरण गरी वित्तीय सुशासन कायम गर्न सकिन्छ । यसको साथै राजश्व र व्ययको अनुमान, लेखापरिक्षण प्रणाली र वित्तीय प्रणालीलाई नियमित र प्रभावकारी वनाउन पर्दछ । गापाका सम्पूर्ण वित्तीय कारोवारलाई वैकिङ प्रणाली मार्फत संचालन गर्न आधुनिक प्रविधियूक्त ईन्टरनेटको व्यवस्था समेत गर्नु पर्दछ ।

८.५.२ प्रमुख समस्याहरु

१. गापाको वित्तीय व्यवस्थापनसम्वन्धी निकायको सुदृढिकरण नहुनु ।
२. राजस्व संकलन र परिचालन क्षमतामा बृद्धि नहुनु ।
३. गापाको विकास आयोजनाहरुको ठेक्का पट्टा निर्धारित समयमा नहुनु र विद्युतीय वोलपत्रको व्यवस्था नहुनु ।
४. खरिद् प्रकृया नियमसंगत, व्यवस्थित र पारदर्शि हुन नसक्नु ।
५. विद्युतीय आर्थिक कारोवार व्यवस्थित नहुनु ।
६. विकास खर्च कम हुनु र आ.व.को अन्त्यमा आएर मात्र खर्च गर्ने परिपाटी कायम रहनु ।

८.५.३ चुनौति र अवसर

चुनौति

१. संघ र प्रदेशवाट प्राप्त अनुदान समयमा नै निकासा भई विकास आयोजनाहरु निर्धारित समयमा ठेक्का पट्टा गरी सम्पन्न गर्न ।
२. वार्षिक राजस्व र व्ययको अनुमान यर्थाथपरक बनाई कार्यान्वयन गर्न ।
३. राजस्व संकलन र परिचालनलाई पारदर्शि र प्रभावकारि बनाउन ।
४. खरिद् प्रकृया नियमसंगत, व्यवस्थित र पारदशि, नियमित र व्यवस्थित गर्न ।
५. सम्पूर्ण आर्थिक कारोवारलाई विद्युतीय माध्यमद्धारा संचालन गर्न ।
६. विकास खर्चमा वृद्धि गरी आर्थिक वर्षको प्रथम चौमासिकदेखि बजेट निकासा गरी कार्यक्रम संचालन गर्न ।

अवसर

१. वार्षिक रुपमा गापा परिषद्बाट राजश्व र व्ययको अनुमान पेश र स्वीकृत गरी विभिन्न शीर्षकमा वजेट विनियोजित गर्नु ।
२. संघ र प्रदेश सरकारवाट प्राप्त अनुदानवाट विभिन्न विकास आयोजना संचालन गर्नु ।
३. गापाले विभिन्न कर संकलन गरी राजश्व बृद्धि गर्नु ।
४. ठेक्का पट्टा र खरिद् प्रकृया नियमसंगत र पारदर्शि बनाई समयमा नै कार्य सम्पादन गर्न ।
५. सम्पूर्ण आर्थिक कारोवारलाई बिद्युतयि माध्यमबाट संचालन गरि बिद्यसतिय सुशासन कायम गर्न ।

६. जनप्रतिनिधि र कर्मचारीलाई बित्तीय सुशासनसम्बन्धी तालिम प्रदान गरी कार्य क्षमतामा बृद्धि गर्न ।

७. गापाका सम्पूर्ण बित्तीय कारोवारहरुरमा सुशासन कायम गरी नमुना गापा निर्माण गर्ने ।

८.५.४ दीर्घकालिन सोच,लक्ष्य,उद्देश्य

सोच: बिकास आयोजनाको लागि खर्च व्यवस्थापन गरी ताराखोला गाँउपालिकामा वित्तीय सुशासन कायम गर्ने ।

लक्ष्य: ताराखोला गाँउपालिकाको सार्वजनिक आय र ब्ययलाई व्यवस्थित र पारदर्शी बनाई विकास प्रक्रियालाई प्रभावकारी बनाउने ।

उद्देश्य १: गाँउपालिकाको आय व्यय लाई चुस्त, दुरुस्त र पारदर्शी वनाई र त्यसको प्रभावकारितामा वृद्धि गर्ने ।

८.५.५ रणनीति र कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १: .गाँउपालिकाको आय र व्ययलाई चुस्त, दुरुस्त र पारदर्शी वनाइ त्यसको प्रभावकारिता वृद्धि गर्ने ।	
१.१गापाको वित्तीय व्यवस्थापन प्रणाली सुदृढीकरण गर्ने ।	१.१.१ गापाको वित्तयि व्यवस्थापनसम्बन्धी निकायको संस्थागत सुदृढीकरण गरी राजश्व परिचालनको क्षमता बृद्धि गरिनेछ । १.१.२ गापाको वित्तीय व्यवस्थापनका सबै क्षेत्रमा सूचना प्रविधिको प्रयोगलाई विस्तार गरिनेछ ।
१.२ गापाको सार्वजनिक आय, व्यय र खरिदलाई प्रभावकारी, व्यवस्थित र पारदर्शी बनाउने ।	१.२.१ गापाको विकास आयोजनाहरुको ठेक्कापट्टा निर्धारित समयभित्रै गर्ने तथा विद्युत्तीय बोलपत्रको दायरालाई विस्तार गरी पारदर्शी बनाउने । १.२.२ निर्धारित समय अगाबै काम सम्पन्न गर्ने निकायलाई प्रोत्साहन गर्ने ब्यबस्था गरिनेछ ।

८.५.६ प्रमुख कार्यक्रमहरु

१. गाँउपालिकाले लाभ र लागतको विश्लेषणसहित योजना तथा कार्यक्रम अवधि एकिन गरी वार्षिक बजेट विनियोजन गर्ने ।

२. गापामा बजेट सूचना व्यवस्थापन प्रणाली विकास गरी बजेट निर्माण प्रक्रियालाई क्रमश: कागजविहिन बनाउने कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

३. राजस्व संकलन तथा परिचालनमा क्षमता बृद्धि तालिम उपलब्ध गराउने ।

४. लेखा प्रणाली सुदृढिकरण तालिम सञ्चालन गर्ने ।

५. बिद्युतीय आर्थिक कारोबार प्रणालीको सुदृढिकरण गर्ने ।

८.५.७ अपेक्षित उपलब्धी

१. गापाको सार्वजनिक आय र ब्ययलाई ब्यवस्थित र पारदर्शि हुनेछ ।

२. प्राथमिकताको आधारमा बिकास आयोजनाहरमा बजेट बिनियोजत भएको हुनेछ ।

३. गापाका सम्पूर्ण वित्तीय कारोवारहरु बिद्युतीय माध्यमद्धारा संचालन भएका हुनेछन् ।

४. राजस्व संकलन र परिचालन क्षमतामा बृद्धि भएको हुनेछ ।

५. कर्मचारीहरुलाई वित्तीय सुशासनसम्बन्धी तालिमको ब्यवस्था गरी क्षमता अभिबृद्धि भएको हुनेछ ।

६. विकास आयोजनाहरुमा खर्च हुने बजेट निर्धारित समयमा निकासा गरी समयमा नै काम सम्पन्न गर्ने परिपाटिको विकास भएको हुनेछ ।

८.६ भ्रष्टाचार निवारण

८.६.१ पृष्ठभूमि

ताराखोला गापाका सम्पूर्ण क्रियाकलापहरुमा अनियमितता, ढिलासुस्ति, बिकृति र बिसंगतिको अन्त्य गरी भ्रष्टाचारमुक्त गापा निर्माण गर्नु पर्दछ । गापामा भ्रष्टाचारको क्षेत्रमा शुन्य सहनशिलताको नीति अवलम्बन गरी सुशासन कायम गर्नु आवश्यक छ । जनतामा प्रवाह हुने सेवा सुबिधालाई कानून सम्मत ढंगले सरल, सहज र पारदर्शि बनाउनुपर्छ । जनप्रतिनिधि र कर्मचारीहरुलाई जनमुखी, उत्तरदायी र जिम्मेवार बनाई सुशासन कायम गर्नु आवश्यक छ ।

८.६.२ प्रमुख समस्याहरु

१. भ्रष्टाचार निवारणसम्वन्धी प्रर्याप्त नीति नियम र कानूनको अभाव हुनु र कार्यान्वयन पक्ष फितलो हुनु ।

२. भ्रष्टाचार विरुद्ध नागरिक सचेतना कार्यक्रम संचालन नहुनु ।

३. भ्रष्टाचार निवारणसम्वन्धी अध्ययन र अनुसन्धान नहुनु ।

४. भ्रष्टाचार निवारणको लागि आधुनिक सुचना र प्रविधिको प्रयोग नहुनु ।

५. भ्रष्टाचार निवारणसम्वन्धी निकायको कार्य दक्षता प्रभावकारी नहुनु ।

८.६.३ चुनौति र अवसर

चुनौति

१. सार्वजनिक निकायमा हुने भ्रष्टाचारजन्य अनियमितता, ढिला सुस्ती र विकृति नियन्त्रण गरी गापामा सुशासन कायम गर्न ।

२. भ्रष्टाचारजन्य स्रोतको पहिचान गरी नियन्त्रण गर्न ।

३. भ्रष्टाचार निवारणको क्षेत्रमा शुन्य सहनशिलताको नीति कार्यान्वयन गरी सुशासन कायम गर्न ।

४. भ्रष्टाचार निवारणको लागि आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गर्न ।

५. भ्रष्टाचार निवारणसम्वन्धी निकायसँग सहकार्य र समन्वय गरी भ्रष्टाचार निवारण गर्न ।

अवसर

१. भ्रष्टाचार निवारणसम्वन्धी नीति नियम र कानून निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्न ।

२. भ्रष्टाचार निवारणको क्षेत्रमा शुन्य सहनशिलता नीति निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
३. भ्रष्टाचार निवारणसम्वन्धी संघ संस्थासग समन्वय गरी भ्रष्टाचार निवारण गर्ने ।
४. भ्रष्टाचार निवारणको लागि आधुनिक प्रविधिको प्रयोग र कार्यान्वयन गर्ने ।

८.६.४ दीर्घकालिन सोच,लक्ष्य,उद्देश्य

सोचः ताराखोला गाँउपालिकालाई भ्रष्टाचारमुक्त र स्वच्छ गापा निर्माण गरी सुशासन कायम गर्ने ।

लक्ष्यः गापामा भष्ट्राचारको क्षेत्रमा शुन्य सहनशिलताको नीति कार्यान्वयन गरी सुशासन प्रवर्द्धन गर्ने ।

उद्देश्य १: ताराखोला गाँउपालिकामा भ्रष्टाचारजन्य क्रियाकलापको नियन्त्रण गरी सुशासन कायम गर्ने ।

८.६.५ रणनीति र कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १: ताराखोला गाँउपालिकामा भ्रष्टाचारजन्य क्रियाकलापको नियन्त्रण गरी सुशासन कायम गर्ने ।	
१.१ गाँउपालिकामा भ्रष्टाचारको क्षेत्रमा शुन्य सहनशीलताको नीति अवलम्बन गर्ने ।	१.१.१ विद्यमान कानुन र कार्यविधिहरुका आधारमा गापामा भ्रष्टाचारलाई शुन्य तहमा झार्ने प्रयत्न गरिनेछ । १.१.२ स्थानिय कानूनलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ । १.२.३ कर्मचारीहरुलाई आफ्नो कार्यस्थलमा निष्ठा सहित सादा जीवन र सहयोगी व्यवहार मार्फत सेवा प्रवाह गर्न प्रेरित गरिनेछ ।

८.६.६ मुख्य कार्यक्रमहरु

१. गाँउपालिकाले भ्रष्टाचार बिरुद्ध नागरिक सचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
२. भ्रष्टाचारसम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान गरी भ्रष्टाचार निवारण गर्ने ।
३. स्थानीय संस्थागत क्षमता विकासका लागि आधुनिक सूचना प्रविधिको प्रयोग गर्ने ।
४. वडा तथा गाउँपालिकाले प्रत्येक वर्ष सामाजिक लेखा परिक्षण गर्ने ।

८.६.७ अपेक्षित उपलब्धी

१. भ्रष्टाचार निवारणसम्वन्धी नीति निर्माण गरी कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।
२. संघ र प्रदेशको समन्वयमा भ्रष्टाचार निवारणसम्वन्धं कानूनको परिपालन भएको हुनेछ ।
३. भ्रष्टाचार निवारणसम्वन्धी संघ संस्था र निकायसँगको संयोजन भएको हुनेछ ।
४. भ्रष्टाचार निवारणको क्षेत्रमा शुन्यसहनशिलताको नीति अवलम्वन भएको हुनेछ ।
५. भ्रष्टाचार निवारणको लागि गापाका सम्पूर्ण वित्तीय कारोवारहरु विद्युतीय माध्यमद्धारा संचालन भएका हुनेछन् ।
६. भ्रष्टाचार गतिविधिलाई नियन्त्रण गरी गापामा सुशासन कायम भएको हुनेछ ।

अध्याय – ९

अन्तर सम्वन्धित विषय

९.१ तथ्यांक प्रणाली, अनुसन्धान तथा विकास

९.१.१ पृष्ठभूमि

कुनै पनि आयोजना संचालन गर्नको लागि भरपर्दो तथ्यांकको आवश्यकता पर्दछ । ताराखोला गाउँपालिकामा यस प्रकारका तथ्यांकहरुको अभाव रहेको छ । तसर्थ यस गापाको सामाजिक, आर्थिक, शैक्षिक एवं अन्य पक्षहरुको प्राथमिक तथ्यांकहरु संकलन गरी अद्यावधिक गर्नु आवश्यक छ । यसका लागि गापाले सम्वन्धित शाखाहरुको संयोजनमा तथ्यांक संकलन गरी अनुसन्धान मार्फत गापाको वास्तविक स्थिति उजागर गर्नु पर्दछ ।

९.१.२ प्रमुख समस्याहरु

१. गापामा तथ्यांक संकलन र अद्यावधिक गर्ने जनशक्ति पुँजी र प्रविधिको प्रयोग नहुनु ।
२. उपलब्ध तथ्यांकलाई अध्ययन अनुसन्धान गरी गापाको स्थिति बोध नहुनु ।
३. भरपर्दो र वास्तविक तथ्यांक विना विकास आयोजनाहरु संचालन हुनु ।
४. तथ्यांक संकलनको लागि संम्वन्धित निकाय र तथ्यांक विभागसँग समन्वय नहुनु ।

९.१.३ चुनौति र अवसर

चुनौति

१. जनशक्ति पुजी र आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गरी गापाले वास्तविक र भरपर्दो तथ्यांक संकलन गरी अद्यावधिक गर्न ।
२. अद्यावधिक तथ्यांकको विश्लेषण गरी गापाको वास्तविक स्थिति उजागर गर्न ।
३. वास्तविक तथ्यांकहरुको आधारमा विकास आयोजनाहरु संचालन गरी सम्पन्न गर्न ।
४. सम्वन्धित निकायसँगको समन्वयमा तथ्यांक अद्यावधिक गरी विकास निर्माण कार्य संचालन गर्न ।

अवसर

१. गापाका विभिन्न शाखा र वडा कार्यालयहरुमा आवश्यक पर्ने तथ्यांक संकलन गरी अद्यावधिक गर्न ।
२. उपलब्ध जनशक्ति र प्रविधिको प्रयोगद्धरा तथ्यांक संकलन र विश्लेषण गरी गापाको स्थिति उजागर गर्न ।
३. सम्वन्धित निकायको संयोजनमा तथ्यांक अद्यावधिक गर्न ।

९.१.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोंच: ताराखोला गाँउपालिकामा भरपर्दो तथ्यांक प्रणालीको माध्यमद्धारा विकास निर्माण कार्य सञ्चालन गर्ने ।

लक्ष्य: यस गाँउपालिकाले विश्वसनीय तथ्यांक तथा सूचनाहरु अध्याबधिक सहित सहजरुपमा उपलब्ध गराउने ।

उद्देश्य

१. गापा तथा वडाहरुको तथ्याङ्क प्रणालीको विकास गर्नु ।

२. विश्वसनीय, सही र समयमै तथ्याङ्क उपलब्ध गराउनु ।

९.१.५ रणनीति र कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १: गापा तथा वडाहरुको तथ्याङ्क प्रणालीको विकास गर्नु ।	
१.१. दिगो विकासको लागि प्रविधिमैत्री तथ्यांक प्रणालीको विकास गर्ने ।	१.१.१ भौगोलिक सूचना प्रणाली (GIS) का क्षेत्रगत तथ्यांकहरु (Spatial Data) को निर्माण गरी व्यवस्थापन गरिने छ । १.१.२. गाँउपालिका कार्यालयले वडा तथा गापामा प्रदेश सरकारको फर्मेट अनुरुप तथ्याङ्क संकलन गरी कार्यान्वयन गरिने छ ।
१.२. तथ्याङ्कको संकलनलाई व्यवस्थित गरी परिणाममुखी बनाउने ।	१.२.१ गाँउपालिका कार्यालय, वडाहरु, विभिन्न संघसस्था र नीजि क्षेत्रसँग समन्वयगरी तथ्याङ्क संकलन, प्रशोधन, व्यवस्थापन र प्रकाशन गरिने छ । १.२.२ आयोजना सञ्चालन अबधि, मध्यमकालीन अबधि, र अन्तिम अबस्थाको तथ्याङ्क संकलन गरी तथ्यांकलाई परिणाममुखीबनाइने छ । १.२.३ गापामा अनुसन्धानमा आधारित तथ्याङ्क संकलन प्रणालीको विकास गरिने छ । १.२.४ तथ्याङ्क संकलन र प्रशोधनमा आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गरिने छ ।
उद्देश्य २: विश्वसनीय, सही र समयमै तथ्याङ्क उपलब्ध गराउनु ।	
२.१ गाँउपालिका कार्यालयले प्रशोधन गरेका सूचना भरपर्दा माध्यम मार्फत सार्बजनिक गर्ने व्यवस्था गर्ने ।	२.१.१ गापा कार्यालयमा आवश्यक कर्मचारीहरुको व्यवस्था एवं तिनीहरुको क्षमता विकास गरी तथ्यांकको प्रयाप्त विश्लेषण गरी यथार्थपरक बनाइने छ र तोकिएको समयमा प्रकाशन गरिने छ । २.१.२ संकलन गरेका तथ्यांकहरुलाई विद्युतीय प्रविधि र अन्य प्रकाशन द्वारा सार्वजनिक गरी प्रयोगकर्ताको आवश्यकता पूर्ति गरिनेछ ।

९.१.६ प्रमुख कार्यक्रमहरु

१. गाँउपालिका र वडा स्तरमा क्षेत्रतग, आर्थिक तथा सामाजिक तथ्याङ्क संकलन, प्रशोधन र विश्लेषण गरी प्रकाशन गर्ने ।

२.. गाँउपालिका कार्यालयको वेबसाइट निर्माण गरी बुलेटिन प्रकाशन र सूचनाहरु सार्वजनिकीकरण गर्ने ।

३. प्रदेश सरकारले संचालन गर्ने सर्वेक्षण, जनगणना जस्ता कार्यक्रमलाई गापास्तरमा सञ्चालन गर्न सघाउने ।
४. तथ्याङ्क क्षेत्रमा काम गर्ने कर्मचारीहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।

९.१.७ अपेक्षित उपलब्धी

१. जनशक्ति, पूजी र आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गरी गापा स्तरका नक्सा तथा तथ्यांकहरु अद्यावधिक भएका हुनेछन् ।
२. वास्तविक तथ्यांकको आधारमा मात्र विकास निर्माणका कार्यहरु संचालन भएका हुनेछन् ।
३. अद्यावधिक तथ्यांकहरुलाई व्याख्या विश्लेषण गर्ने परिपाटिको थालनि भएको हुनेछ ।
४. सम्वन्धित निकाय तथा परामर्शदातासँग सहकार्य र समन्वय गरी गापामा आवश्यक पर्ने तथ्यांक संकलन र विश्लेषण गरिएको हुनेछ ।

९.२ गरिबी निवारण

९.२.१ पृष्ठभूमि

दैनिक जीवनयापन गर्नका लागि आधारभूत आवश्यकताको परिपूर्ति गर्न कठिनाई हुनाले गरीबिको अवस्था सृजना हुन्छ । ताराखोला गापामा गरीबिको रेखामुनी रहेको जनसंख्या २८.८३ प्रतिशत रहेको छ । गापामा उपलब्ध स्रोतसाधन र सेवा सुविधामा गरीबिको रेखामुनि रहेको जनसंख्याको पहुँचमा पुर्याई उनीहरुलाई रोजगारका अवसरहरुमा संलग्न गराई गरीबि निवारण गर्न सकिन्छ ।

९.२.२ प्रमुख समस्याहरु

१. गरीविको पहिचान गरी वास्तविक स्थितिको तथ्यांक उपलब्ध नहुनु ।
२. स्रोत साधन र सेवा सुविधामा गरीबको पहुँच पुग्न नसक्नु ।
३. कृषिमा आधुनिकिकरण नहुनु ।
४. विकास निर्माण प्रकृयामा गरीवको सहभागिता नहुनु ।
५. रोजगारका अवसरहरु उपलब्ध नहुनु ।
६. गरिबी निवारण सम्वन्धि विशेष कार्यक्रम संचालन नहुनु ।
७. गरीबिको रेखामुनि रहेको जनसंख्याको सशक्तिकरणमा ध्यान नदिनु ।

९.२.३ चुनौति र अवसर

चुनौति

१. गापामा गरीविको पहिचान गरी परिचयपत्र प्रदान गर्न ।
२. गरीव लक्षित बिशेष कार्यक्रम संचालन गरी गरीवि निवारण गर्न ।
३. निर्बाहमुलक कृषिलाई आधुनिक पद्धतिमा रुपान्तरण गरी उत्पादन बृद्धि गर्न ।
४. श्रोतसाधन र सेवा सुविधामा गरीवको पहुँच बृद्धि गरी आधारभूत आवश्यकता परिपूर्ति गर्न ।
५. गरिवहरुलाई बिभिन्न सीपमुलक तालिम प्रदान गरी रोजगारमा संलग्न गराउन र उद्यमशीलताको विकास गराउन ।

अवसर

१. गापाले गरीवि निवारणसम्बन्धी बिशेष कार्यक्रम संचालन गरी कार्यान्वयन गर्न ।

२. गरीवहरुलाई तालिम, सीप र प्रविधि प्रदान गरी रोजगार र उद्यमशिलतामा संलग्न गराउन,
३. गापामा उपलब्ध स्रोत साधन र सुबिधामा गरीवको पहुँच बृद्धि गरी गरीवि निवारण गर्न ।
४. गापामा गरीवि निवारणसम्बन्धी कार्यक्रमलाई एकीकृतरुपमा संचालन गर्न ।

९.२.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य

सोच: ताराखोला गाँउपालिकालाई एकीकृत बिकासको माध्यमद्धारा गरीबि निबारण गर्ने ।

लक्ष्य: गापा भित्र रहेका सबै प्रकारका गरीबिको अवस्थालाई न्युनिकरण गर्ने ।

उद्देश्य

१ गरीबि निवारण कार्यलाई सबै किसिमका बिकास कार्यक्रममा एकीकृत गर्ने ।
२ गापा भित्रका स्रोत साधनहरुलाई गरीब लक्षित बनाई गरीबहरुको पहुँचमा विस्तार गर्ने ।

९.२.५ रणनीति र कार्यनीति

उद्देश्य १: गरीबि निवारण कार्यलाई सबै किसिमका बिकास कार्यक्रममा एकीकृत गर्ने ।	
रणनीति	कार्यनीति
१ गरीबि निवारण कार्यलाई सबै किसिमका बिकास कार्यक्रममा एकिकृत गर्ने ।	
१.१ गरिबी निबारणलाई विकास निर्माणमा एकिकृत गर्ने ।	१.१.१ गापाका सबै बिकास आयोजनाहरुमा गरीबि निबारणलाई प्राथमिकता दिई एकीकृत गरिनेछ । १.१.२ गापाले प्रदेश सरकारसँगको सहकार्य एव समन्वयमा गरीबको बर्ग पहिचान गरी परिचयपत्र प्रदान गर्ने । १.१.३ गापा भित्र गरीबहरुको विवरण अद्यावधिक गर्ने ।
१.२ गापा स्तरमा उत्पादनमुलक रोजगारीका अवसरहरुको वृद्धिगर्ने ।	१.२.१ गरीबि निवारणका लागि स्थानीय स्तरमा उपलव्ध रैथाने ज्ञान सीप, पेशा एवं व्यवसायको पहिचान गरिनेछ । १.२.२ पेशा व्यवसायबाट उत्पादित वस्तुहरुलाई राष्ट्रिय एवं अन्तराष्ट्रिय बजारमा निर्यात गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ । १.२.३ गापा भित्रने विप्रेषणलाई रोजगारी सिर्जना र उत्पादनसँग जोड्न जलविद्युत उत्पादन, वित्तीय क्षेत्रमा लगानी गर्ने साथै सामूहिक रुपमा लघु उद्यम संचालन गर्न प्रोत्साहन गरिने छ । १.२.४ परिचय पत्रको आधारमा उद्यमी बन्न चाहने गरीबहरुलाई सहुलियत दरमा ऋण उपलव्ध गराइनेछ । १.२.५ गापा क्षेत्रमा पर्यटन विकास एवं विस्तार गर्न घरबास कार्यक्रम संचालनका लागि गरीबि परिचय पत्रको आधारमा प्राथमिकता दिई आत्मनिर्भर बन्न सहयोग पुर्याइनेछ ।
२ गापा भित्रका स्रोत साधनहरुलाई गरीब लक्षित बनाई गरीबहरुको पहुँचमा विस्तार गर्ने ।	
२.१ गाँउपालिका स्तरीय गरिबी निवारण नीति तर्जुमा गरी स्रोत साधनमा गरिबहरुको पहुँच विस्तार गर्ने ।	२.१.१ गाँउपालिका स्तरमा कार्यान्वयन हुने योजना तथा कार्यक्रमहरु तर्जुमा गर्दा गरिबी निवारणलाई उच्च प्राथमिकता प्रदान गरिने छ । २.१.२ गाँउपालिका मार्फत सञ्चालन हुने शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, आवास, सामाजिक न्याय, सूचनाको उपलव्धता

	जस्ता आधारभूतसेवामा सबैको पहुँच सुनिश्चित गर्न समन्वय एवं सहकार्य गरिने छ । २.१.३ उद्यमशीलता विकास गर्नका लागि समयको माग र बजार अनुकुल हुने सीप विकास कार्यक्रम संचालन गरिने छ । २.१.४ सीपयुक्त जनशक्तिलाई गरीब परिचयपत्रकोआधारमा सहुलियत दरमा ऋण प्रदान गरिने छ । २.१.५ परिचय पत्रको आधारमा निःशुल्क स्वास्थ सेवा उपलव्ध गराइने छ । २.१.६ पोषणको अभावमा कुपोषित बालबालिकाहरुको समस्या समाधान गर्न बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने छ ।

९.२.६ प्रमुख कार्यक्रमहरु

१. गाँउपालिकाले सबै वडाका गरीबहरुको तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्ने ।

२. गापाका सबै बिकास कार्यक्रममा गरीबि निबारण कार्यक्रम एकिकृत गर्ने ।

३. गापाले गरीब परिवारले उत्पादन गरेका बस्तुहरु बिक्रि गर्न सहजिकरण गर्ने ।

४. सामूहिक रुपमा लघु उद्यम संचालन गर्न प्रोत्साहन गर्ने ।

५. घरवास कार्यक्रम संञ्चालन गर्न सहयोग गर्ने ।

६. गापामा बित्तीय संस्थाहरुको बिस्तार गरी बचत परिचालन गर्ने ।

७. सबै वडामा स्वास्थ्य र शिक्षा जस्ता आधारभूत सेवामा सबैको पहुँच सुनिश्चित गर्न समन्वय एवं सहकार्य गर्ने ।

८. गरीब परिचय पत्रको आधारमा निशुल्क स्वास्थ सेवा उपलव्ध गराइनेछ ।

९.२.७ अपेक्षित उपलढधी

१. ताराखोला गापाका गरीवहरुको पहिचान गरी परिचय पत्र बितरण भएको हुनेछ ।

२. गरीव लक्षित बिशेष कार्यक्रम संचालन भै गरीवि निवारणलाई न्यूनिकरण गरिएको हुनेछ ।

३. गापामा उपलब्ध स्रोत साधन र सेवा सुबिधामा गरीवको पहुँच बृद्धि भएको हुनेछ ।

४. तालिम, सीप र प्रबिधि प्रदान गरी सशक्तिकरण मार्फत गरीवहरुलाई रोजगार र उद्यमशीलतामा संलग्न हुने वातावरण तयार भएको हुनेछ ।

५. निर्वाहमुलक कृषिलाई मल,बीउ, र्आजार, प्राबिधिक र प्रबिधि मार्फत आधुनिक पद्धतिमा रुपान्तरण गरी उत्पादन बृद्धि र रोजगार सिर्जन गर्न सहकार्य र समन्वय भएको हुनेछ ।

९.३ जनशक्ति विकास, उद्यमशिलता र रोजगारी

९.३.१ पृष्ठभूमि

उत्पादनमुखी, आत्मनिर्भर र समृद्ध गापा निर्माणको प्रमुख स्रोत जनशक्ति हो । शिक्षलाई सीपसँग, सीपलाई उत्पादनसँग, उत्पादनलाई बजारसँग र बजारलाई रोजगारीका अवसर र आर्थिक बिकाससँग जोड्न सक्ने जनशक्तिको आवश्यकता छ । यूवा जनशक्तिलाई प्रबिधियूक्त सीप प्रदान गरी दक्ष र

प्रतिस्पर्धि बनाउन जरुरी छ । उपयुक्त वातावरण र सामुहिकताबाट उद्यमशीलताको विकास गरी आत्मनिर्भर अर्थतन्त्रको विकास हुन्छ ।

९.३.२ प्रमुख समस्याहरु

१. गापामा आवश्यक पर्ने जनशक्तिको आपूर्ति हुन नसक्नु ।
२. उपलब्ध जनशक्ति दक्ष र प्रबिधिमैत्री नहुनु ।
३. उत्पादित जनशक्ति बेरोजगार हुनु ।
४. गापामा जनशक्ति व्यवस्थापनको योजना नहुनु ।
५. शिक्षा बजारमुखी हुन नसक्नु ।
६. गापामा उद्यमशीलतासम्बन्धि कार्यक्रम संचालन नहुनु ।

९.३.३ चुनौति र अवसर

चुनौति

१. गापामा आवश्यक पर्ने जनशक्ति उपलब्ध गराई गापाको दैनिक कार्यलाई चुस्तदुरुस्त बनाउन ।
२. गापाले जनशक्ति व्यवस्थापन योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्न र कर्मचारीहरुको स्थायित्व प्रदान गर्न ।
३. उपलब्ध जनशक्तिलाई तालिम, सपि र प्रविधि उपलब्ध गराई दक्षता अभिबृद्धि गर्न ।
४. सीप लाई उद्यमशीलतामा जोडी आत्मनिर्भर अर्थतन्त्रको निर्माण गर्न ।
५. नाफामूलक क्षेत्रको पहिचान, सीप, पूजी तथा प्रविधि प्रदान गरी उद्यमशीलतामा संलग्न गराउन ।

अवसर

१. गापाले जनशक्ति व्यवस्थापनसम्वन्धी योजना बनाई कार्यान्वयन गर्न ।
२. उपलब्ध जनशक्तिलाई सीपमूलक तालिम र प्रविधि उपलब्धगराई उनीहरुको दक्षता अभिबृद्धि गर्न ।
३. प्राविधिक शिक्षालयको स्थापना र संचालन गरी प्राविधिक जनशक्ति तयार गर्न ।
४. बेरोजगार यूवाहरुलाई सीपमूलक तालिम प्रविधि र पूजी उपलब्ध गराई उद्यमशील कार्यमा संलग्न गराई आत्मनिर्भर बनाउन ।
५. बैदेशिक रोजगारिबाट फर्केका युवाहरुलाई उद्यमशील कार्यमा संलग्न गराई गाउँमा नै बस्ने बातावरण सिर्जन ागर्न ।

९.३.४ दीर्घकालिन सोंच, लक्ष्य र उदेश्य

सोचः उत्पादनशील र सीपमूलक जनशक्ति मार्फत उद्यमशीलता अभिबृद्धि गरी आत्मनिर्भर अर्थतन्त्रको विकास गर्ने ।

लक्ष्यः गापामा आवश्यक पर्ने जनशक्तिको विकास गरी उद्यमशीलतामा संलग्न गराउने ।

उद्देश्य

१. गापाले जनशक्ति व्यवस्थापनसम्वन्धी योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
२, गापामा उपलब्ध जनशक्तिलाई उद्यमशीलतामा संलग्न गराई आत्म निर्भर बनाउने ।

९.३.५ रणनिति र कार्यनिति

उद्देश्य १: गापाले जनशक्ति व्यवस्थापनसम्वन्धि योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ गापाले आवश्यक पर्ने जनशक्तिको व्यवस्था गर्ने ।	१.१.१ गापाले आवश्यक पर्ने जनशक्तिको व्यवस्थापन योजना निर्माण गर्ने । १.१.२ सीपयूक्त तालिम, पूँजी र प्रविधि उपलब्ध गराई जनशक्तिको दक्षता बृद्धि गर्ने । १.१.३ प्राविधिक जनशक्ति उत्पादनको लागि एक प्राविधिक शिक्षालयको संचालन गर्ने । १.१.४ बेरोजगार युवाहरुलाई रोजगारी उपलब्ध गराउने ।

उद्देश्य २: गापामा उपलब्ध जनशक्तिलाई उद्यमशीलतामा संलग्न गराई आत्म निर्भर बनाउने ।

उद्देश्य २: गापामा उपलब्ध जनशक्तिलाई उद्यमशीलतामा संलग्न गराई आत्म निर्भर बनाउने ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ गापामा उद्यमशीलताको विकास गरी अर्थतन्त्रलाई सुदृढ र सवल बनाउने ।	१.१.१ घरेलु र साना उद्योग संचालनको लागि पूर्वाधार तयार गर्ने । १.१.२ उपलब्ध दक्षता बृद्धि गरि उदमशीलता तर्फ आकर्षित गर्ने । १.१.३ प्रदेश सरकारको समन्वयमा एक औद्योगिक ग्रामको संचालन गरी उद्यमशीलताको विकास गर्ने । १.१.४ युवाहरुलाई उद्यमशीलतामा संलग्न गराई आत्म निर्भर बनाउने । १.१.५ उद्यमशीलताको विकास गरी अर्थतन्त्रलाई सुदृढ गराउने ।

९.३.६ प्रमुख कार्यक्रम

१. गापामा आवश्यक पर्ने जनशक्तिको योजना निर्माण गर्ने ।
२. उपलब्ध जनशक्तिलाई सीपमूलक तालिम, पूँजी र प्रविधि उपलब्ध गराई दक्षता बृद्धि गर्ने ।
३. प्राविधिक शिक्षालयको स्थापना र संचालन गरी प्राविधिक जनशक्ति उत्पादनमा जोड दिने ।
४. युवाहरुका लागि स्वरोजगारसम्वन्धी कार्यक्रम संचालन गरी आत्मनिर्भर बनाउने ।
५. कृषि, वन र खनिजमा आधारित साना तथा घरेलु उद्योग संचालन गरी उद्यमशीलताको विकास गर्ने ।
६. प्रदेश सरकारको समन्वयमा गाउँपालिकामा एक औद्योगिक ग्रामको संचालन गरी अर्थतन्त्रलाई सुदृढ गराउने ।

९.३.७ अपेक्षित उपलब्धी

१. गाउँपालिकामा आवश्यक पर्ने जनशक्तिकोयोजना निर्माण भएको हुनेछ ।
२. उपलब्ध जनशक्तिको क्षमता अभिबृद्धि भएको हुनेछ ।
३. ताराखोला गापामा एक प्राविधिक शिक्षालय संचालन भएको हुनेछ ।
४. युवाहरुका लागि स्वरोजगारसम्वन्धी कार्यक्रम संचालन भएको हुनेछ ।
५. घरेलु र साना उद्योग संचालन भई उमशीलताको विकास भएको हुनेछ ।
६. जनशक्तिको व्यवस्थापन र उद्यमशीलताको विकासले गापाको अर्थतन्त्र सुदृढ भएको हुनेछ ।

९.४ सामाजिक सुधार तथा रुपान्तरण

९.४.१ पृष्टभूमि

ताराखोला गापा बहुजातीय, बहुभाषिक, बहुधार्मिक र बहुसाँस्कृतिक भएको गापा हो । यस प्रकारका् बिबिधतायुक्त समाजमा आआफ्नो भेषभुषा, रहनसहन, सँस्कृति र सँस्कार रहेका हुन्छन् । तर पनि उनीहरुको बीचमा सामाजिक सद्भाव, मेलमिलाप र आपसी सहयोगको भावना रहेको हुन्छ । सामाजिक घुलमिल, अन्तरक्रिया, छलफल र बहसले परंपरागत सोंच, चिन्तन र बिचारलाई परित्याग गरी सभ्य, मर्यादित र आधुनिक समाजको रुपान्तरणमा क्रियाशील गराउँदछ ।

९.४.२ प्रमुख समस्याहरु

१. समाजमा परंपरागत सोंच, चिन्तन र बिचार कायम हुनु ।
२. सामाजिक सद्भाव र सहिष्णुता कायम नहुनु ।
३. सामाजिक बिकृति र बिसंगती हट्न नसक्नु ।
४. आपसी सम्मान र सरसहयोगको भावना बृद्धि नहुनु ।

९.४.३ चुनौती र अवसर

चुनौती

१. सदियौंदेखिको सामाजिक सद्भाव र एकतालाई कायम गरी सामाजिक रुपान्तरण गर्न ।
२. कानूनको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरी बिधिको शासन कायम गर्न ।
३. सामाजिक बिकृति, बिसंगती र बिभेद अन्त्य गरी सभ्य समाजको निर्माण गर्न ।

अवसर

१. तारखोला गाउँ सरकारले सामाजिक सुधारसम्बन्धी नीति, नियम र कानून निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्न ।
२. गापाले सामाजिक सुधारसम्बन्धी बिभिन्न कार्यक्रम संचालन गर्न ।
३. सामाजिक बिकृति, बिसंगती र बिभेदको अन्त्य गरी सामाजिक रुपान्तरण गर्न ।
४. बिभिन्न संघ संस्थाको समन्वयमा सामाजिक सशक्तिकरण कार्यक्रम संचालन गरी सामाजिक रुपान्तरण गर्न ।

९.४.४ दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोचः ताराखोला गापाको सामाजिक सुधार गरी सामाजिक रुपान्तरण गर्न ।

लक्ष्यः ताराखोला गापामा सामाजिक सद्भाव कायम गरी मर्यादित समाजको निर्माण गर्ने ।

उद्देश्य

१. तारखोला गापामा सामाजिक सद्भाव कायम गरी सामाजिक सुधार गर्ने ।
२. सामाजिक बिकृति, बिसंगति र बिभेद अन्त्य गरी सामाजिक रुपान्तरणमा जोड दिने ।

९.४.५ रणनीति र कार्यनिति

उद्देश्य १: तारखोला गापामा सामाजिक सद्भाव कायम गरी सामाजिक सुधार गर्ने ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ मर्यादित समाज निर्माणका लागि सामाजिक सद्भाव कायम गर्ने ।	१.१.१ गाउँवासीको एकतामा जोड दिने । १.१.२ सचेतना कमर्यक्रम मार्फत सामाजिक सद्भाव कायम गर्ने । १.१.३ सामाजिक सद्भावसम्बन्धी कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

उद्देश्य: २ सामाजिक बिकृति, बिसंगति र बिभेद अन्त्य गरी सामाजिक रुपान्तरणमा जोड दिने ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ सामाजिक रुपान्तरणमा जोड दिने ।	१.१.१ सचेतना मार्फत सामाजिक विकृति, विसंगति र विभेदको न्यूनिकरण गर्ने । १.१.२ प्राविधिक शिक्षा, प्रविधि राजगारी उपलब्ध गराई नविनतम सोँचको अभिवृद्धि गर्ने । १.१.३ शान्ति सुरक्षा, कानूनको परिपालन र वित्तीय सुशासन कायम गरी सामाजिक रुपान्तरणमा जोड दिने ।

९.४.६ प्रमुख कार्यक्रमहरु

१. सामाजिक सचेतनासम्वन्धी कार्यक्रम संचालन गरी सामाजिक सद्भाव र एकता कायम गर्ने ।
२. सामाजिक विकृति, विसंगति र विभेदको न्यूनिकरण गर्ने ।
३. प्राविधिक शिक्षा मार्फत प्रविधिमा जोड दिने ।
४. रोजगारका अवसरहरु अभिवृद्धि गर्ने ।
५. वित्तीय सुशासन कायम गरी सामाजिक रुपान्तरणमा जोड दिने ।

९.४.७ अपेक्षित उपलब्धी

१. ताराखोला गापामा सामाजिक विकृति, विसंगति र विभेदको न्यूनिकरण भएको हुनेछ ।
२. समाजमा सामाजिक सद्भाव र सहिष्णुता अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।
३. समाजमा शान्ति सुरक्षा कायम भएको हुनेछ ।
४. नयाँ प्रविधिको प्रयोग मार्फत नविनतम् सोँचको विकास भएको हुनेछ ।
५. रोजगारका अवसरहरुमा वृद्धि भएको हुनेछ ।
६. सामाजिक शसक्तिकरण कार्यक्रम मार्फत ताराखोलामा सभ्य समाजको निर्माण भएको हुनेछ ।

९.५ समानता र समावेशिता

९.५.१ पृष्ठभूमि

ताराखोला गापामा महिला, दलित अपाङ्गता भएका व्यक्ति र आर्थिक रुपले विपन्न भएका व्यक्तिहरु, सामाजिक, शैक्षिक, प्रशासनिक एवं आर्थिक रुपले पछाडि परेकाहरुलाई समावेशी सिद्धान्तका आधारमा गापाकाका विभिन्न निकाय र क्षेत्रहरुमा सहभागी हुन पाउने संवैधानिक हकलाई सुनिश्चित गर्नु पर्दछ । तसर्थ गापाले उनीहरुको संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्नका लागि विभिन्न कार्यक्रमहरु संचालन गरेर उनीहरुको सहभागिता अभिवृद्धि गर्नु आवश्यक छ ।

९.५.२ प्रमुख समस्याहरु

१. समाजमा धनी र गरीब वीच असमानता कायम रहनु ।
२. गापाकाको सबै क्षेत्रमा समावेशीताको सिद्धान्त लागू नहुनु ।
३. गापामा गरीबिको दर उच्च रहनु ।
४. विकास निर्माणका कार्यक्रमहरुमा लक्षित वर्गको सहभागिता कम हुनु ।
५. लक्षित वर्गलाई उत्थान गर्ने विशेष कार्यक्रम संचालन हुन नसक्नु ।
६. लक्षित वर्गको सशक्तिकरणमा ध्यान नपुग्नु ।

९.५.३ चुनौती र अवसर

चुनौती

१. धनी र गरीब वीचको असमानता अन्य गरी समाजमा समानता कायम गर्नु ।
२. विभिन्न वर्ग र समुदाय वीच रहेको आर्थिक, सामाजिक र शैक्षिक अन्तर कम गर्न ।
३. लक्षित वर्गलाई गापाकाको सम्पूर्ण क्षेत्रमा सहभागी गराई समावेशिताको सिद्धान्तलाई व्यवहारमा लागु गर्न ।
४. गापामा विद्यमान उच्च गरीविलाई न्यूनीकरण गरी समतामूलक र समावेशी समाजको निर्माण गर्न ।
५. साधन र स्रोत, सेवा र सुविधा लक्षित वर्गको पहँचमा पुर्‍याई उनीहरुको जीवनस्तर उकास्न ।
६. समाजमा व्याप्त विकृति, विसंगती र विभेदको अन्त्य गरी सामाजिक न्याय सहितको समृद्ध समाजको निर्माण गर्न ।

अवसर

१. समानता र समावेशिताको हक सुनिश्चित गर्न गापाले विभिन्न कार्यक्रमहरु संचालनमा जोड दिनु ।
२. सामाजिक मूल्य मान्यता र व्यवहारमा आएको परिवर्तनले समावेशी सिद्धान्तलाई व्यवहारमा लागु गर्न सहजता हुनु ।
३. विभिन्न सामाजिक संघ संस्थाहरु यस क्षेत्रमा क्रियाशील भएकाले उनीहरुको सहकार्यमा समावेशिताको सिद्धान्त व्यवहारमा कार्यान्वयन गर्न सहयोगी हुनु ।
४. जनतामा आएको चेतना अभिबृद्धिले समेत समावेशिताको सिद्धान्त कार्यान्वयनमा जागरण पैदा हुनु ।

९.५.४ दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोँच: ताराखोला गापाका सम्पूर्ण जनताको समानता र समावेशिताको हक सुनिश्चित गर्ने ।

लक्ष्य: विभेदमा परेका समुदायलाई सकारात्मक विभेद गरी समावेशी विकास गर्ने ।

उद्देश्य

१. गापामा उपलब्ध श्रोत साधन तथा सेवा सुविधामा सम्पूर्ण जनताको अर्थपूर्ण सहभागिता बढाई समावेशी विकास गर्नु ।

९.५.५ रणनीति र कार्यनीति

उदेश्य १: गापामा उपलब्ध श्रोत साधन तथा सेवा सुविधामा सम्पूर्ण जनताको अर्थपूर्ण सहभागिता बढाई समावेशि विकास गर्नु ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ गापामा उपलब्ध श्रोत साधनमा सम्पूर्ण जनताको पहुँच अभिबृद्धि गरी सहभागितामूलक र समावेशी विकास गर्ने	१.१.१ लक्षित वर्गको उत्थानका लागि विभिन्न कार्यक्रम संचालन गर्ने । १.१.२ विकास निर्माणमा लक्षित वर्गको पहुँच अभिबृद्धि गर्ने । १.१.३ श्रोत साधन तथा सेवा सुविधामा लक्षित वर्गको पहुँच अभिबृद्धि गर्ने । १.१.४ लक्षित वर्गलाई सकारात्मक विभेद र आरक्षणको लागि आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक र प्रशासनिक क्षेत्रमा सहभागितामूलक समावेशि विकासमा जोड दिने ।

९.५.६ प्रमुख कार्यक्रमहरु

१. लक्षित वर्गलाई उत्थान गर्ने विभिन्न कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।
२. लक्षित वर्गको क्षमता अभिबृद्धि गर्ने विभिन्न सचेतनामूलक कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।
३. उपलब्ध श्रोत साधन तथा सेवा सुविधामा लक्षित वर्गको पहुँच अभिबृद्धि गर्ने ।
४. विकास निर्माण प्रक्रियामा सम्पूर्ण जनताको सहभागिता सुनिश्चित गर्ने ।
५. समावेशिताको सिद्धान्तलाई व्यवहारमा लागू गर्ने ।

९.५.७ अपेक्षित उपलब्धी

१. लक्षित वर्गको सशक्तिकरण र सहभागितामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
२. श्रोत, साधन, सेवा, सुविधा एवं विकास निर्माणका कार्यक्रमहरुमा लक्षित वर्गको सहमागिता र पहुँच अभिबृद्धि भएको हुनेछ ।
३. आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक र प्रशासनिक क्षेत्रमा समावेशिताको सिद्धान्त कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।
४. सामाजिक विभेद र असमानताको न्यूनीकरण भएको हुनेछ ।

९.६ वातावरण संरक्षण, जलवायू परिवर्तन र विपद् बयवस्थापन

९.६.१ पृष्ठभूमि

वातावरण प्रदुषणले जवि र जगतमा नकारात्मक प्रभाव पारेको हुन्छ । ताराखोला गापामा वातावरण प्रदुषणसम्वन्धी जटिल समस्या नभएता पनि वातावरणको संरक्षण गर्नु जरुरी छ । फोहोरमैला व्यवस्थापन, वनजंगल संरक्षण, बाढिपहिरो तथा खोला नियन्त्रण, प्राकृतिक श्रोत साधनको सदुपयोग, निर्माण सामग्रीको व्यवस्थापन, शौचालय र ढलको निर्माण आदि वातावरणसँग सम्वन्धित पक्षहरु हुन् । यसका साथै विकास निर्माणका पूर्वाधारहरुको संचालन गर्दा वातावरणीय प्रभावको पुर्व मूल्यांकन हुनु पनि आवश्यक छ । ताराखोला गापामा जलवायू परिवर्तनको प्रभाव स्पष्ट रुपमा देखा नपरेको भएता पनि केहि संकेतहरु देखा परी सकेका छन् । तापक्रम र वर्षामा भएको भिन्नता, नयाँ नयाँ किटाणुहरुको उत्पति, झींगा तथा लामखुट्टेको प्रकोप, पानीको श्रोतहरुमा कमी आदि जलवायू परिवर्तनका सूचकहरु हुन् । यसवाट कृषि उत्पादनमा ह्रास हुन गई खाद्य सुरक्षामा थप समस्या सृजना भएका छन् । ताराखोला

गापामा बाढी, पहिरो, चट्टयाङ, आगलागी, जोखियूक्त बस्ती, लगायतका विपद्सम्वन्धी समस्याहरु रहेका छन् । विभिन्न योजनाबद्ध ढंगले वातावरणको संरक्षण, जलवायू परिवर्तन अनूकूलन र विपद्को व्यवस्थापन र न्यूनीकरण गर्नु आवस्यक छ ।

९.६.२ प्रमुख समस्याहरु

१. फोहोरमैलाको उचित व्यवस्थापन नहनु ।
२. सडकहरु कच्ची तथा नाला र ढलको व्यवस्था नहुनु ।
३. जलवायू परिवर्तनसम्वन्धी मापन केन्द्रको अभाव ।
४. जलवायू परिवर्तन सम्वन्धी सचेतना कार्यक्रम संचालन नहुनु ।
५. भूक्षय, बाढी, पहिरो, चट्टयाङ, आगलागी, जोखियूक्त बस्ती, लगायतका विपद्को पूर्व सुचना र पूर्व सावधानी नअपनाउनु ।
६. स्वास्थ्य तथा सरसफाईसम्वन्धी सचेतनाको कमी ।
७. नवीकरणीय उर्जाको विकास नहुनु ।

९.६.३ चुनौति र अवसर

चुनौती

१. फोहोरमैला, ढल निकास, भूक्षय, खोला कटान, वनविनास, धुवाधुलोको उचित व्यवस्थापन गरी वातावरण संरक्षण गर्न ।
२. जलवायू परिवर्तनसम्वन्धी तथ्यांकहरु संकलन गरी अनुकुलन कार्यक्रम संचालन गर्न ।
३. जलवायू परिवर्तनसम्वन्धी सूचनामूलक र सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गरी जनतालाई सुसुचित गर्न ।
४. विपद् व्यवस्थापनसम्वन्धी पूर्व सुचना प्रणालीको व्यवस्था गर्री जनतालाई सचेत गराउन ।
५. विपद् व्यवस्थापनको लागि जनशक्ति, उद्धार सामग्री, प्रविधि संयन्त्र र कोषको व्यवस्थापन गरी राहत, उद्धार र पूर्नस्थापन गर्न ।
६. विपद् व्यवस्थापनमा सरकारी, गैरसरकारी र नीजी क्षेत्रको संलग्नतामा एकीकृत कार्यक्रम संचालन गर्न ।

अवसर

१. विकास निर्माणका कार्यमा वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकनको व्यवस्था हुनु
२. फोहोर मैलाको व्यवस्थापनमा गापा सक्रिय रहनु ।
३. सडक, पुल पुलेसा र ढल निकासको लागि गापाले प्रदेश र संघीय सरकारसँग समन्वय गर्नु ।
४. जलवायू परिवर्तनसम्वन्धी जनचेतना अभिबृद्धि गरी अनूकूलन कार्यक्रम संचालन गर्नु ।
५. गापाले विपद् व्यवस्थापन नीति र संयन्त्र निर्माण गरी जनशक्ति र उद्धार सामग्रीको व्यवस्था गर्न ।
६. पूर्वाधार निर्माण गर्दा विपद् व्यवस्थापनलाई ध्यानमा राखेर दीगो र वातावरणमैत्री बनाउने ।
७. छरिएर रहेका जोखिमयूक्त वस्तीहरुको स्थानान्तरणका लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरि कार्य प्रारम्भ गर्न

९.६.४ दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोचः विपद् व्यवस्थापन र जलवायू अनुकूलनद्धारा स्वच्छ वातावरणको सृजना गरि गापाको समृद्धि हासिल गर्ने ।

लक्ष्यः दीगो र वातावरणमैत्री विकासद्धारा जलवायू परिवर्तन र विपद् व्यवस्थापनको न्यूनीकरण गर्ने ।

उद्देश्य

१, दीगो र वातावरणमैत्री पूर्वाधारको निर्माण गरी स्वच्छ र सन्तुलित वातावरण कायम गर्ने ।

२, जलवायू परिवर्तनसम्वन्धी अनुकूलन योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने ।

३, जोखिम न्यूनीकरण र पूर्नस्थापनाका लागि भरपर्दो सुचना प्रणाली र संयन्त्रको निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने ।

९.६.५ रणनीति र कार्यनीति

उदेश्य १: दीगो र वातावरणमैत्री पूर्वाधारको निर्माण गरी स्वच्छ र सन्तुलित वातावरण कायम गर्ने ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ वातावरण संरक्षणमा जोड दिने ।	१.१.१ वातावरण संरक्षणसम्वन्धी शिक्षा प्रदान गर्ने । १.१.२ पूर्वाधार निर्माणलाई वातावरणमैत्री बनाउने । १.१.३ वातावरण संरक्षणसम्वन्धी कार्यक्रमलाई प्राथमिकताका साथ संचालन गर्ने । १.१.४ विकास निर्माणका कार्यक्रम संचालन पूर्व वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकनलाई जोड दिने । १.१.५ फोहोरमैला, ढल निकास, धुवा र कुलोको उचित व्यवस्थापन गर्ने ।

उदेश्य २: जलवायू परिवर्तन सम्वन्धि अनुकूलन योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने ।	
रणनीति	कार्यनीति
२.१ गापामा जलवायू परिवर्तन र अनुकूलनसम्वन्धी योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने ।	१.१.१ जलवायू उत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन गर्न पूर्व तयारी र सचेतना अभिबृद्धि गरिने । १.१.२ जलवायू परिवर्तनसम्वन्धी भरपर्दो सुचना प्राप्त गर्न जलवायू मापन केन्द्रको स्थापना गर्ने । १.१.३ गापाको कृषि, वन, वस्ती तथा अन्य क्षेत्रमा परेको प्रभाव अध्ययन अनुसन्धान गरी अनुकूलन कार्यक्रममा जोड दिने ।

उद्धेश्य ३: जोखिम न्यूनिकरण र पूर्नस्थापनाका लागि भरपर्दो सुचना प्रणाली र संयन्त्रको निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने ।	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ विपद्को न्यूनीकरण र पूर्नस्थापनाको व्यवस्थापन गर्ने ।	१.१.१ विपद्को पूर्वानुमान्सम्वन्धी सुचना प्रणालीको विकास गर्ने । १.१.२ गापामा विपद्सम्वन्धी योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने । १.१.३ जोखिममा रहेका वस्तीहरुलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्ने योजना निर्माण गर्ने । १.१.४ भू उपयोग नीती निर्माण गरी जोखिम क्षेत्रको पहिचान गर्ने । १.१.५ बाढी, पहिरो र भू क्षयको नियन्त्रण गर्ने । १.१.६ विपद् पछिको पूर्नस्थापनाके लागि उद्धार सामग्री, कोष, उद्धार संयन्त्र र प्रविधिको विकास गर्ने ।

९.६.६ प्रमुख कार्यक्रमहरु

१. वातावरण संरक्षणसम्वन्धी जनचेतना अभिबृद्धि गरी प्रभावकारी कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
२. पूर्वाधार निर्माणलाई वातावरणमैत्री बनाउन मापदण्ड र संहिता निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
३. कच्ची सडकलाई कालोपत्रे गर्न, पुलपुलेसाको निर्माण र ढल निकासको प्रवन्ध मिलाउने ।
४. स्वास्थ्य र सरसफाइमा ध्यान दिने ।
५. जलवायू परिवर्तनसम्वन्धी सचेतना कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
६. जलवायू अनुकूलन कार्यक्रममा जोड दिने ।
७. विपद्सम्वन्धी पूर्व सुचना प्रणालीको विकास गरी पूर्नस्थापनामा जोड दिने ।
८. बाढी, पहिरो, भू क्षय र खोला कटान् नियन्त्रण गरी जोखिममा परेका वस्तीहरु सुरक्षित स्थापनमा स्थानान्तरण गर्ने योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने ।

९.६.७ अपेक्षित उपलब्धी

१. वातावरण संरक्षणसम्वन्धी नीति एवं योजना निर्माण भएको हुनेछ ।
२. विकास निर्माणका पूर्वाधार निर्माणमा मापदण्ड र संहिता लागू भई वातावरणमैत्री पूर्वाधारको निर्माण हुनेछ ।
३. जलवायू परिवर्तनको असर सम्वन्धमा अध्ययन अनुसन्धान भई गापा स्तरीय गोष्ठी संचालन भएको हुनेछ ।
४. विपद् व्यवस्थापनसम्वन्धी पूर्वसुचना प्रणालीको विकास हुनेछ ।
५. बाढी, पहिरो, भूक्षय, वन विनास र अन्य प्रकोपको नियन्त्रण र जोखिम वस्ती स्थानान्तरणको योजना निर्माण हुनेछ ।

परिच्छेद – १०

योजना कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकन

१०.१ आयोजना बैंक

१०.१.१ ताराखोला गाउापालिका आफै कार्यान्वयन गर्ने कार्यक्रमहरु

१) भौतिक विकास योजनाका कार्यक्रम

क.सं.	कार्यक्रम तथा परियोजनाको नाम तथा स्थान	सुरु गर्ने वर्ष	सम्पन्न गर्ने वर्ष	अनुमानित लागत
	सडक निर्माण तथा मर्मत संभार			
१.	अमरभूमि - माझखर्क सडक नयाँ ट्र्याक	२०७७	२०७८	६० लाख
२.	बराहखेला-दोपता सडकको खण्ड	२०७७	२०८०/८१	१ करोड ५० लाख
३.	दलनचौर-अस्मुखे - नेपाने सडक	२०७७	२०७९	६० लाख
४.	घुस्मेली-भातखाने डाँडा-सिर्खु सडक स्तरोन्नति	२०७७	२०७८	३० लाख
५.	शहिदमार्ग विभिन्न खण्डमा स्तरोन्नती	२०७७	२०७८	१ करोड २० लाख
६.	करिमेला-औलादी-हिले-सिप सडक स्तरन्नोती	२०७७	२०७८	३० लाख
७.	माझखर्क-खरिखोला-सपाण्डी - भातखाने डाँडा ।	२०७७	२०७८	६० लाख
२.	**विद्युत विकास तथा वितरण**			
१.	काकाखोर, हिल, इदी, दोपता, बराहखोला पधेरा पधेरा खोला, मामुखर्क, सिर्खु, अंगल गाउँ वडा नं ४ ५ का विद्युत नपुगेको स्थानमा विद्युत विस्तार	२०७७	२०८०/८१	२ करोड
३.	**सिंचाई** सबै वडामा कृषि उत्पादन बृद्धि गर्न साना सिंचाई कार्यक्रम	२०७७	२०७९	१ करोड
४.	**सञ्चार पूर्वाधार तथा प्रविधि विकासः** वडा कार्यालय स्वास्थ्य चौकी र मा.वि. विद्यालयमा इन्टरनेट र विद्युतिय हाजिर	२०७६	२०७७	२० लाख
५.	**सार्वजनिक तथा सामुदायिक भवन निर्माण**			
१	वडा नं. ४ को कार्यालय भवन निर्माण	२०७६	२०७७	८० लाख
२.	५ वटा वडाका विभिन्न स्थानमा १० ओटा शौचालय सुविधा निर्माण ।	२०७६	२०८०/८१	७० लाख
३	वडाका विभिन्न स्थलमा प्रतिक्षालय	२०७६	२०७८	१० लाख
७.	**आवास तथा एकिकृत वस्ती विकास :**			
१	गरिव घरपरिवार निजि आवस निर्माण	२०७६	२०७९	१ करोड २० लाख

२) आर्थिक विकास योजनाका कार्यक्रमहरु

क.स.	कार्यक्रम तथा परियोजनाको नाम तथा स्थान	शुरु गर्ने वर्ष	सम्पन्न गर्ने वर्ष	अनुमानित लागत रु.
१.	**कृषिको आधुनिकीकरण तथा व्यवसायिक पशुपालन**			
	कृषि वन तथा जडिवुटी विकास	२०७६/०७७ २०७७/०७८	निरंतरता	
	पशुपंक्षी पालन कार्यक्रम	२०७६/०७७	निरंतरता	

२. १ २	**पर्यटन विकास कार्यक्रम** होमस्टे प्रबद्धन कार्यक्रम ५ वटा - प्रत्येक वडामा विभिन्न मठ मन्दिरको संरक्षण (कला, संस्कृति)	 २०७६ २०७६	 २०७९ २०८०	 ५० लाख ५० लाख
३.	**औद्योगिक तथा व्यवसायिक विकास** लघु उद्यमी प्रबद्धन एवम् घरेलु उद्योग सञ्चालन	२०७६	२०८०/८१	७५ लाख
४.	**रोजगारी प्रवर्द्धन कार्यक्रम** सिपमुलक तालिम सञ्चालन	२०७६	२०८०/८१	५० लाख
५.	**गरिवी निवारण तथा समृद्धि** लक्षित वर्ग आयआर्जन कार्यक्रम (१००० जति)	२०७६	२०८०/८१	१ करोड
६.	**नविकरणीय ऊर्जा प्रवर्द्धन** सडक बत्ति जडान (सार्वजनिक स्थल)	२०७६	२०८०/८१	५० लाख

३) सामाजिक विकास योजना

क.स.	कार्यक्रम तथा परियोजनाको नाम तथा स्थान	सुरु गर्ने वर्ष	सम्पन्न गर्ने वर्ष	अनुमानित लागत रु.
१.	**जनसंख्या व्यवस्थापन** बसाईसराई नियन्त्रण गर्न विभिन्न कार्यक्रम सञ्चालन	२०७६	२०८०/८१	२५ लाख
२. १ २ ३ ४	**शिक्षाः** शिक्षक व्यवस्थापन (दरवन्दी कम भएका विद्यालय तथा भौतिक पूर्वाधार) आवासिय विद्यालय स्थापना - अर्गल मा.वि र जनप्रेम मा.वि दिवा खाजा कार्यक्रम वडा स्तरीय खेल मैदान	 २०७६ २०७६ २०७६ २०७६	 २०८०/८१ २०८०/८१ २०८०/८१ २०८०/८१	 २ करोड ५० लाख ५० लाख ३ करोड ५० लाख ५० लाख
३. १	**खानेपानी** खानेपानि मर्मत र साना आयोजना	२०७६	२०८०/८१	१ करोड २५ लाख
४ १	**महिला विकास तथा लैङ्गिक समानता** महिला लक्षित विभिन्न कार्यक्रम	२०७६	२०८०/८१	१० लाख
५.	**बालविकास कार्यक्रम** बालमैत्री स्थानिय शासन गाँउपालिका घोषणा	२०७६	२०८०/८१	१ करोड
६.	**दलित एवं पिछीडएको वर्ग उत्थान** दलित लक्षित कार्यक्रम	२०७६	२०८०/८१	६ लाख
७.	**सामाजिक सुरक्षा** **क) जेष्ठ नागरीक सम्मान तथा हेरचाह** **ख) असहाय तथा अपाङ्गता संरक्षण कार्यक्रम**	 २०७६ २०७६	 २०८०/८१ २०८०/८१	 ६ लाख ६ लाख
८.	**जनजाति उत्थान**	२०७६	२०८०/८१	१४ लाख

९.	**युवा तथा खेलकुद** गाँउपालिका स्तरिय खेल मैदान वडा स्तरीय खेल मैदान तालिम खेलकुद व्यवस्थापन प्रशिक्षक	 २०७६ २०७६ २०७६ २०७६	 २०८०/८१ २०८०/८१ २०८०/८१ २०८०/८१	 ५० लाख २५ लाख ५० लाख ६० लाख
१०.	**साहित्य कला तथा संस्कृति प्रवर्द्धन**	२०७६	२०८०/८१	२५ लाख
११.	**नागरीक सचेतना कार्यक्रम**	२०७६	२०८०/८१	२५ लाख

४) वन तथा वातावरण संरक्षण

क.स.	कार्यक्रम तथा परियोजनाको नाम तथा स्थान	शुरु गर्ने वर्ष	सम्पन्न गर्ने वर्ष	अनुमानित लागत
१.	वन तथा वातावरण संरक्षण	२०७६	२०८०/८१	२५ लाख
२.	सरसफाइ तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन	२०७६	२०८०/८१	६० लाख
३.	पार्क तथा वगैंचा निर्माण	२०७६	२०८०/८१	६० लाख
४.	जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्यक्रम	२०७६	२०८०/८१	५० लाख

५) प्रकोप तथा विपद् व्यवस्थापन

क.स.	कार्यक्रम तथा परियोजनाको नाम तथा स्थान	सुरु गर्ने वर्ष	सम्पन्न गर्ने वर्ष	अनुमानित लागत रु.
१.	सचेतना तालिम कार्यक्रम	२०७६	२०८०/८१	२५ लाख
२.	विपद् तथा प्रकोप व्यवस्थापन	२०७६	२०८०/८१	१ करोड
३.	विपद् तथा प्रकोप पश्चात पुर्नस्थापना	२०७६	२०८०/८१	५० लाख
४	बाढी तथा पहिरो नियन्त्रण तथा तटवन्ध निर्माण	२०७६	२०८०/८१	६० लाख
५.	मापदण्ड निर्धारण र दीर्घकालीन नीति	२०७६	२०८०/८१	५० लाख

६ वित्त व्यवस्थापन तथा संस्थागत विकास योजना

क) सुशासन तथा संस्थागत विकास योजना

क.स.	कार्यक्रम तथा परियोजनाको नाम तथा स्थान	सुरु गर्ने वर्ष	सम्पन्न गर्ने वर्ष	अनुमानित लागत रु.
१.	विकेन्द्रीकरण कार्यक्रम	२०७६	२०८०/८१	१० लाख
२.	असल शासन कार्यक्रम	२०७६	२०८०/८१	२५ लाख
३.	समावेशी सहभागिता बढाउने कार्यक्रम	२०७६	२०८०/८१	२५ लाख
४	सेवा प्रवाह प्रक्रिया:	२०७६	२०८०/८१	२ करोड
५	संस्थागत समन्वय र सञ्जाल विकास	२०७६	२०८०/८१	५० लाख
६	मानव बेचविखन तथा द्वन्द व्यवस्थापन	२०७६	२०८०/८१	५० लाख

ख) वित्तीय विकास योजना

क.स.	कार्यक्रम तथा परियोजनाको नाम तथा स्थान	सुरु गर्ने वर्ष	सम्पन्न गर्ने वर्ष	अनुमानित लागत रु.
१.	आयश्रोत अभिबृद्धि कार्यक्रम	२०७६	२०८०/८१	२५ लाख
२.	सार्वजनिक खर्च र वित्तीय अनुशासन	२०७६	२०८०/८१	२५ लाख

१०.२ अनुगमन तथा मूल्यांकन

गणतन्त्रात्मक नेपालमा संघियताको अभ्यास प्रारम्भ भएपश्चात केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय सरकार गठन भइ क्रियासिल भएका छन् । तीनतहका सरकारले कार्यान्वयन गर्ने एकल अधिकार क्षेत्रका कार्यहरुमा प्रष्टता भएतापनि साझा अधिकार भित्रका कार्यहरु कार्यान्वयन गर्ने कार्यहरुमा प्रष्टता आएको छैन । तसर्थ तीन तहका सरकारले प्रभावकारी काम सम्पादन गर्न आपसि सामन्जस्य, समन्वय र सहकार्य आबश्यक पर्दछ ।

१०.२.१ योजना कार्यान्वयन कार्ययोजना

क) **प्रारम्भिक संभाव्यता अध्ययन :** पहिचान भएका आयोजना र कार्यक्रम मध्ये, उपयुक्त आयोजनाहरु छनौट गर्न आर्थिक, वातावरणीय, प्राविधिक र सामाजिक दृष्टिले छन् छैनन् भन्ने कार्यको लागि प्रारम्भिक सम्भाव्यता अध्ययन विशेषज्ञहरुवाट गराउने । प्रारम्भिक संभाव्यतावाट उपयुक्त देखिएका आयोजना तथा कार्यक्रमहरु वार्षिक कार्यक्रम तथा लगानी योजनामा समावेश गर्ने । विस्तृत सम्भाव्यता सम्पन्न भएका आयोजना तथा कार्यक्रमहरु वार्षिक कार्यक्रम तथा लगानि योजनामा समावेश गर्ने ।

ख) **विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार गर्ने :** दीर्घकालीन प्रकृतिका र सार्वजनिक खरिद ऐनले तय गरेको मापदण्डमा पर्ने ठूलो लगानीका परियोजनाहरुको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (DPR) विशेषज्ञहरु बाट गराउने ।

ग) **वार्षिक कार्यक्रम तथा लगानि योजना तर्जुमा गर्ने :** वार्षिक कार्यक्रम र योजना तर्जुमा गर्दा प्रारम्भिक सम्भाव्यता अध्ययन, विस्तृत परियोजना प्रतिवेदनका आधारमा संघ र प्रदेश तथा गाउँपालिका स्तरीय र वडा स्तरीय कार्यक्रमहरुको प्राथमिकीकरण गर्ने । प्राथमिकीकरण र योजना निर्माण जनसहभागिताको आधारमा गर्ने ।

घ) **बजेट अनुमान (निर्माण) :** विभिन्न स्तरका आयोजना तथा कार्यक्रमहरु मध्ये संघ र प्रदेशमा समन्वय गर्नुपर्ने र विभिन्न अनुदानमा आधारित (ससर्त, सामान्यीकरण, समपूरक, एवं विशेष) आयोजना वर्गीकरण गरी प्रदेश र संघीय सरकारका बजेटहरु ल्याउन पहल गर्ने ।

ङ) **वित्तीय सन्तुलन र अनुशासन कायम गर्ने :** गाँउपालिका र वडा स्तरका कार्यक्रम र आयोजनाहरु प्रत्येक वर्षको बजेटमा क्रमशः प्राथमिकताका आधारमा विनियोजन गर्दा गाउँपालिकाको आयश्रोत र जनसहभागितालाई उपयुक्त अनुपातमा व्यवस्थापन गर्ने ।

च) मध्यमकालिन खर्च संरचना अबलम्बन गर्ने : यस आवधिक योजनाको कार्यान्वयनका क्रममा योजनाले निर्धारण गरेका कार्यक्रम कूल बजेटको आकार र सीमा समेतको पुनरावलोकन गरी मध्ययमकालीन खर्च संरचना तयार गरी आवधिक योजनालाई परिणाममुखी बनाउने ।

छ) योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन: प्रत्येक क्षेत्रगत योजनाहरुको कार्यान्वयनको अबस्थालाई निरन्तर अनुगमन र मूल्याङ्कनको व्यवस्था गरी प्रभावकारी कार्यान्वयनको परिपाटी विकास गर्ने ।

१०.२.२ **योजना कार्यान्वयन बिधि** (Plan Implementation Method)

क) कार्यान्वयन कार्यविधि : आवधिक योजनामा परेका आयोजना तथा कार्यक्रमहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि गाउँपालिकाले आवधिक योजना कार्यान्वयन कार्यविधि तयार गर्न सक्नेछ । यस्तो कार्यविधिले योजना कार्यान्वयनको प्रकृयाको स्पष्ट रुपरेखा मार्गदर्शन गर्नेछ । साथै कार्यविधिमा कार्यान्वयन संयन्त्र, समन्वय समिति, विशेषज्ञ समिति आदिको गठन, अधिकार र कर्तव्य स्पष्ट गर्नु पर्ने छ ।

ख) योजना कार्यान्वयन संयन्त्र : आयोजना तथा कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्न गाउँपालिका स्तरमा योजना कार्यान्वयन संयन्त्र गाउँपालिका अध्यक्षको संयोजकत्वमा गठन गर्नु पर्नेछ । यस्तो संयन्त्र समावेशि र सहभागितामूलक हुनेछ । कार्यान्वयनको समग्र उत्तरदायित्व उक्त संयन्त्रको हुनेछ ।

ग) वडा स्तरीय समन्वय समिति : वडा स्तरका विकास कार्यहरुको समन्वयका लागि वडा अध्यक्षको संयोजकत्वमा आयोजना तथा कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन समन्वय समिति गठन गर्नु पर्नेछ । यो समिति पनि समावेशी प्रकृतिको हुनु पर्नेछ ।

घ) विशेषज्ञ समिति : प्राविधिक प्रकृतिका विकास आयोजनाहरुको कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकनका लागि गाउँपालिकाले आवश्यकता अनुसारका विभिन्न विशेषज्ञ समितिहरु गठन गर्न सक्नेछ । योजना कार्यान्वयन संयन्त्रले यस्ता समितिहरुको प्राविधिक सुझाव आवश्यकताअनुसार लिन सक्नेछ ।

१०.२.३ **अनुगमन तथा मूल्याङ्कन पद्धति** (Monitoring and Evaluation Method)

आयोजना र कार्यक्रहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयन भए नभएको निरन्तर अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने र कार्यान्वयन संयन्त्रमा पृष्ठपोषण दिने एउटा गाउँपालिका स्तरीय लब्ध प्रतिष्ठित बिज्ञ व्यक्तिहरु सम्मिलित अनुगमन संयन्त्र गठन गरिने छ । यस्तो अनुगमन समिति सरोकार वाला पक्षहरुको सहभागितामा गाउँपालिकाद्वारा गठन गरिने छ । उक्त संयन्त्रले प्रत्येक ३ महिनामा आयोजना तथा कार्यक्रमहरुको प्रगति विवरण, देखा परेका समस्या, अड्चन र समाधानका उपाय औंल्याएको अनुगमन प्रतिवेदन सम्बन्धित कार्यान्वयन गर्ने निकायमा पेश गर्नेछ ।

त्यसैगरी आवधिक योजनाको समग्र मूल्याङ्कनको लागि गाउँपालिकाले योजना अबधिको अन्त्यमा आयोजना मूल्याङ्कन तेस्रो पक्ष विशेषज्ञ टोलीवाट गराउनेछ । उक्त विशेषज्ञ टोलीले दिएको प्रतिवेदनलाई भावी आवधिक योजनामा उपयोग गरिने छ ।

सन्दर्भ सामाग्री

ASTER Global Digital Elevation Map (GDEM). NASA. 2009-06-29. Archived from the original on 3 July 2009. Retrieved 2013-06-30

CBS. 2011. Centre Bureau of Statistics, Kathmandu, Nepal.

GeoNet. 2016. Assessment of Gopche Glacial Lake Expansion and Its Potential Impact in Kaski and Tanahu District, Nepal: Using Geospatial Tools, supported by WWF/Nepal, Kathmandu, Npeal.

GeoNet. 2018. Resource Mapping Report of Gandaki Province, Pokhara: Geo Net Connection Pvt. Ltd.

Google Earth Pro, Image @ 2018, CNES/Astrium.

Khanal, N.R. (2004). Floods in Mountain Watershed: A case of Madi River, Central Nepal. SOHAM-Nepal. Journal of Hydrology and Meteorology, Vol. 1, No. 1.

Khanal, N.R. et. Koirala, A., Gurung, S.B., Umesh K., Rijal, S., Sigdel, S., Acharya, C., and Yadav, U.P (2013). Madi River, Nepal: Landslide dam outburst flood risk management, Kathmandu: ICIMOD.

Local Self-Governance Act, 2055 (1999), Kathmandu: Ministry of Local Development, Nepal Government.

Local Self-Governance Act, 2073, Kathmandu: Ministry of Federal Affairs and Local Development, Nepal Government.

LRMP, 1985/86, Land System Map, Kathmandu: Survey Department, Nepal Government.

Pathak, Shanker Raj. Mapping Technique of VDC level Services & Facilities Local Governance & Community Development Programme (LGCDP). (Accessed on 15 Dec., 2014) http://lgcdp.gov.np/home/gis_articles_reference.pdf

Pathak, Shanker Raj. ? Basti: Sthaniya Shasanko Aadhar, Local Governance & Community Development Programme (LGCDP). (Accessed 15 Dec., 2014) http://lgcdp.gov.np/home/gis_articles_reference .pdf

Topographical Map, 2000, Kathmandu: Survey Department, Nepal Government.

Village Development Periodic Plan (2013/2014 – 2018/2019 AD). 2013. Kudari Village Development, Jumla.

जियोनेट. (२०७५). बस्तुगत विवरण, मादी गाउँपालिका, कास्की, गण्डकी प्रदेश, नेपाल ।

जिल्ला विकास योजना २०७३/०७४. २०७३. जिल्ला विकास समिति, कास्की ।

पौडेल, कृष्णप्रसाद, २०६८, स्थानीय विकासमा भौगोलिक सूचना प्रणाली, ललितपुर: नेपाल भौगोलिक सूचना प्रणाली समाज ।

पौडेल, लालु, २०७५, समृद्धिको सुरुङ, गोरखापत्र दैनिक, २०७५/०२/२३

बस्तुगत विवरण. (२०६७). मिजुरेडांडा, भाचोक, सैमराङ, नामार्जुङ र पार्चे गाविसहरु, कास्की, नेपाल: जियोनेट कनेक्सन प्रा.लि. ।

मादी गाउँपालिका. २०७४. प्रथम गाउँपालिका बजेट तथा विकास योजना २०७४/०७५, कास्की: मादी गाउँपालिकाको कार्यालय ।

मादी गाउँपालिका. २०७५. प्रथम गाउँपालिका बजेट तथा विकास योजना २०७५/०७६, कास्की: मादी गाउँपालिकाको कार्यालय ।

रिब्स इन्जिनियरिङ कन्सल्ट. २०७०. आवधिक विकास योजना २०७०/७१-२०७४/७५ .२०७०. काठमाडौं: काठमाडौं महानगरपालिका ।

स्थानीय सरकार सञ्चालनका सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन, २०७४, काठमाडौं: संघीय मामला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय ।

शर्मा, पिताम्बर, २०७४, पालिकाको एकिकृत विकास योजना तर्जुमाका लागि सामान्य मार्गदर्शन, मादी गाउँपालिकाद्धारा आयोजित प्रथम आवधिक योजना सम्बन्धी छलफल कार्यक्रममा प्रस्तुत छलफल पत्र, पोखरा, २०७४ चैत्र २२ गते ।

अनुसूची १:

ताराखोला गाउंपालिका, बाग्लुङ

वडास्तरीय आयोजना तथा कार्यक्रम, वडा नं.: १

(पहिलो, दोस्रो, तेस्रो, चौथो र पांचौ वर्षमा हुने कार्यक्रम प्राथमिकताका आधारमा के, कहां हो किटान गर्ने)

क्र.सं.	विवरण	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
सडक/गोरेटो बाटो, पुलपुलेसा (पिच, मर्मत, ग्राभेल, कच्ची बनाउने, ढल तथा नाला बनाउने, बाटो चौडा गर्ने, गोरेटो बाटो निर्माण, मर्मत,सुधार कहाँ...), मोटरेबल पुल, झोलुङ्गे पुल, कल्भर्ट अन्य पुलपुलेसा निर्माण तथा मर्मत सुधार आदि)				
१.	रिजालचोक- शहिद मार्ग र जनमार्ग पिच	५वर्ष	१५० कि.मी	१५००
२.	बुकेनी-जलजला पोखरी सडक	पहिलो	५ कि.मी	७००
३.	मझखर्क-भातखाने डाँडा	पहिलो	१५ कि.मी	५००
४	धम्जा देउराली-दरौडी निरन्तर	पहिलो	५ कि.मी	५००
५	माझखर्क- नौले, सिउरे, हुदै मुलावारी जोड्ने मोटरबाटो	पहिलो	२ कि.मी	२००
६	माझखर्क- भुत्याह खण्ड (नयाँ ट्र्याक)	१-५	४ कि.मी	७००
७	कुवँ, घुम्टीहीद मार्ग जोड्ने	पहिलो	५ कि.मि.	२००
८	रित्ताल, मैदान डण्ठू जोड्ने	पहिलो	४ कि. मि	२००
९	भुस्काट, लोते, पिने,हे. पो. जोड्ने	१-३	१० कि.मि	२००
१०	सरस्वती बाल विकास केन्द्र-प्रजातन्त्र मा वि नया ट्र्याक	४ र ५	४ कि. मि	५००
११	हे. पो. कम्ल्याङ्ग– बुकेनी वडा कार्यलय	४ र ५	१०कि. मि	३००
१२	रित्ताल भाटा हुदैं भिरडाडाँ डमार भुजुङे जोड्ने	१	२कि. मि	५००
१३	करले झरना , सिउले भट्टी घुम्ती सुधार	१	३ कि.मि	१००
१४	पोखरा डाडाँ-भाट ग्राबेल	१-२	२.५कि.मि	१००
१५	ठूलाचौर भुस्कात	१-२	२ कि.मी	१००
१६	प्रजातन्त्र मा. वि.-उपल्लो मानो मर्मत तथा ग्राभेल	दोस्रो	१ कि.मी	२००
१७	भाटा –बराह ताल सडक मर्मत	दोस्रो	१ कि.मी	१००
१८	ठूलाघाँरी हुदैं खिल्लौरे	तेस्रो	५ कि.मी	१००
१९	माझखर्क- भातखाने डाडाँ जोड्ने बाटोमा मोटरेबल पुल ३ र कल्भट ४	२ र ३		
२०	बुकेनी -जलजला कर्ल्भट १० वटा	३ र ४		
२१	कुवाघुम्टी-शहीद मार्ग कल्भर्ट-४	३ र ४		
२२	ठूलाचौर- भातखाने डाडाँ मोटरबल पुल-२ कल्भर्ट ३			
२३	मझखर्क गाउँ सडक ढलान नाली	प्रथम		
	पुल पुलेसा			
	सरने घाट १, गातिर घाट १ बराना घाट १ अधेरी खोला १ मूर्ति ख्ँ २ च्ँकौनै घँट १, पैडँलु छर्ने घाट १, बक्की घाट १, जम्मा झोलङ्गेपुल सख्या -८	१–५ वर्ष भित्र		
	गोरेटो बाटो			

	- गाईघाट झरना करले- बराहताल कालिदेक शिवधुरी घमंडा बोध पर्यटकीय मार्ग - गोरु जुरे खानी खोला जनप्रेम मा. वि वुकेनी गोरेटो बाटो - माझखर्क गाउ- कम्ल्याङ वुकेनी पैंदल मार्ग - चकौने घाट-भगवती बालविकास केन्द्र डण्ठु पैदल मार्ग - आरुखोला -वुकेनी गोरेटो वाटो - रुदी-गिद्धे भीर करले जोड्ने गोरेटो बाटो - आरु खोला -खन्तराम खोला गानुरे, देउराली गोरेटो बाटो - मस्याङदी-अर्सल हुदै झुलेनी पर्यटकीय पदमार्ग - भुत्याह चिद्रक चौतारी सडक रेलिङ्ग	१–५ वर्ष भित्र		
खानेपानी (मुल, टंकी, धारा, पाइप,कुवा संरक्षण, मर्मत (टंकी, पाइप, धारा), खानेपानी विस्तार, नयाँ योजना, कुन ठाउँको मूल कहाँ कहाँ हुँदै लाने र लाभान्वित घरधुरी)				
१.	माझखर्क खानेपानी टंकी धारा पाईप विस्तार	५ वर्ष		४१०
२.	भुस्कात खानेपानी टंकी, धारा विस्तार	५ वर्ष		६१५
३	खिल्लौरे मुहान हुदै साविक ८, ७ र ६ नयाँ खा.पा.	१-५	६ मि.मी	३००
४	डाले सिमु मुहान प्रजातन्त्र विकास मा.वि. नयाँ खा.पा.	१	१० कि.मी	२५०
५	चामेखोला मुहान दरौदी बराना खानेपानी मर्मत	१-५	४ कि.मि	१५
६	घर्तीखोरिया मुहान अर्सल खा.पा. मर्मत	१	१.५ कि.मि	१०
७	मजेताखोला मुहान -करले खा.पा. नया योजना	दोस्रो	५	१३
८	छरछरे लितेपानी मुहान मर्मत साविक ६र ७	प्रथम	४	१५०
९	आरेबोट मुहान -कारीमुर्ना हे.पो. तल्लो गाउ सलसले खा.पा. मर्मत	प्रथम	१	२५
१०	ओखरेनी मुहान-मेहेले खा.पा.मर्मत	दोस्रो	५	२२
११	थाम्काखोला मुहान -असल खा.पा.	दोस्रो	४	९
१२	सिर्से खोला-सिर्से खन्तराम खा.पा. नया	दोस्रो	३	३
नाला तथा ढल (पक्की नाला निर्माण, मर्मत, कच्ची नाला निर्माण, हिमपाइप राख्ने आदि)				
१.	माझखर्क गाउँ पक्की नाला/ढला निर्माण	पहिलो	४०० m	११०
२.	भुस्काट गाउँ पक्की नाला/ ढल निर्माण	१-५		
३.	शहिद मार्ग हिमपाइप	१-५		
४	बुकेनी जलजला हिमपाइप			
५	माझखर्क भातखाने डांडा हिमपाइप जडान			
विद्युत सेवा(साना विद्युत उत्पादन केन्द्र, वितरण केन्द्र स्थापना, सेवा विस्तार कहाँ देखि कहाँसम्मको बस्ती, मर्मत गर्ने, ट्रान्सफर्मर राख्ने, क्षमता वृद्धि गर्ने, सडक बत्ति, सिमेन्ट पोल, सोलर प्यानल, विग्रेका मर्मत, केन्द्रीय प्रसारण लाइन विस्तार आदि)				
१.	भुस्कोट ६ र ७ केन्द्रिय लाइन जडान	१	३ कि.मी.	१५०
२.	मर्स्याङ्गी खोला लघु जलविद्युत आयोजना मर्मत	२		
३.	माझखर्क खण्ड पोल खरिद -१५० थान			
४	भुस्काट खण्ड पोल-६० थान			
सूचना तथा संचार (कहाँ कहाँ टावर निर्माण गर्ने, इन्टरनेट सुविधा, टेलिफोन वितरण, वाचनालय आदि)				
१.	वडा कार्यालय इन्टरनेट सुविधा , टेलिफोन वितरण	प्रथम	१५०० m	
२.	जनप्रेम मा. वि . इन्टरनेट सुविधा , टेलिफोन वितरण	प्रथम	१६०० m	
३.	प्रजातन्त्र मा.वि. इन्टरनेट सुविधा , टेलिफोन वितरण	प्रथम	४ कि.मी	
४	Point to point internet वडा कार्यालय, जनप्रेम र प्रजातन्त्र विकास मा.वि.			

५	Land Line विस्तार १००			
६	Internet सुविधाको विस्तार १ नं. वडा सबै			
७	Point to point internet वडा कार्यालय, जनप्रेम र प्रजातन्त्र विकास मा.वि.			
८	वाचानालय माझखर्क खण्ड -१			
९	वाचानालय माझखर्क खण्ड -१			
शिक्षा(विद्यालय भवन निर्माण, मर्मत, स्तरोन्नति, प्राविधिक विषय, खेलकुद मैदान, पाठ्य सामाग्री, वाल विकास केन्द्र, प्रौढ शिक्षा कार्यक्रम आदि ...)				
१.	१० ओटा कक्षाकोठा निर्माण र स्तरोन्नती घेरावार प्रजातन्त्र मा.वि.	१-५		
२.	१८ वटा कक्षाकोठा निर्माण गरी भेयटनरी प्राविधिक	१-५		
३.	शिक्षा सहित आवासिय विद्यालय बनाउने	१-५		
४.	मर्मत बालकल्या +३ कक्षाकोठा थप अमर प्रा.वि.	१-५		
स्वास्थ्य (स्वास्थ्य केन्द्र निर्माण, मर्मत, सेवा वृद्धि, जनशक्ति उपलब्धता, घुम्ति स्वास्थ्य सिविर, निशुल्क औषधी वितरण्ण, सुरक्षित मातृत्व, खोप केन्द्र, एम्बुलेन्स सेवा आदि)				
१.	भुस्काट सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई केन्द्र भवन निर्माण,	१-५		
२.	माझखर्क हे.पो. सडक निर्माण, मर्मत	१-५		
३.	एम्बुलेन्स खरिद - २	१-५		
पर्यटन (होमस्टे गाउँ स्थापना, तालिम, सूचना केन्द्र, होर्डिङ बोर्ड, ट्रेकिङ रुट, शाहसिक पर्यटन, Paragliding, Bunjy, Rock climning, Cannoing, Skying ...आदि सम्भाव्यत अध्ययन र निर्माण, पोखरी, तातोपानी, कुण्ड संरक्षण, भ्यू टावर, वन्य जन्तु अवलोकन, चिडियाखाना आदि)				
१.	भुस्काट होमस्टे संचालन (बुकेनी)	१		
२.	माझखर्क होमस्टे संचालन (भाला, गाँउ)	१		
३.	तालिम, सुचना केन्द्र स्थापना	१		
४.	लरेनी, देवता बस्ने गुफा व्यवस्थापन	२		
५.	झुलेनी,शिवधुरी कालिलेक, बराहताल भ्युटावर निर्माण			
६.	पाच पोखरीमा पोखरी निर्माण			
७.	गाईघाट झरनामा अबललयप्लन निर्माण			
८.	घोडाबाधे, शिवपुरी, कालिलेक, झसलेनी, बराहताल गाईघाट झरना पर्यटकीय मार्ग बनाउने			
९.	भुत्याह जिजु गल्छी व्यवस्थापना			
१०.	झुलेनी चिडियाखाना निर्माण			
वातावरण/विपद् व्यवस्थापन(फोहोमैला विसर्जन स्थल, सार्वजनिक शौचालय, पार्क, दमकल व्यवस्थापन, जनचेतना मुलक कार्यक्रम, प्रतिक्षालय, बृक्षारोपण, भूक्षय, नदी, बाढी पाहिरो नियन्त्रण, खोला किनारमा पार्क निर्माण, विपद् व्यवस्थापन तालिम र सामाग्री, पुन:र्स्थापन केन्द्र आदि)				
१.	सामुदायिक भवन सार्वजनिक शौचालय टोल नं. २	१-३		
२.	वडा कार्यालय भवन सार्वजनिक शौचालय			
३.	फोहरमैला विसर्जन भुस्काट खण्ड १ माझखकर खण्ड १			
४.	पाँचपोखरी बराहताल पार्क निर्माण	३-५		
५.	विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि जनचेतनामुलक कार्यक्रम			
६.	गाइघाट झरना पार्क निर्माण			
भवन (वडा भवन, संघसंस्था भवन, बहुउद्देश्यीय भवन, ज्येष्ठ नागरिक केन्द्र, बाल स्याहार				

केन्द्र, विद्यालय भवन आदि कहाँ कुन कुन ठाउँमा ?)				
१.	माझखर्क बहुउद्देस्यीय भवन निर्माण (मासुखाने डाँडा)			
२.	भुस्काट सामुदायिक भवन निर्माण			
३.	जनप्रेम मा.वि. आवासिय भवन निर्माण			
४.	वडा कार्यालय ४ कोठे पक्की भवन निर्माण			
५.	माझखर्क बहुद्देश्ययि भवन निमार्ण			
६.	भुस्काट सामुदायि भवन निर्माण			
यातायात (नयाँ यातायात रुट सञ्चालन, पार्किङ स्थल, बस पार्क, बस विसौनी, होर्डिङ बोर्ड, प्रतिक्षालय, आदि ....)				
१.	भुस्काट बागलुङ हट माझखर्क-बागलुङ रुट दर्ता			
२.	होडिङ्ग बोर्ड ५० थान			
३.	अर्सल, ठूलाचौर, भुस्काट, मेहेले, जलजला, सिउरे			
४	मानो गाउँ, डण्ठु, भाटा, करले प्रतिक्षालय निर्माण			
५	बुकेनी पार्किङ्ग स्थल निर्माण			
धार्मिक(मन्दिर, गुम्बा, चर्च निर्माण, मर्मत, रंगरोगन, पर्खाल आदिको व्यवस्थापन, ढुङ्गा छाप्ने, स्थानीय कला संस्कृति, नाचगान, बाजा संरक्षण, क्रियापुत्री भवन, घाट, चिहान डाँडामा पाटी पौवा, जात्रा, मेला पर्व संरक्षणका कार्यक्रम)				
१.	भुस्काट गुम्बा निमार्ण, भुस्काट कालिका मन्दिर			
२.	मर्मत, खड्ग देवीको मन्दिर मर्मत असंल			
३.	बराह मन्दिर मर्मत व्यवस्थापन भगवती, कालिका			
४.	मन्दिर मर्मत माझखर्क, शिवधुरी मन्दिर निर्माण			
५.	प्रत्येक विद्यालयमा सरस्वतीको मन्दिर निर्माण			
६.	गोपिचन लोक नाटक, ल्योसार, माघे संकान्ति, श्रावण संक्रान्ति संरक्षण			
७.	पञ्चेबाजा संरक्षण			
८.	माझखर्क भुस्कात भैरव मन्दिर निमार्ण			
९.	मस्याङदी चिहान घाटमा पाटी-पौवा			
१०.	चकौनी घाँटमा पाटी पौवा निमार्ण			
सुरक्षा (सुरक्षा चौकीको स्थापना, गस्ती सञ्चालन, सामुदायिक प्रहरी)				
१.	सुरक्षा चौकीको स्थापना - १			
२.	गस्ती संचालन			
युवा तथा खेलकुद(खेलमैदान निर्माण, मर्मत, पर्खाल, खेलकुद आयोजना, युवा लक्षित प्राविधिक तालिम, दुर्व्यशनी बिरुद्धको सचेतना कार्यक्रम र पुर्नस्थापना आदि ।)				
१.	वडा स्तरीय बुकेनी खेलमैदान			
२.	युवा लक्षित प्राविधिक तालिम			
३.	दुव्यशनी विरुद्धको सचेतना कार्यक्रम			
	खेलकुद आयोजना संचालन			
खनिज तथा उद्योग(खनिज सम्पदाको सम्भावित क्षेत्र, सर्भेक्षण सम्बन्धि कार्यक्रम, घरेलु उद्योगको तालिम प्रवर्धन केन्द्र, आद्यौगिक ग्राम (बाँस, निगालो, काष्ठ, डेरी, कुटानी पिसानी, जडिबुटि प्रशोधन, फलफुल प्रसोधन आदि)				
१.	कुलेखानी, हरियोखानी, खोलेस खानी, माटेपानी,			
२.	खानीखोला तामा आनीको सर्भेक्षण गर्ने			

३.	स्लेट ढुंगा खानी, काष्ठ निगाली सम्वन्धी डोका , डाला , बुटेनली, मान्द्रो			
४.	अल्लो, जडिवुटी, कुटानी, पिसानी तालिम संचालन १-५			
कृषि र सिंचाई(नगदेवाली उत्पादन क्षेत्र, हाट बजार, कृषि उपज संकलन केन्द्र, बजारीकरण तालिम, सुपथ कृषि सामाग्री पसल संचालन, व्यावसायिक कृषि तथा पशुपालन सम्बन्धी कार्यक्रम, नहर कुलो निर्माण तथा मर्मत, पोखरी सिंचाई, थोपा सिंचाई, लिफ्टिङ सिंचाई, रेन वाटर हार्भेष्टिङ केन्द्र आदि ।)				
१.	कृषि उपज संकलन केन्द्र– २ वटा			
२.	व्यवसायिक तथा पशुपालन र बजारीकरण तालिम			
३.	आरु खोला र अधेरी खोला कुलो निर्माण			
४	थोपा सिँचाई भुस्कात - माझखर्क			
५	हाट बजार संचालन (वडा सदस्यहरुको निगरानीमा)			
वनजंगल(जडिबुटि खेती सम्भावना अध्ययन कार्यक्रम, जडिबुटि संकलन तथा प्रशोधन केन्द्र, काष्ठजन्य, गैर काष्ठजन्य वन पैदावरको अनुसन्धान, विकास र प्रयोग सम्बन्धी कार्यक्रम)				
१.	चिराइता, सतुवा , भुइँचाप, बोजो, तुलसी आदिको			
२.	व्यवसायिक खेती सम्वन्धि अध्ययन, संकलन र प्रशोधन गर्ने, सामुदायीक वन स्थापना गर्ने			
३.	मासडाँडा झुल्के चित्रे देउराली, सिनुखौरेमा पोखरी निर्माण , फर्निचर स्थापना			
वडा कार्यालय जनशक्ति तथा दक्षता अभिबृद्धि र संस्थागत(जनशक्ति तालिम, कार्यालय को भौतिक तथा मानवीय पक्षको व्यवस्थापन, सूचना, इन्टरनेट, सबै सँस्थाविच समन्वय गर्ने कार्यक्रम, क्लब आमा समूह परिचान गर्ने कार्यक्रम आदि)				
१.	वडा कार्यलयका सम्पूर्ण कर्मचारी एवं जनप्रतिनिधिहरुलाई क्षमता अभिवृद्धि सम्वन्धी तालिम			
२.	इन्टरनेट (Point to point system) जडान			
३.	स्थानिय संघसंस्थाहरुलाई तालिम, पक्की भवन ४ कोठे			
अन्य(अपांङ्ग, दलित, महिला, बालबालिका, पिछडिएको बर्ग उत्थान सम्बन्धी कार्यक्रम आदि)				
१.	अपाङ्ग, दलित, महिलाहरुलाई आय आर्जन समबन्धी तालीम दिने			
२.	बालबालिकाहरुको श्रमको शोषण अन्त्य गर्ने			
३.	विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकालाई विद्यालय भर्ना गर्ने			
*	पिछडिएका वर्ग गुरुङ्ग र मगरको भाषा संचालन र शसक्तिकरण तालिम ।			

ताराखोला गाउंपालिका, बाग्लुङ

वडास्तरीय आयोजना तथा कार्यक्रम, वडा नं.: २

(पहिलो, दोस्रो, तेस्रो, चौथो र पांचौ वर्षमा हुने कार्यक्रम प्राथमिकताका आधारमा के, कहां हो किटान गर्ने)

सडक नया ट्र्याक

क्र.सं.	विवरण	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	चिनार मेटर वाटो निर्माण	पीहलो	७ कि मि	३०० घरधुरी
२	कागतपार्ने -चुडीबाटो निर्माण	पहिलो/दोस्रो	९ कि मि	४०० घरधुरी
३	सिले-बराहँबाट वाटो निमार्ण		१० कि मि	१२५ घरधुरी
४	हल्लु-बराहाकाट वाटो निमार्ण	दोस्रो/तेस्रा	५ कि मी	६० घरधुरी
५	सिले- कोट वाटो निमार्ण	पीहलो	१ कि मी	५५ घरधुरी
६	ओखरवोट -पुल वाटो निमार्ण	तेस्रो/चौथो	१ कि मी	५० घरधुरी
७	सरपण्डित-पोग्राम बाटो निमार्ण	तेस्रो/चौथो	१ कि मी	४० घरधुरी
८	कुहु-वसाहाघाट बाटो निमार्ण	चौथो/पाचौ	३ कि मी	११५ घरधुरी
९	कोट -वसाहाघाट बाटो निमार्ण	चौथो/पाचौ	३ कि मी	११५ घरधुरी

सडक स्तरोन्नती

क्र.सं.	विवरण	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	भात खाने- अर्गल मा वि -हल्पु	पीहलो	७ कि मि	३४० घरधुरी
२	ओखर वोट-बाजा बिसौना	दोस्रो	३ कि मि	६० घरधुर
३	सिले-जाजरकोट	तेस्रो	२ कि. मि	४५ घरधुर
४	खलडाडा-हिमथर	तेस्रो	२ कि मि	५० घरधुर
५	खलडाडा-उवाखेत	तेस्रो	२ कि मि	५० घरधुर

गोरेटो बाटो

क्र.सं.	वाटाको नाम	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	भैरमथान- खम्वे गोरेटो वाटो	पहिलो	२ कि मि	१३५ घरधुरी
२	सरपाण्डी - सिद्दथान गोरेटो वाटो	पहिलो	२ कि मि	१२५ घरधुर
३	पुया-वास्दी गोरेटो वाटो	पहिलो	४ कि मी	४५ घरधुर

४	चलीखोला -सिर्खु गोरेटो वाटो	पहिलो	२ कि मि	५० घरधुर
५	राकदम -दकमी गोरटो वाटो	पहिलो	२ कि मि	५० घरधुर
६	कुहु-छमरी गोरेटो वाटो	पहिलो	२ कि मि	
७	सलाम्दि गोरटो वाटो	पहिलो	१.५ कि मि	
८	पोखरा-जाजराकोट गोरटो वाटो	पहिलो	२ कि मि	
९	वाभो- मन्तरो गोरेटो वाटो	दोस्रो	२ कि मि	
१०	कुहु- मर्देल गोरेटो वाटो	दोस्रो	३ कि मि	
११	कोट- मर्देल गोरेटो वाटो	दोस्रो	३ कि मि	
१२	धारे- मर्देल गोरेटो वाटो	दोस्रो	३ कि मि	
१३	कमेरेडाडा-डण्थु	दोस्रो	३ कि मि	
१४	होर-ललगा	दोस्रो	३ कि मि	
१५	चरीखोला -पात्ले	दोस्रो	४ कि मि	
	पादमार्गको नाम			
१	हिमथर-दवारे थामी	पञ्चवर्षीय		
२	भातखानेडांडा-अर्गल गाउ -चिनार-मरजलप-थामी	पञ्चवर्षीय		

मोटरेवल पुल

क्र.सं.	पुलको नाम	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	घुस्मेलि घाट	गा .पा को योजनामा रहेको		
२	मच्याडदी घाट	गा .पा को योजनामा रहेको		
	पुवाधुने घाट	गा .पा को योजनामा रहेको		

झोलुङ्गे पुल नया निमार्ण

क्र.सं.	पुलको नाम	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	खम्गे -दरकोट घाट			
२	बसाहाघाट			
३	भुसिनि घाट			

झोलुङ्गे पुल मर्मत

क्र.सं.	पुलको नाम	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	पुवाधुनेखोला B	पहिलो वर्ष		
२	हल्लु खोला घाट	पहिलो वर्ष		
३	पुवाधुनेखोला A	दोस्रो वर्ष		
४	हल्पु दोभाखोला	तेस्रो वर्ष		

कल्भर्ट निर्माण

क्र.सं.	योजनाको नाम	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	मरर्स्याङघाट	गा पा को योजना समावेश		
२	वलखोला	गा पा को योजना समावेश		
३	कागजपार्ने	गा पा को योजना समावेश		
४	गसिनुखोला	गा पा को योजना समावेश		
५	राकदमखोला	गा पा को योजना समावेश		
६	दोभानखोला	गा पा को योजना समावेश		

खानेपानी

क्र.सं.	योजनाको नाम	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	सार्किमरे वासमर (टावर)	पञ्चबर्षिय		
२	हिमदर ट्याङकी निर्माण	पहिलो		
३	चराविटो मूलधार	पहिलो		
४	वस्दि मुल सुधार	पहिलो		
५	दुहु खोला मुल सुधार	पहिलो		
६	भैरवमथान मुल सुधार	पहिलो		
७	सिर्खु पानिबोट मूलधार तथा ट्याङकी निर्माण	पहिलो		
८	बिसौनी मूल सुधार	दोस्रो		
९	बराहघाट मूल सुधार	दोस्रो		
१०	जुगे पानिबोट मूलधार तथा ट्याङकी निर्माण	दोस्रो		
११	वल खोलाआगाखेत पानिबोट मूलधार तथा टंकी निर्माण	दोस्रो		
१२	अस्किल मुल सुधार	दोस्रो		
१३	कातिके पानी मुल सुधार	तेस्रो		
१४		तेस्रो		
१५	जलजला खोला (तल्लो) मुल सुधार	तेस्रो		
१६	रागदम आरेखोला मुल सुधार	तेस्रो		
१७	घुस्मेलि मुल सुधार	तेस्रो		

१८	डोल्डि खानेपानी संरक्षण	तेस्रो		
१९	ओखरवोट खानेपानी संरक्षण	चौथो		
२०	खुसिराल मुल सुधार	चौथो		
२१	पात्ले खानेपानी योजना नया निर्माण	चौथो		

क्र.सं.	योजनाको नाम	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	गाउ- पोखराडाडा ढल निकास	पहिलो		
२	किकल्टा ढल निकास	पहिलो		
३	पोखराडाडा-वासमर ढल निकास	पहिलो		
४	वाभो ढल निकास	पहिलो		
५	जाजरकोट- गहीराढल निकास	दोस्रो		
६	भातखानेडाडा वलखोला ढल निकास	दोस्रो		
७	आँगाखेत ढल निकास	दोस्रो		

विद्युत सेवा

क्र.सं.	योजनाको नाम	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	ग्याल्वनाडजिङ फमामे पोल	पहिलो		
२	केन्द्रिय विद्युत लाइन विस्तार			

सुचना तथा संचार

क्र.सं.	योजनाको नाम	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	NTC को टावर १ वटा माग गर्ने	पहिलो		

शिक्षा क्षेत्र

क्र.सं.	योजनाको नाम	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	अमर आ. वि. भवन निमार्ण	पञ्चवर्षीय		
२	अर्गल आ. वि. ITC, घेरावार र टेवा पर्खाल	पञ्चवर्षीय		
३	सामुदायिक विकास आ. व ITC, भवन मर्मत, घेरावार, सौचालय व्यवस्थापन र मेशिनरी पर्खाल	पञ्चवर्षीय		
४	अर्गव मा. वि भ्याङ निर्माण, स्तरोन्नती २ घेरावार र टेवा पर्खाल निर्माण	पञ्चवर्षीय		
५	थामि वा.वि.के. घेरावार	पञ्चवर्षीय		
६	अर्गव मा. वि. वि. के व्यवस्थापन र घेरावार	पञ्चवर्षीय		
७	सामुदायिक वा. वि. के व्यवस्थापन र घेरावार	पञ्चवर्षीय		
८	२ नं मा पुस्तकालय निर्माण	पञ्चवर्षीय		

९	अभिभावक शिक्षा कार्यक्रम	पञ्चवर्षीय		
१०	शिक्षक व्यवस्थापन	पञ्चवर्षीय		
११	शिक्षक सुधार सहयोग कार्यक्रम	पञ्चवर्षीय		

स्वास्थ्य क्षेत्र,

क्र.सं.	योजनाको नाम	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	स्वास्थ्य चौकि भवन	पञ्चवर्षीय		४५३

पर्यटन

क्र.सं.	योजनाको नाम	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	ट्रेकिङ मार्ग- हिमथर-द्वारे-थामी	पञ्चवर्षीय	४ कि मि	
२	ट्रेकिङ मार्ग- भातखानेडाडा-अर्गल-गाँउ चिनार -मरजल -थामी	पञ्चवर्षीय	९ कि मि	
३	साहसिक पर्यटन (बन्जि जम्किङ, बक्कि डाँडा)	पञ्चवर्षीय		

बातावरण संरक्षण (सार्वजनिक सौचालय)

क्र.सं.	योजनाको नाम	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	गाँउ मन्दिर	पहिलो		
२	भगवती सिले मन्दिर	पहिलो		
३	सरपान्डि	दोस्रो		
४	ददिसेर भैरवथान	दोस्रो		
५	पुँवाधुने खोला घाट	दोस्रो		
६	हल्पु	तेस्रो		

भु-क्षय रोकथाम तथा व्यवस्थापन

क्र.सं.	योजनाको नाम	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	वालखोला	पञ्चवर्षीय	२५ मिटर	
२	कमिरेडाँडा	पञ्चवर्षीय	२५ मिटर	
३	अर्गल मा. वि	पञ्चवर्षीय	५० मिटर	
४	छमरी	पञ्चवर्षीय	२० मिटर	
५	अर्गाल-मजुवा	पञ्चवर्षीय	२५ मिटर	
६	सिले- जाँरकोट	पञ्चवर्षीय	३५ मिटर	
७	झाक्रिपानी	पञ्चवर्षीय	१० मिटर	
८	आगाँखेत	पञ्चवर्षीय	१५ मिटर	

९	फेनास	पञ्चवर्षीय	१० मिटर	
१०	बाँभो बुढा काट्ने	पञ्चवर्षीय	१५ मिटर	
११	बाँभो बोट मेशिनरी वाल	पञ्चवर्षीय	१५ मिटर	
१२	बाँभोबोट ग्याबिन जाली	पञ्चवर्षीय	२० मिटर	
१३	कुहुँ	पञ्चवर्षीय	३५ मिटर	

वृक्षारोपण

क्र.सं.	योजनाको नाम	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	भैरवथान	पञ्चवर्षीय		
२	पोजडाडा	पञ्चवर्षीय		
३	सिले पोखराडाँडा	पञ्चवर्षीय		
४	पधेरा	पञ्चवर्षीय		

प्रतिक्षालय

क्र.सं.	योजनाको नाम	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	पुवाधुने घुम्ति	पहिलो		
२	पोखराडाँडा अर्गल	दोस्रो		
३	हल्पु	तेस्रो		
४	सरपाण्डि	तेस्रो		

भवन निर्माण

क्र.सं.	योजनाको नाम	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	वडा भवन	पञ्चवर्षीय		
२	अर्गल खेलकुद विकास मञ्च भवन	पञ्चवर्षीय		
३	सामुदायीक भवन (साविकका वडाहरु)	पञ्चवर्षीय		
४	बाँभो समुदायिक भवन	पञ्चवर्षीय		
५	उद्कशिल भवन	पञ्चवर्षीय		
६	खालडाँडा सामुँदायिक भवन	पञ्चवर्षीय		
७	सहकारी भवन	पञ्चवर्षीय		

धार्मिक

क्र.सं.	योजनाको नाम	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	२ नं.वडामा भएका मन्दिरहरुलाई मर्मत,	पञ्चवर्षीय		

	रङरोंगन र घेरावार			
२	भुँष पोल्ने, सिस्नो खोस्ने, पुत्र बढाई पर्व संरक्षण	पञ्चवर्षीय		
३	सोरठी र गोपिचर नाँच पर्वभन	पञ्चवर्षीय		
४	२ नं.वडामा भएका घाटहरुमा शब दमह निर्माण	पञ्चवर्षीय		
५	पञ्चेबाजा र भजन केतन संरक्षण	पञ्चवर्षीय		
६	घुस्मेलि शवदाहा घाट निर्माण	पञ्चवर्षीय		
७	चराबिटो शवदाहा घाट निर्माण	पञ्चवर्षीय		
८	मगर चियानडाँडामा सत्तल निमार्ण क ख			
९	ददिसेर घाटमा सत्तल निर्माण			

युवा तथा खेलकुद

क्र.सं.	योजनाको नाम	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	दुर्वेशनि विरुद्ध सचेतना कार्यक्रम	पञ्चवर्षीय		
२	खेलमैदान व्यवस्थापन खलडाडा	पञ्चवर्षीय		
३	खोलमैदान व्यवस्थापन पोखराडाडा सिले	पञ्चवर्षीय		
४	युवा लक्षित प्राविधिक	पञ्चवर्षीय		

खनिज तथा उधोग

क्र.सं.	योजनाको नाम	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	२ नं वडामा रहेका खानिहरुको अध्ययन, अन्वेशण र उत्खननन्	गापा वाट		
२	तामा -ददिसेर, महभिर, खान)	गापा वाट		
३	अल्लो, बास, निगाँलो) संरक्षण	पञ्चवर्षीय		

कृषि तथा उद्योग

क्र.सं.	योजनाको नाम	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	डोल्डि सिचांई योजना विस्तार	पञ्चवर्षीय		
२	चरीखोला-हल्पु सिंचाई योजना	पञ्चवर्षीय		
३	दुहुँ- सिमलचौर सिंचाई योजना	पञ्चवर्षीय		
४	आँगाखेत प्लास्टिक पोखरी मर्मत	पहिलो		
५	दकमि प्लास्टिक पोखरी निर्माण	पहिलो		
६	पुयाँ पक्कि पोखरी निमार्ण	पहिलो		
७	देउराली डाँडा पोखरी निमार्ण	पहिलो		
८	वाँयो पोखरी निमार्ण	पहिलो		
९	कृषि उपज संकलन केन्द्र निमार्ण र व्यस्थापान	पञ्चवर्षीय		
१०	पञ्चवली पोखरी	पहिलो		

बनजंगल तथा जडिबुटि संरक्षण

क्र.सं.	योजनाको नाम	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	सतुवा र चिराइतो, कालो काँफल, चुरो, तेजपात, पिप्लमा,गसिमिरे, नागँबेली,लौठ सल्ला, सुगन्धवाल, अजिरोको संरक्षण कार्यक्रम	पञ्चवर्षीय		
२	काठ जन्य वन पैदावारको विकास र जंगल तथा जडिबुटि संरक्षण कार्यक्रम	पञ्चवर्षीय		

वस्ति तथा बजार

क्र.सं.	योजनाको नाम	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	भातखानेडाँडामा बस्ति निर्माण	पञ्चवर्षीय		
२	काठ जन्य वन पैदावारको विकास र जंगल तथा जडिबुटि संरक्षण कार्यक्रम	पञ्चवर्षीय		

अन्य

क्र.सं.	योजनाको नाम	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
१	महिला र वालवालिकालाई पोषण सम्बन्धी कार्यक्रम	पञ्चवर्षीय		
२	अपाङ्ग शिविर राख पहल	पहिलो/दोस्रो		

ताराखोला गाउंपालिका, बाग्लुङ

वडास्तरीय आयोजना तथा कार्यक्रम, वडा नं.: २

(पहिलो, दोस्रो, तेस्रो, चौथो र पांचौ वर्षमा हुने कार्यक्रम प्राथमिकताका आधारमा के, कहां हो किटान गर्ने)

१ मोटरबाटो नयाँ विस्तार	**कुन वर्षमा**	**शशशश**	**लाभान्वित घरधुरी**
१ डोवरा बराहखोला	पहिलो	३ कि.मी	३००
२ हरि मा वि स्याम खर्क असौजे चौर हुदै उपल्लो स्यायला	दोस्रो	५ कि.मी	४००
३ काकाखोर नेटा तल्लो नाङगे	तेस्रो	३.५ कि.मी	३५०
४ शिशिरे गुफा तल्लो नाङगे	चौठो	५ कि.मी	७००
५ सादि देखि ढाडा	दोस्रो	२ कि.मी	४००
६ कामजपाने देखि अस्तुरी छेडा	तेस्रो	५ कि.मी	२००
२ बाटो मर्मत तथा चौडा			
१ सादि गाँउ डाडाखर्क बराहखोला	दोस्रो	३ कि मी	३००
२ घुस्मेली डोप्टा हरि मा वि फिल्मिरे	पहिलो	२५० कि मी	२५०
३ घुस्मेली हरि मा वि देउराली काकाखोर	तेस्रो	२५० कि मी	३५०
४ मनिवल काकाखोर नेटा	चौठो	३ कि मी	३००
३ झोलुङे पुल			
१ भेडा चर्ने घाट बराहखोला	पहिलो	१२ कि मी	७८
२ हिलगाउ रनराम अस्मुखि	दोस्रो	१० कि मी	३८०
३ सादि हुलाक पुल	पहिलो	१० कि मी	४००
४ गोरेटो बाटो			
१ बगर सिंगुजि डाडाखर्क	पहिलो	३ कि मी	५०
२ बगर देखि माइथान	दोस्रो	३ कि मी	२५०
३ घुस्मेली बर्दपुर देउराली नेटा	पहिलो	४ कि मी	३००
५ सुचना तथा संचार			
१ ३ नं. का सम्पूर्ण विधालय सुरक्षा कर्मि स्वास्थ्य चौकी नेट जडान	पहिलो		
२ घुस्मेली वाचननालय	दोस्रो	१ ओटा	३००
६ खानेपानी			
१ खुर्रसुनी नया विस्तार	पहिलो	८ कि मी	२२५
२ घुस्मेली खा पा मर्मत	दोस्रो	१ कि मी	३५
३ रानाखाला मुहान हुदै हिल गाउ खा पा मर्मत	दोस्रो	३ कि मी	६५
४ भुक खोला डोप्टा खा पा मर्मत	तेस्रो	३ कि मी	४०
५ कुर्पि खर्क मुहान मर्मत	तेस्रो	३ कि मी	१४०
६ काकाखोर आ वि को ट्याङकि मर्मत	दोस्रो		१५०
७ घुम्ट वा वि के मा खा पा ट्याङकि निर्माण	पहिलो		८०
७ नाला तथा ढल			
१ काकाखोर आ वि ढल निकास	पहिलो		७०
२ हरि मा वि ढल निकास	पहिलो		१३०
३ जनता आ. वि. ढल निकास	पहिला		११५
८ विद्धुत सेवा			
१ साविकका सबै वडाहरुमा पोल र तार माग	पहिलो		६४०

२ घुम्टे सोलार मर्मत	दोस्रो		पर्यटन
३ घुम्टे उपल्लो नाङगे नया सोलार जडान	तेस्रो		पर्यटन
९ शिक्षा			
१ काकोखोर आ वि ४ कोठे भवन निर्माण	दोस्रो		१३०
२ हरि मा वि ४ कोठे भवन निर्माण	पहिलो		३००
३ दिप ज्वती आ वि २ कोठे भवन निर्माण	दोस्रो		१५०
४ बराह खोला आ वि २ कोठे भवन निर्माण	दोस्रो		८५
५ जनता आ वि २ कोठे भवन निर्माण	तेस्रो		८०
६ सामुदायिक विद्याल हरुमा शैक्षिक सामाग्रि उपलब्धता	पहिलो		८००
७ घुम्टे वा वि के मर्मत	पहिलो		५०
८ लालिगुरास "	पहिलो		३०
९ एकता "	दोस्रो		५०
१० बराहखोला "	दोस्रो		८५
११ प्रगतिशिल "	दोस्रो		१००
१२ सादि वा वि के नया निर्माण	दोस्रो		४०
१३ बराहखोला आवि को गेट र घेरावार	पहिलो		८५
१० स्वास्थ्य			
१ एम्बुलेन्स सेवा	पहिलो		५५५
२ निशुल्क औषधी वितरण	पहिलो		५५५
११ पर्यटन			
१ ट्रेकिङ रुट-सादि पधेराखोला खिउँ बराशताल हुदै डुडेलेक	दोस्रो		१८०
२ डाडाखर्क गुफा बतासे दह कुर्थेर्के हुदै घुमटे लेक	तेस्रो		१८०
३ घस्मेलि नेटा असौदि घुमटे लेक	पहिलो		३२०
१२ वातावरण विपद ब्यवस्थापन			
१ देउरालि सार्वजनिक सौचालय र प्रतिक्षालय	पहिलो		१५०
२ घुस्मेली प्रतिक्षाल	दोस्रो		२००
३ सिंगुजी सार्वजनिक सौचालय	दोस्रो		१५०
४ डोप्टाबुढलाकुरि सौचालय र प्रतिक्षालजय	दोस्रो		१५०
५ बराहखोला छड्म सौचालय र प्रतिक्षालजय	तेस्रो		३००
६ हिल गाउ सार्वजनिक सौचालय	तेस्रो		२५०
७ नेटनमा प्रतिक्षलय	पहिलो		३००
१३ भवन निमार्ण			
१ सामुदायिक भवन पधेराखोला	दोस्रो		८५
२ गुफा युवा क्लव भवन निमार्ण	पहिलो		७०
३ वडा नया भवन निर्माण	पहिलो		६४०
१४ धार्मीक स्थलहरु			
१ तरिम चियानघाट निमार्ण	पहिलो		१८०
२ खिउ बराहताल निर्माण	दोस्रो		३५०
३ धारापानि मैन चियाघाट निर्माण	पहिलो		२७०
४ काकाखोर आ वि मा सरस्वती मन्दिर निमार्ण	पहिलो		१८०
५ त्रिशुली चियानघाट निर्माण	तेस्रो		३२०
६ चियानडाडा पाटिपौवा निर्माण			

७ स्थानिय कला संस्कृति नाचगान मेला पर्व संरक्षण			
१५ सुरक्षा			
१ सुरक्षा चौकिको व्यवस्थापन			
२ सुरक्षा गस्ति संचालन			
१६ युवा तथा खेलकुद			
१ बराहखोला खेलकुद मैदान			
२ काकाखोर खेलकुद मैदान			
३ त्रिशुली खेल मैदान			
४ युवा लक्षित प्रविधि तालिम			
५ दुर्व्यसन बिरुद्धको सचेतना कार्यक्रम			
१७ खनिज तथा उद्योग			
१ घरेलु उद्योग तथा तालिम प्रर्वधन कार्यक्रम			
१८ कृषि र सिंचाई			
१ व्यवसायिक कृषि तथा पशुपालन कार्यत्रलम	पहिलो		५५५
२ बजारीकरण कृषि तथा पशुपालन कार्यक्रम	पहिलो		१५
३ ईदि सिचाई पोखरि निमार्ण	पहिलो		५०
४ बराहखोला औगाडि डाडा सिचाई पोखरि निमार्ण	पहिलो		२५
५ बराहखोला औगाडि कुलो पोखरि निमार्ण	दोस्रो		४५
६ हिल गाउ औगाडि कुलो पोखरि निमार्ण	दोस्रो		१००
७ सिंगुल औगाडि कुलो पोखरि	तेस्रो		३०
८ बिसौना औगाडि कुलो पोखरि	चौथो		३५
९ डोप्टा औडाडि कुो निर्माण १० पातल कटेरि औगाडि पोखरि निमाण	चौथो		२५ १२०
१९ वन जंगल			
१ जडि बुटि खेति समभावना अध्ययन कार्यक्रम	पहिलो		
२ जडि बुटि संकलन तथा प्रशोधन केन्द्र	पाचौ		
३ गैर काठ जन्य वन पैदावरको अनुसन्धान र विकास	पहिलो		
२० अन्य			
१ अपाङ्ग र जेष्ठ नागरिक सम्मान गर्ने कार्यक्रम	निरन्तर्ता		
२ दलित , महिला, जनजाती सचेतना कार्यक्रम	निरन्तर्ता		
३ गरिब तथा जेहन्दार बालबालिका को लागि पोशाक तथा छात्रवृद्धि	निरन्तर्ता		

ताराखोला गाउंपालिका, बाग्लुङ

वडास्तरीय आयोजना तथा कार्यक्रम, वडा नं.: ३

(पहिलो, दोस्रो, तेस्रो, चौथो र पांचौ वर्षमा हुने कार्यक्रम प्राथमिकताका आधारमा के, कहां हो किटान गर्ने)

क्र.सं.	विवरण	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
सडक/गोरेटो बाटो, पुलपुलेसा(पिच, मर्मत, ग्राभेल, कच्ची बनाउने, ढल तथा नाला बनाउने, बाटो चौडा गर्ने, गोरेटो बाटो निर्माण, मर्मत,सुधार कहाँ...), मोटरेबल पुल, झोलुङ्गे पुल, कल्भर्ट अन्य पुलपुलेसा निर्माण तथा मर्मत सुधार आदि)				
१	दोगाडी म्याग्दी मोटर बाटो		३० कि.मि.	
२	दलनचौर अस्मुखी, लावाङ भकुन्डे, अधेरीखोला वोरदरे,	क्रमागत	१२ की.मी.	
३	लालचोक नेपाल मा.वि. तारा गाउँ स्तरोन्नती	१ वर्ष	५०० मीटर	
४	-सागुवोट - नेपाने गोरेटे बाटो	१		
५	खोलाखर्क - बेलासुर गोरेटो बाटो	१		
६	नारायण चोक कोलवोट गोरेटो बाटो	१		
७	गिनुवा गोरेटो बाटो	२		
८	दलानचौर रोलडम गोरेटो बाटो	१		
९	गैरा अस्मुखी ठुलाचौ गोरेटो बाटो	२		
१०	एक छाने - वोरदरे गोरेटो बाटो	१		
११	खालीखोला काफलडाडा गोरेटो बाटो	१		
१२	मजुवा उपल्लो घडेरी गोरेटो बाटो	१		
१३	सागुवोट-सिद्धगुफा गोरेटो बाटो	१		
१४	सागुवोट - नेपाने गोरेटो बाटो	१		
१५	खोलाखर्क - बेलासुर गोरेटो बाटो	१		
१६	छम्तुघात अस्मुखी झोलुङ्गे पुल नयाँ निर्माण	१		
१७	खोला खर्क घात झोलुङ्गे पुल नयाँ निर्माण	२		
१८	दलानचौर मचुङ्गे घात झोलुङ्गी पुल मर्मत	१		
१९	सागुवोट झोलुङ्गी पुल मर्मत	१		
२०	कटुङ्गखोला झोलुङ्गी पुल मर्मत	१		
२१	दोगाडी झोलुङ्गी पुल मर्मत	१		
२२	लञ्जु झोलुङ्गी पुल मर्मत	१		
२३	मिच्चेक झोलुङ्गी पुल मर्मत	१		
२४	गागी डाडा झोलुङ्गी पुल मर्मत	१		
२५	दलानचौर मचुङ्गे घात झोलुङ्गी पुल मर्मत	१		
खानेपानी(मुल, टंकी, धारा, पाइप,कुवा संरक्षण, मर्मत (टंकी, पाइप, धारा), खानेपानी विस्तार, नयाँ योजना, कुन ठाउँको मूल कहाँ कहाँ हुँदै लाने र लाभान्वित घरधुरी)				

१.	थापा गौरा रिग्ला अस्मुखी खानेपानी			
२.	नाग्वेली, खोलाखर्क, तारागाउ, खालीखोला, दलानचौर, कवर		१६ कि.मी.	
३	लावाङ्ग दोगाडी, तारा-४ र ५, मजुवा			
४	चैतथरी तिनचुले धार्मिक तथा पर्यटकिय स्थल		४०० मिटर	
नाला तथा ढल (पक्की नाला निर्माण, मर्मत, कच्ची नाला निर्माण, हिमपाइप राख्ने आदि)				
१.	तारागाउँ, कटुङखोला, गिनुवा, वेलासपुर, लावाङ, गुरुङखोला ढलनिकास			
विद्युत सेवा(साना विद्युत उत्पादन केन्द्र, वितरण केन्द्र स्थापना, सेवा विस्तार कहाँ देखि कहाँसम्मको बस्ती, मर्मत गर्ने, ट्रान्सफर्मर राख्ने, क्षमता बृद्धि गर्ने, सडक बत्ति, सिमेन्ट पोल, सोलर प्यानल, विग्रेका मर्मत, केन्द्रीय प्रसारण लाइन विस्तार आदि)				
१.	ताराखोला गा.पा. वडा नं. ४ मा	१		
२.	केन्द्रिय प्रसारण लाइन विस्तार			
सूचना तथा संचार(कहाँ कहाँ टावर निर्माण गर्ने, इन्टरनेट सुविधा, टेलिफोन वितरण, वाचनालय आदि)				
१.	सरकारी/गैरसरकारी, विद्यालय संघसंस्थामा इन्टरनेट जडान			
२.	तारा साँगुबोट वाचनालय सञ्चालन			
शिक्षा(विद्यालय भवन निर्माण, मर्मत, स्तरोन्नति, प्राविधिक विषय, खेलकुद मैदान, पाठ्य सामाग्री, वाल विकास केन्द्र, प्रौढ शिक्षा कार्यक्रम आदि ...)				
१.	नेपाल मा.वि. ताराको १२ कोठे नयाँ भवन	१		
२.	नेपाल मा.वि. कृषि तथा पशु प्राविधिक शिक्षा	१		
३.	युवा वर्ष प्रा.वि. ४ कोठे नयाँ भवन	१		
४.	रिडि प्रा.वि. घेरा बार, युवा वर्ष प्रा.वि. बाल विकास केन्द्र भवन	२		
५.	विसौना बालविकास केन्द्र घेराबार र फर्निचर	१		
स्वास्थ्य (स्वास्थ्य केन्द्र निर्माण, मर्मत, सेवा बृद्धि, जनशक्ति उपलब्धता, घुम्ति स्वास्थ्य सिविर, निशुल्क औषधी वितरण्ण, सुरक्षित मातृत्व, खोप केन्द्र, एम्बुलेन्स सेवा आदि)				
१.	स्वास्थ्य चौकी स्थापना हुनुपर्ने हालसम्म कुनै पनि	१		
२.	स्वास्थ्य सेवा नभएको			
पर्यटन (होमस्टे गाउँ स्थापना, तालिम, सूचना केन्द्र, होर्डिङ बोर्ड, ट्रेकिङ रुट, शाहसिक पर्यटन, Paragliding, Bunjy, Rock climning, Cannoing, Skying ...आदि सम्भाव्यत अध्ययन र निर्माण, पोखरी, तातोपानी, कुण्ड संरक्षण, भ्यू टावर, वन्य जन्तु अवलोकन, चिडियाखाना आदि)				
१.	तीनचुले ट्रेकिङ् रुट, सिद्धगुफा संरक्षण घेराबार			
२.	जसुकाट्ने भ्यु टावर, तारा गाउँ होमस्टे, नागवेली खोला हो.स्टे.			
३.	खल्दी पोखरी मर्मत संरक्षण, ताराखोला बुहउद्देश्यीय रेम्बो ट्राउट			
४	Paragliding (मसिना लावाङ)			
वातावरण/विपद् व्यवस्थापन(फोहोमैला विसर्जन स्थल, सार्वजनिक शौचालय, पार्क, दमकल व्यवस्थापन, जनचेतना मुलक कार्यक्रम, प्रतिक्षालय, बृक्षारोपण, भूक्षय, नदी, बाढी पाहिरो नियन्त्रण, खोला किनारमा पार्क निर्माण, विपद् व्यवस्थापन तालिम र सामाग्री, पुन:र्स्थापन केन्द्र आदि)				
१.	सोता वगर, काफलडाडा, गगीडाडा, खोलाखर्क सार्वजनिक शौचालय,	१		
२.	सागुबोट, काफलडाडा, दोगाडी, खोलाखर्क, गागीडाडा प्रतिक्षालय दलानचौर	१		
३.	पाताल फोहोर मैला विसर्जन, विपद व्यवस्थाप तालिम र सामग्री	२		

भवन(वडा भवन, संघसंस्था भवन, बहुउद्देश्यीय भवन, ज्येष्ठ नागरिक केन्द्र, बाल स्याहार केन्द्र, विद्यालय भवन आदि कहाँ कुन कुन ठाउँमा ?)				
१.	वडा भवन	१		
२.	बहुउद्देश्यीय भवन डोगाडी	२		
३.	सामुदायिक भवन नागवेली खोला	३		
	सामुदायिक भवन अस्मुखी महिला भवन *तारागाउँ समाज घर निर्माण	३		
यातायात(नयाँ यातायात रुट सञ्चालन, पार्किङ स्थल, बस पार्क, बस विसौनी, होर्डिङ बोर्ड, प्रतिक्षालय, आदि ....)				
१.	औडाडा - ज्यामरुक मो.वा.नयाँ ट्र्याक	२		
२.	म्याग्दी देउराली-तीनचुले मो.वा. ट्र्याक	२		
३.	लमैडाडा-रोलदम	२		
४	नेपाने - लावाङ मो.वा. नयाँ ट्र्याक	२		
शिक्षा	विसौना बाल विकास केन्द्र घेरा वार/फर्निचर	१ वर्षमा		
धार्मिक(मन्दिर, गुम्बा, चर्च निर्माण, मर्मत, रंगरोगन, पर्खाल आदिको व्यवस्थापन, ढुङ्गा छाप्ने, स्थानीय कला संस्कृति, नाचगान, बाजा संरक्षण, क्रियापुत्री भवन, घाट, चिहान डाँडामा पाटी पौवा, जात्रा, मेला पर्व संरक्षणका कार्यक्रम)				
१.	तीनचुले मन्दिर संरक्षण, भुमीथान मन्दिर संरक्षण			
२.	कालिका, काफलडाडा, सिद्ध मन्दिर संरक्षण			
३.	असारे, भदौरे, कात्तिके संस्कृति संरक्षण, दलानचौर, जामरुक, पाताल			
	चिहान घात/सत्तल निर्माण, बाजा संरक्षण आरन संरक्षण			
सुरक्षा(सुरक्षा चौकीको स्थापना, गस्ती सञ्चालन, सामुदायिक प्रहरी)				
१.	सुरक्षा चौकी स्थापना			
२.	सामुदायिक प्रहरी निर्माण			
३.	गस्ती संचालन			
युवा तथा खेलकुद(खेलमैदान निर्माण, मर्मत, पर्खाल, खेलकुद आयोजना, युवा लक्षित प्राविधिक तालिम, दुर्व्यशनी बिरुद्धको सचेतना कार्यक्रम र पुर्नस्थापना आदि ।)				
१.	दागाडी खेल मैदान निर्माण (वडास्तरको)			
२.	युवा लक्षित प्राविधिक तालिम			
३.	दुर्व्यशनी बिरुद्ध सचेतना कार्यक्रम			
खनिज तथा उद्योग(खनिज सम्पदाको सम्भावित क्षेत्र, सर्भेक्षण सम्बन्धि कार्यक्रम, घरेलु उद्योगको तालिम प्रवर्धन केन्द्र, आद्यौगिक ग्राम (बाँस, निगालो, काष्ठ, डेरी, कुटानी पिसानी, जडिबुटि प्रशोधन, फलफुल प्रसोधन आदि)				
१.	ढुंगा खानी व्यवस्थापन, जडिबुटि प्रशोधन			
२.	अल्लो लघु उद्यम भवन निर्माण तथा मेसिन			
३.	सिस्नो पाउडर व्यवस्थापन			
कृषि र सिंचाई(नगदेवाली उत्पादन क्षेत्र, हाट बजार, कृषि उपज संकलन केन्द्र, बजारीकरण तालिम, सुपथ कृषि सामाग्री पसल संचालन, व्यावसायिक कृषि तथा पशुपालन सम्बन्धी कार्यक्रम, नहर कुलो निर्माण तथा मर्मत, पोखरी सिंचाई, थोपा सिंचाई, लिफ्टिङ सिंचाई, रेन वाटर हार्भेष्टिङ केन्द्र आदि ।)				
१.	कृषि उपज संकलन केन्द्र, बजारीकरण तालिम			

२.	व्यवसायिक कृषि तथा पशुपालन तालिम, छेजीलावाङ दोगाडी सिंचाई			
३.	नागवेली, गुरुङखोला, तारागाउँ आलु चिस्यान केन्द्र			
	गिनुवा, अस्मुखी, नेपाने पोखरी सिंचाई			
वनजंगल(जडिबुटि खेती सम्भावना अध्ययन कार्यक्रम, जडिबुटि संकलन तथा प्रशोधन केन्द्र, काष्ठजन्य, गैर काष्ठजन्य वन पैदावरको अनुसन्धान, विकास र प्रयोग सम्बन्धी कार्यक्रम)				
१.	ढलेको काष्ठ व्यवस्थापन			
२.	जडिबुटि खेती सम्भावना अध्ययन कार्यक्रम			
३.	जडिबुटि संकलन तथा प्रशोधन केन्द्र स्थापना			
बस्ती तथा बजार(एकिकृत बस्ती निर्माण, चक्लाबन्दी, पुर्वाधार विकास सम्बन्धी कार्यक्रम, बजार केन्द्र स्थापना आदि)				
१.	सागुवोट सोता वगर बजार केन्द्र स्थापना			
२.	दोगाडी बजार केन्द्र			
वडा कार्यालय जनशक्ति तथा दक्षता अभिबृद्धि र संस्थागत(जनशक्ति तालिम, कार्यालय को भौतिक तथा मानवीय पक्षको व्यवस्थापन, सूचना, इन्टरनेट, सबै सँस्थाविच समन्वय गर्ने कार्यक्रम, क्लब आमा समूह परिचान गर्ने कार्यक्रम आदि)				
१.	वडा कार्यालय भवन नभएको महिला समुहको भवन			
२.	भाडामा लिइ सञ्चालन भएको, इन्टरनेटको असुविधा			
३.	कार्यालयको जनशक्ति अभाव			
अन्य(अपांङ्ग, दलित, महिला, बालबालिका, पिछडिएको बर्ग उत्थान सम्बन्धी कार्यक्रम आदि)				
१.	अपाङ्ग सिपमुलक तालिम			
२.	दलित आस, वाज संरक्षण, सिलाई बुनाई तालिम			
३.	महिला-व्यवसायी तालिम			
४	वालवालिका सिकाई केन्द्र स्थापना			
५	जनजागरण महिला समुहको भवन मर्मत तथा ढुङ्गाटायल छाप्ने, फर्निचर निर्माण			
६	सृजनशील महिला भवन निर्माण तथा फर्निचर निर्माण			
७	प्रगतिशिल महिला भवन निर्माण तथा फर्निचर निर्माण			
८	लावाङ महिला समुह भवन निर्माण तथा फर्निचर निर्माण			

ताराखोला गाउंपालिका, बाग्लुङ

वडास्तरीय आयोजना तथा कार्यक्रम, वडा नं.: २

(पहिलो, दोस्रो, तेस्रो, चौथो र पांचौ वर्षमा हुने कार्यक्रम प्राथमिकताका आधारमा के, कहां हो किटान गर्ने)

क्र.सं.	विवरण	कुन वर्षमा	अनुमानित दुरी	लाभान्वित घरधुरी
सडक/गोरेटो बाटो, पुलपुलेसा(पिच, मर्मत, ग्राभेल, कच्ची बनाउने, ढल तथा नाला बनाउने, बाटो चौडा गर्ने, गोरेटो बाटो निर्माण, मर्मत,सुधार कहाँ...), मोटरेबल पुल, झोलुङ्गे पुल, कल्भर्ट अन्य पुलपुलेसा निर्माण तथा मर्मत सुधार आदि)				
१.	क्षेत्री धस्मर शिनालीचोक मोटर वाटो ग्रावेल	दोस्रो	१.५	३४१
२.	औलादान असौजे मोटर वाटो नयाँ ट्रयाक	पहिलो	२	२४०
३.	त्रिशुली ठुलोहिले मोटर वाटो नयाँ ट्रयाक	पहिलो	२.५	१५७
४.	दुर्गा मा.वि. आगाथुम मो.वा.स्तरउन्नती	दोस्रो	३	८०
५.	कबर मसानघाट छेजी जोडने मा.वा.	दोस्रो	१	३५१
६.	शिन्जालीचोक मपेश औलादी हिले सिप जोड्ने मो.वा.स्तर उन्नती	पाँचौ	३.५	४२२
७.	जिमक्क रितुमपेश मो वा ट्रयाक	पाँचौ	१.५	५२
८.	मपेश नागडी मो वा स्तर उन्नती	तेस्रो	२.५	१०२
९.	लानुवा कुप देउराली मा.वा.मर्मत	दोस्रो	३.५	५२५
१०.	असरर्की नाङ्गी गोरेटो बाटो	दोस्रो	१.५	११०
११.	बुडती धस्मर गोरेटो बाटो	पहिलो	१	६८
१२.	त्रिशुली म्याउचा गोरेटो बाटो	तेस्रो	१.५	२५
१३.	मालारानी अ भु वि भिरकुना निस्कोट देउराली गोरेटो बाटो	पहिलो	३.५	३०५
१४.	असरर्की नाङ्गी गोरेटो बाटो	दोस्रो	१.५	११०
१५.				
१६.				
१७.				
खानेपानी (मुल, टंकी, धारा, पाइप,कुवा संरक्षण, मर्मत (टंकी, पाइप, धारा), खानेपानी विस्तार, नयाँ योजना, कुन ठाउँको मूल कहाँ कहाँ हुँदै लाने र लाभान्वित घरधुरी)				
१.	डडेलडाडा मुहान खापा योजना	पाँचौ	३	४२
२.	खाप्ने खा पा मर्मत	पाँचौ	२	३५
३.	दोभान महान अर्गाधुम खा पा	पहिलो	१	१५
४.	दोभान महान अर्गाधुम खा पा	पाँचौ	५	३४
५.	सिप्लेगौरा मुहान औलादी खा.पा	प्रथम	४	४१
६.	हिलेखौला मुहान सानोहिले खा पा	पाचौ	३	३७
७.	हिलेखोला मुहान ठूलोहिले खा पा	देस्रा	२	१८
८.	छिपछिपे मुहान ठूलोहिले खा पा	दोस्रा	४.५	२१
९.	ढुङ्गेघात मुहान दगदगे खा पा	प्रथम	३.५	२७
१०.	जाइखोला मुहान सिप खा पा	तेस्रो	४	२४
११.	अदम मुहान मदय फेदी खा पा	चौथो	४.५	२७
१२.	दरखोला मुहान लानुवा फेदी खा पा	प्रथम	५	३१
१३.	देविथान मुहान त्रिशुली खा पा	प्रथम	१	१७
१४.	मच्छरखोला मुहान पलिम चरोवी खा पा	तेस्रो	२	२३
१५.	सिप्लेगौरा मुहान औलादी खा.पा	प्रथम	४	४१
नाला तथा ढल (पक्की नाला निर्माण, मर्मत, कच्ची नाला निर्माण, हिमपाइप राख्ने आदि)				
१.	धस्मर चोरसँगु ढल निकास	तेस्रो	५००	३०
२.	शिन्जालीचोक करिमेवा ठल निकास	प्रथम	६५ व्या	४५
३.	विभिन्न सडकहरुमा हिमपाईप	पाचौं	(५० वटा ९०/१२०)	वडा सबै

विद्युत सेवा(साना विद्युत उत्पादन केन्द्र, वितरण केन्द्र स्थापना, सेवा विस्तार कहाँ देखि कहाँसम्मको बस्ती, मर्मत गर्ने, ट्रान्सफर्मर राख्ने, क्षमता बृद्धि गर्ने, सडक बत्ति, सिमेन्ट पोल, सोलर प्यानल, विग्रेका मर्मत, केन्द्रीय प्रसारण लाइन विस्तार आदि)				
१.	ताराखोला गा.पा. भित्रका सबै विद्युतिकरण गर्न उत्पादन केन्द्र रुपमा ताराखोला जलविद्युत प्रा.लि. (३८० वि.वा) स्थापना	पाँचौ		
२.	सडक बत्ती बोल हार खरिद		२५	(५ वडा सबै)
सूचना तथा संचार(कहाँ कहाँ टावर निर्माण गर्ने, इन्टरनेट सुविधा, टेलिफोन वितरण, वाचनालय आदि)				
१.	विद्यालय स्वास्थ्य केन्द्र इन्टरनेट सुविधा वडा कार्यालयमा इन्टरनेट सुविधा	प्रथम	६ वटा	९४१
२.	वडा कार्यालयमा इन्टरनेट सुविधा	प्रथम		
शिक्षा(विद्यालय भवन निर्माण, मर्मत, स्तरोन्नति, प्राविधिक विषय, खेलकुद मैदान, पाठ्य सामाग्री, वाल विकास केन्द्र, प्रौढ शिक्षा कार्यक्रम आदि ...)				
१.	दुर्गा भवानी मा.वि. ४ कोठे भवन	प्रथम		५६०
२.	मालारानी आ.वि. फर्निचर	दोस्रो		३४९
३.	लावाङ प्रा.वि.जुल्के प्रा.वि. त्रिशुली प्रा.वि.भवन	पाचौ		
४	अतिरिक्त शिक्षा			
स्वास्थ्य (स्वास्थ्य केन्द्र निर्माण, मर्मत, सेवा बृद्धि, जनशक्ति उपलब्धता, घुम्ति स्वास्थ्य सिविर, निशुल्क औषधी वितरण्ण, सुरक्षित मातृत्व, खोप केन्द्र, एम्बुलेन्स सेवा आदि)				
१.	ताराखोला सामुदायिक होमस्टे	प्रथम		५ वटा सबै
२.	फर्निचर व्यवस्थापन	दोस्रो		
३.	एम्बुलेन्स सेवा	पाँचौ		
पर्यटन (होमस्टे गाउँ स्थापना, तालिम, सूचना केन्द्र, होर्डिङ बोर्ड, ट्रेकिङ रुट, शाहसिक पर्यटन, Paragliding, Bunjy, Rock climning, Cannoing, Skying ...आदि सम्भाव्यत अध्ययन र निर्माण, पोखरी, तातोपानी, कुण्ड संरक्षण, भ्यू टावर, वन्य जन्तु अवलोकन, चिडियाखाना आदि)				
१.	ताराखोला सामुदायिक होमस्टे			
२.	ठूलोहिले होमस्टे			
३.	सिप-हातेढुङ्गा-डुडेलेक पदमार्ग			
४.	छेल्दारखोला-महथिर दरवारे खिउताल पदमार्ग			
५.	डुडेलेक पर्यटन विकास वन्यजन्तु संरक्षण	प्रथम	६२० हेक्टर	४०५
६.	अर्गाश्रम टिनचुले पदमार्ग	दोस्रो	३	२०३
७.	वडा नं. विभिन ठाउमा पोखरी निर्माण	पाचौ	१० वटा	
वातावरण/विपद् व्यवस्थापन(फोहोमैला विसर्जन स्थल, सार्वजनिक शौचालय, पार्क, दमकल व्यवस्थापन, जनचेतना मुलक कार्यक्रम, प्रतिक्षालय, बृक्षारोपण, भूक्षय, नदी, बाढी पाहिरो नियन्त्रण, खोला किनारमा पार्क निर्माण, विपद् व्यवस्थापन तालिम र सामाग्री, पुन:र्स्थापन केन्द्र आदि)				
१.	छजी सार्वजनिक शौचालय	प्रथम		
२.	विपद व्यवस्थापन तालिम र सामग्री	प्रथम		
३.	मातेविसौना वृक्षारोपण	क्षे पाचौ	४ कि.मि	२५०
भवन(वडा भवन, संघसंस्था भवन, बहुउद्देश्यीय भवन, ज्येष्ठ नागरिक केन्द्र, बाल स्याहार केन्द्र, विद्यालय भवन आदि कहाँ कुन कुन ठाउँमा ?)				
१.	मिजीजुली म.स. भवन औलदान	प्रथम	१	३७
२.	साविक वडा नं. २ सामुदायिक भवन त्रिशुली	दोस्रो		
३.	हिमचुली म.स. भवन थस्मर	तेस्रो	५ हे	१५७
४.	करिमेला म स भवन करिमेला			
५.	महिला बुहउद्देश्य सहकारी भवन करिमेला	तेस्रो	१	
यातायात (नयाँ यातायात रुट सञ्चालन, पार्किङ स्थल, बस पार्क, बस विसौनी, होर्डिङ बोर्ड, प्रतिक्षालय, आदि ....)				
१.	बस पर्का तार ५ लानुवा	पाचौ		

२.	त्रिशुली घाट प्रतिक्षालय	चौथो	१	१५७
३.	रानिवास प्रतिक्षालय	तेस्रो	१	८४
धार्मिक (मन्दिर, गुम्बा, चर्च निर्माण, मर्मत, रंगरोगन, पर्खाल आदिको व्यवस्थापन, ढुङ्गा छाप्ने, स्थानीय कला संस्कृति, नाचगान, बाजा संरक्षण, क्रियापुत्री भवन, घाट, चिहान डाँडामा पाटी पौवा, जात्रा, मेला पर्व संरक्षणका कार्यक्रम)				
१.	दुर्गा भवनी मन्दिर करिमेला व्यवस्थापन	प्रथम	१	
२.	उखु शिवालय मन्दिर	दोस्रो	१	सावीक ६
३.	सिद्धिविनायक गणेश मन्दिर मच्छर	तेस्रो	१	साविक ८
४	डुडेलेक शिवालय मन्दिर पुननिर्माण	पाचौ	१	
५	नौमती बाजा संरक्षण (जनजाति तथा दलित)	प्रथम	२	
६	ऐतिहासिक असारे मेला संरक्षण	पाँचौ	१	
७	ताराखोला मारुती नाच मगर भैलो संरक्षण	पाँचौ	१	
८	ताराखोलाको भवन संरक्षण	पाँचौ	१	
९.	त्रिनेत्र शिवालय मन्दिर (त्रिशुली) संरक्षण	तेस्रो	१	
सुरक्षा(सुरक्षा चौकीको स्थापना, गस्ती सञ्चालन, सामुदायिक प्रहरी)				
१.	नियमित गस्ती संचालन	प्रथम	१	वडा नं. ५
२.	सामुदायिक गाउँ प्रहरी	दोस्रो	१	वडा नं. ५
युवा तथा खेलकुद(खेलमैदान निर्माण, मर्मत, पर्खाल, खेलकुद आयोजना, युवा लक्षित प्राविधिक तालिम, दुर्व्यशनी बिरुद्धको सचेतना कार्यक्रम र पुर्नस्थापना आदि ।)				
१.	खनिज (स्लेट ढुंगा) सम्भावित सर्वेक्षण उत्खनन कार्यक्रम			
२.	लोका (हातेकागज) उद्योग संचालन खर्ि			
खनिज तथा उद्योग(खनिज सम्पदाको सम्भावित क्षेत्र, सर्भेक्षण सम्बन्धि कार्यक्रम, घरेलु उद्योगको तालिम प्रवर्धन केन्द्र, आद्यौगिक ग्राम (बाँस, निगालो, काष्ठ, डेरी, कुटानी पिसानी, जडिबुटि प्रशोधन, फलफुल प्रसोधन आदि)				
१.	खनिज (स्लेट ढुंगा) सम्भावित सर्वेक्षण उत्खनन कार्यक्रम			
२.	लोका (हाते कागज) उद्योग संचालन			
३.	अल्लो प्रसोधन तथा कपडा उद्योग			
	जडीबुटी वृक्षारोपण (लौठसल्ला सतुवा)			
कृषि र सिंचाई(नगदेवाली उत्पादन क्षेत्र, हाट बजार, कृषि उपज संकलन केन्द्र, बजारीकरण तालिम, सुपथ कृषि सामाग्री पसल संचालन, व्यावसायिक कृषि तथा पशुपालन सम्बन्धी कार्यक्रम, नहर कुलो निर्माण तथा मर्मत, पोखरी सिंचाई, थोपा सिंचाई, लिफ्टिङ सिंचाई, रेन वाटर हार्भेष्टिङ केन्द्र आदि ।)				
१.	आलु जोन विस्तार	प्रथम	१	वडा ५ सबै
२.	किवी तथा फलफुल खेती	दोस्रो	१	वडा ५ सबै
३.	खेती योग्य जमिन वडा नं. ५ Spring सिचाई	प्रथम		वडा ५ सबै
वनजंगल (जडिबुटि खेती सम्भावना अध्ययन कार्यक्रम, जडिबुटि संकलन तथा प्रशोधन केन्द्र, काष्ठजन्य, गैर काष्ठजन्य वन पैदावरको अनुसन्धान, विकास र प्रयोग सम्बन्धी कार्यक्रम)				
१.	जडिबुटी संकलन तथा प्रशोधन केन्द्र	पाँचौ	५	५ नं वडा
२.	जडीबुटि खेती सम्भावना अध्ययन	प्रथम	१	
बस्ती तथा बजार(एकिकृत बस्ती निर्माण, चक्लाबन्दी, पुर्वाधार विकास सम्बन्धी कार्यक्रम, बजार केन्द्र स्थापना आदि)				
१.	बजार केन्द्र करिमेला रानीवास, फेदी	पाँचौ	१	वडा नं. ५ सबै
वडा कार्यालय जनशक्ति तथा दक्षता अभिबृद्धि र संस्थागत(जनशक्ति तालिम, कार्यालय को भौतिक तथा मानवीय पक्षको व्यवस्थापन, सूचना, इन्टरनेट, सबै सँस्थाविच समन्वय गर्ने कार्यक्रम, क्लब आमा समूह परिचान गर्ने कार्यक्रम आदि)				
१.	वडा कार्यालय नेट जडान	पहिलो		
२.	वडा सभाहल भवन	पञ्च		

		वार्षिय		
अन्य(अपांङ्ग, दलित, महिला, बालबालिका, पिछडिएको बर्ग उत्थान सम्बन्धी कार्यक्रम आदि)				
१.	अपाङ्ग - आयमुलक कार्यक्रम	प्रथम	१	वडा सबै
२.	दलित - नौमती बाजा संरक्षण	दोस्रोत	१	
३.	दलित - आरण सुधार	प्रथम	८ वटा	
५.	जनचेतना अभिबृद्धि कार्यक्रम	पाँचौ	वडा ५ सबै	

अनुसूची २:

पालिका तथा वडास्तरीय कार्यक्रमका झलकहरु

TARAKHOLA RURAL MUNICIPALITY
BAGLUNG, GANDAKI PROVINCE
NEPAL
Baglung District
Nepal

अध्ययन समूह, जियोनेट प्रा.लि., पोखरा